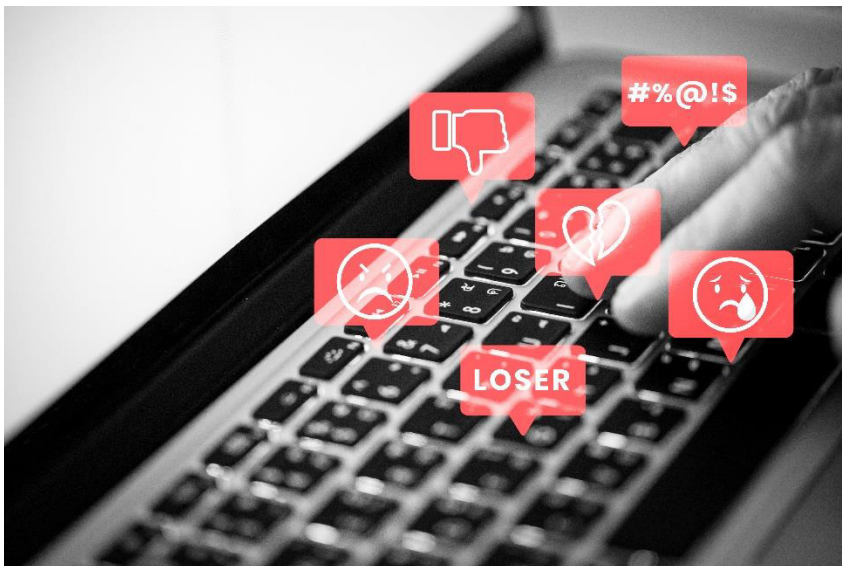

Pongó Tamás

A cyberbullying és a diákok véleménynyilvánítási szabadsága, különös tekintettel az USA jogrendszerére

Forrás:

Készült a Szegedi Tudományegyetem
Állam- és Jogtudományi Karának
Közjogi Intézetében.

Intézetvezető:
Szomora Zsolt
egyetemi tanár

Pongó Tamás

***A cyberbullying és a diákok
véleménynyilvánítási szabadsága,
különös tekintettel az USA jogrendszerére***

Iurisperitus Kiadó
Szeged, 2021

A Pólay Elemér Alapítvány Könyvtára

Sorozatszerkesztő:
Balogh Elemér
egyetemi tanár

© *Pongó Tamás, 2021*

Lektor:
Fézer Tamás
Parti Katalin

A kutatást az EFOP-3.6.2-16-2017-00007 azonosító számú, Az intelligens, fenntartható és inkluzív társadalom fejlesztésének aspektusai: társadalmi, technológiai, innovációs hálózatok a foglalkoztatásban és a digitális gazdaságban című projekt támogatta. A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális alap és a Magyarország költségvetése társfinanszírozásában valósul meg.

Műszaki szerkesztő:
Ruzsán Krisztina

Felelős kiadó:
Görög Márta dékán, a Pólay Elemér Alapítvány Kuratóriumának elnöke
Készült az Innovariant Kft.-ben
Felelős vezető: Drágán György
ISSN 1786-352X
ISBN 978-615-6268-11-2

Reninek és Zsombinak

TARTALOMJEGYZÉK

Előszó	9
I. fejezet: A kutatás iránya, tárgya és módszere	11
I.1. A cyber-megfélemlítés alapjogi megközelítésben	11
I.2. Fogalmi keretek és hipotézisek	12
I.3. Az értekezés módszertana	19
I.4. A cyber-megfélemlítés európai megjelenése	22
I.5. Az értekezés struktúrája	24
II. fejezet: A cyber-megfélemlítés fogalmi elemei, avagy mitől jó egy definíció	29
II.1. Szakirodalmi áttekintés	29
II.2. USA tagállamainak jogalkotásban megjelenő cyber-megfélemlítés fogalmi	35
II.2.1. Lényeges bomlasztás	37
II.2.2. A véleménynyilvánítás iskolán kívüli eredetének problémája	38
II.2.3. A diákok fizikai integritásának és tulajdonának védelme	41
II.2.4. Az oktatáshoz és biztonságos oktatási környezethez való jog szerepe	43
II.2.5. A véleménynyilvánítás mint korlát nevesítése	44
II.2.6. Ismétlődő jelleg szerepe	46
II.2.7. Iskolai alkalmazott sérelmére elkövetett cselekmény	47
II.2.8. Védett tulajdonság ellen irányuló magatartás	48
II.2.9. Erőegyensúly felborulás megjelenése a törvényi fogalmakban	51
II.2.10. Hazelwood-teszt jogalkotásban betöltött szerepe	53
II.2.11. Az elegendő kapcsolat (nexus) meglétének problematikája	54
II.2.12. Büntetőjogi megközelítés	55
II.3. A cyber-megfélemlítés komplex fogalma a szakirodalom és a jogalkotás alapján	62
III. fejezet: Esetjogi elemzés	69
III.1. Bevezetés	69
III.2. Az USALB jelentős ítéletei a diákok véleménynyilvánítási szabadságáról	72
III.2.1. Tinker-ügy	72
III.2.2. Fraser-ügy	74
III.2.3. Hazelwood-ügy	75
III.2.4. Morse-ügy	78
III.3. Anomáliák az USA cyber-megfélemlítési esetjogában	80
III.3.1. A Megoldás? - J.C.-ügy	80
III.3.2. J.C.-ügy az elemzési séma tükrében	85
III.3.3. Ésszerűen előrelátható volt? Wisniewski v. Board of Education of the Weedsport Central School District	90
III.3.4. Wisniewski-ügy az elemzési sémában	93
III.3.5. Snyder I-II-ügy	95
III.3.6. Snyder I-II az elemzési séma tükrében	101

III.3.7. Layshock-ügy	103
III.3.8. Layshock-ügy az elemzési séma tükrében.....	106
III.3.9. Kowalski-ügy	109
III.3.10. Kowalski-ügy az elemzési sémában	111
III.3.11. Sagehorn-ügy.....	115
III.3.12. Sagehorn-ügy megítélése az elemzési séma alapján.....	118
III.3.13. Bell-ügy	119
III.3.14. Bell-ügy az elemzési séma szempont-rendszerében	126
III.3.15. Az Első Alkotmánykiegészítés és a cyber-megfélemlítés egy másik szempontból	128
IV. fejezet: Hazai körkép a cyber-megfélemlítés elleni jogi küzdelemről.....	133
IV.1. A magyar diák jogállásának rétegei	136
IV.2. Az első mérföldkő - TABBY in Internet projekt	137
IV.3. Megfélemlítés Elleni Program	139
IV.4. Magyar Országos Cyberbullying Konferencia (MOCK)	141
IV.5. KiVa megfélemlítés elleni program	143
IV.6. Digitális Gyermekvédelmi Stratégia	145
IV.7. Saját ügyek, önálló kutatás.....	148
V. fejezet: Javaslatok a hazai szabályozás kialakítására	159
VI. fejezet: Az értekezés főbb következtetései	163
Irodalomjegyzék	171

ELŐSZÓ

Miért kell ez a könyv?

Legalább kétféle válasz adható a kérdésre. Vagy a szerzőt feszíti a mondanivaló, hogy bemutassa, milyen kérdések foglalkoztatják, és kikívánczokzik belőle, vagy a közönség, a szélesebb baráti, lakossági csoport jön egy olyan gonddal, amire megoldást kell találni, amire egy könyvnyi tudás a válasz.

Pongó Tamás monográfiája ezt a kettős célt szolgálja. Egyrészt, jogászként izgatta, vajon az állami, intézményi vagy céges szabályozás, önkorlátozás vagy tudatformálás legyen-e a mérvadó a cyberbullying gyűjtő név alatt egyre több gyereket és fiatal felnőttet érintő online, elektronikus, virtuális és mediatizált világunkban az emberi kapcsolatokat sújtó terrorizálással szemben. A jog követő, értékőrző és alapvetően konzervatív megközelítése vajon miként segítheti az emberi hiszékenységet, aszimmetrikus személyközi viszonyokat ellensúlyozni, van-e jó megelőzési stratégia ezen negatív jelenségekkel szemben, avagy csak az utólagos, a szankcionáló, elrettentő, rehabilitációs garanciákra összpontosítsunk? Mire a könyv végére ért, szinte lehet újra kezdheti, mert a technika újabb és újabb módszereket kínál a másik emberrel szembeni agresszióra, megfélemlítésre. Vagyis a jogász versenyt fut az idővel, hogy pár évvel később is érvényes legyen a mondanivalója. Értekezése tehát inkább a hazai kutatásnak egy állomása, de nem a vége. Másrészt, a pedagógusok között járó kutatóként, az iskolai közeg egyre több jelet észlelt, hogy baj van a gyerekek, fiatalok önismeretével, önértékelésével, érzelmi terhelhetőségével, így társaikat is meggondolatlanul zaklatják, kínozzák üzenetekkel, névtelenségbe burkolózva gúnyrajzokkal, álprofilokkal és személyiséglopással is. A cyberbullying általában egy tágas "színtéren", az online nyilvánosságban zajlik, ahol a gyerekek szórakoznak, informálódnak, tanulnak, vagyis idejük egyre nagyobb részét töltik, így az áldozat még inkább megaláztattnak, a közösség kizárótlójának érezheti magát. Ebben a környezetben a jogi üzenet nem lehet kizárólagos, a jó pedagógiai módszerek és a demokratikus légkör, valamint a felnőttekkel kapcsolatos bizalom, hogy ha baj van, segíteni tudnak – még fontosabb. De sajnos ezek mind korlátozottan állnak rendelkezésre, nem csak hazánkban. Például a pszichológiai kultúra emelésével sokat lehetne segíteni, ám a jogász a normatív rendszer felől közelít: miként lehet ezt az új jelenséget fogalmilag meghatározni, korlátozni, más országok joggyakorlatából (különösen az elemzett Egyesült Államokban a tagállami bírósági jogesetektől) meríteni az európai és hazai szabályozás kimunkálásakor. Vagyis a jog helyét és szerepét megjelölni a társadalmi reagálás eszköztárában sem triviális, és egykori témavezetőként talán ebben valamit tudtam segíteni, mert a technikához digitális bevándorlóként csak keveset konyítok.

Számomra a műszaki-technikai fejlődés eszközei és tempója nem, csak azok működésének a következményei jelentősek. Ezért nagy érdeklődéssel vártam a kutatás azon eredményét, amely az online és offline megfélemlítés intézményi szabályozásában hasznosítható. A tanulói jogviszonyt a beiratkozás és a bizonyítvány megszerzése közti kényszerű időszaknak érzik még az oktatásban dolgozók is, a diákok valószínűleg sohasem gondolnak magukra úgy, hogy ebből az intézményi jogviszonyból mi következik a mindennapi magatartásukra nézve. Az iskolai, egyetemi fegyelmi, kizárás, eltanácsolás, az órák látogatásának elmaradása, a tanárok tekintélyszemélyként megtámadása, a megfélemlítő légkör kialakítása mind okozat és következménnyel jár, ezért arra a belső szabályzatoknak reagálniuk kell. Tovább vezető kérdés, hogy a szülőknek, gyermekvédelmi

rendszernek, az iskolai pszichológusoknak, a mentálhigiénés szakembereknek, az osztálytársaknak a felelőssége hol kezdődik, és hol végződik az áldozaté és a támadóké. Pszichés zavar? Ugratás és kamaszos lázadás? Hogyan ítéljük meg a verbális, szöveges és képi agressziót, ha azt sok felhasználó látja? Különbözik-e az iskolai agresszió más megnyilvánulásaitól, és ha igen, mennyiben?

Nos, ezekre mind talál választ az Olvasó, jogi példákkal és szabályozási javaslatokkal a könyvben, ahogy arra is, milyen definíció a megfelelő erre a jelenségre, hogyan lehetne megelőzni az erővel, befolyással és nyilvánossággal visszaélést, és milyen jó tanácsokat érdemes követni. Parry Aftab, internetbiztonsággal foglalkozó amerikai ügyvéd a fiatalokorúaknak szóló tréning-programjában három útravalót ad, ha valaki gyerekként cyberbullyinggal szembesül: hagyd abba, amit éppen csinálsz (chatelés, email-írás, bármilyen online tevékenység); használd a legtöbb szolgáltatásban megtalálható blokkolási funkciót a zaklatóval, bántalmazóval szemben; és kérjél segítséget, szóljál egy felnőttnek, hogy mi történt. Persze nehéz helyzetben vannak a szülők, pedagógusok, hiszen olyan terület szabályait kell megtanítaniuk gyerekeiknek, amelyeket ők maguk kevésbé ismernek, mint a gyerekek. A WiredSafety.org alapítója kiemeli, hogy a legtöbbet a megelőzéssel, azaz felelős internethasználattal tehetünk az elektronikus megfélemlítések ellen. És ezt rá lehet bízni a jogalkotókra?

Ugye már érti, kedves Olvasó, miért kellett ez a könyv! Olvassák tehát minél többen, és érezzék, hogy nem tudunk eleget, nem teszünk eleget az új technikai eszközökkel szemben védtelenek érdekében. Ez az érzés mozgósító erő lehet egyre többeknek.

Dr. Tóth Judit
egyetemi docens

I. FEJEZET

A KUTATÁS IRÁNYA, TÁRGYA ÉS MÓDSZERE

*„Akár egy gyerek is,
aki cyber-megfélemlítés áldozata,
vagy elkövetője, túl sok.”¹*

I.1. A cyber-megfélemlítés alapjogi megközelítésben

Globalizált világunkban a technológia rohamos fejlődése nyomán jelentős társadalmi változások következtek be, illetve zajlanak jelenleg is. Az infokommunikációs forradalomnak köszönhetően az offline és az online világ közötti határvonalak elmosódnak, így az internet behálózza mindennapjainkat, annak minden előnyével és hátrányával. Az egyik legfrissebb hazai felmérés szerint a 15-29 év közötti fiatalok körében az internet vált a fő médiummá, a televízió helyett, s a többségük már okostelefonnal is bír.² E korosztály arról számolt be, hogy 87%-uk esetén található otthoni internetelés, s a vezeték nélküli hálózat 79%-uknál van jelen.³ Ebből adódóan, a virtuális világ számos lehetőséget kínál számú(n)kra magán- és szakmai életü(n)kben egyaránt, azonban mindezen előnyök mellett, több negatívum is árnyalja a képet. Tekintettel arra, hogy jelen értekezés középpontjában az oktatási környezet áll, így külön kiemelésre érdemes a világháló szerepe az iskolai kontextusban. Érdekes tényként szolgál ehhez kapcsolódóan, hogy a 15-29 éves korosztályon belül, a 15-19 évesek (iskoláskorúak) használják ki leginkább a korszerű technológiát.⁴ Ez a technológiai fejlődés számos módon alakította át a mai oktatási rendszert, ami az említett iskoláskorú réteget körbeveszi, például az oktató-diák közötti kommunikáció színtereként, a házi feladat feladásának és megoldásának helyszínéül már a világháló jelenik meg, akár e-mail, akár közösségi média útján. Több iskolában bevezetésre került az elektronikus napló, ahol eltérő hozzáféréssel bír a tanár, a szülő és a diák. Továbbá, számos osztály hozott létre zárt csoportot valamelyik közösségi média felületén. (A magyarországi fiatalok 79%-a tagja valamely közösségi médianak.⁵) Egyes iskolák online folyóiratokat, újságokat üzemeltetnek, amelyekben a tanulók kifejezhetik véleményüket és kiteljesíthetik személyiségüket. A 2020-ban kirobbant, s jelen sorok megszületésekor is aktív koronavírus járvány pedig még inkább előtérbe hozta e kérdéskört. A digitális oktatásra való átállás komoly nehézséget okozott minden résztvevő számára, legyen az tanár, diák vagy szülő. Ugyanakkor, a technológia lehetőséget biztosított arra, hogy tovább folytatódjon az oktatás, noha nem a megszokott rendben. Mindezen előnyök ellenére, a diákság számára az internet nem csupán egy oktatási, vagy szórakozási felületként jelenik meg, hanem vulgáris, támadó jellegű⁶ vagy éppen zaklató megnyilatkozások, viselkedési formák színhelyeként is. A világháló által biztosított anonimitás, párosulva a korszerű technikai megoldások iránti vonzalommal veszélyes elegyet alkothat.

¹ HINDUJA – PATCHIN 2015, 79.

² Magyar Ifjúságkutatás 2016 Az ifjúságkutatás első eredményei, Új Nemzedék Központ, 2016, 54.

³ Uo. 55.

⁴ Uo. 61.

⁵ Uo. 63.

⁶ HOSTETLER 2014, 2., 4. lábjegyzet.

Összességében kijelenthető, hogy a diákok magatartása, valamint technológiai ismerete magában rejtja a kortársaik irányába tanúsított bullying lehetőségét.

1.2. Fogalmi keretek és hipotézisek

E ponton indokolt feltennünk a kérdést, hogy mit is értünk bullying, magyar terminológiával élve, megfélemlítés alatt? Mennyiben változtatja meg a jelenségről alkotott képünket, annak virtuális, online térbe való átvándorlása? A megfélemlítés nem újkeletű fogalom, azonban némiképp eltérő beavatkozási és megoldási módokat, valamint technológiai előképzettséget igényel, mint annak online típusa. Alapvetően, a technológia megjelenésével a kutatók két csoportra oszlottak, az önálló cselekménynek minősítőkre és a konzervatív iskolára.⁷ A konzervatív iskola jelentős alakja Dan Olweus, aki az első bullying fogalmat megalkotta. Véleménye szerint, nem szükséges eltérő beavatkozás, kezelési módokat a cyberbullying magatartások esetén, hiszen a korábbi bullying programok erre is alkalmasak.⁸ Az önálló cselekménynek minősítő iskolához tartozók szerint a virtuális közeg okán számos ponton eltér egymástól a cyber-megfélemlítés és a megfélemlítés, például az anonimitás és a nagyobb mértékű publicitás,⁹ illetve az ismétlődés szerepének megváltozása, hiszen egyszeri magatartás is megvalósíthat cyberbullyingot, míg bullyingot nem.¹⁰ Utóbbi iskola vezéralakja Peter K. Smith és Ersilia Menesini, akik élénk vitába bocsátkoztak Olweussal a cyber-megfélemlítés eltérő megítélése okán. Ugyanakkor, elsődleges probléma, hogy napjainkban nem bírunk olyan egységes fogalommal, ami mind a szakirodalmi, mind a jogalkotásban megjelenő definíciós törekvések pozitív eredményeit egy közös, átfogó meghatározással alakítaná, ezáltal segítené a jogalkalmazást.¹¹

(i) Ebből következően, könyvem első hipotézise, hogy szükséges és kialakítható egy speciális cyber-megfélemlítési fogalom, amely minden szereplő szempontjaira figyelemmel bír. A jogalkotók és a szakirodalmi álláspontok egyaránt tartalmaznak olyan elemeket, amelyek beemlése komplexebb, oktatási környezetre szabottabb definíciót eredményezhetnek.

(ii) Az első állítás mintájára fogalmazható meg azon tézis, miszerint az egységes jogértelmezés, illetve ítélkezési útmutató hiánya kiszámíthatatlan, inkohérens jogalkalmazást eredményezett az USA jogrendszerében. Ebből kifolyólag, az értekezés második hipotézise, hogy egy egységes séma kidolgozása hatékonyabb jogalkalmazást tenne lehetővé, ezáltal átláthatóbb és kiszámíthatóbb ítélkezési gyakorlatot eredményezne.

A két hipotézis megválaszolása, s azok egymással való összhangjának kialakítása komoly kutatómunkát igényelt, amelyre alább részletesen kitérek. E két fontos előfeltevés tisztázását követően, vizsgáljuk meg, hogy pontosan mit is értünk megfélemlítés, illetve cyber-megfélemlítés alatt. Egy olyan társadalmi jelenséget, amely az első iskola megalakulása óta létezik,¹² s napjainkban is jelen van. Ennek során a kortársak piszkálják egymást, gúnyt űznek osztálytársaik gyengeségeiből.¹³ Egy agresszív viselkedést, ami ártó, zaklató szándékú, ismétlődő, s felborítja az erőegyensúlyt az alanyok között.¹⁴ További

⁷ PARTI 2016, 116.

⁸ OLWEUS 2012a, 536.; PARTI 2016, 116.

⁹ MENESINI 2012, 545-546.

¹⁰ SMITH 2012, 555.

¹¹ PARTI 2016, 143-144.; CAMPBELL – ZAVRSNIK 2013, 12.

¹² MCCARTHY 2014, 806.; CALVOZ – DAVIS – GOODEN 2014, 1.

¹³ GREENHILL 2010-2011, 738.

¹⁴ Pintér Sarolta: Az iskolán belüli erőszak, <http://www.bulisbiztonsag.hu/az-iskolan-beluli-eroszak>.

fogalomként jelenik meg „[a] megfélemlítés (bullying) olyan ismétlődő és intenzív, bántalmazó, kárt vagy sérülést okozó viselkedési folyamat, amellyel egy csoport vagy egy személy egy másik csoport vagy személy feletti „erőegyensúlyt” igyekszik felborítani vagy megszüntetni, illetve a megváltozott erőpozíciót megvédeni és fenntartani.”¹⁵ Természetesen a megfélemlítést nem kizárólag iskolai fogalomként lehet értelmezni, hiszen a munkahelyen történő dinamikát, idegen kifejezéssel a mobbingot, szintén a megfélemlítés halmazába sorolhatjuk. Jelen értekezés fókuszpontjában azonban az oktatási szféra áll, így a bullying és cyberbullying elemzések, következtetések nem az általános megfélemlítésre kívánnak válaszokat nyújtani, hanem annak speciális, oktatásban realizálódó változatára. Bizonyára mindannyiunk számára ismerős az a szituáció, amikor öltözködésünk, magatartásunk, esetlegesen anyagi helyzetünk miatt az osztálytársak kiközösítettek, gúnyolódtak, csúfoltak minket, vagy egy osztálytársunkat. Az ilyen típusú magatartási formát mindig is tilalmozták az oktatási intézmények, s igyekeztek ezeket megszüntetni, néha sikeresen, néha sikertelenül. Ugyanakkor, az internet és a közösségi médiák térhódítása előtt az ilyen cselekmények véget értek az iskolai nap befejeztével, s a diák hazaérkezésével mindez megszűnt egy rövid időre, egy délutánra vagy egy hétvége erejéig. Mára mindez megváltozott, a megfélemlítés nem ér véget az iskolakapunál, vagy az otthon melegében, hanem folytatódik az elektronikus készülékek bármelyikén.¹⁶ Azáltal, hogy a korábbi offline tevékenység áttevődött egy másik környezetbe, egy új, főként internet alkotta jelenséggel kell szembenéznünk, nevesül a cyberbullyinggal, magyar terminológiával élve, a cyber-megfélemlítéssel. A magyar terminológia kialakításáért és elterjesztéséért a Felelős Társadalomért Közhasznú Alapítvány Megfélemlítés Elleni Programja (MEP) dicsérhető.¹⁷ A MEP tekinthető az első, pilot jellegű prevenciós programnak, ami célzottan a megfélemlítés ellen irányult Magyarországon. Ennek keretében készült egy felmérés, ahol 250 főt kérdeztek meg a magyar elnevezés vonatkozásában, s 238 főnek a „cyber-megfélemlítés” ismertebb és szimpatikusabb volt, mint a „kibermegfélemlítés”.¹⁸ Tekintettel arra, hogy Magyarországon a jogi szakirodalom mértéke rendkívül gyér, s az ezzel foglalkozó néhány magyar szakember is e fogalmi elnevezést alkalmazza, így a könyvben a „cyberbullying” és a „cyber-megfélemlítés” kifejezéseket szinonimaként használom. Természetesen, jogosan merül fel a kérdés, hogy mégis mit jelent ez a fogalom és megfelelően helyettesíti-e az angol terminológiát?

Alapvetően, a cyberbullying a bullying egy speciális válfaja, amely során a megfélemlítő magatartás virtuális környezetben realizálódik, valamilyen elektronikai eszköz és/vagy az internet segítségével.¹⁹ Egyik művében, maga Olweus is akként határozza meg, hogy „megfélemlítés, amit olyan elektronikus eszközökkel hajtanak végre, mint mobil-/rádiótelefon vagy internet.”²⁰ Természetesen, a fent említett Olweus-Smith vita kapcsán kiemelendő, hogy a megfélemlítés és a cyber-megfélemlítés között szoros kapcsolat áll fenn, mégis jelen értekezés következtetései is inkább támasztják alá az önálló cselekménynek minősítő tant, mint a konzervatív felfogást. Ennek értelmében, a cyber-megfé-

¹⁵ Megfélemlítés Elleni Program-Mi a megfélemlítés, <https://www.megfelemlites.hu/megfelemlitesrol>.

¹⁶ PHILLIPS 2015, 2.; GORDON 2009, 48.; VUOLO 2012, 91.

¹⁷ Megfélemlítés Elleni Program-Mi a megfélemlítés, <https://www.megfelemlites.hu/megfelemlitesrol>.

¹⁸ Felelős Társadalomért Közhasznú Alapítvány Megfélemlítés Elleni Program Cyber vs Kiber <http://www.megfelemlites.hu/tnyek-s-tvhitok>.

¹⁹ Pintér Sarolta: Az iskolán belüli erőszak, <http://www.bulisbiztonsag.hu/az-iskolan-beluli-eroszak>; Megfélemlítés Elleni Program-Mi a megfélemlítés, <https://www.megfelemlites.hu/megfelemlitesrol>.

²⁰ OLWEUS 2012a, 521.

lemlítés sajátosságai megkívánják, hogy külön jelenségként kezeljük, amely fő vonásai-
ban rokon az offline megfélemlítéssel.²¹ Ugyanakkor, e kérdéskör egy jogágakon átívelő,
komplex probléma, ami mindenképpen megérdemli a figyelmünket. Kiváltképp azért,
mert az imént feltett kérdésre nem adható pontos, egzakt válasz, ugyanis számos törvényi,
szakirodalmi fogalom létezik, amelyek inkohereus rendszert alkotnak. Az értekezés első
fejezetében éppen e definíciós nehézségre keresem a választ, fogalomalkotás útján.

Elsőként fontos megállapítani, hogy jelenleg nem bírnak egy széles körben elfogadott,
kikristályosodott definícióval sem nemzetközi, sem hazai szinten, akár a jogalkotás,
akár a szakirodalom terén.²² Természetesen több kulcselem már meghatározásra került,
amelyeket általánosan elfogadottnak tekinthetünk, például (i) az elkövetés helye mindig
a virtuális világ, (ii) általában ismétlődő,²³ (iii) támadó jellegű, (iv) az erőviszonyok kö-
zötti egyensúly hiánya, felborulása (ún. power imbalance), tehát mindig előnyösebb, do-
minánsabb helyzetbe kerül az elkövető az áldozathoz képest. További elemek is kiemel-
hetők, mint a lényeges bomlasztás (substantial disruption), vagy annak ésszerűen előre-
látható (reasonably foreseeable) kialakulása az iskolai környezetben, vagy az iskola terü-
letén, és az oktatási intézményeken kívülről érkező, úgynevezett off-campus vélemény-
nyilvánítások, amelyek jelentős hatást gyakorolnak az iskolai környezetre. Ezen elemek
mind egy megfelelő cyber-megfélemlítés fogalom alapkövei lehetnek, amelyeket az első
fő egységet képező fejezetben tovább elemzek, s végül egy olyan definíciót alkotok meg,
amely mind a jogalkotói, mind a szakirodalmi bázisra épít, figyelemmel a joggyakorlat
eredményeire.

Második kiemelő szempont, hogy a cyber-megfélemlítés szó valóban a lefedi-e a
cyberbullying angol terminust? A megfélemlítésre az angol *intimidation* kifejezés hasz-
nálatos, így a tükörfordítás módszertana nem ad választ e tekintetben. Ugyanakkor, a tu-
domány bizonyos kifejezéseknek többjelentést, illetve a köznapitól eltérő jelentést tu-
lajdoníthat. Erre szolgálhat példaként a cserbenhagyás köznapis fogalma, amely a segít-
ségnyújtás elmulasztásának büntetőjogi tényállását fedi le, szemben a cserbenhagyás bü-
ntetőjogi fogalmával.

Megjegyzendő továbbá, hogy a bullying és cyberbullying kifejezések kizárólag az an-
gol és néhány skandináv nyelvben létező szavak, így az egyes nyelvekben megfelelő szó-
párt találni rendkívül nehéz.²⁴ Mindez, a nemzetközi összehasonlítást is nagyban megne-
hezíti.

A megfélemlítés kifejezés, nem nyelvészeti szempontú megközelítésből is, problémás
lehet, hiszen a szó egyfajta fizikai erőszak kilátásba helyezését sugallja. Számos előadás
során alakult ki élénk vita a kifejezés által közvetített értékről, amelyeken az előbbi érv
többször elhangzott. További szempontként jelenik meg, hogy egyes cyberbullying ma-
gatarások nem bírnak megfélemlítő jelleggel, például a volt partnerről való meztelen kép
megosztása. Ezen kételyek eloszlatására nem jelen értekezés a megfelelő fórum, hiszen
mindezt szakmai konferenciák, workshopok keretében indokolt megvitatni, esetleg to-
vábbfejleszteni. Ugyanakkor, a cyber-megfélemlítést gyűjtőfogalomként, a magyar jog-
tudomány, kriminológia alkalmazza, s a cyberbullying szinonimájaként kezeli. A tuda-
mányos koherencia fenntartása érdekében indokolt e terminus használata, s az értekezés
is e fogalommal operál a mű egészében.

²¹ Lásd SMITH 2012 és MENESINI 2012. Cf. OLWEUS 2012b.

²² GORDON 2009, 51.; LIPTON 2012-2013, 105.; CAMPBELL – ZAVRSNIK 2013, 12.

²³ Az általában jelző kulcsfontosságú, hiszen éppen ez az egyik olyan elem, ami megkülönbözteti a megfélémlítést a cyber-megfélemlítéstől. Részletesebben lásd alább az ismétlődés kérdésével foglalkozó alfejezetben.

²⁴ CAMPBELL – ZAVRSNIK 2013, 15.; PARTI 2016, 115.

A fogalmi alapok tisztázását követően szükséges a tárgyalt szakkifejezést tartalmilag is meghatározni. Ennek érdekében a dolgozat első fő egységét az USA megfélemlítésre, különös tekintettel a cyber-megfélemlítésre vonatkozó jogalkotásának mélyreható elemzése alkotja. E kutatómunka keretében megvizsgáltam minden tagállam anti-bullying törvényét, valamint az összes törvényjavaslatot, amit az USA tagállamokban nyújtottak be a cyber-megfélemlítés témakörében. E kutatás, vagy sokkal inkább klaszter-analízis, legfőbb célja volt azon definíciós elemek feltárása és rendszerezése, amelyek a jogalkotói fogalmakban megjelennek. Az elemzés során kirajzolódtak azon főbb szempontok, amelyek mentén az egyes tagállami jogalkotók kialakították az adott cyber-megfélemlítési fogalmaikat. Tekintettel arra, hogy USA minden tagállama bír megfélemlítés elleni törvénnyel, első lépcsőként e törvényeket tekintettem át, majd a második lépcsőben leszűkítettem a vizsgált tagállamok számát, azon huszonzét államra, amelyek a „cyberbullying” kifejezést *expressis verbis* alkalmazzák. Az egyszéri megemlítést nem tartottam elegendőnek, amelyre Nebraska szolgál példaként, mivel e tagállami jogalkotó, a megfélemlítés definíciójától, szabályozásától teljesen függetlenül és eltérő helyen, csupán említés szintjén jelzi, hogy a cyberbullying és digitális állampolgárságra való nevelés kiemelten fontos.²⁵ Álláspontom szerint, egy ilyen távoli, a vizsgálati szempontokban támpontot nem nyújtó említés, elemzésbe való beemelése indokolatlan. Ugyanakkor, Hawaii aktuális törvénye is csak egy helyen említi a cyberbullying terminust, ám ennek oka, hogy a definiálást alacsonyabb szintre helyezi.²⁶ A jogalkotási folyamat során azonban fellelhető volt cyber-megfélemlítési fogalom, s ennek tudatában, Hawaii a vizsgált tagállamok köré sorolandó.

A megfélemlítés és cyber-megfélemlítés közötti probléma abban gyökerezik, hogy a cyber-megfélemlítés definiálása több jogszabály esetében is kimerül abban a jogtechnikai megoldásban, hogy az eredeti megfélemlítés fogalomba beépül az elektronikus elkövetési mód. Mindez valóban igaz, hiszen a megfélemlítés elektronikus úton valóban cyber-megfélemlítést eredményez, ugyanakkor, e megoldás nem kielégítő. Ismét az önálló és konzervatív iskola közötti ellentét említhető, s jelen disszertáció felfogása az önálló iskola által képviselt állásponthez csatlakozik. A cyber-megfélemlítést külön kell nevesíteni, a terminológiát, azaz magát a kifejezést, „cyber-megfélemlítés”, bele kell foglalni a jogszabályokba.²⁷ Ebből kifolyólag szűkítettem le jelen kutatás hatókörét kizárólag azon huszonzét tagállamra, amelyeknél nevesítve jelenik meg a terminus. Mind a vizsgált tagállamokról, mind a feltárt definíciós elemekről, s azok összefüggéseiről bővebben a következő fejezetben értekezem.

Tekintettel arra, hogy a cyber-megfélemlítés vonatkozásában kizárólag az USA bír kiterjedt jogalkotással, bírói gyakorlattal és szakirodalommal egyaránt, valamint a jelenység őshazájának tekinthető, így indokolt volt e jogrendszer megoldásaiból merítve felépíteni az értekezés és egyúttal a cyber-megfélemlítés elméleti alapjait. Természetesen, Magyarország kontinentális jogrendszeri berendezkedése igen eltérő sajátosságokkal bír, az USA angolszász megközelítéséhez képest, azonban e rendszerszintű különbség ellenére számos hasznos ismerettel szolgál a tengerentúli jogrendszer feltérképezése a cyber-megfélemlítés témakörét illetően. Példaként emelhető ki, annak megvizsgálása, hogy mely elemek alkotják a vizsgált huszonzét tagállami jogalkotás cyber-megfélemlítés definícióját. További érdekes szempont a bírói esetjog és a jogalkotás összhangja, vagy annak hiánya, azaz, hogy az egyikben használt fogalmi mátrix megfeleltethető-e a másiknak. E

²⁵ *Revised Statutes of Nebraska Annotated §79-2, 144 (10).*

²⁶ *Hawaiian Act 214 (2011) Section 1 (c).*

²⁷ PHILLIPS 2015, 3.; ENOCH 2016, 4.

kérdésekre igyekeznek választ találni az értekezés definíciót és az esetjogi kérdéseket taglaló fejezetben foglalt elemzései, ahol a jogalkotás és a bírói esetjog szimbiózisa is a vizsgálat tárgyát képezi.

E ponton emelném ki, hogy a dolgozat számos jogterületet érint, úgymint büntetőjog,²⁸ polgári jog, azon belül is a polgári jogi személyiségvédelem,²⁹ adatvédelem,³⁰ magánszférához való jog,³¹ vagy az értekezés fő irányvonalát képező alkotmányjog. Mindemellett, nem szabad elfelejteni, hogy a középpontban a diákok találhatóak, akik intézményi jogviszonyban állnak, ezért rájuk az oktatási jogszabályok (pl. köznevelésről szóló törvény), iskolai házirendek, fenntartói és iskolaszéki döntések, netán diákönkormányzat általi eljárások és a fegyelmi szabályzatok is alkalmazandók. Bár országonként eltérő ennek rendje, jogági hovatartozása (pl. sui generis szabály, civil vagy közigazgatási jog) nagy vonalakban elmondható, hogy a tankötelezettség és a beiratkozás révén e szabályokat a diáknak van kell tartania, amelyeket különböző módon sérthet mások megfélemlítése, illetve a megfélemlítésre adott reakciók. Ugyanakkor, a cyber-megfélemlítés abban a szürke zónában található, amelyre egyetlen jogterület önállóan nem tud megfelelő választ adni, így a szabályozást jogágakon átívelő módon szükséges kialakítani. Példaként említhető, hogy a közösségi média felületeken megvalósuló cyber-megfélemlítési esetek adatvédelmi kérdéseket is felvetnek, lásd például Megan Meier esetét, ahol a MySpace közösségi média oldal adatvédelmi szabályzatának megsértése miatt ítélték el az elkövetőt.³² Továbbá, az adatvédelmi megoldások enyhíthetnek a problémán, például az egyes közösségi médiák adatvédelmi beállításainak tudatos és pontos alkalmazása csökkenthetik a potenciális veszélyeket, amelyek a diákokra leselkednek.

A magánszférához való jog központú elemzés segíthet rávilágítani arra a vizsgálati pontra, hogy az iskolai tevékenységek közösségi médiára való átállása elhomályosítja a közszféra és a magánszféra közötti határvonalat.³³ A fentebbi példával élve, ha a tanár a házi feladatot e-mailen küldi meg a tanítás után, illetőleg Facebook csoportban tájékoztatja a hallgatókat egy óra elmaradásáról, vagy szervezi meg az osztálykirándulás részleteit, akkor nehéz megtalálni azt a határt, ahol a diák magánszférája kezdődik, s az iskola hatásköre már nem áll fenn. Mindez különösen igaz a jelenlegi járványhelyzetben, mikor a kommunikáció teljes egésze az online világba tevődik át. A magánszféravédelem megoldásai kiegészülve az imént említett adatvédelmi lépésekkel rendkívül értékesek lehetnek a jövőbeni magyar szabályozás kidolgozásakor.

Hasonlóképpen fontos a polgári jogi személyiségvédelem vetületeinek elemzése is.³⁴ Személyiség alatt, jogi értelemben „*egyfajta értéket értünk, méghozzá az emberi személyhez tapadó, emberi mivoltából származó értéket, mely a jogalkotás számára tiszteletben tartandó és védelemben részesítendő jogtárgyat jelent.*”³⁵ Korábban a nem vagyoni kártérítés, majd a sérelemdíj intézményével, a magyar polgári jog védelemben részesíti ezen

²⁸ URBAN 2013, 10.; GREENHILL 2010-2011, 735., 739.; LANGOS 2013, 38-39.; LANGOS 2014, 73.

²⁹ LÁBADY 2016; BERKES 2016.

³⁰ Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság: Kulcs a net világához, 2013, <http://www.naih.hu/files/2013-projekt/fuzet-internet.pdf>; Gloria González Fuster-Dariusz Kloza (szerk.): Európai Kézikönyv a Magánszféra - és a Személyes Adatok Védelméről Iskolák Számára, 2016, 70. http://arcades-project.eu/images/pdf/arcades_teaching_handbook_final_HU.pdf.

³¹ VUOLO 2012, 91.; LIPTON 2012-2013, 103.; MCCABE 2014, 844.; ENOCH 2016, 2-3.; A diákok magánszférához való jogának elismeréséhez lásd *New Jersey v. T.L.O.*, 469 U.S. 325, 340 (1985).

³² CAMPBELL – ZAVRSNIK 2013, 12.

³³ Oktatási Jogok Biztosának 2015. évi beszámolója, 24-25.

³⁴ A személyiségvédelemről részletesen lásd FÉZER 2008.

³⁵ FÉZER 2008, 57.

értéket. Az új Polgári Törvénykönyv hatálybalépésével a nem vagyoni kártérítést megszünt, s a sérelemdíj intézménye vette át a helyét személyiségi jogok megsértésével szembeni védelem érdekében. Lábady Tamás szerint mindez a korábbi ellentmondásos ítélkezési gyakorlatot igyekszik dogmatikailag rendezni. Álláspontja szerint ugyanis „*a bíróságok kártérítésben gondolkodtak, holott a kár a magánjogban fogalmilag vagyoni, amely pénzben kifejezhető, tipikusan összecszerűen is meghatározható vagyoni hátrány.*”³⁶ Tovább folytatja érvelését, miszerint a személyiségi jogsérelem és magánjogi kár fogalma közötti eltérés nehezítette az ítélkezést, „*[a] nem vagyoni sérelmek ugyanis vagyoni mércével megmérhetetlenek, vagyonilag nem is kifejezhető, vagyis összecszerűen nem határozható meg, következésképpen kiegyenlíthetetlenek.*”³⁷ A hazai bírói gyakorlat így a személyiségi jogok megsértése esetén a kárigényt hátránynak nevezte el, s az elszenvedett félnek bizonyítania kellett e keletkezett hátrányt.³⁸ Az új Ptk. sérelemdíj intézménye ezt a rendszert váltja fel, mikor önmagában a jogsértés ténye megalapozza a sérelemdíjat, a bekövetkezett hátrány bizonyítása nélkül is.³⁹ Mindez a cyber-megfélemlítési ügyekre nézve egy kedvező változás, hiszen a hátrány bizonyítása rendkívül nehéz az ilyen típusú esetekben. Egy cyberbullying magatartás lelki fejlődésre gyakorolt hatásai olykor évek múltán manifesztálódnak, s az eltelt időszakban bekövetkező további ingerek tükrében nehezen lenne bizonyítható, hogy egy kifejezett cyber-megfélemlítés okozta az adott nem vagyoni hátrányt. A tort jog pedig nem létező intézmény a magyar jogrendben, így annak megoldásai nem nyújthatnak segítséget (pl. Infliction of Emotional Distress, azaz érzelmi sérülés okozása), valamint az USA jogrendszere „*nem húz egyértelmű határvonalat a vagyoni és nem vagyoni károk között.*”⁴⁰ A tengerentúli megoldások így nem alkalmazhatók a hazai viszonylatokban, a sérelemdíj intézménye viszont alkalmas módszer lehet a cyber-megfélemlítési helyzetek kezelésére. Ennek keretében ugyanis kizárólag a bekövetkezett jogsértés tényét szükséges bizonyítani, ami a technológia világában kivitelezhető, hiszen nem szofisztikált kiberbűnözőkről van szó, hanem általában diákok közösségi médián tett megnyilvánulásairól. További pozitívum, hogy ez a megoldás figyelembe veszi a tény, miszerint az egyes diákok ingerküszöbe jelentős mértékben eltérhet egymástól. Egy adott cyber-megfélemlítő magatartás, egy depresszióra hajlamos, zaklatott családi háttérű fiatalnál már komoly károkat okozhat, míg ugyanazon cselekmény egy kiegyensúlyozott, nyugodt családi környezetben élő diáknál semmilyen hatást nem fejt ki. A korábbi Ptk. rendszerében a második diák esetében nincs bizonyítható vagyoni hátrány, habár az adott személyiségi jogi jogsértés szintén bekövetkezett. Az új Ptk. alapján mindkét diák jogosult lehet sérelemdíjra, hiszen a jogsértés ténye bizonyítható, s további hátrányt nem kell a bíróság előtt bizonyítani. Mindezek fényében a sérelemdíj egy lehetséges jövőbeni megoldás lehet a cyber-megfélemlítési ügyekben, azonban az esetleges hátrányait is ismernünk kell. Jogosan merülhet fel a kérdés, hogy alkalmas eszköz-e diákokat a polgári peres eljárásnak kitenni? A bizonyítási folyamatok és a jogorvoslatok meghosszabbíthatják az egyes ügyeket, amelyek így akár évek múltán emelkedhetnek csak jogerőre. Kiváltképp igaz mindez, ha figyelembe vesszük, hogy az online világ rendkívül gyorsan változik, amivel a bírói eljárások nem tudnak lépést tartani. Ugyanakkor, a sérelemdíj intézménye megfelelő jogorvoslatként szolgálhat a jövőben, egy gyorsan jog-

³⁶ LÁBADY 2016, 41.

³⁷ Uo. 41.

³⁸ Uo. 41.; FÉZER 2013.

³⁹ LÁBADY 2016, 42.

⁴⁰ FÉZER 2008, 126.

erőre emelkedett ítélet esetén. Természetesen, e jogintézmény mellett, szükséges egy sokkal tágabb kontextusban, oktatási célú javaslattal is fellépni, amelyet jelen értekezés Javaslatok című fejezetében ismertetek.

Néhány USA tagállam és Ausztrália a fentebbi jogterületek helyett a büntetőjog eszköztárához nyúlt.⁴¹ Mindazonáltal, a punitív megközelítés nem lehet a helyes irány, hiszen az elkövetők gyerekek, olykor a büntethetőségi korhatár alatt, vagy ahhoz közel. Továbbá, a legtöbb cyber-megfélemlítő magatartás nem hordoz magában büntetőjogi mértékű társadalomra való veszélyességet.⁴² A cyber-megfélemlítés egy társadalmi jelenség és probléma, amit megelőzéssel és oktatási jellegű következményekkel indokolt orvosolni, nem a büntetőjog *ultima ratio* megközelítésével.⁴³ A büntetőjogi következményekről, illetve azok USA tagállami törvényekben való megjelenéséről alább részletesen értekezem.

Miként azt már korábban említettem, az egyes jogterületek, önállóan, csak részleges megoldással szolgálhatnak, ám azok összehangolásával hatékony cyber-megfélemlítés elteni rendszer építhető ki hazánkban.

További szemléletmódként emelhető ki az alapjogi kollíziók feltárása is, hiszen a legtöbb cyber-megfélemlítéssel kapcsolatos ügyben a diák véleménynyilvánítási szabadsága ütközik egy másik alapjoggal, többnyire az oktatáshoz való joggal. A tagállami jogszabályok analízise során további ütközések is a felszínre kerültek, mint például a tulajdonhoz való jog sérelme, vagy a testi, lelki egészséghez való jog. Általánosságban kijelenthető, hogy egy adott diák véleménynyilvánítása áll ellentétben az imént felsorolt alapjogokkal. Ebből következően, a fentebbi jogterületekhez csatlakozik az alkotmányjog is, hiszen alapjogi ütközéseket is szükséges értékelni az egyes cyber-megfélemlítési magatartások során. Az említett jogterületek és az alkotmányjog kapcsolatára szolgálhat példaként az Alkotmánybíróság jogértelmezése az online gyűlöletbeszédre vonatkozóan, vagy éppen a polgári jogi személyiségvédelmi ügyekben,⁴⁴ illetve a testület 53/2009. (V.6.) határozatához fűzött párhuzamos véleményében Bragyova András alkotmánybíró szövegszerűen tesz említést a bullyingról, noha nem iskolai kontextusban, hanem a távoltartásról szóló törvény értelmezése kapcsán.⁴⁵

Habár számos jogterületet érint a cyber-megfélemlítés, pusztán jogi problémaként sem tekinthetünk a kérdéskörre, hiszen a pszichológia és a pedagógia szintén próbálja megoldani, kezelni a jelenséget a saját tudományos módszereivel.⁴⁶ Kijelenthető tehát, hogy a cyber-megfélemlítés egy tudományágakon átívelő, jogterületektől független társadalmi jelenség, amely világszerte több millió gyermek, diák életét nehezíti meg, s taszít egyeseket öngyilkosságba.⁴⁷ Mindezekből kifolyólag, jelen disszertáció a fentebb felsorolt szempontrendszerektől némileg függetlenül, azokból kiemelve közelíti meg a problémát. Az USA-ban gyakorlati problémaként tekintenek a témára, ami világosan látszik a szakirodalom módszertanából. A tanulmányok a diákok véleménynyilvánítási szabadságának korlátait elemzik, illetve az iskolán kívülről eredő, de az iskolai környezetben jelentős bomlasztó hatást kifejtő magatartások esetén adható iskolai válaszreakciók állnak

⁴¹ *Arkansas 5-71-217.(b)(áldozat helye szerint); Louisiana Revised Statutes §14:40.7. A.; Michigan Penal Code 750.411x.; North Carolina General Statutes §14-458.1;* LANGOS 2013; LANGOS 2014.

⁴² Digitális Gyermekvédelmi Stratégia, 118.

⁴³ GORDON 2009, 71.

⁴⁴ Lásd pl. GÁRDOS – PAP 2014; BERKES 2016.

⁴⁵ 53/2009. (V.6.) Ab. hat., Bragyova András párhuzamos vélemény, 1.1.

⁴⁶ LANGOS 2014, 77-78.; NAGY – KÖRMENDI – PATAKY 2012; MARGITICS – FIGULA – PAUWLIK 2020.

⁴⁷ SMITH 2012, 555-556.

a középpontban.⁴⁸ Az offline és online esetjogi ismertetések fókuszpontjában, jellemzően, e probléma feloldása áll. A jogszabályok, a definíciók megalkotását követően, az iskolák számára kötelezettségeket állapítanak meg, amelyek jelentési rendszer kiépítésében, képzések, rendezvények szervezésében nyilvánulnak meg. Alapvetően, a tengerentúli attitűd gyakorlati problémaként tekint a cyber-megfélemlítésre, amelynek megfelelően gyakorlatorientált megoldások kialakítására törekszik, azonban eddig sem egységes fogalmat, sem egységes megoldási sémát nem munkáltak ki. Mindezt figyelembe véve, az értekezés a jogszabályi, esetjogi, szakirodalmi javaslatok, módszerek, gyakorlati kezelések alapján igyekszik egy elméleti összeggést kialakítani, miként azt az első hipotézis is felvázolta. A jogszabályokon végzett klaszter-analízis segít rávilágítani a jogalkotás főbb definíciós elemeire, illetve az iskolák szerepére. Azon törvény, amely az iskolán kívüli diák véleménynyilvánítás korlátozására is lehetőséget biztosít az iskolának, ha az adott vélemény lényeges bomlasztást okoz az iskola rendeltetészerű működésében, „lándzsát tör” az iskola hatáskörének kiterjesztése mellett. A bírói gyakorlat ugyanakkor megosztott e kérdést illetően, amelyet számos *circuit split*, s egymásnak ellentmondó ítélet bizonyít, lásd alább az esetjogi fejezetben. Az esetjog tanulmányozása azonban feltárja a diák véleménynyilvánítás korlátainak evolúciós fejlődését is. Napjainkban komoly nehézségekbe ütközik azon tesztek alkalmazása, amelyek az internet térhódítása előtti időkből származnak. Közösségi médiák hiányában ugyanis, nem kellett megbirkózniuk a bíróságoknak az iskolán kívülről eredő, de az iskolai környezetre jelentős hatást gyakorló diák véleménynyilvánítások korlátozásának problematikájával. A változás iránti szándék és hajlandóság a legfrissebb szövetségi bírói ítéletekben azonban már észlelhető, lásd például alább Graves bíró különvéleményét a *Bell*-ügyben, ahol egy Tinker-Bell-teszt létrehozására tesz konkrét javaslatot.

A fentebb felsorolt érveket szem előtt tartva, az értekezés kiemeli a cyber-megfélemlítést a jogterületi kategorizálásból, s mint egy speciális, komplex jogi problémát kezeli, amelynek középpontjában az USA törvényei, esetjoga, illetve a diák véleménynyilvánítás szabadságának korlátja áll. E szabad nézőpont lehetőséget biztosít arra, hogy a jogterületi megkötések nélkül, a maga komplexitásában vizsgáljam a jelenséget. Természetesen, az elemzés során végig figyelemmel kell lenni arra, hogy az USA-ban az Első Alkotmánykiegészítésben foglalt véleménynyilvánítás szabadsága az egyik legerősebb szabadság, amely szinte abszolútnak tekinthető, s merőben más kontextusban is felhívásra kerülhet, mint a kontinentális jogrendszerű országokban. Mindenesetre, igen érdekes és fontos következtetéseket vonhatunk le az amerikai esetjogból, miként arra a második fejezet is rávilágít.

I.3. Az értekezés módszertana

Alapvetően, miként azt a könyv címe is sugallja, az összehasonlító jog, azon belül is az összehasonlító alkotmányjog módszertana szolgált kiindulópontként. Kutatásom kezdetén megvizsgáltam, hogy mely országok bírnak kiterjedt cyber-megfélemlítési szabályozással mind jogalkotói, mind jogalkalmazói tekintetben. Ennek eredményeként, valamint a magyar tudományos munkásság rendkívül csekély mennyisége nyomán, alakult ki az

⁴⁸ HINDUJA – PATCHIN 2015; HOROWITZ – BOLLINGER 2014; WEBER – PELFREY 2014; SHARIFF 2015; AUERBACH 2008-2009; WEIL 2013; RODKIN – FISCHER 2012; HOSTETLER 2014; HO 2012; MCCARTHY 2014.

értekezés USA-központú szerkezete. A tengerentúli országban számos megfélemlítés elleni törvény volt elérhető az egyes tagállami jogalkotó szervek hivatalos honlapjain, továbbá törvényjavaslatok is rendelkezésre álltak, amelyek a lehetséges irányvonalakat változták fel. Mindezen túl, a diákok véleménynyilvánítási szabadsága az USA Szövetségi Legfelsőbb Bírósága (USALB) joggyakorlatában már 1969-re tekintett vissza, ám napjaink változásait még nem követte le a testület ítélkezési gyakorlata. Noha tisztában voltam a common law alapokra épülő, decentralizált alkotmánybíráskodási modellt megvalósító ország jelentős eltéréseivel, szemben a kontinentális berendezkedésű Magyarországgal, mégis mintaállamként választottam az USA-t. Kiterjedt szakirodalommal, civil szervezeti háttérrel, jogalkotási és jogalkalmazásbeli ismeretanyaggal bíró állam, amely kellő kutatási alapot nyújtott a cyber-megfélemlítés jelenségének és dinamikájának megismeréséhez.

Megjegyzendő továbbá, hogy a common law és a kontinentális jogcsaládok közötti különbségek bizonyos globálisan jelentkező problémák esetén csökkennek. A jogátvitel, az alkotmányos eszmék migrációja, az alkotmányos konvergencia nyomán az egyes, nem ország-specifikus jogi kérdések vizsgálatakor igen fontos szempont lehet az eltérő gyökerű jogrendszerek közötti összehasonlító elemzés.⁴⁹ Az értekezés témájában erre szolgálhat példaként az Emberi Jogok Európai Bíróságának (EJEB) Vejdeland-ügye, amelyben diákok véleménynyilvánítását korlátozta a svéd Legfelsőbb Bíróság, majd az Emberi Jogok Európai Egyezményének 10. cikkének (véleménynyilvánítás szabadsága) megsértése miatt az EJEB járt el.⁵⁰ Habár az eset offline környezetben zajlott, Európában ez az első bírói útra terelt megfélemlítési ügy, és a diák véleménynyilvánítás korlátozásának szempontrendszerét remekül vázolja fel.⁵¹ Külön kiemelendő Zupancic bíró párhuzamos véleménye, amelyben az USALB véleménynyilvánítás korlátozására vonatkozó rendszerteránát ismerteti, s megemlíti a *Fraser*-ügyet is. Következésképpen, az EJEB diákok véleménynyilvánítási kérdésének eldöntéséhez segítségül felhívja az USALB ítélkezési gyakorlatát is, ami eklatáns példája a jogcsaládok közeledésének és az alkotmányos eszmék migrációjának. További példaként említhető, hogy a két jogrendszer közötti összehasonlítás az eltérő nyelvi és terminológiai hibákat csökkentheti.⁵² Miként azt fentebb említettem, a bullying és cyberbullying kifejezések az angol nyelven kívül, csupán néhány skandináv nyelvben létező szavak, így a helytelen magyar terminológia is kijavítható az összehasonlító alkotmányjog módszerével.⁵³ Nevesül, a cyber-megfélemlítés kifejezés meghonosítása, s annak hangsúlyozása, hogy az internetes zaklatás csak egy típusa a cyberbullyingnak, de nem szinonimája.

Összefoglalóan, az összehasonlító (alkotmány)jog módszertana jelentős szerepet töltött be az USA mintaállamként való kiválasztásában, figyelemmel arra, hogy az említett elméletek nyomán a tengerentúli megoldások, némi adaptációt követően, a kontinentális országokban is bevezethetőek. Magyarország vonatkozásában bizonyítja mindezt, a Javaslatok fejezetben kialakított minta-SZMSZ, amely a magyar jogrend, különösen a köznevelési törvény rendszerébe illeszkedő cyber-megfélemlítési definíciót vázol fel, mégpedig a legnagyobb olyan kutatás eredményeire figyelemmel, amely a megfélemlítés elleni törvények hatékonyságát elősegítő komponenseket azonosította be.⁵⁴

⁴⁹ SÜLYOK 2017, 44-46.

⁵⁰ *Vejdeland and others v. Sweden*, no. 1813/07, ECtHR (Fifth Section), 2012.

⁵¹ PARTI 2016, 141-142.

⁵² SÜLYOK 2017, 45.

⁵³ Erre hívja fel a figyelmet MENESINI 2012, 546.

⁵⁴ CAMPBELL – ZAVRSNIK 2013.

Ugyanakkor, az összehasonlító módszertan mellett, a diák véleménynyilvánítási szabadság evolúciójának feltérképezése is elengedhetetlen volt a jelenlegi, virtuális környezetben zajló folyamatok által felvetett problémák megértéséhez. Ennek köszönhetően, a történeti módszer alkalmazása elkerülhetetlen volt, hiszen a rendszer mélységeinek feltárásához tudatában kell lennünk a kezdeti állapotokkal, azaz miként korlátozhatja az iskola egy diák véleménynyilvánítását. A *Tinker*-, *Fraser*-, *Hazelwood*- és *Morse*-ügyek nyújták az alapot a teljes cyber-megfélémlítési esetjog megoldásához, miként az az esetjogi fejletben foglalt elemzésekből is kiténik.

Az evolúciós fejlődés megismerése azonban leíró jellegű, már feltárt eredmények kategorizálását jelenti. Mindezek összefüggéseinek kibontásához a logikai és nyelvtani módszerek felhívása is szükségessé vált. Példaként említhető a Fraser-teszt logikai elemzése, amely szerint a vulgáris, bujálkodó diák véleménynyilvánítás az iskola területén nem védett az Első Alkotmánykiegészítés által. Ha ez a védelem az iskolán kívülre is kiterjedne, akkor a diák sehol sem nyilatkozhatna vulgárisan egy általa nem kedvelt tanárról, beleértve a családi otthont, vagy egy házibulit. Logikusan következett tehát, hogy a Fraser-teszt iskolán kívülről eredő véleménynyilvánításokra még az online térben sem nyújthat alapot a diák véleménynyilvánításának korlátozására. Az értekezés házibuli-hipotézise is ezt a kérdést tárgyalja.

A nyelvtani értelmezés több helyen is kiemelt szerephez jut, például a magyar terminológia kialakításánál, nevesül a cyber-megfélémlítés fogalmi elemzésénél, lásd fentebb. Továbbá, az egyes jogszabályok nyelvezetének értelmezése kapcsán is elengedhetetlen volt a szavak jelentését meghatározni. Mindezek mellett, a lényeges bomlasztás pontos tartalmára is csak a logikai és nyelvtani módszertan összekapcsolásával lehetett javaslatot tenni.

A cyber-megfélémlítési definíciók, az erre vonatkozó jogszabályi háttér, illetve bírói esetjog elemzésekor a kritikai szemléletmód áthatja az értekezés egészét. A szakirodalmi áttekintés során az egyes fogalmak felépítését, azok elemeit vizsgáltam, csakúgy, mint a jogalkotói meghatározások esetében. E komplex kritikai megközelítés eredményeként született meg a mű önálló cyber-megfélémlítési fogalma, amely tekintettel van a szakirodalomban és a jogalkotásban megjelenő definíciós elemekre egyaránt. Mindemellett, az esetjog által kimunkált tesztek fogalomra gyakorolt hatására is igyekszik reflektálni, lásd az iskolán kívüli diák véleménynyilvánítás csak akkor korlátozható, ha az iskolai környezetre lényeges bomlasztást fejt ki.

Továbbá, a bírói esetjog során is számos anomáliát, következetlenséget tártam fel a kritikai módszertan alkalmazásának köszönhetően, amely megállapításokra a disszertáció *de lege ferenda* javaslatként szolgáló elemzési séma nyújt megoldást.

A kritikai módszertan mellett az esetek (esettanulmányok) mélyreható elemzése is alapot adott az említett séma kimunkálásában. Az USA jogalkotási és jogalkalmazási gyakorlata alapvetően akadémiai értelmezésként valósult meg, ám a tengerentúli prevenció és tudományos megközelítés alaposabb megismerése végett tanulmányúton vettem részt 2016 októberében az USA-ban, a University of Toledo, Ohio testvéregyetemen, majd Magyar Állami Eötvös ösztöndíjasként 4 hónapot töltöttem el a Pennsylvania State University és a University of Toledo egyetemek jogi karai. E kutatóutak során lehetőségem nyílt oktatókkal, diákokkal, civilekkel és jogvédőkkel egyaránt diskurzust folytatni a cyberbullying jelenségéről, valamint a prevenció, s célzott kezelések mikéntjéről. Mindemellett, az egyetem adatbázisainak köszönhetően olyan, friss, cyberbullying ítéletekhez is hozzáfértem, mint a *Sagehorn*- vagy *Bell*-ügyek.

A tengerentúli tapasztalatok, s az eddigi hazai ismeretek birtokában magyarországi szakértőkkel is felvettem a kapcsolatot. Pedagógusokkal, oktatókkal folytattam szakmai

konzultációkat, az ő nézőpontuk jobb megértése céljából. Továbbá, önálló kérdőíves felmérést végeztem, illetve tudatosságra nevelő előadásokat tartottam több általános és középiskolában. A felmérésről részletesen értekezem a magyar helyzetet bemutató fejezetben.

Miután az Atlanti-óceán mindkét partján élő érintettekkel volt lehetőségem megvitatni a cyber-megfélemlítés számos aspektusát, így megerősödött bennem a prevenció és az oktatás szükségessége, a punitív megoldások lehető legnagyobb mértékben való visszaszorítása, valamint a közösség minél szélesebb körének bevonása a jelenség elleni harcba. E beszélgetések eredményeként tartottam indokoltnak olyan fogalom kidolgozását, amely mind a szakirodalmi, jogalkotói és jogalkalmazói megközelítésre tekintettel van. Továbbá, a számos esettanulmány, s az elemzési séma szempontjainak megvitatása az amerikai professzorokkal, kutatókkal biztosított afelől, hogy egy ilyen koherens ítélkezési iránytű egységesebb gyakorlatot eredményezhet.

Összefoglalóan, az egyes módszertani elemzések (összehasonlító alkotmányjogi, történeti, nyelvi, logikai, esettanulmányok) kritikai szempontú megközelítésbe ágyazva, kiegészítve a tengerentúli és hazai szakértőkkel, diákokkal folytatott konzultációkkal, vezettek az értekezés által feltárt fő problémák, kérdések meghatározásához, valamint azokra való megoldási javaslatok kimunkálásához. Bármely metódus hiánya torz megállapításokat eredményezett volna, hiszen például a diák véleménynyilvánítások történeti megismerése nélkül értelmetlennek lennének az elektronikus diák véleményekkel kapcsolatos ügyek. Hasonlóképpen, lehetetlen lett volna a tudományos és jogalkotói értékrend megjelenítése egy közös definícióban a nyelvi, logikai vagy kritikai elemzés hiányában. A bírói gyakorlat mélyreható vizsgálata nélkül pedig nem kerültek volna felszínre azon anomáliák, amelyek kiküszöbölésére jött létre az elemzési séma.

Az imént felsorolt módszertanoknak köszönhetően, az értekezés pontosan beazonosított, szűken értelmezett problémákat határozott meg, amelyekre adekvát, a gyakorlatba is átültethető megoldási javaslatokat is ki tudott dolgozni, lásd a definíció, az elemzési séma vagy a minta-SZMSZ.

1.4. A cyber-megfélemlítés európai megjelenése

Nem csak a tengerentúlon, hanem az Európai Unióban is érzékelhető, sajnálatos módon, a jelenség, amelyről számos tragédia tesz tanúbizonyságot. Daniel Parry (17),⁵⁵ Britney Mazzoncini (16) Skóciában,⁵⁶ Joshua Unsworth (15) Angliában,⁵⁷ Ciara Pugsley (15)⁵⁸

⁵⁵ Laura Smith-Spark – Saskya Vandoorne, Reports: Teen Daniel Perry commits suicide over Skype blackmail scam, CNN, 2013, <http://edition.cnn.com/2013/08/16/world/europe/uk-cyber-blackmail-suicide/>.

⁵⁶ Paddy Dinham: Teenage bullying victim, 16, died after taking an overdose of anti-anxiety pills because she couldn't cope with cruel Facebook taunts, DailyMail, 2016, <http://www.dailymail.co.uk/news/article-3818154/Teenage-bullying-victim-overdosed-anti-anxiety-pills-cruel-Facebook-taunts.html>.

⁵⁷ Ben Bryant: Schoolboy hanged after internet bully torment, Telegraph, 2013, <http://www.telegraph.co.uk/news/9977964/Schoolboy-hanged-after-internet-bully-torment.html>.

⁵⁸ Greg Harkin: Poignant last photos of happy Ciara Pugsley bullied online are released, Independent, 2012, <http://www.independent.ie/irish-news/poignant-last-photos-of-happy-ciara-pugsley-bullied-online-are-released-28817638.html>.

és Erin Gallagher (13)⁵⁹ mindketten Írországból, Livia van Beelen⁶⁰ és Fleur Bloemen⁶¹ Hollandiában, Nadia (14)⁶² és Carolina Picchio⁶³ pedig Olaszországban, követett el öngyilkosságot, úgynevezett *cyberbullicide*-t,⁶⁴ cyber-megfélemlítés miatt. Kérdésként merülhet fel, hogy mi készíthet arra ilyen fiatal korban lévő gyermekeket, hogy önkéntesleg vegyék el saját életüket? Elméleti síkon nyújthatnak választ erre Ropolyi László internet-filozófiai értekezésében foglaltak, miszerint az internet egy posztmodern értékeket megtestesítő szuperorganizmus.^{65,66} Egyik fő jellege a pluralitás, aminek egyik megnyilvánulása, hogy az interneten található információk egyenlő jogokkal alkotnak egy tudásrendszert.⁶⁷ A cyber-megfélemlítés nézőpontjából azonban az internet pluralitásának azon jellegét érdemes kiemelni, miszerint a világháló csak láthatóvá teszi az emberi kultúrát, annak brutalitását, gondolatatlanságát, s az erőszakot.⁶⁸ Egy recenzió akként összegzi Ropolyi gondolatmenetét, miszerint az internet átalakítja az emberek életét, hiszen létrehoz egy önálló, nyílt, virtuális organizmust, amelynek tagjai (foglyai) számára ez egy zárt és valós világ.⁶⁹ A világháló létrehoz egy új viszonyrendszert, a hálólétet, amelynek résztvevői a hálópolgárok, akik kiberközösséget alkotnak, önálló kiberkultúrával.⁷⁰ Következésképpen, a cyber-megfélemlítés áldozatai számára (akik maguk is hálópolgárok), az online közösségben megvalósuló magatartás legalább annyira válóságos és komoly, mintha offline környezetben zajlana, így a következmények is legalább olyan súlyosak lehetnek.

Ugyanakkor, mindezen halálesetek ellenére sem az Egyesült Királyságban, sem Írországból nincs speciális, szektorális megfélemlítés elleni törvény. Az Egyesült Királyság akként próbálja kezelni a helyzetet, hogy már meglévő törvények rendelkezései alá vonja a cyber-megfélemlítési eseteket, mint például a Protection from Harassment Act 1997, a Malicious Communications Act 1988, Communications Act 2003 és a Public Order Act 1986.⁷¹ E metódus alkalmazása bizonytalan, így célszerűbb szektorális, kifejezetten a megfélemlítésre és cyber-megfélemlítésre fókuszáló törvényeket alkotni. Ugyanakkor, az Education and Inspection Act 2006 felhatalmazza a tanárt a *“a diákok közötti megfélemlítés minden formájának megelőzésére.”*⁷²

⁵⁹ Greg Harkin: Family devastated after tragic Erin (13) takes own life after vicious online bullying, Independent, 2012, <http://www.independent.ie/irish-news/family-devastated-after-tragic-erin-13-takes-own-life-after-vicious-online-bullying-28824852.html>.

⁶⁰ JerseyGirl: Nog meer tieners plegen zelfmoord na (Cyber)Bullying, <https://tall-say.com/page/4294987657/nog-meer-tieners-plegen-zelfmoord-na-cyber-bullying>

⁶¹ Pinterest, <https://fi.pinterest.com/pin/400820435557644904/>.

⁶² Cyberbullying suicide: Italy shocked by Amnesia Ask.fm case, 2014, <http://www.bbc.com/news/world-europe-26151425>.

⁶³ Italy's Tragic Teen Cyberbullying Suicide, <http://www.endcyberbullying.org/italys-tragic-teen-cyberbullying-suicide/>.

⁶⁴ Cyberbullicide jelentése miatt lásd: HINDUJA-PATCHIN 2015, 95-100.; HO 2012, 794.; CAMPBELL – ZAVRSNIK 2013, 3.

⁶⁵ ROPOLYI 2006, 315.; 317.

⁶⁶ Ropolyi művét bírálja BINZBERGER 2007.

⁶⁷ ROPOLYI 2006, 318.

⁶⁸ Uo. 319.

⁶⁹ BORBÉLY 2007, 394.

⁷⁰ Uo. 394.

⁷¹ Cyberbullying - A whole-school community issue, DEPARTMENT FOR CHILDREN, SCHOOLS AND FAMILIES, 2007.

⁷² *Education and Inspections Act 2006 89 (1) (b)*.

Írországban *“nincs speciális, e kérdéssel foglalkozó jogalkotás. A megfélemlítést és cyber-megfélemlítést definiálni kellene, és sürgősen büntetéseket kellene bevezetni.”*⁷³ David Fagan érvelése szerint, az ír rendszer az UK-hoz hasonló megoldással operál, azaz már létező törvényi szabályozások, mint a Children’s Act vagy az Education Act, alá sorolja az eseteket. Véleményem szerint ez nehezen fogadható el, hiszen gyerekek szenvednek és követnek el öngyilkosságot e jelenség miatt, így egy törvény elfogadása nem lenne nagy áldozat a jogalkotók részéről a fiatalokért. Egyetértek azzal, hogy egy törvény nem fogja megoldani a jelenséget egyik napról a másikra, miként az alább majd látható az USA példáján is, de enyhítheti azt, s jelzésként szolgálhat arra nézve, hogy a jogalkotó felismerte a probléma fontosságát⁷⁴ és megoldásokat kíván kidolgozni rá. E gondolattól vezérelve Olaszország elfogadott egy anti-cyberbullying törvényt (a fent említett Carolina Picchio esete nyomán), amely definiálja a cyber-megfélemlítést, megoldást kínál az áldozatoknak és kötelezővé teszi minden iskolában a cyberbullying oktatást.⁷⁵

Az európai államokhoz hasonlóan, a jelenség már érzékelhető Magyarországon is, ezt mind személyes tapasztalat, mind kutatások bizonyítják. A TABBY in Internet program, a MEP adatai, valamint a Margitics-Figula-Pauwlik felmérések alátámasztják azt a feltételezést, hogy a cyber-megfélemlítés problémája már a hazai diákságot is érinti.⁷⁶ Mindezek ellenére sem jogalkotói lépések, sem országos szintű prevenció program bevezetése nem történt meg hazánkban, bár a MEP és a KiVa program kísérleti (pilot) jelleggel működik. A magyar helyzetről, illetve az előbb említett programokról a hazai lépéseket bemutatató fejezetben részletesebben értekezem.

1.5. Az értekezés struktúrája

E rövid problémafelvetést követően áttérek a könyv szerkezeti felépítésének ismertetésére. Az első fő egység fókuszpontjában egy cyber-megfélemlítési definíció kidolgozása áll, kifejezetten az iskolai kontextusra vonatkozóan. Ennek keretében áttekintettem számos szakirodalmi forrást, amelyek alapján kirajzolódott egy általános fogalmi váz. A Patchin-Hinduja szerzőpáros által megalkotott definíció, illetve azok elemei áthatják az angolszász kultúrkört, míg Langos, ausztrál kutató, szinte azonos fogalmi elemeket állapít meg. Ezen eltérő meghatározások ékesen bizonyítják, hogy a fogalom terén nem alakult ki egységes álláspont a tudományon belül, így olyan problémával kell megküzdenünk, amelynek még egzakt definíciót sem lehet adni. Érdekességgént említhető, hogy az ismétlődő jelleg a legtöbb fogalom részét képezi, amivel jelen értekezés nem tud egyetértetni, hiszen elképzelhető olyan magatartás, amely egyszeri cselekménnyel is megvalósíthat cyber-megfélemlítést. Minderről, alább bővebben szólok. A szakirodalmi összegzés eredményeként kialakítom azt a cyber-megfélemlítési fogalmat, amely az értekezés egészére irányadó, így elkerülvén a terminológiai hiányosságból felmerülő esetleges problémákat.

⁷³ Overhaul of law around cyber-bullying urged, 2014, Irish Examiner, <http://www.irishexaminer.com/ireland/overhaul-of-law-around-cyber-bullying-urged-284158.html>, idézi David Fagan, egészségügyi és biztonsági jogi, szakértőt.

⁷⁴ VUOLO 2012, 91.

⁷⁵ Cybersmile Foundation: Italian Parliament Passes New Law to Protect Minors from Cyberbullying, <https://www.cybersmile.org/news/italian-parliament-passes-new-law-to-protect-minors-from-cyberbullying>; Council of Europe, Italy, Cyberharassment, violations of privacy, cybercrime, actual violence <https://www.coe.int/en/web/cybercrime/italy#%7B%2255438873%22%7D>.

⁷⁶ MARGITICS – FIGULA – PAUWLIK 2020, 24.

A tudományos nézőpontok megismerését követően a jogalkotói réteg vizsgálatára helyeződik a hangsúly. Ennek keretében minden USA tagállam megfélemlítés elleni törvényének cyber-megfélemlítési fogalma megvizsgálásra került, majd a fentebb elmondottak szerint, azon huszónhét tagállamra szűkölt a vizsgálat, amelyek nevesítik a cyberbullying terminust. Az elemzés eredményeként több fontos fogalmi elem azonosításra került, amelyeket röviden bemutatok, illetve mérlegelem, hogy egy jövőbeni magyar cyber-megfélemlítési fogalomba való beemelésük, vagy éppen abból való kihagyásuk indokoltnak tekinthető-e. A jogalkotás terén elvégzett kutatás, más néven klaszter-analízis, rávilágított arra, hogy a jogalkotók között, akárcsak a tudomány művelői között, nincs egységes fogalmi álláspont. Bizonyos elemek, például a testi épséghez, tulajdonhoz való, vagy az oktatáshoz való jog védelme általánosságban törvényi oltalom alá kerül, ám egyetlen olyan fogalmi elem sem létezik, amely mind a huszónhét tagállamban egyaránt megjelenik. Mindez aggodalomra adhat okot, ugyanakkor e ponton összehasonlíthatóvá válik, hogy a jogalkotás figyelemmel tekint-e a szakirodalmi véleményekre, álláspontokra. Példaként említhető az erőegyensúly felborulásának szerepe a szakirodalomban, illetve a jogalkotásban. A tudományos nézőpont szerint az ilyen típusú egyensúlyi változás hiányában nem beszélhetünk cyberbullyingról, míg a jogalkotók ezt nem tekintik ennyire fontos elemnek. Jól tükrözi mindezt, hogy a vizsgált huszónhét tagállamból csak hat tagállam törvényében található meg ez szempont, s Nevada ki is törölte a hatályos cyber-megfélemlítés fogalmából.⁷⁷ A tudomány és a jogalkotás meghatározásai létrehoznak egy közös fogalmi halmazt, amely halmaz egyes alkotórészeinek egymásra történő vetítését követően átfogóbb képet kapunk a főbb definíciós elemekről. Tekintettel arra, hogy a szakirodalmi áttekintés során már megalkottam egy cyber-megfélemlítési fogalmat, így a jogalkotási példákkal kiegészítve, a fejezet végén, egy olyan cyber-megfélemlítési definíciót igyekeztem létrehozni, amely továbbra is figyelemmel bír a szakirodalmi álláspontokra, ám a jogalkotói szempontokra is kitér. Ennek köszönhetően, egy komplex tudományos és technokrata jegyeket is magán hordozó, átfogó fogalom szolgálhat alapul mind az értekezésnek, mind a tudományos életnek, sőt egy későbbi magyar jogalkotási folyamat számára is.

A második fő szerkezeti egység keretében a jogalkotásról a jogalkalmazásra, azaz a bírói esetjogra, tolódik át a hangsúly. Elsőként a négy legfontosabb diák véleménynyilvánítási ügyet mutatom be az USALB gyakorlatából, amelyek ugyan még nem elektronikus diák véleménynyilvánítással kapcsolatban merültek fel, ellenben az ügyek során kidolgozott tesztek alkalmazzák napjaink cyber-megfélemlítési eseteiben is. Mindezeket követően, több cyberbullying esetet ismertetek, s kritikai élelem elemzek, annak érdekében, hogy kirajzolódjanak a rendszer problémái. Ezen elemzés, s a könyv egyik legfőbb célja, hogy a jövőbeni magyar jogi megoldások kialakítása során elkerüljük azon problémákat, amelyeket az USA esetjoga már feltárt, s olyan módszereket, eljárásokat alkossunk, amelyek kiküszöbölik a tengerentúli hibákat, illetve megelőzik azok kialakulását. Természetesen, hiú ábránd lenne azt feltételezni, hogy az USA jogi hátterének feltárása miatt, a jövőbeni magyar rendszer hiba nélkül működik majd, azonban már azt is sikernek értékelhetjük, ha a tengerentúli problémák egy részét elkerüljük. Ezáltal kizárólag a saját hibáinkat, anomáliáinkat kell majd megoldanunk.

Az esetjogi elemzés egy szokatlan módszertan alapján épül fel, ugyanis a *de lege ferenda* javaslat a fejezet cyberbullying esetekkel foglalkozó részének elején kerül bemutatásra. Ennek indoka, hogy az ítélezési gyakorlat az USA bíróságain inkoherens a

⁷⁷ Nevada (SB 504)(2015).

cyber-megfélémlítési eseteket illetően, amely egy elemzési séma kidolgozásával egyértelműbb és kiszámíthatóbb lehetne. A *J.C.*-ügyben a Pennsylvania Legfelsőbb Bíróság kísérletet tett egy egységes séma kidolgozására, amelyet a bírói gyakorlatra tekintettel, átalakítottam, kiegészítettem, s ez szolgál az értekezés *de lege ferenda* javaslataként. Ennek ismeretében az egyes ügyeket előbb a ténylegesen meghozott ítélet szerint bemutatom, elemzem, majd újfent eldöntöm azokat az elemzési séma szempontrendszer szerint. Az elemzési séma önmagában egy kétlépcsős vizsgálatot vázol fel, amelynek az első lépése megköveteli annak megállapítását, hogy egyáltalán fennáll-e elegendő kapcsolat (nexus) a diák iskolán kívüli véleménynyilvánítása és az iskolában kialakult következmények között. Ennek hiányában, a második lépcsőre való áttérés nem megengedett. A második elemzési pont során, a véleménynyilvánítást be kell sorolni az iskolán kívüli (off-campus), az iskolán kívüli jelentős iskolai hatást kiváltó, vagy az iskolai kategóriába (on-campus). A csoportosítást meghatározza, hogy mely USALB teszt alkalmazható az adott ügyben. Tisztán iskolán kívüli vélemény korlátozására nem bír hatáskörrel az iskola. Iskolán kívülről eredő jelentős iskolai hatást kiváltó vélemény esetén kizárólag a Tinker-teszt hívható fel. Ennek keretében, miként azt a második fejezet részletesen taglalja, a lényeges bomlasztás meglétét, illetve annak mértékét kell meghatározni. Erre szolgál a lényeges bomlasztás vizsgálat, ami szintén a *J.C.*-ügy alapján épül fel, s a *de lege ferenda* javaslat részét képezi. Iskolai véleménynyilvánítás vonatkozásában minden speciális USALB teszt hivatkozható (Fraser-, Hazelwood-, Morse-teszt), a Tinker-teszten felül. E körben a Tinker-teszt kizárólag akkor alkalmazható, ha a többi, speciális, teszt nem nyújt megoldást az adott esetre. E módszer alapján bizonyíthatóvá válik, hogy egy egységes protokoll, kiszámíthatóbb és koherensebb ítélkezési gyakorlatot eredményezhetne az amerikai bíróságokon. Az értekezéshez hasonló, egységes séma iránti szükséglet megjelenik az egyik legfrissebb cyberbullying ítéletben is (*Bell*-ügy), ahol mind a többségi vélemény, mind Graves bíró különvéleménye kidolgoz egy-egy új sémát, amely alapján, szerintük, egységesebb ítélkezés lenne kialakítható a bíróságokon.

E ponton szükséges egy rendkívül fontos dogmatikai kérdést tisztázni, mégpedig az off-campus és on-campus kifejezések jelentéstartalmát az USA-ban és Magyarországon. A campus szó az USA-ban egyaránt használatos általános, középiskola és egyetemi vonatkozásban is. Az iskola területét, egy elzárt oktatási részt tekintenek ennek az amerikai társadalomban. Számos egyetemi campus saját rendőrséggel bír, ami az egyetem területén történt kisebb bűncselekmények esetén eljár. Alapvetően, egy oktatási intézményhez kötött terület, közösség jelenti a campust. Ezzel szemben, hazánkban az ilyen típusú szóhasználat nem igazán elterjedt, hiszen sem az általános, sem a középiskolák területére nem alkalmazzuk ezt a szófordulatot, s a felsőoktatási intézmények közül is csak néhány bír, a tengerentúlihoz hasonló, kifejezett campussal (pl. Miskolc, Sopron). Számos nagy múltú és hírnevű felsőoktatási intézmény (pl. Szegedi Tudományegyetem, Eötvös Loránd Tudományegyetem) a számukra otthont adó város több pontján helyezkedik el, egyfajta szimbiózisban a helységgel. Az USA-ban ez nem jellemző, inkább külön kisvárosokként funkcionálnak a campusok. Mindez abban az esetben jelent, az értekezés szempontjából is releváns problémát, ha az cyber-megfélémlítés olyan helyről ered, ami amerikai értelemben campus, míg hazai viszonylatban nem feltétlenül az. Például az amerikai diákok tipikusan iskolabusszal közelítik meg a középiskolát, míg hazánkban erre ugyan van példa, mégsem mondható általánosnak. Az iskolabusz, amerikai értelmezésben már iskolának számít, azaz on-campus, míg a magyar tekintetben a buszon elkövetett magatartásért az iskola nem vonhatja felelősségre a diákot, hiszen még nem tartózkodott az iskolában. Különösen igaz ez azokra, akik vonattal, vagy távolsági busszal közelítik meg a nagyobb várost, ahol akár további helyi tömegközlekedést vesznek igénybe, így a vonaton,

mobiltelefon és internet használatával valószínűleg megvalósítanak meg cyber-megfélémlítést, azt nem kezelhetjük, magyar viszonylatban, eleve iskolai kérdésként, ahol az oktatási intézmény jogosult lenne eljárni. E terminológia feloldása érdekében, az off-campus kifejezést az iskolán kívüli szóhasználatnál szinonimaként kezeltem az értekezés során, míg az on-campus jelentéstartalmát az iskolai magyar terminussal helyettesíttem. Tekintettel arra, hogy a hazai tudományos munkák egyik fő célja a hazai tudományos élet előmozdítása (amelynek elkerülhetetlen hozadéka a magyar szaknyelv fejlesztése is),⁷⁸ így indokoltnak tartom az angol terminológiát magyar megfelelővel ellátni, annak ellenére, hogy egyes helyzetekben a tengerentúli terminológia többlettartalmat hordozhat. Az értekezés során a magyar megfelelőket részesíttem előnyben, ám helyenként, stilisztikai okokból, az eredeti angol kifejezésekkel is élek, azzal, hogy az imént felvázolt szinonim jelentéstartalmat tulajdonítok neki.

Mindezek fényében, remélhetőleg a szakirodalmi áttekintés, jogszabály-analízis, a bírói esetjog mélyreható tanulmányozása és a magyar szakkifejezések használata hazánk tudományos világát előmozdítja, számára tanulsággal és mintául szolgál, valamint ennek figyelembevételével alakítja majd ki Magyarország a megfélémlítésre és cyber-megfélémlítésre vonatkozó szabályozását, hiszen Szophoklész szavaival élve „[b]ölcs ember az ki másoktól tanulni tud, és semmi hűrt meg nem fészít túlságosan.”

⁷⁸ Magyar Tudományos Akadémia Alapszabálya 1.§ (1).

II. FEJEZET

A CYBER-MEGFÉLEMLÍTÉS FOGALMI ELEMELI, AVAGY MITŐL JÓ EGY DEFINÍCIÓ

II.1. Szakirodalmi áttekintés

Dan Olweus felfogásában a cyber-megfélemlítés a megfélemlítés egy új válfaja, így a főbb definíciós elemek sem változtak az 1980-as években meghatározottak óta, amelyek a szándékosság, ismétlődés és erőegyensúly felborulás.⁷⁹ E konzervatív iskolát létrehozó alaptantól azonban szükséges elvonatkoztatni, s megvizsgálni a cyber-megfélemlítés sajátosságait. Jelen szakirodalmi áttekintés e különbségek feltárására szolgál.

Patchin és Hinduja szerint a cyberbullying „szándékos és ismételt sérelemokozás számítógép, mobiltelefon és más elektronikai eszköz segítségével.”⁸⁰ E meghatározás vonatkozásában röviden bemutatják az egyes elemek jelentését. Ez alapján a szándékosság kizárja az esetleges, vagy véletlenül történő elkövetést, az ismétlődés hivatott a magatartási mintára reflektálni, így egy incidens nem valósíthat meg (cyber)bullyingot. Kérdésként merülhet fel, hogy egy meztelen fénykép feltöltése a volt barátnőről a Facebook platformjára megvalósít-e cyber-megfélemlítést? Álláspontjuk szerint igen, hiszen a feltöltés ugyan egyszeri aktus, de azt többen láthatják, kommentelhetnek alá, illetve megoszthatják, így beláthatatlan számú emberhez juthat el az adott kép.⁸¹ Az érvelésük elfogadható, mégis az értekezés fogalmának kialakításakor megfontolandó, hogy az egyszeri magatartás is cyber-megfélemlítésként legyen értékelendő, a kaliforniai törvényhez hasonlóan.⁸² Az értekezés, fent említett önálló cselekmény iskolához való csatlakozásának egyik kulcselemként szolgál az egyszeri elkövetés szerepe, amelyről részletesebben alább értekezem. A sérelemnek is meg kell jelennie, hiszen anélkül nem valósul meg megfélemlítés. Végül, az elektronikai eszköz használata is elkerülhetetlen elem, hiszen ez különbözteti meg a cyber-megfélemlítést a tradicionális, offline megfélemlítéstől. Kiemelik továbbá, hogy az erőegyensúly felborulás implicit módon általában beleértendő a fogalomba, de ők kifejezetten nem teszik azt annak részévé.⁸³

Peter K. Smith felfogásában a cyber-megfélemlítés olyan agresszív, szándékos cselekmény, amelyet egy ember vagy csoport is elkövethet, de kizárólag elektronikus úton, időben ismétlődő módon, olyan áldozat sérelmére, aki nem tudja magát megvédeni.⁸⁴ Az előző fogalomhoz képest új elemként jelenik meg a csoportos elkövetés, valamint a védekezésre képtelen áldozat. E fogalom legfontosabb szerepe azonban abban áll, hogy Smith szerint ez a definíció nem más, mint Olweus megfélemlítési meghatározásának átültetése az elektronikus környezetbe. Ugyanakkor, ez nem megfelelő, hiszen az ismétlődés és az erőegyensúly felborulásának megvalósulása eltér az offline cselekményhez képest, így az idézett fogalom újragondolása szükséges.⁸⁵ E gondolatmenet szolgál alapul az önálló cselekménynek minősítő iskola tanának.

⁷⁹ OLWEUS 2012a, 523.

⁸⁰ HINDUJA – PATCHIN 2015, 12.

⁸¹ Uo. 2015, 12.

⁸² *California Education Code §48900 (r)(1)*.

⁸³ HINDUJA – PATCHIN 2015, 12.

⁸⁴ SMITH 2012, 555.

⁸⁵ SMITH 2012, 555. o.

Horowitz és Bollinger a tudományos fogalomnál az imént bemutatott Patchin-Hinduja páros fogalmát alkalmazzák,⁸⁶ azonban a tagállami jogszabályok definícióit is megvizsgálták, amelyek közül példálózó jelleggel emelnek ki néhányat,⁸⁷ valamint táblázatban foglalják össze a tagállami fogalmakat.⁸⁸ Önálló cyber-megfélemlítési meghatározást nem alkottak, mégis a jogszabályi összefoglalás hasznos, bár ma már hatálytalan információforrásként szolgál.

Weber és Pelfrey, az előző pároshoz hasonlóan, kutatásukban szintén nem alkottak önálló fogalmat, hanem más kutatók által kimunkált definícióval operáltak könyvükben, miszerint „*egy agresszív, szándékos cselekmény, amelyet egy csoport vagy egy egyén követett el, elektronikus formájú kapcsolatfelvétel útján, időben ismétlődően az áldozat ellen, aki nem tudta könnyen megvédeni magát.*”⁸⁹ Érdekes összehasonlítani e fogalom elemeit az Patchin-Hinduja által alkalmazottal, hiszen az első definícióban nem jelenik meg utalás az áldozat személyére, míg itt igen. A szándékosság, ismétlődő jelleg, valamint az elektronikus eszköz használata közös pontként tűnik fel, ám a Weber-Pelfrey meghatározás nem emel ki bárminemű sérelemkórást, valamint nem utal az erőegyensúly felborulásra sem. Jól látható, hogy eddig csupán négy definíciót tekintettünk át, ám máris három igen fontos elem terén mutatkozik eltérés.

További szakirodalmi álláspont, Shariff megközelítése, amely sokkal óvatosabbnak tekinthető, hiszen ő kifejezetten nem akar cyberbullying fogalmat alkotni. Véleménye szerint ez napjainkra egy túl tág kifejezéssé vált,⁹⁰ így ő mindent annak igyekszik nevezni könyvében, ami pontosan, szűken leírja az adott magatartást. Például zaklatásnak, rágalmazásnak, vagy pletykaterjesztésnek stb., ám egy szempontot mégis kiemel, nevesül az erőegyensúly felborulást, amely e jelenségeknél mindig fennálló elemként jelentkezik.⁹¹ Könyve fókuszpontjában a sexting áll, amely a cyber-megfélemlítő magatartások egyik megvalósulási formája.⁹²

Következő fogalomként emelhető ki az Auerbach által idézett meghatározás, miszerint a cyber-megfélemlítés tinédzserek, fiatal osztálytársak vagy iskolai alkalmazottak által elkövetett zaklatásnak minősül.⁹³ Ez a megközelítés hibásnak tekinthető, hiszen a cyberbullying nem feltétlenül tartalmaz zaklató elemeket, s semmiképpen nem azonosítható a zaklatás büntetőjogi tényállásával.

Egy másik kutató, Weil, szintén a Patchin-Hinduja fogalommal él, azonban egy másik kutatás meghatározását is megemlíti, amely az ismétlődő jellegre, a szándékosságra, a károkozásra, az elektronikus eszközök és online felületek széles körére kiterjed.⁹⁴ Érdekességként értékelhető, hogy míg a tradicionális megfélemlítés fogalom esetén az erőegyensúly felborulást kiemeli, addig a cyber-megfélemlítési fogalmaknál erre nem tér ki, annak ellenére, hogy a Patchin-Hinduja szerzőpáros külön nevesíti, hogy ez az elem általában megjelenik a cyberbullying magatartások során is.

A korábbiaktól eltérően Rodkin és Fischer elemekből építi fel saját definícióját, miszerint a cyber-megfélemlítés alkotórészei a következők: (i) mindenütt jelenlévő, ha egy

⁸⁶ HOROWITZ – BOLLINGER 2014, 7.

⁸⁷ HOROWITZ – BOLLINGER 2014, 17-19.

⁸⁸ HOROWITZ – BOLLINGER 2014, „A” melléklet.

⁸⁹ WEBER – PELFREY 2014, 9.

⁹⁰ SHARIFF 2015, 10.

⁹¹ SHARIFF 2015, 8-9.

⁹² SHARIFF 2015, 54.

⁹³ AUERBACH 2008-2009, 1643.

⁹⁴ WEIL 2013, 544-545.

elektronikai eszköz be van kapcsolva; (ii) anonim; (iii) fizikai távolság tekintetében kiterjedt; (iv) nehéz felderíteni; (v) változó időtartamú, hiszen egy feltöltött kép meghatározhatatlan ideig lehet fent az online térben; és (vi) potenciálisan elérhető megszámlálhatatlan nagyságú hallgatóságnak.^{95,96} E felsorolás ellenére, tovább keresik a megfelelő meghatározást, s kiindulópontként Dan Olweus bullying fogalmát veszik alapul, amelynek három központi eleme a szándékosság, az ismétlődés és az erőegyensúly felborulás.⁹⁷ E szempontokat megvizsgálják az elektronikus, online térben való elkövetés sajátosságai alapján, amely során megállapítják, hogy általános szándék szükséges,⁹⁸ az ismétlődés nem definíciós elem, hanem minősítést segítő érték, jelzés, amely alapján meg lehet határozni a megfélemlítés komolyságát, időbeli elhúzódsát.⁹⁹ Továbbá, az erőegyensúly felborulását már akkor megalapozottnak tekintik, ha az elkövetés anonim módon zajlik.¹⁰⁰ E megállapítással, természetesen, lehet vitatkozni, hiszen, ha SMS-ben történik a zaklató jellegű magatartás az áldozat osztálytársa által, privát számról, valószínűleg nem alakul ki erőegyensúly változás az elkövető és az áldozat között, hiszen nem is tudja, hogy az egyiki osztálytársa követi el a megfélemlítést, sőt azt sem érzékeli, hogy az iskolai közegehez kapcsolódik.

Atticus Wegman, több fent említett kutatóhoz hasonlóan, a cyberbullying definíciójaként a Patchin-Hinduja meghatározást említi elsőként, bár egy továbbit is bemutat, amelyben a szándékosság, ismétlődő jelleg és az elektronikus eszközök, mint fogalmi elemek, szintén megjelennek.¹⁰¹

A tengerentúli fogalmak mellett, európai vizekre is szükséges átevezni. Egy nemzetközi kutatócsoport kérdőívvel való felmérést végzett közel 5700 középiskolás diák között. Ennek eredményeit publikálták, s az általuk alkalmazott cyber-megfélemlítés definíciót is elemezték. Szándékos, agresszív, ellenséges, káros magatartásként írják le, amely elektronikus eszközök útján, ismétlődő jelleggel valósul meg, és az elkövető-áldozat relációban erőegyensúly felborulást okoz.¹⁰² Az ismétlődő jelleg kapcsán megjegyzi, hogy létezik olyan álláspont, miszerint az egyszeri elkövetés is cyber-megfélemlítésként értékelendő. Az eddigi fogalmakkal összhangban, egyértelműnek látszik a szándékosság, ismétlődés, erőegyensúly felborulás és az elektronikus eszközzel való elkövetés mint elemek kiemelt szerepe a fogalmakat illetően.

Továbbra is Európában maradva, egy spanyol-angol kutatócsoport közel 1400 kiskorúval készített felmérést a cyber-megfélemlítés érzelmi hatásairól.¹⁰³ A kutatást bemutató publikációban igyekeznek más jogtudósok által meghatározott megfélemlítési és cyber-megfélemlítési fogalmakból kulcsfontosságú elemeket meghatározni. Ennek eredményeképp a kortársakra irányuló agresszív magatartás, az ismétlődés, az elkövető és áldozat közötti erőegyensúly felborulás, a kár vagy sérülés okozása, valamint az elektronikai eszközzel való elkövetés egyaránt megjelenik.¹⁰⁴ Az idézett szerzők között ismét feltűnik a

⁹⁵ RODKIN – FISCHER 2012, 621-622. o

⁹⁶ Az anonimitást, a megszámlálhatatlan méretű hallgatóságot, a felderítés nehézségét és a mindenütt jelenlévő tulajdonságot szintén elemzi HEIRMAN – WALRAVE. Az anonimitás, hallgatóság, időben elhúzódsó jelleg és az áldozat reakcióinak relatív láthatatlansága megjelenik még GIMÉNEZ – GUALDO – HUNTER – DURKIN – ARNAIZ – MAQUILÓN 2014, 229.

⁹⁷ RODKIN – FISCHER 2012, 622-626.

⁹⁸ RODKIN – FISCHER 2012, 623.

⁹⁹ RODKIN – FISCHER 2012, 625.

¹⁰⁰ RODKIN – FISCHER 2012, 626.

¹⁰¹ WEGMAN 2012-2013, 737-738.

¹⁰² DEL REY 2015, 142.

¹⁰³ GIMÉNEZ GUALDO – HUNTER – DURKIN – ARNAIZ – MAQUILÓN 2014.

¹⁰⁴ GIMÉNEZ GUALDO – HUNTER – DURKIN – ARNAIZ – MAQUILÓN 2014, 228.

Patchin-Hinduja páros, így egyre bizonyítottabbnak tekinthető, hogy az ő tudományos fogalmuk igen nagy hatást gyakorol a cyber-megfélemlítést definiálni igyekvő akadémiai világra.

Az eddig bemutatott munkák megpróbálták meghatározni azokat a kulcselemeket, amelyek felépíthetnek egy cyber-megfélemlítés definíciót. David Hostetler ezzel szemben negatív irányból közelíti meg a kérdést. Megfogalmazza a megfélemlítést, mint „*minden olyan kommunikációt, ami nem jelent valós fenyegetést fizikai sérülésre, de támadó, lealacsonyító, neveltségessé tevő, megszegyenítő, zaklató vagy megfélemlítő.*”¹⁰⁵ A cyber-megfélemlítés pedig nem más, mint e fogalom elektronikus környezetben való megvalósulása. E megközelítés, első pillantásra, jó megoldásnak tűnik, azonban számos veszélyt rejt magában. A véleménynyilvánítás korlátozásakor kiemelt követelmény, hogy a korlátozás alapját nyújtó jogszabály ne szabályozzon túlságosan széles kört, illetve ne legyen homályos megfogalmazású. Hostetler definíciója esetén az adott elkövetési magatartások nem meghatározottak, nem kellően pontosak, így nem szolgálhatnak véleménynyilvánítást korlátozó tényezőként. Kérdésként merülhet fel, például, hogy mit jelent a megszegyenítés vagy a fizikai erőszakot kilátásba nem helyező megfélemlítés? Miként határolja el a zaklatás büntetőjogi fogalmát, a diákok közötti zaklató jellegű cyber-megfélemlítő magatartástól? Mindezen kételyek ellenére, az új típusú fogalmi megközelítés igen értékes jogtudományi gondolat.

További definícióként jelenik meg a Jocelyn Ho által alkalmazott megoldás, amely nem az iskolai közegre, hanem a gyerekek életkorára fókuszáltnak alakítja ki a cyber-megfélemlítés fogalmát. A gyerekek, tinédzserek kortársaik általi megalázását, zaklatását, megszegyenítését, gyötrelmekozását érti cyberbullying alatt. Az internet, mobiltelefon, vagy bármely digitális technológia segítségével elkövethető magatartásként tekint rá.¹⁰⁶ Az elektronikus elkövetés, illetve az elkövetési magatartások sokszínűsége vonatkozásában nem tér el az eddig ismert fogalmaktól, viszont az ismétlődő jelleg és az erőegyensúly felborulás nem jelenik meg nála. A szakirodalmi álláspontok ismeretében, úgy vélem, e két elem meg nem említése súlyos hiányossággként értékelhető Ho meghatározásában.

A Patchin-Hinduja fogalom újfent visszaköszön Martha McCarthy elemzésében, mint egy általánosan elfogadott cyber-megfélemlítési definíció.¹⁰⁷ A szerző nem bocsátkozik komolyabb analízisbe a fogalom tekintetében, hanem elfogadja ezt, mint átfogó meghatározást. Ebből kifolyólag, az erőegyensúly felborulást, a Patchin-Hinduja értelmezésben, ő is, *implicit* módon, általában megjelenő elemként értékeli.

A már oly sokszor említett Patchin-Hinduja fogalom elemei szintén megjelennek Vuolo munkájában, aki a cyber-megfélemlítést akként írja le, mint szándékos, ismétlődő megfélemlítés, amely technológia útján valósul meg, és kárt/sérülést okoz az áldozatnak.¹⁰⁸ Jól látható a hasonlóság a két fogalom között, azonban nem szabad elfelejtenünk, hogy a már oly sokat idézett szerzőpáros az erőegyensúly felborulását ugyan nem fogalmi elemként, de szinte mindig jelenlévő alkotórészként értékeli. Vuolo nem tér ki e pontra, ami hiányosságnak, s a számos szakirodalmi fogalom ismeretében, ritkának számít.

¹⁰⁵ HOSTETLER 2014, 2.

¹⁰⁶ Ho 2012, 792.

¹⁰⁷ MCCARTHY 2014, 806-807.

¹⁰⁸ VUOLO 2012, 91.

Greenhill szintén azon kutatók sorához csatlakozik, akik a Patchin-Hinduja meghatározással operálnak munkájukban.¹⁰⁹ Ugyanakkor, említésre méltó az a kijelentése, miszerint a cyber-megfélemlítés és a cyber-zaklatás közötti elhatárolás egyetlen szempontja, a védett tulajdonság. Abban az esetben, ha nem védett tulajdonságon alapul a cyber-zaklatás, álláspontja szerint cyberbullyingról beszélhetünk. E nézőponttal nem tudok egyetérteni, hiszen maguk a tagállami jogszabályok sem ezt támasztják alá. A kutatás során elvégzett klaszter-analízis nyomán megvizsgáltam azt a huszonnégy USA tagállamot, amelyek a cyberbullying szót *expressis verbis* alkalmazza. Mindezek közül tizenhárom neve-síti a védett tulajdonságon alapuló (cyber)megfélemlítést,¹¹⁰ s példaként említhetjük Tyler Clementi esetét, ahol éppen a szexuális orientáció miatt vált áldozat Tyler-ből, ám zaklatásként nem volt értékelhető az elkövető cselekménye.¹¹¹ Természetesen, általános cyber-megfélemlítési eset, amikor a tizenöt éves fiatal pár meztelen fényképeket készít, majd szakítás után további képeket követel az egyik fél. A kérés sorozatos nem teljesítése esetén a fényképek nyilvánosságra hozatalával fenyeget az elkövető. E példa a saját praxisomban is jelentkezett, így nem hipotetikus problémaként vetem fel. E szcenárió során a védett tulajdonságok semmilyen szerepet nem játszottak, de az egyik fél rendszeres fenyegetőzése, üzenetek küldése, akár háborgató zaklatást is megvalósíthat. Amennyiben zaklatásként fogadjuk el ezt a magatartást, úgy védett tulajdonság hiányában, csak cyber-megfélemlítésként definiálhatjuk a jelenséget, Greenhill logikáját követve. Azonban két okból kifolyólag, Greenhill elhatárolását nem tudom elfogadni. Egyrészt, ezt az elhatárolást az USA tagállami jogszabályai nem támasztják alá, valamint az elhatárolás nem ennyire egyértelmű, hiszen a zaklatási magatartással elkövethető cyberbullying, de csupán a védett tulajdonság megléte vagy hiánya alapján elhatárolni a két fogalmat, bizonytalan eredményekre vezethet.

A tengerentúli és európai példák után érdemes megemlíteni Colette Langos, ausztrál jogtudós, tudományos munkásságát, aki több cikkben is foglalkozott a cyber-megfélemlítés kérdéskörével.¹¹² Kutatásának eredményeként, fogalmi elemként azonosította az ismétlődést, az erőegyensúly felborulást, a szándékosságot a kár/sérülés okozására vonatkozóan, amely az érzelmi sérülést is magában foglalja, az agresszív magatartást és az elektronikus eszközök útján való elkövetést. Áttekintve az egyes alkotórészeket, megállapítható, hogy a felsoroltak tekintetében viszonylagos egység mutatkozik globális szinten, hiszen a Patchin-Hinduja és Langos fogalmi halmaza majdnem azonos. A fentebb bemutatott fogalmak esetén, egyes elemek ugyan néha hiányoztak, de jelentős szakirodalmi többség sorakoztatható fel az imént leírt definíciók felépítés mögött. Az alább található jogszabályi elemzés némiképp árnyalja ezt a képet, például az erőegyensúly felborulását kevés törvény építi be a saját fogalmi rendszerébe, de az ismétlődés és a kár- okozás/sérülés okozása a jogalkotói szövegekben is gyakran megjelenik.

¹⁰⁹ GREENHILL 2010-2011, 712.

¹¹⁰ *Connecticut General Statutes §10.222d (a)(1) és (a)(2); Delaware §4112D. (b) (2)f; Illinois Compiled Statutes 105 ILCS 5/27-23.7 (a); Maine Revised Statutes §6554. 1. és B. (3); Massachusetts General Laws §370. (d)(3); Minnesota Statutes §121A.031 Subd. 2.(g); Nevada Revised Statutes §388.122 I. (c), 2. (a), 388.123; New Hampshire Revised Statutes §193-F:2. II, F:3 I.(b) és II.; New York Education Law §11. 7.; North Carolina General Statutes §115C-407.15. (a); Oregon Revised Statutes §339.351 (1) és (2)(d) és (3); Rhode Island General Laws § 16-21-33 (a)(1)(v) és (2); Revised Code of Washington 28A.300.285(2).*

¹¹¹ Tyler's Story, <http://tylerclementi.org/tylers-story/>; Ed Pilkington: Tyler Clementi, student outed as gay on internet, jump ti his death, The Guardian, 2010, <https://www.theguardian.com/world/2010/sep/30/tyler-clementi-gay-student-suicide>

¹¹² LANGOS 2012; LANGOS 2013, LANGOS 2014.

Michelle Enoch, cikkében nem definiálja pontosan a cyber-megfélemlítést, de általánosságban akként fogalmazza meg, mint online kommunikációt, amely zaklatás formájában valósul meg. Egyfajta társadalmi agresszióként kezeli, ami az interneten ölt testet.¹¹³ Fogalmi szempontból számos hibát rejt magában ez a megközelítés, hiszen nem csak interneten, hanem elektronikusan (a világháló használata nélkül) is megvalósulhat a cselekmény. Nem minden esetben tartalmaz zaklató elemet, ráadásul a zaklatást az USA Department of Education nyílt levelében elhatárolta a megfélemlítés egyes eseteitől. További hiányosságként említhető, hogy a Patchin-Hinduja, vagy Langos által meghatározott fogalmi elemek megemlítését is mellőzte. Noha nem a fogalom pontos meghatározását jelöli meg cikke fő céljának, ám érdemesebb lett volna a szerzőpáros definíciójára, illetve más, hasonló elemeket megjelölő fogalomra hivatkozni.

Összefoglalóan, a Patchin-Hinduja által felállított definíció a leggyakrabban előforduló cyber-megfélemlítési fogalom a szakirodalomban, amelyhez hasonló végeredmény látható Langos munkásságában. Következésképp, a cyber-megfélemlítés szakirodalmi meghatározásaként fogadhatjuk el az alábbiakat.

Egy elektronikus eszköz által megvalósuló, szándékos és ismétlődő magatartás, amely kárt vagy sérülést okoz az áldozatnak, s célja az erőegyensúly felborítása az elkövető és az áldozat között.

Megjegyzendő, hogy a kár és sérelem közötti, fentebb bemutatott különbség az értekezés egészen végigvonul. Következésképpen, a kár az összecszerűen meghatározott vagyoni hátrány, míg a sérelem nem számszerűsíthető következménye a cyber-megfélemlítő magatartásnak.

E szakirodalmi fogalommal azonban, egy elem vonatkozásában kételyeim merültek fel, ugyanis, álláspontom szerint, akár egyszeri elkövetés is megvalósíthat cyber-megfélemlítést. Patchin-Hinduja már említette azon példát, mikor egy képfeltöltés történik valamely közösségi média platformra. Ők amiatt tekintik ezt ismétlődő jellegűnek, hiszen fennáll a lehetősége annak, hogy a képet lementsék, továbbítsák, vagy éppen megosszák a média használói. Természetesen, ez egy logikus és védhető álláspont, ám gyakorlati szempontból, mégis csupán egyetlen mozzanatról beszélünk. A volt barátónk meztelen képének feltöltése az osztály Facebook csoportjába egy szándékos magatartás, amely sérülést okoz (érzelmi), elektronikus eszköz segítségével valósul meg, és az erőegyensúly is felborul az elkövető és az áldozat, sőt az osztályközösség és az áldozat között is. Ennek fényében, értekezésemben a következő tudományos fogalmat tartom megalapozottnak:

Egy elektronikus eszköz által megvalósuló, szándékos, egyszeri vagy ismétlődő magatartás, amely kárt vagy sérülést okoz az áldozatnak, s célja az erőegyensúly felborítása az elkövető és az áldozat között.

Az ismétlődő jelleg szerepére és az egyszeri elkövetés mellett szóló érvekre a jogszabályi elemek bemutatásakor térek vissza.

A szakirodalmi álláspontok mellett fontosnak tartom még itt megjegyezni, hogy az ENSZ és az Európai Unió is foglalkozik a jelenséggel. Az ENSZ főtitkár gyermekek elleni erőszak felszámolásáért felelős különleges képviselője által kiadott 2016-os éves jelentésben definiálja a cyberbullyingot, mint szándékos, agresszív magatartást elektronikus formában, olyan személy ellen, aki nem tudja magát megvédeni.¹¹⁴ Az ismétlődés és az erőegyensúly felborulás is megjelenik a fogalomban, sőt az ismétlődés tekintetében a „tipikusan” jelzőt alkalmazza, amelynek magyarázatát a következő pontban találhatjuk.

¹¹³ ENOCH 2016, 1.

¹¹⁴ A/HRC/31/20, Office of the UN Special Representative of the Secretary-General on Violence against Children, 'Annual report', 5 January 2016, 12. 60. pont.

Eszerint, egyetlen aktus is elegendő lehet, hiszen nagy számú emberhez érhet el a tartalom, és az áldozat így folyamatosan ki van téve a cyber-megfélemlítésnek.¹¹⁵

Az Európai Unió 2016-ban készített egy tanulmányt, amelyben feltárta a tagállamok eddigi eredményeit, jelenlegi helyzetét a cyberbullying terén.¹¹⁶ Ennek keretében meghatározták a főbb fogalmi elemeket, annak hangsúlyozásával, hogy hiányzik az általánosan elfogadott, közös definíció,¹¹⁷ és az Európai Bizottság feladata lenne egy hivatalos cyberbullying fogalom megalkotása.¹¹⁸ A Bizottság ilyen irányú lépéseként értékelhető, hogy a 2009-ben megrendezték a Safer Internet Day programot, és ennek keretében megfogalmaztak egy általános cyberbullying definíciót,¹¹⁹ amely azonban nem nevezhető szakmailag pontosnak. A tanulmány szerint az EU az alábbi elemeket tekinti elengedhetetlenek a cyber-megfélemlítési fogalom vonatkozásában: (i) pszichológiai vagy szóbeli agresszió, ami ICT eszközök útján valósul meg; (ii) az áldozat nem képes megvédeni magát; (iii) ismétlődés; (iv) anonimitás; (v) szélesebb közönséghez való eljutás lehetősége; (vi) a felelősség érzetének hiánya az elkövető által, és az áldozat ellenérzése, hogy jelentse az incidenst.¹²⁰ Mindemellett, a tanulmányban többször is említik az erőegyensúly-eltolódást (felborulást) az elkövető és az áldozat között.

Mindezek fényében kijelenthető, hogy a tengerentúli és európai akadémiai világ, valamint az ENSZ és az Európai Unió által használt fogalmi eszköztár nagyrészt azonos, szinte ugyanazon elemeket tartják kiemelten fontosnak. Mindez örömteli, hiszen ezáltal lehetőség nyílik olyan definíció kimunkálására, ami mind a tengerentúlon, mind az Európai Unióban működőképes lehet, megszüntetve ezzel a fogalmi zűrzavart. E célhoz kíván hozzájárulni jelen könyv is.

II.2. USA tagállamainak jogalkotásban megjelenő cyber-megfélemlítés fogalmi

Az értekezés első fő egységének fókuszában a cyber-megfélemlítés definíciója, illetve annak legfontosabb elemei állnak. A szakirodalmi áttekintés mellett elengedhetetlen a jogalkotói fogalmak megismerése is. Annak érdekében, hogy feltárjam azon alkotórészeket, amelyek kihagyhatatlanok a cyberbullying fogalmának megalkotásakor áttekintettem mind az ötven USA tagállam megfélemlítés elleni törvényét, valamint azon törvényjavaslatokat is, amelyeket végül nem fogadtak el, vagy a kutatás során mégis törvényi szintre emelkedtek. Tekintettel arra, hogy mind a jogi szabályozás, mind a szakirodalmi háttér az USA-ban a legjelentősebb, így modellként választása indokolt volt. Áttekintvén a tagállami szabályozásokat, megállapítható, hogy mind az ötven tagállam rendelkezik anti-bullying törvénnyel, ugyanakkor csak huszonhét állam használja kifejezetten a cyberbullying kifejezést, míg a többi csak a hagyományos bullying fogalmat egészíti ki egy elektronikus vagy egyéb jelzővel, esetenként még ezt sem teszi meg. Álláspontom szerint, a jogalkotás során nevesíteni kell ezt a jelenséget, még abban az esetben is, ha az eredeti

¹¹⁵ A/HRC/31/20, Office of the UN Special Representative of the Secretary-General on Violence against Children, 'Annual report', 5 January 2016, 12. 61. pont

¹¹⁶ Policy Department for Citizen's Rights and Constitutional Affairs: Cyberbullying Among Young People. European Union, 2016.

¹¹⁷ EU tanulmány i. m. 9., 19., 26.

¹¹⁸ EU tanulmány i. m. 10.

¹¹⁹ EU tanulmány i. m. 22.

¹²⁰ EU tanulmány i. m. 22.

fogalom kiegészítése már lefedi a cyberbullying fogalmi körét.¹²¹ Ebből kifolyólag, értekezésemben kizárólag azt a huszonhét jogszabályi definíciót vizsgáltam, amely *expressis verbis* alkalmazta a cyberbullying kifejezést. Előzetesen szükséges tisztázni, hogy az adott tagállamot abban az esetben is vizsgálat alá vontam, ha nem a fogalmi résznél említi a terminológiát, hanem máshol, de kapcsolódva a fogalomhoz. Az elemzési körbe Nebraska nem került bevonásra, ugyanis csupán egy helyen említi a terminust, mindennemű kapcsolat vagy utalás nélkül a bullying definícióra. A digitális állampolgárság és cyberbullying megelőzésére és kezelésére vonatkozóan oktatásban és azon kívüli anyagokat javasolhat az állami iskolai biztonsági igazgató.¹²² A terminológia ilyen csekély szintű nevesítése nem indokolja a vizsgált tagállamok közé sorolást Nebraska vonatkozásában. Hawaii speciális helyzetét fentebb ismertettem.

A vizsgálat eredményeként azonosítottam tizenkét elemet, amelyek a leggyakrabban előfordulnak az adott tagállamok fogalmaiban. Mindezekon felül további elemek, szempontok is találhatóak, amely nem elterjedtek, ugyanakkor egyes tagállamok beemelték azokat a saját definíciójukba.¹²³ A kutatás eredményeként kialakult egy mátrix, amely világosan láthatóvá teszi, hogy nincs egységes fogalom a tengerentúlon, illetve, kiemeli azon elemeket, amelyek a leggyakrabban fordulnak elő az egyes szabályozásokban. Ezen elemzés fő célja egy olyan cyber-megfélemlítési fogalom kidolgozása, amely a szakirodalmi bázisra épül, s egy jövőbeni magyar jogalkotásnak is alapot nyújthat. Az USA anti-bullying törvényei jó példaként szolgálhatnak, valamint az el nem fogadott törvényjavaslatok rávilágíthatnak az egyes kényes kérdésekre, fogalmi pontatlanságokra is.

A kutatás kiindulópontjaként a Cyberbullying Research Center (továbbiakban CRC) társigazgatóinak, Sameer Hinduja és Justin W. Patchin, „*Brief Review of State Cyberbullying Laws and Policies*”¹²⁴ című táblázata szolgált, amely feltérképezte a hatályos megfélemlítés elleni törvényeket. A kutatóközpontot 2005-ben alapította Hinduja és Patchin, azonban a megfélemlítést már 2002 óta kutatták.¹²⁵ Az áttekintő táblázatuk szerint negyvennyolc tagállam nevesíti kifejezetten a cyberbullyingot, azonban ez pontosításra szorul, hiszen ők az elektronikus zaklatás kifejezést is ide sorolják, ellentétben jelen művel, amely kizárólag azon tagállamokra fókuszált, amelyek a cyberbullying terminust alkalmazzák. Természetesen, az egyes tagállamok bullying definíciói is fontosak, ám az értekezés kifejezetten a cyber-megfélemlítésre fókuszál, így a tradicionális megfélemlítés fogalmakat nem elemzi, illetve csak abban az esetben, ha azok a cyber-megfélemlítés alapjául szolgálnak. A szűkített vizsgálat eredményeként meg tudhattuk, hogy egyes elemek, mint például „fizikai sérülés okozása a diáknak”, „a diák tulajdonának megkárosítása”, „olyan helyzet kialakítása, amelyben a diák ésszerűen félhet az előzőek bekövetkezésétől”, vagy „az iskola rendeltetészerű működésében lényeges bomlasztás okozása” ismétlődő elemnek tekinthetőek a tagállami jogalkotásokban. További elemzési szempontként jelentek meg a cyber-megfélemlítési fogalmak esetén, hogy a jelenséget büntetőjogi eszközökkel, tipikusan vétségge nyilvánítással, kezeli-e az adott tagállam. Mindemellett, érdekesség az ismétlődő jelleg kifejezett megjelenítése a törvényszövegekben. A példák sora folytatható, de alább mindegyik bemutatásra kerül. Mindezek figyelembe-

¹²¹ ENOCH 2016, 4.; PHILLIPS 2015, 3.

¹²² *Nebraska Revised Statutes* §79-2, 144 (10).

¹²³ A bullying fogalmát kizárólag 65 év feletti személyekre terjeszti ki *Mississippi (HB 1089)(2012)*, vagy kizárólag a jogalkotó szerv tagjaira *New Hampshire (HB 1533)(2012)*.

¹²⁴ State Cyberbullying Laws - A Brief Review of State Cyberbullying Laws and Policies, Cyberbullying Research Center, 2021, <http://cyberbullying.org/Bullying-and-Cyberbullying-Laws.pdf>

¹²⁵ About us, Cyberbullying Research Center, 2021, <http://cyberbullying.org/about-us>

vételével, jelen elemzés fő célja a legfontosabb fogalmi elemek kiszűrése, majd egy jogalkotói fogalom megalkotása volt, amely átültethető a kontinentális jogrendszerekbe, így hazánkba is. Végül, de nem utolsó sorban, megjegyzendő, hogy számos állami törvény definiálja a cyber-megfélemlítést úgy, mint „*megfélemlítés technológia vagy elektronikus kommunikáció által.*”¹²⁶ Ugyanakkor, figyelemmel kell lennünk arra, hogy a megfélemlítés és a cyber-megfélemlítés nagyon hasonló, rokon fogalmak, de nem szinonimák. Számos ponton különböznek fogalmi szempontból, például az iskolán kívüli és iskolai határ élesen kirajzolódik a megfélemlítés esetén, míg a cyber-megfélemlítésnél már nem, illetve a fizikai erőszak a virtuális tér sajátosságai miatt nem valósítható meg.

Továbbá, az értekezés a cyber-megfélemlítéssel, mint iskolai jelenséggel foglalkozik, az egyetemi, felsőoktatási kontextuson kívül. Alapvetően, a kutatás iskolai közegben, középfokú tanulmányok befejezéséig vizsgálja a kérdéskört, azzal, hogy a jelenség a felsőoktatásban is megtalálható, de az intenzitása sokkal csekélyebb, mint az általános és középiskolákban. A fejezet további részeiben a leggyakoribb fogalmi elemeket mutatom be, majd ezekből egy cyber-megfélemlítési definíciót alkotok, figyelemmel az USA tagállamok jogalkotására.

II.2.1. Lényeges bomlasztás

Az első elem a lényeges bomlasztás, amely egy USALB tesztből ered. 1969-ben, az USALB elbírált a *Tinker*-ügyet,¹²⁷ amely azóta is a leggyakrabban alkalmazott diák véleménynyilvánítási teszt. Ez alapján azon véleménynyilvánítás, amely lényeges bomlasztást vagy ésszerűen előrelátható lényeges bomlasztást okoz az iskolai környezetben, nem védett az Első Alkotmánykiegészítés által. Azonban, ez a megfogalmazás nem egyértelmű, így bizonytalanságban tartja az iskolai alkalmazottakat, a diákokat, a szülőket és a jogtudósokat, kutatókat is.¹²⁸ Kétséges, hogy mikor minősül lényegesnek az adott bomlasztó magatartás, illetve, hogy miként bizonyíthatja az iskola az egyes eljárások során a bomlasztás létrejöttét, valamint annak mértékét. További problémaként merül fel, hogy általában az iskola nincs tisztában a hatáskörének korlátaival cyber-megfélemlítési esetek kapcsán, így intézkedésével megsérti a diák véleménynyilvánítási szabadságát, érvényes jogalap nélkül.¹²⁹ Noha, az offline megfélemlítés esetén viszonylag világosan látszik, hogy az elkövető cselekménye milyen mértékű bomlasztó hatást fejtett ki az iskolai környezetre, mindez már nem mondható el a cyber-megfélemlítésről. Ebben az esetben ugyanis, a tanárok szeme elől legtöbbször elrejtve bontakozik ki a magatartás, így az online térben kifejtett megfélemlítés iskolai hatásait is nehezebb észrevenni. Mindez megnehezíti a prevenció, és a korai beavatkozás lehetőségét is, hiszen mire a problémára fény derül, addigra annyira komollyá válik, hogy enyhébb eszközökkel már nem kezelhető. E kérdéskört, illetve az ehhez kapcsolódó bírói joggyakorlatot a második fő részben foglalt jogesetek ékesen bizonyítják. Mind az ügyekről, mind a teszt alkalmazhatóságáról, illetve

¹²⁶ Például *California Education Code §48900 (r) (d)*; *Connecticut Code s.10-222d. (a)(2)*; *Georgia Code §20-2-751.4*; *Illinois Compiled Statutes 105 ILCS 5/27-23.7 (b)*; *Kansas Statutes §72-8256 (2)*; *New York Education Law §11. 8.*; *Rhode Island General Laws §16-21-33*; *Massachusetts General Laws §370. (a)*; lásd még CALVOZ – DAVIS – GOODEN 2014, 1.

¹²⁷ *Tinker v. Des Moines School District*, 1969, 393 U.S. 503.

¹²⁸ Lásd GREENHILL 2010-2011, 721.

¹²⁹ HINDUJA – PATCHIN 2015, 112-113.; GREENHILL 2010-2011, 705-744., 708-709., 723., 732-733.; VUOLO 2012, 90-92., 91-92.

annak hiányosságairól részletesen értekezem a következő fejezetben, így a további ismeretéstől e ponton eltekintek. Megállapítható ugyanakkor, hogy több Körzeti Fellebbviteli Bíróság ítélete is alapul a lényeges bomlasztás teszten,¹³⁰ annak mind tényleges, mind az ésszerűen előrelátható elemén. Ennek köszönhetően, tizenöt tagállam belefoglalta ezt az USALB tesztet a jogszabályi fogalmába is. E lépéssel igyekeztek egységesíteni a cyber-megfélemlítésre vonatkozó jogi terminológiát, valamint támogatni az egyértelműbb fogalomrendszert.¹³¹ További öt tagállam ugyan tárgyalt törvényjavaslatot ezen elem jogszabályba való beemeléséről, de ezek a próbálkozások sikertelenek maradtak.¹³²

Összefoglalóan, azon vizsgált huszonnégy tagállamból, amely kifejezetten nevesíti a cyber-megfélemlítést, húsz tagállam belefoglalta, vagy szándékában állt belefoglalni a lényeges bomlasztás tesztet, mint fogalmi elemet, a jogszabályi cyber-megfélemlítés definíciójába. Mindez fontos, hiszen bizonyítja a tényt, hogy a jogalkotás figyelemmel bír a jogalkalmazás iránt, azaz a joggyakorlat által kimunkált és általánosan használt terminológiát és módszertant megjelenítik a jogszabályi szövegekben. Tekintettel arra, hogy az USA cyber-megfélemlítésre vonatkozó bírói joggyakorlata nagymértékben épít a lényeges bomlasztás tesztre, minden esetben idézik azt a bíróságok, lásd alább, elengedhetetlen e fogalom jogalkotásban való megjelenítése is. Habár a tizenöt tagállami megjelenés, illetve a további öt tagállam törvényjavaslatai dicséretesek, mégis, úgy vélem, minden tagállam jogalkotói fogalmába be kell építeni ezt az elemet. Annak érdekében ugyanis, hogy sikeresen küzdjenek a tengerentúlon a jelenség ellen, elengedhetetlen az egységes, egymás felé közelítő terminológia használata a jogalkotásban és a joggyakorlatban egyaránt. A jövőbeni magyar szabályozás során is törekedni kell a jogalkotás és jogalkalmazás közötti koherenciára, és párbeszédre, hiszen e nélkül nem alakítható ki megfelelő szabályozás.

II.2.2. A véleménynyilvánítás iskolán kívüli eredetének problémája

Második fontos elemként kiemelendő a véleménynyilvánítás iskolán kívüli eredete. E kérdéskör igen komoly problémát jelent a gyakorlatban. Mielőtt az internet futótűzként elterjedt a világon, mindez nem vetődött fel. Iskolaidőben, vagy bármely iskola által felügyelt vagy támogatott eseményen a hagyományos megfélemlítés tiltott volt, és az iskolai alkalmazottak, hatáskörükkel élve, megelőzték, illetve kezelték a megfélemlítéssel kapcsolatos eseteket. Az iskolán kívül elhangzott véleménynyilvánítás pedig nem tartozott az iskolára. Az internet, Wi-Fi hotspotok, közösségi médiák és mobilinternet hozzáférések azonban jelentősen átformálták világunk.¹³³ A diákok a nap huszonnégy órájában el-

¹³⁰ *JS Ex Rel. Snyder v. Blue Mountain School District*, 650 F. 3d 915 - Court of Appeals, 3rd Circuit 2011; *Layshock v. Hermitage School District*, 593 F. 3d 249 - Court of Appeals, 3rd Circuit 2010; *Kowalski v. Berkeley County Schools*, 652 F. 3d 565 - Court of Appeals, 4th Circuit 2011.

¹³¹ *California Education Code §48900.4; § 48907. (a); Connecticut General Statutes §10.222d (1); Florida Education Code §1006.147. (2)(d); Georgia Code Title §20-2-751.4 (a)(3)(D); Illinois Compiled Statutes §105 ILCS 5/27-23.7 (a)(4); Massachusetts General Laws §370. (a)(v); Michigan Compiled Laws §380.1310b (10)(c)(iv); Minnesota Statutes §121A.031 Subd. 1. (a)(3); Missouri Revised Statutes §160.775. 2.; New Hampshire Revised Statutes §193-F:3 I. (a)(5); New York Education Law §11. 7.(d); Rhode Island General Laws §16-21-33. (a)(1)(v); Tennessee Code Annotated §49-6-4502. (a) (1) és (3)(B); Texas Education Code §37.0832. (b)(2); Revised Code of Washington 28A.300.285 (2)(d).*

¹³² *Kansas (SB 278)(2012); Kentucky (SB 127)(2015); Maine (HP 724)(2011); Nebraska (LB 123)(2011); North Dakota (SB 2167)(2011).*

¹³³ MCCABE 2014, 846.

érhetőek online, s bármilyen otthoni, iskolaidőn kívüli cselekmény jelentős hatást gyakorolhat az iskolai környezetre. Magyarországon, például a 15-29 éves fiatalok 88%-a napi internethasználó, negyedük folyamatosan online, valamint 70%-a rendelkezik mobilinternettel a telefonján, míg négy évvel ezelőtt csak minden második mobilról volt mindez elmondható.¹³⁴

Azon diákok, akik az online térben céltáblákká válhatnak kortársaik magatartása folytán, elvesztették azt a biztonságos övezetet, helyet, ahová visszavonulhattak az őket ért támadások kiheverése, feldolgozása céljából.¹³⁵ Mindez azért kiemelendő, mert a cyber-megfélemlítés tipikus elkövetési formája, amikor a megfélemlítő diák valamely közösségi oldalon üzenetben, esetleg csoport létrehozásával támadja az áldozatot, iskolán és iskolaidőn kívül. E megfélemlítők azzal érvelnek az ellenük tett intézkedések, eljárások során, hogy a véleménynyilvánításuk védett az Első Alkotmánykiegészítés által, így az iskola nem rendelkezik hatáskörrel e szabadságuk korlátozására. Ugyanakkor, az ilyen típusú, iskolán kívüli eredetű véleménynyilvánítások lényeges bomlasztást okozhatnak az iskola általános működésében. Ennél fogva, a bomlasztás megfoszthatja a diák-áldozatot az oktatáshoz és biztonságos oktatási környezethez való jogától is. Az iskolán kívüli eredetű diák véleménynyilvánítások legégetőbb kérdése, hogy az iskola rendelkezik-e hatáskörrel a diák véleményének korlátozására, ha az az iskolai kontextuson kívülről származik.¹³⁶ (Az USALB gyakorlat szerint ugyanis a három, speciális diák véleménynyilvánítási teszt, a Fraser-,¹³⁷ Hazelwood-¹³⁸ és Morse-tesztek¹³⁹ kizárólag iskolai esetekben alkalmazhatók.) Ebből kifolyólag, e kérdés jelenleg is a viták középpontjában áll.¹⁴⁰ Megfelelő megoldás lehet a helyzet rendezésére, ha törvénybe iktatják az államok, hogy a technológia vagy elektronikus eszköz által elkövetett megfélemlítés, cyber-megfélemlítésként értékelendő, és iskolán kívüli eredete ellenére tiltott magatartás. Tizenegy tagállam ezt a logikát követte,¹⁴¹ megtiltott minden iskolához nem köthető technológián keresztül megvalósuló megfélemlítő magatartást. Érdekesség, hogy további négy tagállamban terjesztettek be törvényjavaslatot az ilyen jellegű szabály felállítására, azonban e törekvések sikertelennek bizonyultak.¹⁴²

Egy rendkívül fontos tényezőt ki kell emelni a tizenegy tagállam megoldása kapcsán, ugyanis Delaware kivételével, mindegyikük összekapcsolta az iskolán kívüli eredetű az iskola rendeltetészerű működésében felmerülő lényeges bomlasztási elemmel vagy a más diákok jogainak sérelmével, azaz a Tinker-teszttel.¹⁴³ Delaware megoldása különleges, hiszen a törvény megad egy általános megfélemlítés fogalmat, de a cyber-megfélemlítés definíciójának kidolgozása már a tagállami oktatási tárca (Department of Education)

¹³⁴ Magyar Ifjúságkutatás 2016-Az ifjúságkutatás első eredményei, Új Nemzedék Központ, 2016, 61.

¹³⁵ HEIRMAN – WALRAVE; HO 2012, 793.

¹³⁶ GORDON 2009, 53.

¹³⁷ *Bethel School District v. Fraser*, 1986, 478 U.S. 675.

¹³⁸ *Hazelwood School District v. Kuhlmeier*, 1988, 484 U.S. 260.

¹³⁹ *Morse v. Frederick*, 2007, 551 U.S. 393.

¹⁴⁰ GORDON 2009, 60.; WEGMAN 2014, 3.

¹⁴¹ *Connecticut General Statutes §10.222d (b)(16)(B) és (a)(7); Delaware Code Annotated §4112D. (f) (1); Florida Education Code §1006.147. (2)(d); Georgia Code Title §20-2-751.4 (a)(3); Illinois Compiled Statutes 105 ILCS 5/27-23.7 (a)(4); Maine Revised Statutes Title 20-A: Education §6554 4. B.; Massachusetts General Laws §370. (b)(ii); Minnesota Statutes §121A.031 Subd. 1. (a)(3); New Hampshire Revised Statutes §193-F:4 I. (b); New York Education Law §11. 7.(d); Tennessee Code Annotated §49-6-4502. (a) (1) és (3)(B).*

¹⁴² *Hawaii (SB 268)(2015); Kansas (SB 278)(2012); Nebraska (LB 123)(2011); Texas (HB 1059)(2011) és (HB 1467)(2011).*

¹⁴³ Illinois vonatkozásában a fentebbi jogszabályok mellett lásd még ENOCH 2016, 3.

feladata egy modellszabályozás útján, amit az egyes iskolák formálisan, írásban elfogadnak.¹⁴⁴ E tagállam kivételével, egy iskolán kívüli eredetű véleménynyilvánítás kizárólag abban az esetben korlátozható, ha az lényeges bomlasztást okoz az iskolai környezetben. Ez a logika pedig visszavezet minket a fentebb említett *Tinker*-ügyhöz, valamint azon megközelítéshez, hogy a *Tinker*-teszt (és kizárólag ez a teszt) alkalmazható iskolán kívüli véleménynyilvánítások esetén. E ponton megállapítható, hogy mind az USA bírói gyakorlata, mind a tagállami törvényhozás küzd az iskolán kívüli véleménynyilvánítások rendezésének kérdésével. Nem szabad elfelejtenünk, hogy azon huszonnégy tagállamból,¹⁴⁵ amelyek jelen vizsgálat tárgyát képezik, mindösszesen tizenegyben (Delaware különleges megoldása miatt tízben) található olyan szabályozás, amely az off-campus, iskolai rendezvényen kívüli cyber-megfélémlítési magatartás kezelésére hatáskört biztosít az iskoláknak. A bírói joggyakorlat még nem alakított ki egységes álláspontot e kérdés vonatkozásában, amelynek pontos, részletes bemutatását lásd lentebb a *Bell*-ügy elemzésekor. Az eltérő bírói értelmezések elkerülése érdekében jogalkotói lépések tehetők, amelyeket e tizenegy állam meg is tett. Ugyanakkor, a *Marquan*-ügyhöz hasonlóan, egy tagállami vagy szövetségi bírói fórum megállapíthatja, hogy azon tagállami jogszabályi rendelkezés, amely iskolán kívüli eredetű cselekmény (a gyakorlatban általában véleménynyilvánítás) korlátozására hatáskört biztosít az iskoláknak, alkotmányellenes. Erre figyelemmel érthető azon jogalkotói hozzáállás, hogy nem emelik jogszabályi szintre e kérdés rendezését, annak ellenére, hogy ez az attitűd tovább növeli a bizonytalanságot a cyber-megfélémlítés területén. Megoldásként egy USALB döntés szolgálhat,¹⁴⁶ hiszen, ha ez a fórum alkotmányosnak ítéli az iskolán kívüli diák véleménynyilvánítások korlátozását, amennyiben azok lényeges bomlasztást okoznak az iskolai környezetben, úgy a tagállami jogalkotóknak nem kellene attól tartaniuk, hogy egy eljárás során, az adott bírói fórum, alkotmányellenesnek minősíti a jogszabályt, vagy annak egy részét.¹⁴⁷ Mindezek fényében, a tizenegy tagállam által alkalmazott megközelítést követendőnek tartom az iskolán kívüli eredetű diák véleménynyilvánítások kezelése tekintetében. Annak ellenére, hogy fennáll a lehetősége annak, hogy a törvényeik nem felelnek meg az alkotmányosság követelményének, lásd alább *Marquan*-ügy, mégis jogszabályi alapot teremtenek az iskolák számára a cyberbullying esetek kezelésére. A kérdés összetettségéből adódóan igen nehéz megoldást találni e talányra. Egyik oldalról, az iskola feladata a biztonságos oktatási környezet megteremtése, fenntartása, amelybe beletartozik az olyan, virtuális térben elkövetett cselekményekért való felelősségre vonás, amelyek kihatnak az iskolai környezetre. A másik oldalról azonban, a diák nem áll és nem is állhat a nap minden egyes percében az iskola kontrollja alatt. A szülői házban, a saját tulajdonában lévő eszközön, a véleménynyilvánítás szabadsága lehetőséget biztosít minden diák számára, hogy kinyilatkoztassa a véleményét. Tovább árnyalja a képet, hogy az alacsony életkor, és a tudatos internet-használatra való nevelés gyakori hiánya miatt, olyan felelősségteljes viselkedést várunk el, amelynek alapjait a szülői nevelésen kívül más nem fektethet le. Ebből kifolyólag, az iskolán kívüli eredetű véleménynyilvánítások kérdéskörét e ponton még korai lenne egyértelműen eldönteni. Az értekezés esetjogi részében tovább elemzem e problémát, s igyekszem megoldást találni rá.

¹⁴⁴ *Delaware §4112D. (d) (1)*.

¹⁴⁵ A Hinduja-Patchin táblázat szerint 23 tagállamot kellene a vizsgálat tárgyává tenni, azonban a táblázat számtani hibában szenved, hiszen 24 tagállam nevesíti a „cyberbullying” kifejezést a kimutatásuk szerint, valamint Delaware, Georgia és Texas államok hatályos törvényei azóta szintén *expressis verbis* alkalmazták a terminológiát.

¹⁴⁶ URBAN 2013, 6.

¹⁴⁷ MCCARTHY 2014, 822-823.

II.2.3. A diákok fizikai integritásának és tulajdonának védelme

Az előbb bemutatott két elemet az USALB vagy más bíróságok gyakorlata munkálta ki, azonban e harmadik elem, nevesül a diákok fizikai integritásának és tulajdonának védelme, nem jelenik meg egyetlen olyan alapvető fontosságú USALB ítéletben sem, mint például a *Tinker*-, *Fraser*-, *Hazelwood*- vagy *Morse*-ügyek. Továbbá, egyetlen Körzeti Fellebbviteli Bíróság döntése sem hivatkozik ilyen fogalmi körre, lásd például *Layshock*-, *Kowalski*- vagy *Snyder*-ügyek. A bírói gyakorlat nem hív fel ilyen elemet ítéletei meghozatala során, a jogalkotók mégis kiemelten fontosnak találták ezt a szempontot. Hangsúlyozandó, hogy a fizikai integritás vagy a tulajdon védelme önálló elemként is értékelhető lenne, mivel eltérő alapjogot védenek, azonban fontosnak tartom e két védett jog egy elemmé való összekapcsolását. Tekintettel arra, hogy azon megfélemlítő magatartás, amelyik veszélyezteti az egyiket, az általában a másik potenciális megsértését is magában hordozza. Az egy elemmé alakítás azonban nem követeli meg a konjunktivitást, azaz, ha a megfélemlítő magatartás kizárólag az áldozat fizikai integritását sérti, vagy tulajdonában kárt okoz, a cselekmény szintén jogellenes. Ebből kifolyólag, a jogszabályok szövegében egy elemként kell megjeleníteni őket, de vagylagos feltételt téve középük (diák fizikai integritását sértő vagy tulajdonában kárt okozó megfélemlítés, cyber-megfélemlítés). A további elemzést e dogmatika alapján folytatom le.

A kutatás eredményeként, huszonnégy tagállamban, a diák fizikai integritásának sérelme, fizikai sérülés okozása megfélemlítő magatartásnak minősül.¹⁴⁸ Ugyanakkor, e huszonnégy tagállam közül csupán húsz nyújt védelmet a diák tulajdonának, s értékeli az abban való kár okozását megfélemlítő magatartásnak.¹⁴⁹ Következésképpen, ha a cyber-megfélemlítés jogalkotói definíciójának harmadik elemeként összekapcsoljuk a diák fizikai integritásának és a tulajdonának védelmét, akkor csupán négy tagállamnak (Hawaii, Michigan, New York és Virginia) kell olyan jogalkotást eszközölnie, amely a diák tulajdonában való károkozást megfélemlítő magatartásként értékeli. Ugyanakkor, kiemelendő, hogy két tagállamban, e négyből, (Michigan és New York) nyújtottak be olyan

¹⁴⁸ *California Education Code §48900 (r)(1)(A)(B); Connecticut General Statutes §10.222d (a)(1) és (a)(2); Delaware §4112D. (a) (1); Florida Education Code §1006.147 (3); Georgia Code Title §20-2-751.4 (a)(3); Hawaii Act 214 (2011) §4.; Illinois Compiled Statutes 105 ILCS 5/27-23.7 (b)(1)-(2); Kansas Statutes §72-8256. (a)(1)(i)(iii) és (2); Maine Revised Statutes §6554. 2. B.(1) és C.; Massachusetts General Laws §370. (a)(i)(ii); Michigan Compiled Laws §380.1310b (10)(c)(ii)(iii); Minnesota Statutes §121A.031 Subd. 2.(e)(f)(g); Missouri Revised Statutes §160.775.2.; Nevada Revised Statutes §388.122 1. (a), 388.123; New Hampshire Revised Statutes §193-F:3 I.(a)(1) és II.; New York Education Law §11. 7.(b)(c); North Carolina General Statutes §115C-407.15. (a)(1); Oregon Revised Statutes §339.351 (1) és (2)(c)(A)(B); Rhode Island General Laws §16-21-33. (a) (i)(ii) és (2); Tennessee Code Annotated §49-6-4502. (a)(1) és (3)(A)(i)(ii); Texas Education Code §37.0832. (a)(1); Utah Code 53A-11a-102 (1)(a)(i)(A)(B)(D) és (ii)(A); Virginia Code Annotated §22.1-276.01. A.; Revised Code of Washington 28A.300.285(2)(a).*

¹⁴⁹ *California Education Code §48900 (r)(1)(A); Connecticut General Statutes §10.222d (a)(1) és (a)(2); Delaware §4112D. (a) (1); Florida Education Code §1006.147 (3)(a)10.; Georgia Code Title §20-2-751.4 (a)(3); Illinois Compiled Statutes 105 ILCS 5/27-23.7 (b)(1); Kansas Statutes §72-8256. (a)(1)(ii)(iv) és (2); Maine Revised Statutes §6554. 2. B.(1) és C.; Massachusetts General Laws §370. (a)(i)(ii); Minnesota Statutes §121A.031 Subd. 2.(e)(f)(g); Missouri Revised Statutes §160.775.2.; Nevada Revised Statutes §388.122 1. (a), 388.123; New Hampshire Revised Statutes §193-F:3 I.(a)(1) és II.; North Carolina General Statutes §115C-407.15. (a)(1); Oregon Revised Statutes §339.351 (1) és (2)(c)(A)(B); Rhode Island General Laws §16-21-33. (a)(i)(ii) és (2); Tennessee Code Annotated §49-6-4502. (a)(1) és (3)(A)(i)(ii); Texas Education Code §37.0832. (a)(1); Utah Code 53A-11a-102 (1)(ii)(B); Revised Code of Washington 28A.300.285(2)(a).*

törvényjavaslatot, amely módosította volna a hatályos szabályozást, és az áldozat tulajdonában bekövetkezett kárt megfélemlítő magatartásként értékelte volna.¹⁵⁰ Virginia nem tett jogalkotói lépéseket annak érdekében, hogy kiterjessze a cyber-megfélemlítési fogalmát e körre is, és a diákok tulajdonának védelmét beemlje a védendő értékek közé. Em-lítésre méltó továbbá, hogy néhány tagállam törvényjavaslatot nyújtott be legalább az egyik alelem jogalkotói fogalomba való beemelése érdekében, azonban mindezen próbál-kozások sikertelenek maradtak. Példaként említhető Kentucky, North Dakota és Pennsylvania, amelyek az elem mindkét alkotórészével kívánták bővíteni (fizikai integ-ritás és tulajdonhoz való jog védelme) a jelenlegi megfélemlítési definíciójukat,¹⁵¹ vala-mint Nebraska, amely szintén sikertelenül próbálta a diákok fizikai integritásának védel-mét a fogalom részévé tenni.¹⁵² Kiemelendő, hogy e négy tagállam hatályos megfélemlít-és elleni törvénye nem tartalmazza kifejezetten a cyberbullying kifejezést, viszont az említett módosítások úján bekerült volna a törvény szövegébe a terminus, amely igen előremutató lépés lett volna. (Nebraska, miként azt fentebb említettem, egy helyen említi ugyan, hogy oktatási segédanyagokat kell előállítani a cyberbullying megelőzése és ke-zelése céljából, a digitális állampolgárság keretén belül, de ez még nem alapozza meg, hogy vizsgálat tárgyát képezze a bullying szabályozása.)¹⁵³

Az USA-ban a cyber-megfélemlítéssel kapcsolatos szakmai vita főként a diák véle-ménynyilvánításának korlátaira, illetve a diák-áldozat biztonságos oktatási környezethez (oktatáshoz való) joga és a véleménynyilvánítás szabadsága között áll fenn. Általában, az áldozat nincs olyan helyzetben, hogy ésszerűen félnie kellene fizikai sérüléstől, vagy a tulajdonának megkárosításától, bár természetesen, ilyen szituáció is előfordulhat. Mind-azonáltal, bármely cyber-megfélemlítő magatartás magában hordozza a potenciális ve-szélyét annak, hogy a diák fizikai integritása megsérüljön, vagy tulajdonában kár kelet-kezzen, így jogalkotói bölcsesség és előrelátás e kombinált elem beépítése a cyber-meg-felemlítési fogalomba. Példaként hozható fel hipotetikus az a szituáció, amikor egy diák közösségi oldalán több gúnyos, pizskálódo komment közül az egyik így szól: „*Jobb, ha holnap nem jössz iskolába...*”. Egy ilyen kijelentés alapján ésszerűen feltételezheti az áldozat, hogy a holnapi nap folyamán fizikai sérülést okozhatnak neki, vagy megkárosít-hatják a tulajdonát (tipikus amerikai példával élve, erőszakkal elveszik az ebédpénzét). Éppen ebből kifolyólag fontos, hogy a hatályos megfélemlítés elleni törvények nem csak a tényleges fizikai sérülést, vagy tulajdonkárosítást értékelik megfélemlítő magatartás-ként, hanem azt a helyzetet is, amikor az áldozat ésszerűen félhet ezek bekövetkezésétől. Mindez egy szubjektív jogalkotói értékelés az áldozat érzelmeiről, lelki állapotáról, azon-ban ez szükséges és indokolt, hiszen a cyber-megfélemlítés legfőbb célja erőegyensúly felborulás okozása az elkövető és az áldozat között.¹⁵⁴ Az ilyen típusú erőegyensúly-vál-tozás szintén egy szubjektív, lelki állapotot tükröző jelenség. A pszichikai állapot értéke-lése elválaszthatatlan a (cyber-)megfélemlítés kezelése során, így indokolt annak jogal-kotásban való megjelenése is. A megfélemlítő magatartás ugyanis elérte a célját, ha a megfélemlítő érzi, hogy erőfölényben van áldozatával szemben. Sőt, „*a megfélemlítés*

¹⁵⁰ *Michigan (HB 6472)(2010), (SB 1458)(2010), (SB 1462)(2010), (SB 147)(2011) és (SB 148)(2011); New York (A6707)(2015).*

¹⁵¹ *Kentucky (SB 127)(2015); North Dakota (SB 2167)(2011) és Pennsylvania (HB 156)(2015).*

¹⁵² *Nebraska (LB 123)(2011).*

¹⁵³ *Revised Statutes of Nebraska Annotated §79-2, 144. (10).*

¹⁵⁴ HINDUJA-PATCHIN 2015, 12.; SHARIFF 2015, 8-9.; LANGOS 2014, 74.; GIMÉNEZ GUALDO – HUNTER – DURKIN – ARNAIZ – MAQUILÓN 2014, 228.; DEL REY 2015, 142.; *Minnesota Statutes §121A.031 Subd. 2. (e)(1); New Hampshire Revised Statutes §193-F:3 I. (b); Texas Statutes §37.0832. (b)(1); Virginia Code Annotated §22.1-276.01. A.*

által okozott sérülés gyakran az áldozatra gyakorolt hatástól függ, és nem az adott véleménynyilvánítás tartalmától.”¹⁵⁵ E ponton szükséges kiemelni, hogy az eddigi elemzés a diákok fizikai integritására fókuszált, de, miként azt az idézet is mutatja, a fizikai sérülés mellett a lelki megpróbáltatások is számottevőek. Az áldozatok félnek iskolába menni, szorongás, depresszió párosul mindehhez.¹⁵⁶ Következésképpen, a lelki-pszichikai sérülések fogalomba történő beemelése elengedhetetlen, hiszen a megfélemlítő magatartás testi és lelki sérüléseket egyaránt okoz az áldozatnak.¹⁵⁷ Az értekezés definíciójának kialakításánál erre külön hangsúlyt kell fektetni.

Összefoglalóan, e kombinált elem minden cyber-megfélemlítési fogalomnak alapvető részét kell, hogy képezze. Jogalkotói definícióba való beemelésével hatékonyabban védhető a diák fizikai integritásához, lelki egészségéhez és tulajdonához való joga.

II.2.4. Az oktatáshoz és biztonságos oktatási környezethez való jog szerepe

Figyelemmel az áldozatok bírósági eljárásban tett kijelentéseire, jelen kutatásban különös figyelmet kell szentelni az oktatáshoz és a biztonságos oktatási környezethez való jognak. Rendszerint a diák-áldozatok félnek iskolába menni az iskolán kívüli eredetű cyber-megfélemlítés miatt, lásd például *J.C.-ügy*. Ez egyúttal azt is jelenti, hogy megfosztatnak az iskola által nyújtott hasznoktól és szolgáltatásoktól. Továbbá, a cyberbullying áldozattá válás egyik legfőbb jele, a romló iskolai teljesítmény. Következésképpen, a kutatás során azon tagállami rendelkezésekre is figyelmet fordítottam, amelyek bármilyen formában védik az oktatáshoz való jogot. Ennek eredményeként megállapítható, hogy huszonegy tagállam értékeli megfélemlítő magatartásként az ellenséges iskolai környezet létrehozását, vagy egy diák megfosztását az iskola által nyújtott hasznoktól és szolgáltatásoktól.¹⁵⁸ Három további tagállam törvényjavaslattal élt ezen elem jogalkotásba történő beemelése érdekében,¹⁵⁹ habár e három állam hatályos törvényében a cyberbullying kifejezés nem nevesített. Sajnálatos módon egyik javaslat sem volt sikeres. Mindezek ismeretében kijelenthető, hogy a jogalkotók jobban aggódnak a diákok fizikai integritásáért (huszonhárom tagállam tilalmazza), illetve annak védelméért, mint bármely egyéb védendő értékért, beleértve az oktatáshoz való jogot is. Noha a különbség csupán két tagállamnyi, mégis érdekes tényként szolgál. Ugyanakkor, a diákok tulajdonának védelme már csak húsz tagállamban jelenik meg, szemben az oktatáshoz való jogot védő huszonegy tagállami szabállyal. Ezen apró eltérések mindenestre jól kiemelik, hogy a bemutatott elemek mind szerves részét képezik a cyber-megfélemlítés jogalkotói fogalmainak.

¹⁵⁵ LIPTON 2012-2013, 118.

¹⁵⁶ CAMPBELL – ZAVRSNIK 2013, 1-2.

¹⁵⁷ MENESINI 2012, 549-550.

¹⁵⁸ *California Education Code §48900 (r)(1)(C)(D); Connecticut General Statutes §10.222d (a)(1) és (a)(2) Delaware §4112D. (a)(2)(3); Georgia Code Title §20-2-751.4 (a)(3)(B)(C); Illinois Compiled Statutes 105 ILCS 5/27-23.7 (b)(3)(4); Kansas Statutes §72-8256. (a)(1); Maine Revised Statutes §6554. 2. B.(2) és C.; Massachusetts General Laws §370. (a)(iii); Michigan Compiled Laws §380.1310b (10)(c)(i)(ii); Minnesota Statutes §121A.031 Subd. 2.(e)(2) (f); Missouri Revised Statutes §160.775.2.; Nevada Revised Statutes §388.122 1. (b), 388.123; New Hampshire Revised Statutes §193-F:3 I.(a)(3)-(4) és II.; New Mexico Statutes §22-2-21. D. (4); New York Education Law §11. 7.(a); North Carolina General Statutes §115C-407.15. (a)(2); Oregon Revised Statutes §339.351 (1) és (2)(a) és (c)(C); Rhode Island General Laws § 16-21-33 (a)(1)(iii); Tennessee Code Annotated §49-6-4502. (a)(1) és (3)(A)(iv); Texas Education Code §37.0832. (a)(2); Revised Code of Washington 28A.300.285(2)(b)(c).*

¹⁵⁹ *Kentucky (SB 127)(2015); North Dakota (SB 2167)(2011) and Pennsylvania (HB 156)(2015).*

Jelen értekezés a cyber-megfélemlítés iskolai kontextusával foglalkozik, azaz iskolai jelenségként értelmezi azt. A következő fejezetben elemzésre kerülő esetek mindegyike általános, vagy középiskolai környezetben merült fel, így meglehetősen érdekes az a megállapítás, hogy nem minden jogalkotó védi a diák oktatáshoz való jogát a cyber-megfélemlítés ellen. Továbbá, az a tény is szembeötlő, hogy a diák fizikai integritásának védelme a legfontosabb szempont, annak ellenére, hogy a bírói gyakorlat erre nem szolgáltat alapot. Az a jogalkotás és jogalkalmazás közötti harmonizáció, amely megfigyelhető volt a lényeges bomlasztás során, az oktatáshoz való jog kapcsán még megtalálható, de a fizikai integritás és tulajdonhoz való jog védelme esetén már nem. Álláspontom szerint, az oktatáshoz való jog védelmének, minden cyberbullying definícióban meg kell jelennie, hiszen az iskolai környezetben a diák oktatáshoz való jogát törvényi védelemmel kell illetni a cyber-megfélemlítés ellen. A jelenség leghátrányosabb következménye ugyanis, éppen az áldozat cyberbullying okozta lelki állapota, amely miatt sebezhetőnek érzi magát az iskolában, és nem akar időt tölteni az oktatási intézményben, vagy csupán a lehető legcsekélyebb mértékű.¹⁶⁰ Ennek következtében az iskola elveszíti a legfontosabb célját, nevesül a gyerekek oktatását és felelősségteljes polgárokká való nevelését. Minderre szolgálhat megoldásként a motiváló, biztonságos oktatási környezet kialakítása, amely a diákok önbizalmát és önértékelését növeli.¹⁶¹

II.2.5. A véleménynyilvánítás mint korlát nevesítése

A véleménynyilvánítás szabadsága megilleti a diákokat az iskolakapun kívül, s azon belül is, miként azt a *Tinker*-ügyben megfogalmazta az USALB, lásd alább az ügy elemzésénél. Külön kiemelés nélkül is létezik ez a szabadság, megillet minden diákot, s hivatkozható bírósági eljárás során is. Mégis néhány tagállam érdemesnek találta nevesíteni, hogy a megfélemlítéssel kapcsolatos szabályokat az Első Alkotmánykiegészítés vagy a véleménynyilvánítás szabadságával összhangban kell értelmezni. E kilenc tagállam California, Florida, Illinois, Louisiana, Maine, Massachusetts, Minnesota, Nevada és Virginia,¹⁶² amelyek közül Louisiana megoldása igen érdekes. Ugyanis, e tagállam esetében kizárólag a vallási véleménynyilvánítást nevesíti a törvény, szemben például Maine, Illinois vagy Virginia megoldásával, ahol a vallási mellett, a politika és filozófiai véleményt is e körbe vonja. Mindez első olvasatra nem tűnik problémának, hiszen az Első Alkotmánykiegészítés védelme nem függ a tagállami jogszabályok szövegétől, mégis érdekes kérdést vet fel, ha valamely louisianai bírói fórum alkotmányossági vizsgálat alá vonná e jogi megoldást. Alább, a *Marquan*-ügy elemzésénél felvetett kételyek, itt is relevanciával bírhatnak. Elképzelhető ugyanis, hogy a törvény alkotmányellenesnek minősíthető, azon az alapon, hogy a megfogalmazás kizárja a védett véleménynyilvánítások köréből a nem vallási vonatkozású diák véleményeket. Mindez még inkább igazolást nyer, ha figyelembe vesszük a jogszabály szövegét, miszerint „*jelen bekezdés rendelkezései nem értelmezhetők a Louisianai Alkotmány I. cikk 8. bekezdésében foglalt szabad vallási véleménynyilvánítás tilalmaként vagy korlátozásaként.*”¹⁶³ Ebben kizárólag a vallási részre utal, miként azt

¹⁶⁰ PATCHIN 2017

¹⁶¹ HINDUJA – PATCHIN 2012, 542

¹⁶² *California Education Code 48907. (a); Florida Education Code §1006.147. (9); Illinois Compiled Statutes 105 ILCS 5/27-23.7 (a-5); Louisiana Revised Statutes 14:§40.7. F.; Maine Revised Statutes Title 20-A: Education §6554 1.; Massachusetts General Laws §82.; Minnesota Education Code 121A.031 Subd. 7. (3); Nevada Revised Statutes 388.077. 1. és 388.132.7.; Virginia Code Annotated §22.1-279.6. D.*

¹⁶³ *Louisiana Revised Statutes 14:§40.7. F.*

fentebb említettem, annak ellenére, hogy a tagállami alkotmány I. cikk (7) bekezdése a véleménynyilvánítást és a sajtószabadságot is védi.¹⁶⁴ Álláspontom szerint (a *Marquan*-ügy ismeretében), egy bírói fórum sem tartaná alkotmányosnak a louisianai megoldást, amelyben a diákok véleménynyilvánításának védelmét szűkebb keretek közé szorítja, mint a szövetségi és saját tagállami alkotmánya. További érdekesség a déli tagállam jogszabálya tekintetében, hogy az említett kilenc állam közül, ez az egyetlen, amely nem a szövetségi, hanem a tagállami alkotmányára hivatkozik. Mind Florida, Illinois, Maine, Minnesota, Nevada és Virginia, az Első és/vagy a Tizennegyedik Alkotmánykiegészítéssel összhangban való értelmezésre utal, míg California és Massachusetts a véleménynyilvánítás szabadságát emeli ki, bármely alkotmányra való hivatkozás nélkül. Megjegyzendő, hogy Illinois az Első Alkotmánykiegészítés mellett hivatkozik a tagállami alkotmányára is, de annak kizárólag a vallási véleménynyilvánítási védelmére.¹⁶⁵ Mindezt teszi annak ellenére, hogy Illinois állam alkotmánya az I. cikk (4) bekezdésében az általános véleménynyilvánítási klauzulát is tartalmazza.¹⁶⁶ Mindazonáltal, a szövetségi alkotmányra való utalás miatt e jogszabály nem esik a louisianai hibába, és nem zárja ki az általános véleménynyilvánítást a védelméből, míg a vallási válfaját megilleti azzal. Mindezek fényében, a louisianai szabályozás alkotmányossága és megfelelősége kérdéses, azonban bírói vizsgálat hiányában pontos válasz nem adható ezen anomáliára.

Az említett kilenc tagállami törvényen kívül további két államban nyújtottak be törvényjavaslatokat e tárgykörben, azonban mind Hawaii, mind Kansas vonatkozásában sikertelenek maradtak e próbálkozások,¹⁶⁷ így a hatályos jogszabályi szövegek külön nem nevesítik az Első Alkotmánykiegészítéssel összhangban álló értelmezés szükségességét. Massachusetts esetében pedig eltérően került be a hatályos törvénytöredékbe e rendelkezés, mint ahogy az a HB 483 (2009) számú törvényjavaslatban szerepelt.¹⁶⁸ A javaslat a megfélemlítés fogalomnál emelte volna ki ezen összefüggést, míg a hatályos szöveg a cybermegfélemlítési résztől távol nevesíti a véleménynyilvánítás szabadságának védelmét, hasonlóan Virginia-hoz.

Összefoglalóan, az alkotmánykonform értelmezés nevesítése nem elterjedt az USA megfélemlítés elleni törvényeiben. Ugyanakkor nem is feltétlenül szükséges egy cybermegfélemlítési fogalom, szabályozás kialakításánál külön kihangsúlyozni ezt, hiszen a jogszabály alkotmányellenessége bármilyen eljárásban vizsgálható az USA decentralizált alkotmánybíráskodási modelljéből fakadóan, lásd alább a *Marquan*-ügyben Albany megye törvényének sorsát. Ebből kifolyólag, ezen elem beemelése egy jövőbeni magyar jogszabályba is szükségtelen lenne, hiszen a magyar Alaptörvény IX. cikke anélkül is védi a véleménynyilvánítást, - kivéve, ha annak gyakorlása védett tulajdonság ellen irányul - hogy az külön nevesítve lenne bármely alacsonyabb rendű jogszabályban.¹⁶⁹

¹⁶⁴ *Louisiana Constitution Article I. Section 7.*

¹⁶⁵ *Illinois Constitution Article I. Section 3.*

¹⁶⁶ Lásd *Illinois Constitution Article I. Section 4.*

¹⁶⁷ *Hawaii (HB 688)(2011); Kansas (SB 278)(2012).*

¹⁶⁸ *Massachusetts (HB 483)(2009).*

¹⁶⁹ *Magyarország Alaptörvénye Szabadság és felelősség IX. cikk.*

II.2.6. Ismétlődő jelleg szerepe

A következő elem fontossága jelenleg is tudományos viták tárgyát képezi. Az elkövetés ismétlődő jellege egyes álláspontok szerint elengedhetetlen ahhoz, hogy cyber-megfélemlítésről beszéljünk,¹⁷⁰ míg a másik oldal érvelése alapján, akár egyetlen cselekmény is megalapozhatja a jelenséget.¹⁷¹ A fentebb feltárt konzervatív és önálló iskola közötti eltérésnek is kulcseleme az ismétlődés szerepének értelmezése. E szakirodalmi kettőség az USA tagállami jogalkotásaiban is tetten érhető. A vizsgált államok közül tizenhat használta az ismétlődő jellegre utaló kifejezést (pattern, persistent, repeated, systematically),¹⁷² míg tizenegy nem rendelkezik erről. Ezen tizenhat tagállam tekintetében is feltehetően érdekeségeket. California szabályozása alapján egy cselekmény is eleget a megfélemlítés megállapításához, de a többszörös elkövetés is azonos eredményre vezet. A másik érdekes példát Illinois szolgáltatja, ahol nem a cselekmény elkövetése ismétlődő, hanem maga a hozzáférés történik többször: „*A cyber-bullying magában foglalja... vagy anyagok posztolását elektronikus médiumon, amelyek egy vagy több személy által hozzáférhetők, ha a terjesztés vagy posztolás...*”¹⁷³ Jogosan merül fel tehát a kérdés, hogy a cyber-megfélemlítés megállapításához szükség van-e az ismétlődő jellegre? Miként azt már fentebb jeleztem, a megfélemlítés fő célja az erőegyensúly felborulása az elkövető és az áldozat között, amely erőeltolódás már egy cselekménnyel is megvalósulhat. Hipotetikus példával élve, ha egy fiatal pár, akik osztálytársak, készítenek egymásról meztelen fényképeket, majd azokat kizárólag az egyikük gépén tárolják. A szakítást követően azon fél, aki a képek birtokában van, már eleve előnyösebb helyzetben találja magát. Ez, természetesen, még nem cyberbullying, viszont, ha bosszúból az iskola, vagy az osztály Facebook csoportjában megoszt egy ilyen fényképet, az már megvalósítja a cyber-megfélemlítés egyik elkövetési módját, a sextinget.¹⁷⁴ További kérdésként merül fel, hogy a kép lementése, megosztása, kinyomtatása, illetve egyéb technikai megoldások többszörös elkövetésként értékelhetők-e. Mindazonáltal, az eddigi elemeket is figyelembe véve, már a kép közösségi médián való megosztása, önmagában megalapozza a cyber-megfélemlítést.¹⁷⁵ E logikát az Illinois által alkalmazott megoldásra átültetve, ha az elektronikus médián megosztott tartalom egy vagy több személy által hozzáférhető, akkor cyberbullyingról beszélhetünk. A hipotetikus példa, úgy vélem, kimeríti ezt a jogszabályi követelményt. Hatványozottabban igaz mindez, ha a tanár nem része ennek a csoportnak, így mindennemű szülői, tanári kontroll nélküli az online közösség. Természetesen, enyhébb

¹⁷⁰ HINDUJA – PATCHIN 2015, 12.; HOROWITZ – BOLLINGER 2014, 7.; RODKIN – FISCHER 2012, 622-626.; WEBER – PELFREY 2014, 9.; GORDON 2009, 52.; PHILLIPS 2015, 4.; WEGMAN 2014, 1.; WEIL 2013, 544-545.; DEL REY 2015, 142.; GIMÉNEZ GUALDO – HUNTER – DURKIN – ARNAIZ – MAQUILÓN 2014, 228.; MCCARTHY 2014, 806-807.; VUOLO 2012, 91.; GREENHILL 2010-2011, 712.; LANGOS 2012; LANGOS 2013, LANGOS 2014.

¹⁷¹ PARTI 2016, 116.; WEGMAN 2012-2013, 743.; GREENHILL 2010-2011, 718.; LIPTON 2012-2013, 119.; *California Education Code §48900 (r)(1)*; *New Hampshire Revised Statutes §193-F:3 I.(a) és II.*

¹⁷² *Arkansas Code Annotated 5-71-217.(b)(2)*; *California Education Code §48900 (r)(1) (egy is elég)*; *Connecticut General Statutes §10.222d (a)(1) és (a)(2)*; *Florida Education Code §1006.147 (3)(a)*; *Georgia Code Title §20-2-751.4 (a)(3)(C)*; *Illinois Compiled Statutes 105 ILCS 5/27-23.7 (b) (egynél több hozzáférés)*; *Kansas Statutes §72-8256. (a)(1)*; *Massachusetts General Laws §370. (a)*; *Minnesota Statutes §121A.031 Subd. 2.(e)(1) (f)*; *Missouri Revised Statutes §160.775.2*; *Nevada Revised Statutes §388.122 2. (a)(c)*, 388.123; *New Hampshire Revised Statutes §193-F:3 I.(a) és II.*; *New York Administrative Code §8-102 (26)*; *North Carolina General Statutes §115C-407.15. (a)*; *Virginia Code Annotated §22.1-276.01. A.; Revised Code of Washington 28A.300.285(2)(c).*

¹⁷³ *Illinois Compiled Statutes 105 ILCS 5/27-23.7 (b).*

¹⁷⁴ A sexting bővebb elemzéséért lásd SHARIFF 2015.

¹⁷⁵ PARTI 2016, 116.

cyber-megfélemlítési esetekben, az ismétlődő jelleg szükséges követelmény. Például az ebédpénz egyszeri elvétele, vagy egy félresikerült tornagyakorlat miatti egész napos heccelés még nem lesz megfélemlítés, abban az esetben sem, ha esetleg az egy-két napig folytatódik online környezetben is. Azonban, ha mindez tovább folytatódik, esetleg fokozódik, példának okáért, egyre komolyabb hangvétellő üzeneteket kap a diák, csoportot hoznak létre, amelyben bántják, megalázzák, nevetségessé teszik, akkor már cyber-megfélemlítésről indokolt beszélni. E szcenárió vonatkozásában az ismétlődő jelleg elengedhetetlen, míg az egyszeri elkövetés még nem alapozza meg a cyberbullyingot. Mindezekből kifolyólag, California megoldását tartom követendőnek, amely mind az egyszeri, mind az ismétlődő jellegű elkövetést a cyber-megfélemlítés fogalmi körébe vonja, azzal, hogy nem minden egyszeri incidens tekintetében kell megállapítani a jelenséget. Mérlegelni kell az esemény súlyát, annak iskolai környezetre gyakorolt lényeges bomlasztó hatását, valamint az erőegyensúly-felborulás megvalósulását. Összefoglalóan, a helyzetet a maga komplexitásában kell feltérképezni, és ennek alapján megállapítani, hogy az egyszeri incidens miként értékelendő.

Az említett tizenhat tagállamon kívül két államban törvényjavaslatot nyújtottak be, amelyben az ismétlődő jelleg a jogalkotói fogalomba emelték volna, ám ezek mind Kentucky, mind North Dakota vonatkozásában eredménytelennek bizonyultak. E két tagállam nem is nevesíti a cyberbullyingot, ám mindkét esetben az ismétlődő jelleggel egyidejűleg a cyberbullying kifejezés is beemelésre került volna a jogalkotói fogalomba. Ennek tudatában, még inkább sajnálatos a javaslatok sikertelensége.

További szempontként jelenik meg a magyar diákokkal való számos tanóra, amelyen a cyber-megfélemlítés nehézségeiről, fogalmáról, esetleges megoldási módokról beszélgettem. A diákok szinte minden esetben azt tanácsolták, hogy az általam létrehozott fogalom során, ne csak az ismétlődő jellegű elkövetést tekintsem cyber-megfélemlítésnek, hanem, bizonyos esetekben, az egyszeri magatartást is. Noha, nem tekinthető gyakorinak olyan szituáció, amelyben már egy cselekmény önmagában cyber-megfélemlítést valósít meg, mégsem indokolt kizárni a védelmi körből. A fentebb említett hipotetikus példa első részét, a Patchin-Hinduja páros is megemlíti, miként azt fentebb említettem, de ők ezt nem egyszeri, hanem ismétlődő magatartásnak tekintik, hiszen megszámlálhatatlan emberhez juthat el az adott kép, illetve azt bárki letöltheti, megoszthatja.¹⁷⁶ Habár, ez igaznak tekinthető, mégis a cyber-megfélemlítés fentebb kialakított tudományos fogalmának minden elemét megvalósítja, már önmagában a zárt Facebook csoportba való feltöltés is, így az egyszeri magatartás is értékelhető cyberbullyingként.

A fentebbiek tükrében a californiai megoldást követve, egy jövőbeni magyar jogalkotás, s jelen értekezés definíciójának kialakítása során a cyber-megfélemlítés esetében az egyszeri és az ismétlődő jellegű elkövetést is a fogalom körébe indokolt vonni, vagylagos feltételt támasztva közéljük.

II.2.7. Iskolai alkalmazott sérelmére elkövetett cselekmény

A következő vizsgálandó elem a cyber-megfélemlítés egy másik aspektusára kíván rávilágítani. A cselekmények ugyanis sokszor nem diák-diák relációban valósulnak meg, hanem iskolai alkalmazott, jellemzően igazgató vagy tanár, és diák közötti eseményként. A következő fejezetben bemutatott esetek közül is mind a *Wisniewski*-, *Snyder*-, *Layshock*-,

¹⁷⁶ HINDUJA – PATCHIN 2015, 12.

Bell-ügyekben valamely tanár, igazgató hátrányára követték el a diákok a cyber-megfélemlítő magatartást. Ezen esetjogban jelentkező probléma kapcsán, érdemes megvizsgálni, hogy az iskolai alkalmazottak cyberbullying elleni védelme milyen mértékben jelenik meg a hatályos tagállami jogszabályokban. Az eredmény rendkívül sokatmondó, ugyanis a vizsgált huszonegy tagállamból, csupán hét terjeszti ki a védelmet az iskolai alkalmazottakra.¹⁷⁷ Az angol terminológia eltérő, hiszen Arkansas, Delaware Florida, North Carolina és Utah a „school employee” fogalommal operál, ami nagyjából iskolai munkavállalót jelent, míg Georgia a „school personnel” (iskolai személyzet), Kansas pedig a „staff member” (személyzet tagja) terminológiát alkalmazza. E szóhasználat arra enged következtetni, hogy nem kizárólag a tanárokat és az igazgatót, hanem az iskolai tanácsadókat, sőt akár az iskola alkalmazásában álló más személyeket (pl. edző) is törvényi védelem illeti a cyber-megfélemlítő magatartásokkal szemben. Figyelemre méltó, hogy a bírói gyakorlatban megjelenő számos tanár-diák konfliktus és itélet ellenére (lásd következő fejezet), a jogalkotók többsége nem alapít kifejezett jogszabályi védelmet a cyberbullying események vonatkozásában. A tagállami jogalkotás képét ugyanakkor árnyalja, hogy három tagállam, Maine, Massachusetts és Nebraska törvényjavaslattal élt ezen elem fogalomba történő beemelése iránt, azonban e próbálkozások sikertelennek bizonyultak.¹⁷⁸ A bírói gyakorlat alapján kijelenthető, hogy az iskolai alkalmazottak, személyzet védelme legalább annyira fontos elem, mint a diákok védelme. Természetesen, figyelembe kell venni, hogy a tanárok nem csak áldozatok, de elkövetők is lehetnek, így e tekintetben Kansas szabályozása modellként szolgálhat, hiszen mind elkövetői, mind áldozati oldalon nevesíti a diák mellett az iskolai személyzetet (sőt még a szülőt is).¹⁷⁹ Mindezek fényében, úgy vélem, az iskolai alkalmazottak nevesítése elkövetői és áldozati oldalon egyaránt indokolt egy magyar fogalom megalkotásakor. A tengerentúli tapasztalatok azt mutatják, hogy egy jövőbeni szabályozás nyomán, minden bizonnyal jelennek majd meg esetek, amelyek között nagy valószínűséggel előfordul tanár vagy igazgató elleni cselekmény, például álprofil létrehozása a Facebook oldalon, miként történt ez az USA-ban is. Emiatt szükséges, hogy a szabályozás ne zárja ki a védelmi, illetve az elkövetői körből az iskolai alkalmazottakat. Összefoglalóan, a kansasi minta alapján indokolt a cyber-megfélemlítés fogalmába belefoglalni a diákok mellett az iskolai alkalmazottakat is mind elkövetői, mind áldozati minőségben.

II.2.8. Védett tulajdonság ellen irányuló magatartás

A cyber-megfélemlítés kapcsán fontos kérdésként merül fel az egyes védett tulajdonságok, mint nem, faj, bőrszín, szexuális orientáció, származás, vallás stb. által kiváltott megfélemlítés, illetve annak szerepe a megfélemlítő magatartásban,¹⁸⁰ valamint mindezek elhatárolása egyes általános diszkriminációs ügyektől. Patchin és Hinduja vizsgálatai alapján a fiúk és a lányok közel azonos arányban vesznek részt elkövetőként vagy áldozatként cyberbullying tevékenységben,¹⁸¹ míg más kutatások szerint a fiúk túlreprezentáltak.¹⁸²

¹⁷⁷ Arkansas 5-71-217. (d)(2); Delaware §4112D. (a) (4); Florida Education Code §1006.147 (2); Georgia Code Title §20-2-751.4 (a)(3); Kansas Statutes §72-8256. (a)(1)(2); North Carolina General Statutes §14-458.2; Utah Code 53A-11a-102 (1)(a)(i)(A)(D)(E) és (ii)(A)(B).

¹⁷⁸ Maine (SP 0355)(2009); Massachusetts (SB 290)(2009); Nebraska (LB 123)(2011).

¹⁷⁹ Kansas Statutes §72-8256. (a)(1)(2).

¹⁸⁰ RODKIN – FISCHER 2012, 633.

¹⁸¹ PATCHIN – HINDUJA 2015, 80-81.

¹⁸² GIMÉNEZ GUALDO – HUNTER – DURKIN – ARNAIZ – MAQUILÓN 2014, 229.

Ugyanakkor, saját, 2014-ben végzett kutatásuk arra világít rá, hogy a lányok gyakrabban esnek áldozatul a cyber-megfélemlítésnek, mint a fiúk.¹⁸³ Az erősebb nem tagjai viszont az offline, fizikai bullyingban érintettek inkább. A lányok magatartására válaszul több indokot is említenek. Egyrészt, a lányok más típusú cyber-megfélemlítő magatartásokat részesítenek előnyben, mint például a pletykaterjesztés, amelyek inkább pszichológiai, valamint társasági életet érintő hatással bírnak. Ennek oka, hogy a lányok kevésbé konfrontálódnak szemtől szemben, ám a virtuális világ kellő szabadságot nyújt nekik a véleményük nyitabb megfogalmazására.¹⁸⁴ További indokként emelik ki, hogy a lányok agresszív megnyilvánulásai társadalmilag nem annyira elfogadottak, mint a férfiak esetében, így ez is közrejátszhat a virtuális térben való elkövetéshez, ahol az ilyen típusú társadalmi konvenciók megszűnnek. Végül, megemlítik, hogy a lányok esetében gyakran szükséges egy csoport, azaz kortárs támogatás létrehozása az áldozat megfélemlítéséhez. Minderre remek táptalajt nyújt a virtuális környezet.¹⁸⁵

Egy friss magyar kutatás eredményei is az előbbieket támasztja alá, miszerint a fiúk és lányok aránya közel azonos az elkövetői oldalon. A kutatók általános iskolás diákok körében végezték a felmérést, és eredményeik szerint a lányok 59.9%-a, míg a fiúk 67%-a volt már elkövető.¹⁸⁶

Patchin és Hinduja vizsgálta továbbá a faji különbségeket a cyber-megfélemlítés vonatkozásában. Az említett 2014-ben készült felmérésük nem volt kellően széleskörű ahhoz, hogy faji különbségekre világítson rá, viszont az azt megelőző 2010-i évi már igen. Ennek eredményeként megállapították, hogy a fehér/kaukázusi és ázsiai diákok esnek leggyakrabban áldozatul a cyber-megfélemlítésnek, viszont e két rassz diákjai is követik el legtöbbször az ilyen jellegű magatartást.¹⁸⁷ Ugyanakkor kiemelik, hogy egyes általuk vizsgált más kutatás szerint, mindez a technológiához való hozzáférés okán alakul így, azonban a saját kutatásaik éppen azt mutatták, hogy a virtuális térhez való hozzáférés terén nem mutatkozik különbség.¹⁸⁸ További alternatív magyarázatokat is felvázolnak, amely szerint a kisebbségben lévő, vagy történelmileg hátrányosabb helyzetű csoportok a virtuális környezetben erősebbnek érzik magukat, esetleg azon diákok, akik nem mernek a valóságban kiállni magukért, az online térben ezt könnyebben megteszik. Mindez azonban már spekuláció a részükről (amit jeleznek is), s további kutatások lefolytatásának szükségességére hívják fel a figyelmet.¹⁸⁹ E véleményük összhangban áll Jessica S. Henry szakmai álláspontjával, aki szintén további kutatásokat szorgalmaz az előítélet, védett tulajdonság által kiváltott cyber-megfélemlítés területén.¹⁹⁰ Mindezen szakmai vélemények mellett, ugyanakkor, indokolt feltérképezni, hogy a védett tulajdonságok által indukált megfélemlítés megkülönböztethető-e egy általános diszkriminációs esettől. A kérdés alapjául szolgálhat az amerikai kormányzat Department of Education, Office for Civil Rights, Dear Colleague levele, amely részletesen felsorolja, hogy mely törvények, milyen védett tulajdonságnak biztosítanak védelmet, így a különböző anti-bullying törvények nélkül is felelősségre vonható az elkövető.^{191,192} Példaként említhető, hogy azon zaklató

¹⁸³ Lásd még GIMÉNEZ GUALDO – HUNTER – DURKIN – ARNAIZ – MAQUILÓN 2014, 229.

¹⁸⁴ PATCHIN – HINDUJA 2015, 80-81.

¹⁸⁵ PATCHIN – HINDUJA 2015, 80-81.

¹⁸⁶ MARGITICS – FIGULA – PAUWLIK 2020, 26.

¹⁸⁷ PATCHIN – HINDUJA 2015, 83.

¹⁸⁸ PATCHIN – HINDUJA 2015, 84.

¹⁸⁹ PATCHIN – HINDUJA 2015, 84.

¹⁹⁰ HENRY 2013, 502-503.

¹⁹¹ United States Department of Education Office for Civil Rights: Dear Colleague Letter, October 26, 2010, 1-2.

¹⁹² GREENHILL 2010-2011, 708.

magatartás, amely kellően komoly, átható és állandóan jelenlévő, s faj, bőrszín, származás, nem vagy hátrányos helyzetben alapul, sérti az egyes, megjelölt törvények rendelkezéseit. A levél főként a zaklató jellegű magatartások terén nyújt iránymutatást, így például az igazgatóról készült homofób, álprofil tekintetében nem kínál megfelelő jogorvoslati alapot. A bevezetőben megemlített Tyler Clementi esetében a homoszexualitása miatt vált az elkövető célpontjává, aki titokban, webkamerán közvetítette, ahogy egy másik fiúval csókolózik. Tyler nem bírta elviselni, hogy az intim jelenetet online közvetítették, és öngyilkosságot követett el.¹⁹³ Dharun Ravi-t, az elkövető szobatársát, mégsem ítélték el Tyler haláláért, bizonyíték hiányában (bár más bűncselekmények miatt igen).¹⁹⁴ Mindezek fényében indokolt megfontolni a védett tulajdonságon alapuló cyber-megfélemlítést külön nevesíteni, illetve a törvényi fogalomba beépíteni. Tizenhárom tagállam jogalkotói fogalmában meg is jelenik e kritérium.¹⁹⁵ E tagállami megfogalmazások között eltérés leginkább az egyes védett tulajdonságokon érhető tetten. Például Connecticut, Massachusetts és North Carolina ezek közé sorolja a szociogazdasági vagy tudományos státuszt, míg Delaware felsorolása ilyen elemeket nem tartalmaz.¹⁹⁶ Az említett tagállami szabályozások egységesnek tekinthetők a tekintetben, hogy a megfélemlítés, cyber-megfélemlítés alapjául szolgáló tényezőkként kezelik az adott védett tulajdonságot, tehát az említett jelleg miatt éri cyber-megfélemlítés az áldozatot. További két állam, Michigan és Pennsylvania törvényjavaslattal élt a védett tulajdonságok fogalomban való megjelenéséért, de végül nem fogadta el a tagállami jogalkotás a módosítást.¹⁹⁷ Érdekességgé említené Massachusetts példája, ahol egy törvényjavaslat kihagyta volna a hatályos szövegből ezek felsorolását,¹⁹⁸ ám ezt a megoldást nem fogadta el a jogalkotás. Kijelenthető tehát, hogy a tagállamok nagyjából egyenlő arányban megosztottak a kérdéskört illetően (huszonhét vizsgált tagállamból tizenhárom alkalmazza). A kutatás során is igen nehéz volt állást foglalni ezen elem vonatkozásában, hiszen az egyik nézőpontból, a rendelkezésre álló diszkriminációs, zaklatással foglalkozó tényállások viszonylag széles körben lefedik a kérdést a tengerentúlon. Ugyanakkor, miként azt fentebb említettem, előfordulhat olyan eset, amely védett tulajdonságon alapul, vagy annak vélelmezésén, s mégsem szubszumálható egyetlen törvényi rendelkezés alá sem.

A tengerentúli állapot értelmezése kiindulási alapot szolgáltatott számomra a magyar helyzet lehetséges körülményeinek feltérképezéséhez. A diszkriminációval kapcsolatos esetek törvényi védelem alatt állnak,¹⁹⁹ valamint meghatározott esetekben az alapvető jogok biztosához (2021. január 1-je előtt az Egyenlő Bánásmód Hatósághoz) fordulás lehetősége is fennáll.²⁰⁰ A biztos döntése ellen pedig közigazgatási pert lehet indítani a Fővárosi Törvényszéken, s végső soron alkotmányjogi panasz benyújtására is van lehetőség.

¹⁹³ GREENHILL 2010-2011, 706.

¹⁹⁴ HENRY 2013, 502.; McCABE 2014, 836.

¹⁹⁵ *Connecticut General Statutes §10.222d (a)(1) és (a)(2); Delaware §4112D. (b) (2)f; Illinois Compiled Statutes 105 ILCS 5/27-23.7 (a); Maine Revised Statutes §6554. 1. és B. (3); Massachusetts General Laws §370. (d)(3); Minnesota Statutes §121A.031 Subd. 2.(g); Nevada Revised Statutes §388.122 1. (c), 2. (a), 388.123; New Hampshire Revised Statutes §193-F:2. II, F:3 I.(b) és II.; New York Education Law §11. 7.; North Carolina General Statutes §115C-407.15. (a); Oregon Revised Statutes §339.351 (1) és (2)(d) és (3); Rhode Island General Laws § 16-21-33 (a)(1)(v) és (2); Revised Code of Washington 28A.300.285(2)*

¹⁹⁶ *Connecticut General Statutes §10.222d (a)(1) és (a)(2); Massachusetts General Laws §370. (d)(3); North Carolina General Statutes §115C-407.15. (a); Delaware §4112D. (b) (2)f.*

¹⁹⁷ *Michigan (HB 6472)(2010), (SB 1458)(2010), (SB 1462)(2010), (SB 147)(2011), (SB 148)(2011); Pennsylvania (HB 156).*

¹⁹⁸ *Massachusetts (SB 290)(2009).*

¹⁹⁹ 2003. évi CXXV. törvény az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról.

²⁰⁰ Egyenlő Bánásmód Hatóság-A Hatóságról, <http://www.egyenlobanasmod.hu/article/view/a-hatosagrol> (utolsó megtekintés 2017.03.21.)

Továbbá, nehézségként jelentkezne ezen elem beemelése a magyar cyber-megfélemlítési törvénybe, hiszen számos olyan magatartást (zaklatás, megtorlás) nevesít az egyenlő bánásmódról szóló törvény, amely iskolai kontextusban, virtuális környezetben már cyber-megfélemlítést valósíthat meg. Ebből kifolyólag, fogalmi torlódás alakulna ki, hiszen a zaklatás büntetőjogi és egyenlő bánásmód törvénybeli definíciója egyaránt alkalmazhatóvá válna a cyber-megfélemlítésre, valamint a bosszúból elkövetett, védett tulajdonságon alapuló cyberbullying szintén mindkét törvény (megfélemlítés elleni és egyenlő bánásmódról szóló) alá vonhatóvá válna. Mindezek fényében, a védett tulajdonságok cyber-megfélemlítési fogalomba való belefoglalását nem tartom indokoltnak. A jövőbeni magyar cyber-megfélemlítési szabályozásnak éppen azokat a „szürke zónákat” szükséges lefednie, ahol más jogszabály nem nyújt elegendő védelmet. Diszkriminációt megvalósító cyber-megfélemlítés esetén hatékonyabb megoldásnak tartom az alapvető jogok biztosához való fordulást, mint a cyber-megfélemlítésként való meghatározást. Elképzelhető, hogy az adott magatartás cyberbullyingként és hátrányos megkülönböztetésként is minősül, ám ilyenkor diszkriminációs esetként érdemes az adott ügyet kezelni. Érvként hozható fel továbbá, hogy a hátrányos megkülönböztetés feloldására már létezik kialakult joggyakorlat Magyarországon,²⁰¹ míg a cyber-megfélemlítés elleni küzdelem még gyerekcipőben jár. Ugyanakkor, az is megoldást jelenthet, ha nem fogadunk el célzott megfélemlítés elleni törvényt, hanem az egyenlő bánásmódról szóló törvényt módosítjuk, és egy újabb diszkrimináció típusal egészítjük ki, a (cyber-)megfélemlítéssel. E megközelítés további kutatást igényel, ám megoldást kínálhat a bullying és cyberbullying hazai kezelésére.

Összefoglalóan, a védett tulajdonságon alapuló cyber-megfélemlítési fogalom koncepcióját a fentebbi okokból nem tartom követendőnek, inkább a másik tizennégy tagálam által alkalmazott (védett tulajdonságot nem involváló fogalmak) megközelítést meghonosítását javasolnám. Ennek köszönhetően elkerülhetővé válik a fogalomtorlódás, illetve azon állapot, miszerint több törvény is ugyanazt a magatartást szabályozza, esetlegesen eltérő módon, más jogorvoslat útján.

II.2.9. Erőegyensúly felborulás megjelenése a törvényi fogalmakban

Jelen elem központi szerepet tölt be a cyber-megfélemlítés fogalmának kidolgozásakor. A jogtudományi nézőpont szerint e nélkül nem beszélhetünk cyberbullyingról, hiszen az erőegyensúly elkövető irányába való eltolódása alapozza meg, mint motiváció szolgál alapul a cselekményhez. Huber Károly, a Felelős Társadalomért Közhasznú Alapítvány kuratóriumi elnöke egy szemléletes példával írja körül az erőegyensúly változás cyber-megfélemlítésre gyakorolt hatását.²⁰² Az elkövető diák minden nap, este hat órakor, SMS-t küld az áldozat diáknak privát telefonszámáról, amely üzenet tartalma mindig ugyanaz: „*Csúnya vagy és buta, ne gyere többet iskolába!*”. Tekintettel arra, hogy elektronikus zaklatás megvalósulhat, mégsem beszélhetünk cyber-megfélemlítésről, hiszen másnap az elkövető akár a padtársa is lehet az áldozatnak, mégsem borul fel közöttük az erőegyensúly, hiszen az áldozat nem tudja, hogy ki küldi az üzeneteket. Amennyiben az üzenet

²⁰¹ Egyenlő Bánásmód Hatóság - Jogesetek, <http://www.egyenlobanasmod.hu/article/index/jogesetek>, (utolsó megtekintés 2017.03.21.)

²⁰² Huber Károly: Megfélemlítés és a Cyber-megfélemlítés ellen c. előadás, Magyar Országos Cyberbullying Konferencia (MOCK), Szeged, 2015.10.16.; Szegedi Éva: Szörnyű módszerekkel felemlítik meg egymást a tinik, <http://www.szeretlekmagyarorszag.hu/szornyu-modszerekkel-felemlitik-meg-egymast-a-tinik/> (utolsó megtekintés dátuma: 2017.08.10.)

nem rejtett számról érkezik, s az áldozat látja azon osztálytárs nevét, aki küldi, úgy az elektronikus zaklatás egyben cyber-megfélemlítés is, hiszen az erőegyensúly felborul az elkövető és az áldozat között.

Természetesen, számos olyan eset is elképzelhető, ahol nem ennyire egyértelmű az elkövető személye, s mégis cyber-megfélemlítésről beszélhetünk. Például, anonim módon feltöltenek egy meztelen képet egy zárt Facebook csoportba, amihez csak az osztályközösség tagjai szólhatnak hozzá. Az erőegyensúly azonban itt is felborul, hiszen az áldozat, a kép miatt, az osztályközösséget kívánja majd elkerülni. Továbbá, a legtöbb cyberbullying ügyben napvilágra kerül az elkövető személye, lásd jelen értekezés következő fejezetének eseteit. Minden egyes eljárásban ismert volt az elkövető személye, így az erőegyensúly felborulása egy jelentős szempontként értékelendő. A szakirodalomban is számos szerzőnél megjelenik ezen elem, mint fontos alkotórésze a cyber-megfélemlítés fogalmának.²⁰³ A tudományos érvelés ellenére, mindösszesen hat tagállami jogalkotási emelte be a definíciójába,²⁰⁴ sőt Nevada 2015-ben ki is törölte a hatályos jogszabályából.²⁰⁵ Álláspontom szerint, ez az elem kihagyhatatlan bármely cyber-megfélemlítési meghatározásból, hiszen éppen ez a legfőbb motivációs elem, cél az elkövetés során. A gyerekek, diákok között dominanciaharc dül az iskola falain belül.²⁰⁶ Egyes diákok hangadókká, vezető szereplőkké válnak, ám e pozíció elérése és megtartása érdekében elnyomják diaktársaikat.²⁰⁷ Akár filmbeli példák, akár saját élettapasztalatból merítünk, általános jelenség, hogy a sportolók, a könnyebben megnyíló személyiségek, a zárkózottabb, esetleg kevésbé „menő” hobbit űző diákokkal szemben erőfölényben vannak az iskolában. Magától értetődően, ettől eltérő közösségi struktúrák is léteznek, mégis elterjedtnek tekinthető az előbbi példa. Egy érzékenyebb lelkületű, nem kisportolt testű, verseket olvasó, zárkózottabb fiú könnyebben válik céltáblává, mint az a sportoló, aki kellő önbizalommal a közösség vezető személyisége.²⁰⁸ Noha mindez általánosításnak tűnhet, s spekulatív, mégis a huszonötvenyi, oktatási rendszerben eltöltött élettapasztalatom alapján, bátran ki merem jelenteni, hogy ez a közösségi hierarchia minden életkorban, minden osztályban fennáll. Három általános iskola, egy gimnázium, majd egyetemi tanulmányaim alatt is, minden egyes közösségben azonosíthatóak voltak ezek a személyek, s azokra is tisztán emlékszem, akik – mai tudásom birtokában – bullying áldozatai voltak a környezetemben. Jelen esetben nem gyerekszínyekről beszélek, hanem azokról a pillanatokról, amikor egy ártatlannak tűnő mozdulat, becenév folyamatos ismételtetése, további gúnyolódó megjegyzések megtétele miatt az áldozat már nem tartotta viccesnek a kezdeti csínyt. Az ilyen típusú eszközalódás folytán az erőegyensúly felborult a hátrányára, s már nem tudott úgy megjelenni a tanórákon, hogy ne érezze magát kellemetlenül. Bizonyos mértékig, a gyermek jellemfejlődéséhez hozzátartozik a dominanciaharc, amelyből nem mindig kerül ki győztesen. Ugyanakkor, ha mindez olyan méreteket ölt, amely már kizárólag káros hatással bír, esetleg romló iskolai teljesítményhez, vagy meg-

²⁰³ HINDUJA – PATCHIN 2015, 12.; SHARIFF 2015, 8-9.; LANGOS 2014, 74.; GIMÉNEZ GUALDO – HUNTER – DURKIN – ARNAIZ – MAQUILÓN 2014, 228.; DEL REY 2015, 142.; PARTI 2016, 116.

²⁰⁴ *Delaware §4112D. (a) (2); Massachusetts General Laws §370. (d)(4) (kizárólag az iskolai tervben kell erre figyelemmel lenni); Minnesota Statutes §121A.031 Subd. 2.(e)(1) (f); New Hampshire Revised Statutes §193-F:3 I.(b) és II.; Texas Education Code §37.0832. (b)(1); Virginia Code Annotated §22.1-276.01 A.*

²⁰⁵ *Nevada (SB 504)(2015).*

²⁰⁶ SALMIVALLI – VOETEN 2014, 246-247.

²⁰⁷ SALMIVALLI – LAGERSPETZ – BJÖRKQVIST – ÖSTERMAN – KAUKIAINEN 1996, 3.; SALMIVALLI – VOETEN 2004, 246.; CARAVITA – DI BLASIO – SALMIVALLI 2008, 144.

²⁰⁸ Hasonló helyzetet mutat be Kalapos Éva: *Massza* című könyve, amely a cyber-megfélemlítést mutatja be ifjúsági irodalmként. Lásd KALAPOS 2016.

szűnő szociális élethez vezet, ott már nem beszélhetünk „egy leckéről, amit meg kell tapasztalni” (szintén életből vett idézet). A szakirodalmi nézőpontok és a saját tapasztalatom alapján kijelenthetőnek tartom, hogy az erőegyensúly felborulása központi elem a cyber-megfélémlítő magatartások vonatkozásában, így annak mind a tudományos, mind a jogalkotói definíciókban meg kell jelennie.

II.2.10. Hazelwood-teszt jogalkotásban betöltött szerepe

A most bemutatásra kerülő elem hidat képez az értekezés első és második fő egysége, valamint a jogalkalmazás és a jogalkotás között. (A *Hazelwood*-ügy²⁰⁹ részletes elemzése, s annak esetjogra gyakorolt hatása a következő fejezetben található.) Hídként aposztrofálható, hiszen az USALB egyik kiemelt fontosságú ítéletéről van szó, amely a diák véleménynyilvánítások egyik iskolai korlátját hozta létre. A döntés eredményeként ugyanis, az USA-ban minden iskola korlátozhatja a diák véleménynyilvánítását, amennyiben az iskolai tevékenység keretében, iskola által szervezett vagy támogatott eseményen, illetve az iskolabuszon történik. A korlátozás alapjaként, az iskolának bizonyítania kell, hogy legitim pedagógiai érdek miatt csorbitja a diák véleménynyilvánítási szabadságát.²¹⁰ E megoldás kapcsolódási pontot jelent a jogalkotás (jelen fejezet) és a jogalkalmazás (következő fejezet) között, hiszen a joggyakorlat által kimunkált elv megszilárdulása érhető tetten az egyes tagállamok megfélémlítés elleni törvényeiben. A vizsgált tagállamok közül húsz belefoglalja a cyber-megfélémlítési szabályozásába, hogy az iskolai tevékenység milyen kiterjedésben értelmezendő.²¹¹ Mindez logikus, hiszen az osztálykirándulás, vagy az iskola területén zajló extracurriculáris tevékenység során a diák véleménynyilvánítása akként jelenik meg a külső szemlélő számára, mintha azt az iskolai keretek között valószínűsítaná meg az adott diák.²¹² Ugyanakkor, a jogalkotók ezt a *Hazelwood*-tesztet terjesztik ki, amikor az iskolán kívüli online véleménynyilvánítások, cyber-megfélémlítések korlátozását is lehetővé teszik az iskolák számára (lásd iskolán kívüli alpont fentebb).²¹³ Továbbá, az iskolán kívüli alpont során bemutattam, hogy minden egyes tagállami szabály az off-campus elkövetést az iskolában megjelenő lényeges bomlasztáshoz köti. Következésképpen, a *Hazelwood*-teszt kibővítése iskolán kívüli virtuális magatartásokra, csak a *Tinker*-teszt által felállított lényeges bomlasztás doktrínával együtt értelmezhető. Ennek következtében, azon jogalkotóknak, akik az iskolán kívüli eredetű diák véleménynyilvánítás korlátozására kívánnak felhatalmazást adni az iskoláknak, érdemes e hatáskört a *Hazelwood*-teszt kiegészítéseként megtenniük, s összekapcsolniuk azt a lényeges bomlasztással. Delaware különleges megoldása miatt, azon tíz tagállam, amely kiterjesztette

²⁰⁹ *Hazelwood School District v. Kuhlmeier*, 484 U.S. 260, 1988.

²¹⁰ HINDUJA – PATCHIN 2015, 117.; HOROWITZ – BOLLINGER 2014, 52.; GREENHILL 2010-2011, 727.; EDMUNDS 2016, 145.; MCCARTHY 2014, 814.

²¹¹ *California Education Code §48900 (s); Connecticut General Statutes §10.222d (b)(16)(A); Delaware §4112D. (b) (2)a.; Florida Education Code §1006.147. (2)(c); Georgia Code Title §20-2-751.4 (a) (3); Illinois Compiled Statutes 105 ILCS 5/27-23.7 (a)(1)(2); Kansas Statutes §72-8256. (a)(5); Maine Revised Statutes §6554. 4. A.; Massachusetts General Laws §370. (a)(b); Michigan Compiled Laws §380.1310b (10)(a); Minnesota Statutes §121A.031 Subd. 1.; Missouri Revised Statutes §160.775.2.; Nevada Revised Statutes 388.135.; New Hampshire Revised Statutes §193-F:4 I.(a); North Carolina General Statutes §115C-407.15. (a); Oregon Revised Statutes §339.351 (1) és (2)(b); Rhode Island General Laws § 16-21-33 (a)(3); Tennessee Code Annotated §49-6-4502. (a)(1) és (3)(A); Texas Education Code §37.0832. (a); Utah Code 53A-11a-201 (1).*

²¹² *Hazelwood* 10.

²¹³ Lásd MOSSER 2015-2016, 93.

az off-campus esetekre is a tesztet (lásd fentebbi alpontban), koherens rendszert hozott létre, hiszen mindegyikük a lényeges bomlasztással összefüggésben véli azt megállapíthatónak. Az értekezés cyber-megfélémlítési fogalmának kialakításánál erre a szempontrendszerre kiemelt figyelmet fordított. A könyv definíciójában is indokolt megjelennie, hogy az egyes iskolai rendezvények, amelyek nem az iskolában, vagy ugyan a területen, de iskolaidőn kívül zajlanak, azok egyes esetekben korlátozhatóak, míg az iskola területén és iskolaidőn kívüli virtuális cselekmények, csak erre adott kifejezett jogszabályi felhatalmazás esetén, lényeges bomlasztás megvalósulása, vagy annak ésszerűen előrelátható bekövetkezése során.

II.2.11. Az elegendő kapcsolat (nexus) meglétének problematikája

Ez az elemzési szempont a tagállami jogszabályok vonatkozásában az elegendő nexus (sufficient nexus) meglétének szükségességét vizsgálja. Az előző elemhez hasonlóan, ez is kapcsolódási pontként, hídként, szolgál az értekezés jelen és következő (esetjogi) fejezete között. A kapcsolat ugyanis az esetjogi problémák feloldására létrehozott elemzési séma egyik kulcselemként jelenik meg az értekezés joggyakorlatot feltérképező részében. E kapcsolat hiánya már első lépésként, önmagában kizárja a több lépcsőből álló séma további vizsgálatának lehetőségét. Mindannak ellenére, hogy az értekezés ilyen nagy hangsúlyt fektet a diák véleménynyilvánítása és az iskola közötti kapcsolatra, mindez a jogalkotásban, s a joggyakorlatban is kevésbé jelenik meg. A jogalkotás terén ugyanis, csupán két tagállam, Delaware és Missouri emelte be a fogalmába e pontot,²¹⁴ míg a joggyakorlatban e megközelítés alátámasztására főként az alább elemzett *Kowalski-ügyet*²¹⁵ idézik a bíróságok. Kérdésként merülhet fel, hogy miért ilyen fontos ez az elem a könyvben, ha a tengerentúlon nem tulajdonítanak neki túl nagy szerepet. A válasz elméleti és gyakorlati aspektusból adható meg. A gyakorlati oldalra bizonyítékként szolgálhat az alább elemzett *Bell-ügyben*, Graves bíró különvéleményében kialakított Tinker-Bell-tesztje, amely külön hangsúlyt fektet a *Kowalski-ügyből* megismert elegendő kapcsolat meglétének. Tekintettel arra, hogy a *Bell-ügy* az egyik legfrissebb szövetségi bíróság által eldöntött diák véleménynyilvánítást és cyber-megfélémlítést egyaránt érintő ítélet, így láthatóvá válik, hogy új megoldásokat keresnek a bíróságok, amelyeknek egyik kulcseleme lehet az iskola és a véleménynyilvánítás közötti kapcsolat feltárása, értékelése. Mindennek bizonyítására további ítéletek szükségesek, ám az említett döntésben három eltérő tesztet is olvashatunk, így az új megoldási sémák iránti szándék kiolvasható a gyakorlatból. Elméleti magyarázatként az szolgálhat, hogy a cyber-megfélémlítést az USA-ban gyakorlati problémaként kezelik, így kimunkált elméleti háttér nem húzódik meg a gyakorlati kezelések mögött. Természetesen, nem azt értem ez alatt, hogy nem elméletileg megalapozott, jogrendbe illeszkedő, pedagógiailag kikutatott eszközökkel küzdenek a jelenség ellen, hanem azt, hogy nem alakítottak ki kategóriákat, csoportokat, vizsgálati szempontokat. Annak ellenére, hogy a véleménynyilvánítás korlátozásánál éppen ezt tették, hiszen a vélemény tartalom alapján korlátozható, ha nyomós kormányzati érdek áll mögötte, s a lehető legkisebb, arányos mértékű a korlátozás. Ezen túl, vizsgálendő, hogy az adott korlátozásra okot adó jogszabály nem alkalmaz-e nézőpont diszkriminációt (viewpoint discrimination). Másik kategorizálásként, magas értékű (high value)

²¹⁴ Delaware §4112D. (f) (1); Missouri Revised Statutes §160.775.5.

²¹⁵ *Kowalski v. Berkeley County Schools.*, 652 F. 3d 565 - Court of Appeals, 4th Circuit 2011.

és alacsony értékű (low value) csoportokba is besorolják az egyes véleményeket. Alacsony értékű véleménynyilvánításnak minősül például a támadó szavak (fighting words),²¹⁶ obszcén kifejezések, vagy a valós fenyegetés.²¹⁷ McCabe szerint a cyberbullying kérdésének rendezésére megoldást nyújthat, ha a cyber-megfélémlítést alapvetően az alacsony értékű véleménynyilvánítások egy újabb elemeként kategorizáljuk.²¹⁸ E megoldás azonban nem valósítható meg, hiszen a cyber-megfélémlítés nem bír általánosan elfogadott fogalommal, miként azt jelen elemzésből is láthatjuk, így nem állapítható meg, hogy mely véleménynyilvánítás tartozik pontosan e körbe. Továbbá, az alacsonyabb értéket viselő vélemények csoportja jogfejlődés útján alakult ki, s a cyber-megfélémlítés esetjogát áttekintő fejezet ismeretében kijelenthető, hogy a jelenlegi bírói gyakorlat nem ilyen irányba mozdult el a cyberbullying ügyek vonatkozásában. Következésképpen, az USA véleménynyilvánítást korlátozó rendszertana a kategorizáláson, s azok egymáshoz mérésén alapszik, valamint egymást követő lépcsőzetes vizsgálaton.²¹⁹ Ennek ellenére, a diák véleménynyilvánítások során még mindig a lényeges bomlasztás vizsgálata az egyetlen eszköz, amely általánosan alkalmazható virtuális magatartások esetén. Rendszeresen kizárják a többi, speciális tesztet (Fraser, Hazelwood, Morse), sőt, abban az esetben is a lényeges bomlasztás alapján járnak el, ha megállapítják, hogy iskolaiként értékelhető a vélemény, így akár a speciális tesztek is felhívhatóvá válnának (lásd a *Kowalski*-ügy elemzését). Az esetjogi fejezetben ezen elméleti problémára keresem a választ a kétlépcsős-tesztel, valamint az egyes diák véleménynyilvánítások kategóriáinak felállításával. E módszertan igazodik az USA véleménynyilvánítást korlátozó rendszeréhez, hiszen kategóriákat állít fel, s lépcsőzetes vizsgálat útján állapítja meg, hogy védett-e az adott vélemény. Az ítéletek elemzése, valamint az imént bemutatott elméleti és gyakorlati szempontok tükrében, indokoltnak tartom, hogy a cyber-megfélémlítés fogalmának, szabályozásának kialakítása során ezen elem beemelésre kerüljön.

II.2.12. Büntetőjogi megközelítés

Az eddig ismertetett elemek egy iskolai kontextusban alkalmazható cyber-megfélémlítési definíciót vázoltak fel. Ugyanakkor, miként azt a bevezetőben is említettem, nem hagyhatjuk figyelmen kívül, hogy egyes tagállamok nem oktatási kérdésként kezelik a jelenséget, hanem büntetőjogi problémaként, amelyre a büntetőjog szankciórendszerre nyújthat választ.²²⁰ A vizsgált tagállamok közül csupán négy, Arkansas, Louisiana, Michigan és North Carolina választotta ezt a megközelítést.²²¹ Tekintettel arra, hogy ez a megoldás egyedinek számít az USA tagállamai között, érdemes megvizsgálni a szabályozásukat, közös elemek után kutatva. Kiemelendő továbbá, hogy Michigan oktatási jog keretében is szabályozza a kérdéskört, valamint ezzel párhuzamosan nem iskolai kontextusban, büntetőjogi viszonylatban is.

²¹⁶ KOLTAY 2009, 100.

²¹⁷ KOLTAY 2009, 100-101., 496.; BENDLIN 2013, 67.; MCCARTHY 2014, 815.; GREENHILL 2010-2011, 740.; MCCABE 2014, 825.; CALVOZ – DAVIS – GOODEN 2014, 3.

²¹⁸ MCCABE 2014, 849.

²¹⁹ KOLTAY 2009, 100.

²²⁰ AUERBACH 2008-2009, 1662.

²²¹ *Arkansas 5-71-217.(b)(áldozat helye szerint); Louisiana Revised Statutes §14:40.7. A.; Michigan Penal Code 750.411x (a); North Carolina General Statutes §14-458.1.*

Arkansas jogszabálya két szempont konjunktív összekapcsolásával rendezi a kérdést. Az első elem szerint, aki olyan kommunikációt közvetít, küld, ami fenyegető, zaklató, kényszerítő vagy egyéb szándékú, elektronikus módon, valamint, a második elem alapján, ez a közvetítés ismétlődő jellegű, komoly, vagy ellenséges a célzott személy vonatkozásában, cyber-megfélémlítést követ el. Class B vétségként²²² minősíti az adott cselekményt, ugyanakkor iskolai alkalmazott ellen történő elkövetés esetén már Class A vétségként. Érdekes, hogy maga a szabályozás nem iskolai kontextusra szűkített, mégis külön minősítő körülményként kiemeli az iskolai munkavállaló ellen elkövetett cyber-megfélémlítő magatartást. A törvény a kommunikációt és az elektronikus módot definiálja, de a többi elkövetési magatartást nem. Figyelemmel a *Marquan*-ügyre (lásd alább), illetve a szakirodalomra,²²³ egy ilyen jellegű szabályozás alkotmányellenessége valószínűsíthető, hiszen rendkívül széleskörű véleménynyilvánítást korlátoz, mégpedig azok tartalma alapján. A tartalom alapú korlátozás abban az esetben alkotmányos, ha kellően nyomós kormányzati érdek (compelling governmental interest) indokolja, és kellően szűkre szabott (narrowly tailored).²²⁴ Ha túlságosan széles kört fed le (overbroad), azaz védett véleménynyilvánításokat is „lehűt” (chilling effect),²²⁵ illetve ha a szabályozásban alkalmazott fogalmak túl homályosak (vague), úgy a jogszabály nem állja ki az USALB által kidolgozott strict scrutiny tesztet, s alkotmányellenesnek minősül.²²⁶ Jelen esetben az Arkansas-i megoldás számos olyan elkövetési magatartást sorol fel, amelyeket nem magyaráz meg, valamint olyan véleménynyilvánításokat is lefedhet, amelyek egyébként védettek. Például, ha egy szülő halloweeni tréfából küld egy rémisztő videót a gyermekének, akkor megvalósítja a magatartást, hiszen egy személy elektronikus módon, a megijesztés szándékával küld üzenetet egy másik személynek, amely üzenet ellenséges magatartást jelent a gyermek számára. Nem tűnik valószínűnek, hogy a tagállami jogalkotó az ehhez hasonló magatartásokat kívánta vétségként definiálni. Kiemelendő továbbá, hogy az ismétlődő jelleg megjelenik a meghatározás során, a második elemben, ami alátámasztja, hogy a cyber-megfélémlítés vonatkozásában az ismétlődésnek, rendszerességnek hangsúlyos szerep jut. Az értekezés fogalmának kidolgozásakor e szempontot érdemes figyelembe venni.

Az arkansas-i szabályozás pozitív megoldása, hogy az elektronikus üzenetek kapcsán felmerülő földrajzi kérdést előre rendezi a tagállamon belül. Az alperes, azaz az elkövető, azon megyében helyezhető vád alá, ahol abban az időpontban tartózkodott, amikor elküldte az üzenetet, vagy azon megyében, ahol a célzott személy tartózkodott, amikor megkapta a kommunikálni kívánt tartalmat, illetve azon megyében is eljárás indítható ellene, ahol a célzott személy lakhelye található.²²⁷ (Az államhatárokon átvéelő kommunikáció már szövetségi hatáskörnek minősül.) E szabályozás kiküszöböli azt a problémát, ha az elkövető technológiailag jobban felszereltebb és képzetesebb, mint a bűnüldöző szervek, hiszen a három lehetséges helyszín közül kizárólag egy vonatkozik az elkövető aktuális tartózkodására. Ugyanakkor, kérdésként merül fel, hogy miként indíthat eljárást a célzott személy, ha az elkövető által használt technológia és szakmai tudás miatt nem

²²² Az USA büntetőjogában a vétségeket, azok súlya szerint osztályozzák. Alapvetően két típusú jelölés elterjedt, a Class 1-4, vagy a Class A-D. Mindkét esetben az „1” vagy az „A” jelöli a legsúlyosabb vétséget, s a büntetések egyre gyengülnek a soron következő kategóriák esetén.

²²³ GORDON 2009; PHILLIPS 2015.

²²⁴ GORDON 2009, 59.; MCCARTHY 2014, 832.; MCCABE 2014, 832.

²²⁵ ERB 2008, 283.; LIPTON 2012-2013, 118.

²²⁶ WEIL 2013, 557-559.; MCCABE 2014, 828.

²²⁷ *Arkansas* 5-71-217.(c).

fedhető fel a kiléte. Mindenesetre, előremutató megoldásnak tekinthető az elektronikus kommunikációért való felelősség geográfiai szempontú rendezésére tett kísérlet.

Louisiana cyberbullying szabályozása már a véleménynyilvánítás mint korlát résznél kifejtett érvelés okán, valószínűleg, akárcsak az Arkansas-i szabályozás, nem állná ki az alkotmányosság próbáját. A tagállam véleménynyilvánítási rendelkezésétől eltekintve, a büntetőjogi szabályozást magát is szükséges megvizsgálni. A tényállás szerint olyan elektronikusan küldött kommunikációt takar a cyberbullying, amely rosszsziszemű és szándékosan megfélemlítő, gyötrelmet okozó, kényszerítő vagy visszaélésszerű, valamint tizennyolc év alatti személy ellen irányul.²²⁸ A következő bekezdésben a törvény definiálja az elektronikus kommunikációt, illetve az elektronikus kommunikáció fogalmában használt további terminusokat, mint például telekommunikációs szolgáltatás. A fogalmi keretek zártabbnak tűnnek, mint az Arkansas-i szabályozás, bár bírói értékelés, ítélet hiányában mindez nem jelenthető ki teljes bizonyossággal. Ugyanakkor, néhány fontos tényező kiemelésre érdemes, összehasonlítva az előbbi tagállami rendelkezésekkel. Arkansas esetében nem volt életkori határ, azaz egy sokkal szélesebb körre terjed ki a védelem, nem kizárólag a tizennyolcadik életévét be nem töltött személyekre. Az elkövető életkora a louisianai szabályozás esetében nincs meghatározva, de a tizenhetedik életév eltérő értékelést von maga után, míg az áldozati kor pontosan meghatározásra került. Ebből arra következtethetünk, hogy a louisianai jogalkotók a cyber-megfélemlítést, alapvetően, diákok, diákkorúak ellen elkövetett cselekménynek tekintik. Alátámasztja ezt az érvelést, hogy a D.(2) bekezdés külön kiemeli, hogy a tizenhét évnél fiatalabb elkövetők esetén a Gyermek Kódex az irányadó szabályozás. Következésképpen, az áldozatok iskoláskorúak, tehát nem az általános, nagykorúságot jelentő, huszonegy évhez köti a szabályozást, hanem az általában vett középiskolai tanulmányok befejező életkorához. Az elkövető vonatkozásában pedig külön nevesíti a szintén iskoláskorú személyekkel szembeni eltérő elbánást. Mindez jelentős értékelésbeli különbséget hordoz az Arkansas-i megoldáshoz képest, amely átfogóbb, nem iskolaszpecifikus, jelleggel rendeli bünteti az általa cyber-megfélemlítésként definiált magatartást.

További eltérés a két jogszabály között, hogy az ismétlődés, vagy komoly jelleg nem jelenik meg Louisiana törvényi rendelkezései között, viszont a rosszsziszeműséget nevesíti.²²⁹ A szándékosság mindkét szabályozásban megtalálható, de a rosszsziszeműség csak a louisianai rendelkezésekben. Fontos megjegyezni, hogy az elkövetési magatartások típusa szűkebb kört ölel fel, s igen üdvözítő, hogy a zaklatást nem tartalmazza. Komplikációkat okozhat a cyberbullying és online zaklatás közötti elhatárolás során, ha a zaklató magatartás eleve cyberbullyingként kezelendő.²³⁰ E két fogalom közötti kapcsolat akként írható le, hogy a cyber-megfélemlítés egy gyűjtőfogalom, ernyőfogalom, amely magában foglalja az internetes zaklatást is, de alapvetően annál tágabb kört ölel fel. A fogalmi elhatárolásról részletesebben a magyar helyzetet bemutató fejezetnél értekezem. Mindazonáltal, a szűkebbre szabott elkövetési magatartási kör nagyobb valószínűséggel értékelhető kellően szűknek ahhoz, hogy egy esetleges strict scrutiny eljárást kiálljon, bár North Carolina példáján keresztül szemléltetem, hogy vélhetően miért nem felelne meg a teszten. Természetesen, nem szabad elfeledni, hogy a fentebb elemzett véleménynyilvánítási klauzulája miatt, a louisianai szabályozás egyik része vélhetően alkotmányellenes. Hasonlósként jelenik meg az Arkansas-i törvényhez képest, a földrajzi helyzet kérdésének rendezése. E megoldás célja, habár némileg eltérő szóhasználattal, de arra irányul,

²²⁸ Louisiana Revised Statutes §14:40.7. A.

²²⁹ Louisiana Revised Statutes §14:40.7. A.

²³⁰ MCCARTHY 2014, 810-811.

hogy mind a küldés eredeti helye, vagy fogadás eredeti helye, illetve bármely személy általi eredeti megtekintés helye szerint megállapítható a bűncselekmény. Eltérésként jelenik meg, hogy a megye nem jelenik meg a szövegben, csak egy általános „ahol” kifejezéssel él a louisianai jogalkotás.

Harmadikként Michigan büntetőjogi szabályozását érdemes röviden bemutatni. A törvény alapján, aki cyber-megfélemlít egy másik személyt, bűncselekményt követ el. Meghatározza a büntetőjogi értelemben vett cyberbullying magatartást is, miszerint üzenetet vagy kijelentést tesz egy közösségi média fórumon egy másik személyről, ha e cselekmény célja testi sérüléstől vagy haláltól való félelem elérése és kifejezi az erőszak elkövetése iránti szándékot is az üzenet vagy kijelentés.²³¹ További elkövetési magatartásként jelöli meg a törvény, ha az üzenet vagy kijelentés fenyegetés szándékával került posztolásra, vagy annak tudatában, hogy fenyegetésként lehet azt értelmezni. Külön kiemelendő, hogy a törvény minden fogalmat igyekszik pontosan meghatározni, így a cyberbullying definícióban alkalmazott közösségi média fórumot is körül írja. Ez alapján az internet mellett minden olyan médiumot is idesorol, amely segítségével információt lehet közölni egy másik személlyel.²³² A büntetési tételek folyamatosan emelkednek a kezdeti vétségétől, amelyért 93 nap szabadságvesztés vagy 500 dollár pénzbüntetés vagy mindkettő jár.²³³ Ha korábban már elítélték ilyen magatartástért, akkor a büntetési tétel egy évre és 1000 dollárra emelkedik.²³⁴ A cselekmény büntettként értékelendő, ha folyamatos és ismétlődő zaklató vagy megfélemlítő magatartással követik el, és komoly sérülést okoz az áldozatnak.²³⁵ Dicsérendő a jogalkotó, hiszen a folyamatos és ismétlődő zaklató vagy megfélemlítő magatartást és a komoly sérülést is definiálja (lelki sérülést nem vonja a fogalmi körbe, csak a fizikait).²³⁶ Ha e magatartás halált okoz, úgy a felső büntetési tétel már 10 év szabadságvesztés vagy 10.000 dollár pénzbüntetés vagy mindkettő.²³⁷

Első ránézésre a tényállás megfogalmazása alkotmányosnak tűnik, hiszen kellően szűkre szabott a megfogalmazás, pontosan körül határolja a cselekményt, ám egy pont valószínűleg nem állná ki az alkotmányossági próbát. A fenyegetés vonatkozásában ugyanis a Második Körzeti Fellebbviteli Bíróság értékelése nyomán²³⁸ (lásd alább) ugyan megengedhető az iskolai cyberbullying ügyek esetén a *Watts v. United States*-ügyben²³⁹ foglalt valós fenyegetés tesztnél alacsonyabb mérce,^{240,241} de mindez büntetőjogi ügyekben már nem helytálló érvelés, így vélhetően a tényállás e pontja alkotmányellenes lenne a 'valós' jelző hiánya okán. A kutatás során feltárt bírói attitűd és a *Watts*-ban foglalt érvelés alapján vélhetően az egyszerű fenyegetés nem elegendő az Első Alkotmánykiegészítés által védett véleménynyilvánítás korlátozására, így a cyber-megfélemlítő magatartás e pontja valószínűleg alkotmányellenes. Ennek ellenére, a Michigan által elfogadott

²³¹ *Michigan Penal Code 750.411x (6)*.

²³² *Michigan Penal Code 750.411x (6)(c)*.

²³³ *Michigan Penal Code 750.411x (2)*.

²³⁴ *Michigan Penal Code 750.411x (3)*.

²³⁵ *Michigan Penal Code 750.411x (4)*.

²³⁶ *Michigan Penal Code 750.411x (4) és (6)(b)*.

²³⁷ *Michigan Penal Code 750.411x (5)*.

²³⁸ Noha Michigan nem a Második, hanem a Hatodik Körzeti Fellebbviteli Bíróság joghatósága alá tartozik, mégis az érvelés iránymutató. Figyelemmel azonban arra, hogy az egyes körzetek eltérhetnek egymás döntéseitől és jogértelmezésétől (*circuit split*).

²³⁹ *Watts v. United States*, 1969, 394 U.S. 705, 708.

²⁴⁰ *Wisniewski v. Board of Education of Weedsport Central School District*, United States Court of Appeals for the Second Circuit (2007) 9.

²⁴¹ HOROWITZ – BOLLINGER 2014, 48.

szabályozás átgondolt és jogilag jól körülhatárolt, és noha az értekezés iskolai kontextusban nem támogatja a büntetőjogi megközelítést, a Michigan által alkalmazott duális szabályozás (iskolai és büntetőjogi kontextus iskolára való utalás nélkül) megfontolandó struktúra.

A negyedik hatályos büntetőjogi megközelítésű cyber-megfélemlítési szabályozás North Carolina tagállamhoz kötődik. A számítógéppel összefüggő bűncselekmények kategóriájában szabályozza a cyberbullyingot. Az előző két megfogalmazáshoz képest sokkal részletezöbben fejt ki azon magatartásokat, amelyek a cyber-megfélemlítés vétségét megvalósítják. A sértetti kört a kiskorú²⁴² vagy az iskolai alkalmazott²⁴³ alkotja. Az iskolai alkalmazott sérelmére elkövetett cselekmény csak 2012 óta büntetendő.²⁴⁴ Az elkövetéshez mindkét esetben megköveteli a törvény a győtrelemokozásra vagy megfélemlítésre irányuló szándékot, ezek hiányában tehát nem állapítható meg a bűncselekmény. Ugyanakkor fontos különbség, hogy a kiskorú sérelmére elkövetett cselekmény esetén az elkövető bárki lehet, míg az iskolai alkalmazott elleni esetben kizárólag diák. E szabályozás értelmében azonban, ha a diákok egymás között viccből, vagy neveltségessé tétel céljából létrehoznak egy álprofil az osztálytársuknak az az első eset szerint minősülhet, míg, ha bosszúból feliratkoztatnak egy tanárt egy pornográf oldalra, úgy csak a második szerint minősülhetne az eset. Ellenben, ha nem akarják megfélemlíteni, vagy gyötrelmet okozni az áldozatnak, akkor a törvény nem hivatkozható, ám egy klasszikus cyber-megfélemlítési magatartás mégis megvalósul. A diák elkövetők magatartására ugyanis jellemző a „most” orientáltság, azaz, a cselekményeik súlyát, következményeit nem mérik fel, hiszen sokszor még nincsenek olyan érettségi szinten, hogy erre képesek legyenek.²⁴⁵ Kutatásom kezdeti fázisában, mindezen aggályok közül az volt számomra a legnagyobb, hogy nagy valószínűséggel alkotmányellenesnek minősülne a törvény, mivel sem a győtrelemokozás, sem a megfélemlítés nincs definiálva, azaz túlságosan homályos az a magatartás, ami megvalósítja a cyber-megfélemlítést.²⁴⁶ Megjegyzendő, hogy Louisiana törvénye szintén használja e fordulatokat, pontos meghatározás nélkül, így a jogszabály alkotmányellenessége feltételezhető, miként erre fentebb utaltam. Michael Gordon szerint például nem világos, hogy a törvény győtrelemokozás fordulata magában foglalja-e, ha egy kiskorú ellen online videojáték során folyamatos piszkálódó megjegyzések, úgynevezett „trash talk”, érkeznek egy felnőttől. Ez már kimeríti a bűncselekményt?²⁴⁷ További kérdésként említi Gordon, hogy huszonöt lány vélt szexuális teljesítményéről elkészített lista (saját honlapra való feltöltése), megvalósítja-e a cyberbullying vétségét?²⁴⁸ Mindezen megválaszolatlan kérdések ahhoz vezetnek, hogy az egyének nem mernek majd online kommunikációt folytatni kiskorúakkal, illetve általában véve, az online kommunikáció során nem mernek kifejezni mindent, amit szeretnének, mivel félnek a büntetőjogi felelősségrevonás lehetőségétől.²⁴⁹ A homályosság elkerülése ezért kiemelten fontos a jogszabályok megszövegezésekor. A fentebb felsorolt számos aggály következtében már a kutatás elején arra a következtetésre jutottam, mint a fentebbi louisianai szabályozás során, miszerint a North Carolina által felvázolt büntetőjogi szabályozás nagy valószínűséggel alkotmány-

²⁴² *North Carolina General Statutes §14-458.1.*

²⁴³ *North Carolina General Statutes §14-458.2.*

²⁴⁴ *North Carolina (SB 707)(2012); MCCARTHY 2014, 812-813.*

²⁴⁵ HINDUJA – PATCHIN 2015, 101., WEGMAN 2012-2013, 740.

²⁴⁶ GORDON 2009, 66.

²⁴⁷ GORDON 2009, 67.

²⁴⁸ GORDON 2009, 67.

²⁴⁹ GORDON 2009, 68.

ellenesnek minősülne, miként az a *Marquan*-ügyben történt Albany megye jogszabályával, lásd alább az ügy elemzésénél. 2016-ban ez az álláspontom megerősítést nyert a tagállam legfelsőbb bírósága által, mikor a *State v. Bishop* döntésben egyértelműen megállapította a testület, hogy a törvény alkotmányellenes, mivel tartalmi alapon (content-based) korlátozza a szabad véleménynyilvánítást.²⁵⁰

E négy hatályos büntetőjogi szabályozás mellett, további hat tagállam kívánt ilyen jellegű rendelkezéseket bevezetni jogrendszerébe, sikertelenül.²⁵¹

Maine törvényjavaslata szerint a definíció nem változna, így a fentebb bemutatott elemeknél elmondottak továbbra is hatályosak, csupán egy vagylagos feltétel valamelyik részének megvalósítása Class E bűncselekménnyé minősítette volna a cyber-megfélemlítést. Az első magatartás, ha megfélemlítés szándékával követ el bármely személy cyberbullying cselekményt, míg a második eshetőség egy Class C bűncselekményként való minősítés, amennyiben legalább két korábbi, első magatartás szerinti, cselekmény miatt elítélték az adott elkövetőt.²⁵²

A michigani javaslat kizárólag egy felsorolást tartalmaz, hogy egyes cyber-megfélemlítési magatartásokat, milyen bűncselekményi kategóriába sorolna. Példaként említhető, hogy kiskorú által, kiskorú sérelmére elkövetett cyberbullying, amely súlyos egészségromlást okoz a testi funkciókban, Class E cselekmény, míg ugyanezen felek között, ha halált okoz a magatartás, az már Class C-nek minősül. Összesen hat tényállást vezettek volna be, amelyek közül négy kiskorú sérelmére, felnőtt elkövető általi cselekményt szabályozott volna, közülük legsúlyosabban az olyan halálra való javaslatot, ami halállal is végződik (Class B).²⁵³ Végül, a fentebb bemutatott büntetőjogi szabályozást fogadták el, amelyben a kiskorúság nem jelent meg szempontként.

Mississippi egy igen érdekes megoldást választott, ugyanis szó szerint betejesztette törvényjavaslataként a hatályos North Carolina-i szabályozást. Mindamellet, hogy ez nem feltételez alapos jogalkotói munkát a háttérben, a fent ismertetett alkotmányellenességre vonatkozó kételemek e törvényjavaslatra is igazak,²⁵⁴ különös tekintettel a 2016-os *Bishop* döntésre.

A következő tagállam, amely büntetőjogi eszközökkel kívánta szabályozni a cyber-megfélemlítést, New York. Nem szabad elfelejtenünk, hogy a most bemutatásra kerülő, sikertelen, 2007-es és 2008-as törvényjavaslatok mellett, Albany megye (New York állam) elfogadott egy olyan törvényt, amely vétségként büntette a cyber-megfélemlítést. Ezt a bizonyos jogszabályt minősítette alkotmányellenessé New York állam legfelső bírói fóruma a *Marquan*-ügyben, lásd alább. Ennek ismeretében, kijelenthető, hogy e tagállam igen érdekesen közelít a cyberbullying kérdéséhez. Egyrészt, büntetni kívánta tagállami szinten (megyei szinten meg is valósult), másrészt az oktatási törvényben is található egy definíció, harmadrészt az Administrative Code is másként határozza meg a jelenséget. Az ismétlődő jelleg, miként az a fentebb alpontnál bemutatásra került, kizárólag az Administrative Code szóhasználatában jelentkezik.²⁵⁵ Az ilyen jellegű, inkoherens szabályozás még inkább megnehezíti a jogalkalmazók, tanárok, diákok, szülők helyzetét a jelenség

²⁵⁰ *State v. Bishop*, 368 N.C. 869 (2016).

²⁵¹ *Maine (SP 427)(2013)(bűncselekmény, Class E)*; *Michigan (SB 1461)(2010)(büntett)*; *Mississippi (HB 352)(2014)*; *New York (A8662)(2007) és (S6777)(2008)*; *South Carolina (H 3804)(2013)*; *Texas (HB 1467)(2011)*.

²⁵² *Maine (SP 427)(2013) 2. A. és B.*

²⁵³ *Michigan (SB 1461)(2010)*.

²⁵⁴ *Mississippi (HB 352)(2014)*.

²⁵⁵ *New York Administrative Code §8-102 (26)*.

elleni küzdelem terén.²⁵⁶ Visszatérvén a törvényjavaslatokra, Class E bűncselekményt követett volna el az a személy, aki folyamatos, vagy ismétlődő jellegű, visszaélésszerű magatartást tanúsít egy másik személlyel mechanikus vagy elektronikus úton, anonim módon.²⁵⁷ Az egyszeri elkövetést tehát nem minősítette volna cyber-megfélemlítésként a javaslat, valamint nem határozta meg a visszaélésszerű magatartást sem. Az ismétlődő jelleg beemelése indokoltnak tekinthető, azonban az elkövetési magatartás meghatározásának hiánya, a már többször említett, homályossági teszt miatt, vélhetően alkotmányellenes lett volna. További zavaró megfogalmazás, hogy nem elég az ismétlődő jelleg, hanem annak egy bizonyos időszakig fenn is kell állnia. Ellenben, nincs utalás arra, hogy pontosan mennyi is ez a bizonyos időszak. Általánosságban elmondható, hogy nagy valószínűséggel „lehűtött” volna védett véleménynyilvánításokat is a benyújtott szabályozás, így nem tekinthető alkotmánykonform rendelkezésnek. Az egy évvel későbbi javaslat szó szerint megismétli az előző évit, azzal az apró változtatással, hogy az „egy személy” (a person) kifejezést, „másik személy” (another person) megfogalmazásra cserélte.²⁵⁸ Az imént említett alkotmányossági aggályok ehelyütt is fennállnak.

South Carolina, Mississippirez hasonlóan, North Carolina megszövegezését kívánta bevezetni a törvényjavaslatban.²⁵⁹ (Néhány apró nyelvtani eltérést ugyan beillesztettek.) Egyetlen jelentős különbség, hogy az iskolai alkalmazott elleni magatartást nem büntette volna a South Carolina-i megoldás. A North Carolina és Mississippi esetén feltárt alkotmányossági kérdések, értelemszerűen, itt is megjelennek, tekintettel a szövegazonosságra, valamint itt is érvényesek azóta a *Bishop* döntésben foglaltak.

Az utolsó olyan tagállam, amelyik be kívánta vezetni a cyber-megfélemlítés büntetőjogi értékelését, Texas volt. A bemutatott törvényjavaslat különösen érdekes, ugyanis a cyberbullying fogalmát az oktatási fejezeten belül, kifejezetten oktatási kérdésként kívánja definiálni. Ugyanakkor, ha a szülő, hanyagságból, nem gyakorol ésszerűen elvárható kontrollt a gyermeke (diákot nevesít a javaslat) felett, és megfélemlítést vagy cyber-megfélemlítést követ el a diák, úgy a szülő vétséget követ el.²⁶⁰ Büntetésként, minden olyan napért, amelyen (cyber)megfélemlítés történt, száz dollárt kell fizetnie az iskolai alapba. Mindez további költségekkel egészül ki, ha a magatartás egy diák vagy iskolai alkalmazott sérüléséhez vagy halálához vezet.²⁶¹ Mindez nem klasszikus büntetőjogi szabályozás, miként azt eddig láthattuk. Sokkal inkább, egy nevelő célzatú büntetőjogi minősítés, amely főként anyagi ellentételezés nyomán igyekszik jóvátenni a cyber-megfélemlítés által okozott káros következményeket. Érdekesítő lett volna egy ilyen szabályozás bírói értékelését olvasni, hiszen jogos kérdésként merülhetett volna fel, hogy mely esetben minősülne hanyagnak a szülő magatartása, illetve mi minősülne ésszerűen elvárható kontrollnak egy szülő oldaláról. Megállapítható lett volna a vétség, ha a szülő nem kérdezi meg minden nap, hogy mit csinált a gyermeke a számítógépen? A szülőnek tekintettel kell lennie a gyermek magánszférájára, azonban, ez megakadályozza őt abban, hogy észlelje, ha esetlegesen cyberbullying elkövető a gyermeke. További kérdések is felvethetőek lennének a javaslat kapcsán, azonban hiányosságaira e két példa is kellően rámutat. Ugyanakkor, kiemelendő, hogy a nevelő célzatú büntetés, illetve a szülő felelősségre vonása az iskolai közösség javára (megfelelő jogszabályi háttér kidolgozása esetén), működő alternatíva lehet a jelenség elleni küzdelemben. Megjegyzendő, hogy az

²⁵⁶ Ho 2012, 808.

²⁵⁷ *New York (A8662)(2007)*.

²⁵⁸ *New York (S6777)(2008)*.

²⁵⁹ *South Carolina (H 3804)(2013)*.

²⁶⁰ *Texas (HB 1467)(2011) Sec. 26.016 (b)*.

²⁶¹ *Texas (HB 1467)(2011) Sec. 26.016 (c)(d)(e)*.

egyik cyber-megfélemlítést elemző órán, egy hallgató felvázolta a texasi modellt, anélkül, hogy tudatában lett volna a déli tagállamban benyújtott szabályozásnak. A pénzbüntetés iskolai alapba való befizetését ő nem említette, de a szülői felelősséget, akár büntetőjogi értelemben pontosan körülírta. Tanulságos volt hallgatni az érvelését, amelyben a szülők felelős magatartásának kikényszerítését büntetőjogi szintre emelte, mindezt a gyerek és a biztonságos iskolai környezet érdekében. Jelen életbeli példa is bizonyítja, hogy a két jogrendszer gondolkodásmódja között létezik átjárás (a jogátvétel lehetséges), hiszen a texasi jogalkotás és egy magyar diák is hasonló megoldási sémát vázolt fel a cyber-megfélemlítés elleni küzdelem vonatkozásában.

Összefoglalóan, a vizsgált huszonhét tagállamban, jelenleg hatályos négy olyan cyberbullying szabályozás, amely büntetőjogi eszközökkel kívánja kezelni a jelenséget, valószínűsíthetően alkotmányellenes. Arkansas esetén az elkövetési magatartások nem meghatározottak, így „lehetővé” egyes véleménynyilvánításokat, valamint homályos voltukból fakadóan, nem egyértelmű az egyén számára, hogy mely magatartása von büntetőjogi következményt maga után. North Carolina cyberbullying törvényét a tagállam legfelsőbb bírósága alkotmányellenesnek nyilvánította a *State v. Bishop*-ügyben. Mindezeket pontosabb, szűkre szabott fogalmi meghatározásokkal orvosolhatja a jogalkotó, így elkerülve, hogy alkotmányellenesen, túlságosan széles kört szabályozzon.²⁶² Louisiana jogsabálya a fogalmak terén némiképp kedvezőbb helyzetben van, hiszen kevesebb elkövetési magatartást sorol fel, azonban egyiket sem definiálja, hasonlóan North Carolina-hoz. A felsorolt hat tagállam, amely törvényjavaslatot tárgyalt a büntetőjogi minősítésben, szintén hibákat rejt magában. Mississippi és South Carolina, North Carolina szabályozását másolta, míg New York esetén több definíció is létezik párhuzamosan a cyber-megfélemlítésre vonatkozóan. A texasi javaslat pedig a hanyagul eljáró szülő magatartását minősítette volna vétségé, ami számos értelmezési kérdést vetett fel. E rövid elemzés tehát bizonyítékul szolgál arra, hogy a cyberbullying nem rendezhető kemény büntetőjogi szabályozással, mint azt egyes kutatók javasolják,²⁶³ hanem felelős szülői magatartás, és az iskolák helyzetének javítása szolgálhat kulcsként a megoldáshoz.²⁶⁴

II.3. A cyber-megfélemlítés komplex fogalma a szakirodalom és a jogalkotás alapján

A szakirodalmi áttekintés, s ott megfogalmazott definíció, valamint a fentebb bemutatott elemek fényében, kidolgozható az értekezésben használatos fogalom. A tudományos munkák alapján az alábbi definíciót határoztam meg:

Egy elektronikus eszköz által megvalósuló, szándékos, egyszeri vagy ismétlődő magatartás, amely kárt vagy sérülést okoz az áldozatnak, s célja az erőegyensúly felborítása az elkövető és az áldozat között.

Tekintettel a jogalkotásban végzett kutatás eredményeire, látható, hogy ez a megfogalmazás hiányos. Elsőként, hiányzik a lényeges bomlasztás megjelenésének követelménye, amelyet fentebb elengedhetetlen fogalmi elemként határoztam meg. A lényeges bomlasztás mértékére e definíció ugyan nem nyújt választ, viszont a következő fejezetben kialakított elemzési séma már igyekszik támpontot adni e kérdésben. További hiányos-

²⁶² GREENHILL 2010-2011, 736.; LANGOS 2013, 39.

²⁶³ ÜRBAN 2013, 10.; GREENHILL 2010-2011, 735., 739.; LANGOS 2013, 38-39.; LANGOS 2014, 73.

²⁶⁴ WEGMAN 2012-2013, 756.; WEGMAN 2014, 4.; GORDON 2009, 71., WEIL 2013, 573.; HO 2012, 815.; LIPTON 2012-2013, 127.

sága az értekezés kizárólag szakirodalomra építkező meghatározásának, hogy nem szentel kellő figyelmet az iskolai és iskolán kívüli elkövetés gyakorlati problémájának. Márpedig, ez több fogalmi elem együttes, koherens beépítését követeli meg. Ugyanis, ha az iskolai elkövetést vizsgálom, ott meg kell nevezni, hogy mi minősülhet az „iskolában” kifejezés alatt, ami a Hazelwood-teszt fogalomba való beépülését jelenti. Az iskolán kívüli helyzetben, pedig el kell dönteni, hogy az iskolán kívüli eredetű diák véleménynyilvánítások korlátozására lehetőséget biztosítok-e, vagy sem. Értékelendő szempontként jelenik itt meg, hogy ebben az esetben a véleménynyilvánítás iskolán kívüli jellege nem mentesíti a véleményformálót a felelősség alól. Az iskola területén kívülről, iskolaidőn túli időszakból eredő véleménynyilvánítás esetén is lehetőséget kellene biztosítani, alkotmányos keretek között, az iskolai személyzetnek arra, hogy fegyelmi hatáskörével élve, felelősségre vonja a megfélemlítőt, annak cselekménye miatt. Amennyiben nem terjesztem ki az iskola hatáskörét e pontra, úgy a Hazelwood-tesztet sem terjesztem ki, valamint a lényeges bomlasztást (Tinker-teszt) sem kapcsolom össze az iskolán kívüli magatartással. Következésképpen, a hatáskör bővítése hatással van két további elem megfogalmazására is a definícióban. Mindazonáltal, egyetlen iskolán kívüli véleménynyilvánítás sem alapozhat meg felelősséget, ha az nem okozott tényleges vagy ésszerűen előrelátható lényeges bomlasztást az iskolai környezetben. A lényeges bomlasztás pedig nem egy pontosan meghatározott fogalmi kör, így megfontolandó a leggyakoribb elkövetési módokat exemplifikatív jelleggel felsorolni. Például, cyber-megfélemlítést követ el az a diák, aki álprofil hoz létre egy másik diákról, vagy bármely közösségi média felületen csoportot hoz létre azzal a céllal, hogy egy másik diákot megalázzon, nevetségessé tegyen vagy megfélemlítsen. Ugyanakkor, a lényeges bomlasztás és az iskolán kívüli véleménynyilvánítás között kapcsolatnak kell fennállnia. E kapcsolat erősségéről, és e két elem sajátosságairól az esetjogi fejezet keretében részletesen értekezem. E kérdés pedig elvezet az elegendő kapcsolat (nexus) helyzetéhez, hiszen csak abban az esetben indokolt a fogalom részévé tenni a kapcsolatot, ha a fentebbiek alapján, az iskolán kívüli véleménynyilvánításokra is ki kívánjuk terjeszteni az iskola hatáskörét (lényeges bomlasztás megvalósulása esetén), mivel e kiterjesztés hiányában, az iskolai magatartások tekintetében már egyébként is bír e fegyelmi jogkörrel az oktatási intézmény.

Tekintettel arra, hogy ez a komplex rendszer kizárólag döntések kérdése, értekezésben az iskola hatáskörének kiterjesztése mellett „török lándzsát”, a felsorolt megkövetésekkel. Az iskola, tehát, korlátozhatja a diák véleménynyilvánítását, ha az adott véleménynyilvánítás és az oktatási intézmény között, a következő fejezetben foglalt elemzési séma szerinti, elegendő kapcsolat fennáll, s ebből kifolyólag a vélemény, szintén a séma szerinti, lényeges bomlasztást okoz az iskolai környezetben.

További fogalmi elemként kell meghatározni, ha a cyber-megfélemlítés következményeként a diák fizikai integritásának vagy lelki egészségének sérelme vagy tulajdonában kár valósul meg, illetve ezek bekövetkezése a körülmények alapján valószínűsíthető. Az USA jogszabályaiban ez az elem (különösen a fizikai integritás védelme) a leggyakrabban előforduló szempont, így ennek beemelése a definícióba indokoltnak tekinthető.

Vagylagos megvalósulási formaként jelenik meg a definícióban azon cyberbullying cselekmény, amely ellenséges oktatási környezetet hoz létre, vagy megfosztja a diákokat az iskola által nyújtott szolgáltatásoktól, hasznoktól és lehetőségektől. Mindenkor szem előtt kell tartani, hogy a (cyber)megfélemlítés és annak hatásai az iskolai környezetben realizálódnak. Ennél fogva, minden olyan magatartást, ami ellenséges vagy nem biztonságos oktatási környezetet eredményez, avagy a célzott diákokat megfosztja az iskola által nyújtott hasznoktól és szolgáltatásoktól, tilalmaznia kell az értekezés fogalmának. Kiváltképp igaz ez a könyv értelmezésében, amely szerint a cyber-megfélemlítés egy nagyon komoly

problémát jelent az iskolai kontextus vonatkozásában, mivel az áldozatok oktatáshoz való jogát, ahhoz való hozzáférést csorbítja, vagy éppen szünteti meg a megfélemlítő magatartás. A tudás és az oktatás jelenti egy nemzet jövőjét, így az oktatáshoz való jogot biztosítani kell mindenki számára, az iskoláknak biztonságos környezeteknek kell lenniük annak érdekében, hogy az eljövendő generációk tanulhassanak és fejlődhessenek.

Az iskolai környezetnek viszont nem csak a diákok, hanem az iskolai személyzet is szerves részét képezi, így a kansasi példát szem előtt tartva, mind a testi épség, tulajdon és biztonságos oktatási környezet megsértését, az iskolai alkalmazott ellen is el lehet követni, illetve iskolai alkalmazott is megvalósíthat ilyen jellegű magatartást, diák hátrányára.

A fentebbi alpontokban levezetett érvelések nyomán, a véleménynyilvánítást mint korlátot nem tartom indokoltnak nevesíteni, miként a védett tulajdonságon alapuló cyber-megfélemlítés fogalom kialakítása sem javasolt, különös tekintettel a felvázolt fogalmi torlódásra a magyar jogrendszerben.

A büntetőjogi megközelítést több szempontból is kerülendőnek ítélem. Egyrészt, a tengerentúli jogalkotásban elenyésző számban létezik ilyen jellegű szabályozás, s azok alkotmánykonformitása is megkérdőjelezhető, miként azt fentebb ismertettem. Másrészt, a cyber-megfélemlítésben érintett gyerekek, diákok, sokszor a büntethetőségi kor alatt, vagy csupán éppen felette lévő életkort töltenek be. Nem vélem helyesnek azt a punitív szemléletet, amely a diákokat, egyes véleménynyilvánításuk miatt, a büntetőeljárás következményeinek teszi ki. Fentebb már jeleztem, hogy sok esetben, a gyerekek nincsenek olyan érettségi szinten, hogy belássák az online világban tett kijelentéseik súlyát, lehetséges következményeit. Természetesen, olyan esetek is előfordulnak, ahol a nevelő szándékú jogkövetkezmény már nem elegendő, s a büntetőjog *ultima ratio* jellege nyújthat megoldást, de az ügyek többsége, szerencsére, nem ilyen típusú.

Összefoglalóan, az értekezés fogalmát a szakirodalmi definíció és a jogalkotási elemek eleyéből volt indokolt megalkotni, a bírói gyakorlat által kimunkált tesztekre is figyelemmel. Mindezen tényezők kiemelten fontosak, de nem kötelezőek, így további elemek beemelése, illetve egyesek elhagyása a jövőben szükséges lehet, tekintettel a társadalom és a jog változására, valamint az újabb szakirodalmi eredményekre. Ugyanakkor, minden esetben előzetes szakmai vizsgálatok, elemzések, konferenciák és tudományos egyeztetések útján bővíthető, módosítható a cyber-megfélemlítés definíciója.

Végeredményként, az alábbi fogalmat tartom alkalmazandónak a cyber-megfélemlítés definiálására:

Diák vagy iskolai alkalmazott által, vagy sérelmére, elektronikus eszköz által elkövetett, szándékos, egyszeri vagy ismétlődő magatartás, amelynek célja az erőegyensúly felborítása, s megvalósítja az alábbiak bármelyikét:

- a) testi-lelki egészség sérelme vagy tulajdonban való károkozás, illetve ezek bekövetkezése a körülmények alapján valószínűsíthető; vagy*
- b) ellenséges oktatási környezet létrehozása, vagy az iskola által nyújtott szolgáltatásoktól, hasznoktól és lehetőségektől való megfosztás.*

Az iskola hatáskörrel bír a diák véleménynyilvánításának korlátozására:

- a) az iskolában, iskolaidőben;*
- b) az iskola által felügyelt, támogatott, szervezett eseményeken, programokon;*
- c) az iskolán kívüli, elektronikus eszközzel való, véleménynyilvánítás esetén, ha az adott véleménynyilvánítás és az oktatási intézmény között, az elegendő kapcsolat fennáll, és a véleménynyilvánítás lényeges bomlasztást okoz az iskolai környezetben.*

Konklúzióként tehát kijelenthető, hogy e fejezet fő célja egy olyan cyber-megfélémlítési definíció megalkotása volt, amely egyaránt figyelemmel bír a szakirodalmi álláspontokra, illetve a jogalkotói eredményekre is, szem előtt tartva a következő fejezetben foglalt bírói gyakorlat eredményeit is. Ebből kifolyólag, számos tudományos fogalmat mutattam be, hasonlítottam össze egymással. Az elemzésből kiviláglott, hogy a Patchin-Hinduja szerzőpáros által létrehozott definíció a legelterjedtebb a tengerentúli akadémiai világban, ugyanakkor mind Európában, mind Ausztráliában jelentek meg eltérő meghatározások. Langos, ausztrál kutató, hasonló fogalmi elemeket állapított meg, mint Patchin és Hinduja, valamint az európai példák is több olyan alkotóelemet határoztak meg, mint az előbb említett kutatók. Következésképpen, a saját nézőpontommal kiegészítve, megalkottam az értekezés tudományos fogalmát. Ugyanakkor, a könyv fő középpontjában az USA jogrendszer áll, annak kiterjedt szakirodalmi, esetjogi és jogalkotásbeli háttere miatt. Kézenfekvő volt tehát, az USA tagállami törvényeinek megvizsgálása. Klaszter-analízis alapján kiemeltam a cyberbullying definíciók leggyakoribb és legfontosabb fogalmi elemeit, valamint jeleztem, hogy egy magyar definíció elengedhetetlen alkotórészeiként funkcionálhatnak egyes elemek. A kutatás során számos érdekességet feltártam, például az iskolán kívüli eredetű véleménynyilvánítások kezelésének hatékony jogi eszköze az USALB által kialakított Tinker-teszt lényeges bomlasztás pontjának összekapcsolása. Ennek következtében, egy iskolán kívüli véleménynyilvánítás akkor értékelhető cyberbullyingként, ha ténylegesen vagy ésszerűen előrelátható lényeges bomlasztást okoz az oktatási környezetben. Ugyanakkor, miként arra a következő fejezet rá is mutat, az USA-ban ez a megoldás nem működhet megfelelően addig, míg az USALB egyértelműen ki nem jelenti egy ítéletében, hogy mi minősül tényleges vagy ésszerűen előrelátható lényeges bomlasztásnak az iskolai környezetben. Tekintettel arra, hogy a cyber-megfélémlítés elkövetési módozatai esetről-esetre változhatnak, így legalább egy példálózó felsorolást kibocsáthatna az USALB. Ezen anomáliára kíván választ adni az értekezés *de lege ferenda* javaslatként szolgáló elemzési séma, lényeges bomlasztás vizsgálata, lásd a következő fejezetben.

A lényeges bomlasztás és az iskolán kívüli magatartás összefüggése nyomán megállapíthatóvá vált, hogy a Hazelwood-teszt kibővítését vonja maga után, hiszen az iskola hatáskörét bővítjük, szigorú megkötésekkel, a diák véleménynyilvánítási szabadságának hátrányára.

Ehhez kapcsolódóan, a diák véleménynyilvánítása és az iskola között egy elegendő kapcsolatnak (nexus) fenn kell állnia, amelyre a következő fejezetben kialakított elemzési séma igyekszik választ adni.

Továbbá, láthatóvá vált, hogy a diákok fizikai integritásának, lelki egészségének és tulajdonának védelme a leggyakrabban előforduló elem a vizsgált tagállami szabályokban. E szembeötlő tény megfontolásra készítetett a disszertáció fogalmának megalkotásakor, valamint a magyar jogalkotót is orientálhatja a későbbiekben, ezen elem fogalomba való beemelése vonatkozásában.

Emellett a biztonságos oktatási környezethez való jog, illetve az iskola által nyújtott lehetőségekhez, hasznokhoz, szolgáltatásokhoz való hozzáférés szabadsága is számos törvény által védett. Ez a jogalkotói hozzáállás alátámasztja az értekezés azon megközelítését, miszerint iskolai kontextusban, iskolai jelenségként vizsgálja a cyberbullyingot.

Az iskolai mivoltából fakadóan azonban, a cyber-megfélémlítés nem csak a diákokat érinti, hanem az iskolai alkalmazottakat is, amelyre a jogalkotók nincsenek kellő figyelemmel. E téren Kansas szabályozása az egyik legelőrehaladottabb, így ez szolgált mintául a könyv fogalmának kidolgozásához.

Mindezekon felül, a szakirodalmi álláspont és a jogalkotás viszonylag koherensnek tekinthető az ismétlődő jelleg vonatkozásában, ám a fentebb felsorolt érvek nyomán, az önálló iskola álláspontjához csatlakozik az értekezés fogalma, miszerint egyszeri elkövetés is megvalósíthat, bizonyos esetekben, cyber-megfélemlítést.

Az imént említett koherencia az akadémia világa és a jogalkotói oldal között már nem áll fenn az erőegyensúly felborulása vonatkozásában, hiszen a tudomány szerint e nélkül nem létezhet cyber-megfélemlítés, ám a jogalkotók csekély számban involválják ezen elemet a fogalmaikba.

További szempontokat is feltárt a jogszabályi kutatómunka, például a védett tulajdon-ságon alapuló cyberbullying definíció, illetve a büntetőjogi megközelítés, amelyeket a fentebb feltárt okokból nem vontam bele az elukubráció meghatározásába.

E hosszas szakirodalmi és jogszabályi kutatómunka eredményeként előbb egy szakirodalmi, majd egy azt továbbfejlesztő, a jogalkotói szempontokat is magában foglaló, definíciót alkottam meg, amely, álláspontom szerint, igyekszik mindkét oldal pozitív fogalmi elemeit magába olvasztani, s egy koherens definíciós alapot létrehozni. Megjegyzendő, hogy az USA bírói gyakorlatának ismeretében és tudatában formálódott a meghatározás. Mindez kiemelten fontos, hiszen az USA-ban már sokkal komolyabban veszik a megfélemlítést és cyber-megfélemlítést, mint hazánkban, mégsem alkottak olyan fogalmat, amely az akadémiai és a jogalkotói elemek egyéből született volna, figyelemmel a joggyakorlatra. Ugyanakkor, a jelenség már hazánkba is megérkezett, így különösen fontos, hogy a tengerentúli fejleményeket megismerve, egy olyan definíciót fogadjunk el, amely mindkét (mindhárom) oldal szempontjaira tekintettel kerül kidolgozásra. Jelen mű fogalma erre törekedett.

Mindazonáltal, Magyarország számos és komoly hiányosságban szenved a cyber-megfélemlítés terén, mint például az említett törvény, vagy az országos megfélemlítés elleni program hiánya, amelyet egy fogalom nem oldhat meg. Ugyanakkor, pozitív mér-földkőként értékelhető a jelenség elleni küzdelemben. További magyar eredmények is kiemelésre érdemesek, amelyekről a magyar részt ismertető fejezetben részletesebben értekezem, s amelyekhez hozzájárulhat a könyv fogalma. Példaként említhető, a TABBY in Internet program, amely 2011-2012-ben kérdőíves felmérés segítségével térképezte fel a cyber-megfélemlítést hazánkban, majd egy mentor programot is indított a jelenség elleni küzdelem jegyében.²⁶⁵ Továbbá, a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság a Felelős Társadalomért Közhazsnú Alapítvánnyal együttműködésben elindította, pilot jelleggel, az első magyar Megfélemlítés Elleni Programot, amely magában foglalta a cyber-megfélemlítést is.²⁶⁶

E pilot program mellett, a Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Alkotmányjogi Tanszéke és Büntetőjogi és Büntető eljárásjogi Tanszéke megszervezte Magyarország első cyberbullying konferenciáját 2015. október 16-án, Szegeden. A konferencia felszólalói a jelenség számos aspektusát világitották meg, mint például a média-jogi, az adatvédelmi, a pszichológiai, a büntetőjogi és az alkotmányjogi vetületeit. E sokféle nézőpont méltán tükrözte a résztvevők elhivatottságát a cyber-megfélemlítés elleni küzdelemben, interdiszciplináris eszközökkel, mielőtt egy tragédia bekövetkezne.²⁶⁷ Mindezekről még részletesebb ismertetés található alább, a magyar helyzettel foglalkozó fejezetben.

²⁶⁵ Threat Assessment of Bullying Behaviour in Youngsters, 2011-2012, <http://hun.tabby.eu/-a-tabby-projekt.html>; Eszter Alapítvány, 2013, <http://eszteralapitvany.hu/2012/08/tabby/>

²⁶⁶ Public Foundation for a Responsible Society, 2013, <http://www.megfélemlites.hu/anti-bullying-program-en>

²⁶⁷ MIKES 2015; PONGÓ 2016.

Mindenesetre, világosan látszik, hogy Magyarország már rálépett a megfelelő útra a cyber-megfélémlítés elleni harcban, de még sok tennivaló maradt, amelyek között az egyik legfontosabb lépés lehet egy cyber-megfélémlítés elleni definíció létrehozása, amely mind a tudomány, mind a külföldi jogalkotás tapasztalataira építve került kidolgozásra jelen értekezésben.

III. FEJEZET ESETJOGI ELEMZÉS

III.1. Bevezetés

A fejezet az USA cyber-megfélémlítési esetjogával foglalkozik, valamint elemzi a diákok véleménynyilvánítási szabadságának korlátozási módozatainak evolúcióját az USA-ban, 1969-től napjainkig. A bírói joggyakorlat kérdéseinek feltárása, illetve azok elemzése, s megoldások nyújtása áll e fejezet középpontjában. Különös tekintettel voltam a véleménynyilvánítási szabadság határait, azaz, hogy egy adott diák véleménye meddig élvez az Első Alkotmánykiegészítés szerinti védelmet. Az analízis során több anomáliára is fény derült az érintett jogterületen, amelyekre a fejezet cyber-megfélémlítési esetekkel foglalkozó rész elején található, *de lege ferenda* javaslatként szolgáló elemzési séma igyekszik megoldást kínálni. Ugyanakkor az egyik legfontosabb, és a szakirodalom által is leginkább szorgalmazott kiút, egy alapvető jelentőségű USALB döntés a cyber-megfélémlítés témakörében.

Az USA cyber-megfélémlítéssel kapcsolatos joggyakorlatának megértéséhez elengedhetetlen a négy legfontosabb, diákok véleménynyilvánításával kapcsolatos, bírósági jogeset áttekintése, ugyanis ezek máig az ítélkezés alapjául szolgálnak. Ebből kifolyólag, a fejezet első részében az USALB döntéseit nem csak bemutatom, hanem elemzem az általuk kidolgozott diák véleménynyilvánítási tesztek, doktrínákat, azaz a Tinker-, Fraser-, Hazelwood- és Morse-teszteket. Habár ezek közül kiemelkedik a Tinker- és Fraser-teszt a későbbi joggyakorlat tanúsága szerint, azonban a másik két teszt is hatást gyakorolt a cyber-megfélémlítés jogi szabályozására az USA-ban, miként az előző fejezetben a Hazelwood-teszt jogszabályi szövegekbe való beemeléseivel már illusztráltam. Az említett két leggyakrabban hivatkozott teszt alkalmazható napjaink interneten elkövetett cselekményeire is, noha azokat a legmagasabb bírói fórum, még az internet feltalálása előtt fejlesztette ki, mégis alapul szolgálnak a cyber-megfélémlítési jogviták ítéleteihez. A téma szempontjából legfontosabb jellemzőjük tehát, hogy nem virtuális térben elkövetett cselekményekkel kapcsolatosak. Az ítéletek alapjául szolgáló ügyek offline környezetben, on-campus zajlottak, így a mai cyber-megfélémlítés során tapasztalt helyzetekre egzakt választ nem tudnak nyújtani. Mindazonáltal, a kimunkált teszteket az internet korában is alkalmazzák a bíróságok a virtuális térben elkövetett cselekmények megfelelő értékeléséhez, így ezen alapvető döntések ismerete elengedhetetlen.

Az alapesetek ismertetését követően olyan cyber-megfélémlítési ügyekre fókuszálok, amelyeken keresztül feltárul a jelenség joggyakorlatban megjelenő számos problémája, különösen a véleménynyilvánítási szabadság korlátainak meghatározása a köznevelési intézményekben és a diákok által elhangzott vélemények tekintetében. A könyv alkotmányjogi alapokon nyugszik, tehát alapjogi szempontú megközelítés jellemzi. A véleménynyilvánítás szabadsága az USA-ban szinte abszolútnak tekinthető, azonban az értekezés rávilágít arra, hogy a köznevelési intézményekben, a diákokkal szemben szigorúbb korlátozások érvényesülnek, mint az iskolán kívüli életben, a kormányzat ellen kinyilvánított vélemények tekintetében. E fejezetben, az offline, iskolai diák véleménynyilvánítási esetekből kiindulva vázolom a diákok véleménynyilvánításának korlátait, kiemelve, hogy egyes alkotmányosan korlátozott diák vélemény, az iskolai viszonyokon kívül már megengedhető volna. Tekintettel arra, hogy az értekezés középpontjában a virtuális térben

elkövetett cselekmények állnak, így az alapok után az egyes cyber-megfélémlítési esetek elemzésére kerül sor, s végig külön figyelmet fordítok az egyes tesztekre, valamint a diákok véleménynyilvánítási szabadságának korlátaira.

Elsőként a *J.C.*-ügy mélyreható elemzése következik, amelyben a Kaliforniai Központi Kerületi Bíróság nem csupán a létező problémákat összegezte, hanem iránymutatást kínált a megoldásra is. A kétlépcsős-teszt és a lényeges bomlasztás vizsgálat (substantial disruption inquiry) igazi áttörést jelenthet a cyber-megfélémlítés USA-beli joggyakorlatában, s mindez a *J.C.* döntést alapvető fontosságúvá emeli. Ennek alapján lehetett ugyanis megfogalmazni a könyv *de lege ferenda* javaslatát, vagyis egy elemzési és mérlegelési sémát. Talán szokatlan, hogy a megoldási javaslatot a cyber-megfélémlítési ügyek elemzésének elején ismertetem, de ennek módszertani indoka van. Ugyanis a *J.C.* alapján általam kialakított elemzési séma alkalmazható a többi elemzett jogesetre, és ennek következetes alkalmazásával bizonyítható, hogy valóban megoldást kínál-e a cyber-megfélémlítés bírói gyakorlatában felmerülő anomáliákra a kétlépcsős-teszt és a lényeges bomlasztás vizsgálat. A *Wisniewski*-ügyben, a Tinker-teszt ésszerűen előrelátható lényeges bomlasztás követelményét elemzem, s hasonlítom össze röviden a *Kowalski*-üggyel, amelyben a Negyedik Körzeti Fellebviteli Bíróság egy iskolán kívüli véleménynyilvánítási esetet iskolaivá alakított át. E ponton a *Kowalski*-ügy kisebb szerephez jut, mivel csak összehasonlításként használom fel, azonban a döntést teljes egészében később ismertetem.

Az elemzés szempontjait megalapozva, további, e témakörbe tartozó ítéleteket vizsgálók meg, azaz a *Snyder*,²⁶⁸ *Layshock*,²⁶⁹ *Kowalski*,²⁷⁰ *Sagehorn*²⁷¹ és *Bell*²⁷²-ügyeket. Az említett esetek mindegyikében az USALB által kidolgozott, már említett offline környezetben alkalmazott tesztek felhívásával születtek meg az ítéletek. A döntésekben kiemelem a legfontosabb elemeket, problémákat, amelyek a technológiai fejlődés és az idő múlása nyomán jelentkeztek, illetve a *J.C.*-ügy segítségével kialakított elemzési séma alapján is értékelem az ügyeket. Előrevetítvén, a problémák körében példaként említhető a Harmadik Körzeti Fellebviteli Bíróság azon eljárása, miszerint hasonló történeti tényállással bíró két esetet, ugyanazon a napon, kétféleképpen döntött el. Egy évvel később, az egyik ítéletet (*Snyder*) illetően újraértékelték a körülményeket, s megváltoztatták döntésüket, a tényállási elemek bárminemű változása nélkül. További sajátosság, hogy a Negyedik Körzeti Fellebviteli Bíróság egy iskolán kívüli eredetű beszédet iskolaivá transzformált, mégis az általános (Tinker) tesztet alkalmazta a speciális on-campus tesztek (*Fraser*, *Hazelwood*, *Morse*) helyett, azok vizsgálata nélkül. E módszer szemben áll a *lex specialis derogat legi generali* alapelvvel. Ezen elv, kontinentális jogi eredetétől függetlenül, érvényesül az USA jogrendszerében is, miként arról tanulmányutam során folytatott professzori konzultációk során megbizonyosodtam.

A fejezetben foglalt esetjogi elemzés alapján kijelenthető, hogy az USA cyber-megfélémlítési joggyakorlata számos hiányosságtól szenved, több ellentmondás feszíti. Ilyen például az iskolán kívüli eredetű véleménynyilvánítások kezelése, vagy a lényeges bomlasztás teszt definiálása, illetve az elegendő, megalapozott kapcsolat, összefüggés (sufficient nexus) fennállásának meghatározása egy iskolán kívüli vélemény és az iskola kö-

²⁶⁸ *JS Ex Rel. Snyder v. Blue Mountain School District*, 650 F. 3d 915 - Court of Appeals, 3rd Circuit 2011.

²⁶⁹ *Layshock v. Hermitage School District*, 593 F. 3d 249 - Court of Appeals, 3rd Circuit 2010.

²⁷⁰ *Kowalski v. Berkeley County Schools*, 652 F. 3d 565 - Court of Appeals, 4th Circuit 2011.

²⁷¹ *Sagehorn v. Independent School District No. 728*, 122 F. Supp. 3d 842.

²⁷² *Bell v. Itawamba County School Board*, 799 F.3d 379.

zött, s ennek kapcsolata a tényleges vagy az ésszerűen előrelátható lényeges bomlasztással. Az USA bíróságai kimunkáltak ugyan tesztek, illetve megoldási módszereket, azonban a bírósági rendszer továbbra is szenved az egyértelműséget nélkülöző, homályos és kiszámíthatatlan joggyakorlattól. Különösen igaz mindez a szövetségi szinten elhelyezkedő Körzeti Fellebbviteli Bíróságokra, amelyek, habár ismerik a másik Körzeti Bíróság ítélezési gyakorlatát, nem kötelesek arra tekintettel ítélni. Ennek következtében kialakultak az úgynevezett „circuit split”-ek. E jogintézmény lényege abban áll, hogy egy adott esetet két azonos szintű szövetségi fellebbviteli fórum eltérően értékeli, így eltérő döntést is hoz.

A szakirodalom, s véleményem szerint is, megoldásként szolgálhatna egy alapvető jelentőségű USALB döntés, amely minden bíróságot kötelező erővel kötné, így egységes joggyakorlat alakulhatna ki a cyber-megfélémlítési ügyek terén. A legfőbb bírói fórum azonban rendszeresen visszautasítja a hozzá intézett ilyen témájú „writ of certiorari”-kat. Legutóbb tette mindezt a *Bell v. Itawamba*-ügyben.²⁷³ Ezen writ alapján juthat egy ügy a Körzeti Fellebbviteli Bíróságtól az USALB-hoz, amely a writ alapján megvizsgálja az esetet, s mindenkire kötelező hatályú döntést hoz. E jogintézmény érdekessége, s a cyber-megfélémlítéssel kapcsolatos esetjog egységesítésének legnagyobb gátja, hogy a writ elutasítható indokolás nélkül.²⁷⁴ Az USALB pedig él is e lehetőséggel, s indokolás nélkül utasítja el a writeket, ellehetlenítvén ezáltal a „circuit split”-ek megszüntetését, valamint az egységes cyber-megfélémlítési bírói gyakorlat kialakulását.

Az amerikai esetjog egy másik típusú megoldást is felvillantott a *Marquan*-ügy ítéletében, amely még szorosabban összekapcsolja jelen könyv első és második fejezetét. E döntés során ugyanis szembesülhetünk azzal, az első fejezetben elemzett kérdéssel, hogy milyen nehézségekbe ütközik egy pontos, a gyakorlatban is alkalmazható cyber-megfélémlítési definíció megalkotása, amely kiállja az alkotmányosság próbáját. Ugyanakkor, felmerül a kérdés, hogy az eddig elemzett véleménynyilvánítási korlátok vizsgálata mellőzhető-e, ha az indítványozó kizárólag a jogszabály alkotmányosságát támadja, függetlenül a történeti tényállástól. Az első kérdés kapcsán fontos megjegyezni, hogy természetesen, az USA decentralizált alkotmánybíráskodási modellje merőben eltérő a kelsen, centralizált típushoz képest, amelyhez hazánk is tartozik. Ugyanakkor, az USA-hoz hasonlóan, Magyarországon is vizsgálható egy jogszabály alkotmányossága az Alkotmánybíróság előtt. Ennek számos módja létezik, például egy majdani, megfélémlítés elleni törvény előzetes és utólagos normakontroll eljárás alá vonható, valamint a törvény alkalmazása során egyes rendelkezései alkotmányjogi panasz útján támadhatóvá válnak, sőt akár egy rendelkezése alapján hozott bírósági ítélet is alkotmányjogi panasz tárgyát képezheti. Ebből kifolyólag, a *Marquan*-ügy megállapításai fontosak lehetnek a magyar jogrendszer tekintetében is. A *Marquan*-ügy különlegessége abban rejlik, hogy míg a többi elemzett ügyben az Első Alkotmánykiegészítésben foglalt véleménynyilvánítási szabadság határait igyekezett az adott bíróság meghatározni, addig jelen ügyben a diák magát a törvényt támadta meg, mondván az túl homályos (vague) és túl széles területet szabályoz (overbread), ennél fogva alkotmányellenes. A diák ez irányú kérelme okán a New York-i Fellebbviteli Bíróság (amely az állam legmagasabb bírói szerve) *strict scrutiny* eljárásnak vetette alá a törvényt, annak alkotmányosságát vizsgálva. Ennek legfontosabb következménye, miként az alább található részletes elemzésnél is kiemelem, hogy a történeti tényállásban megállapított tényeket nem, csupán a törvény absztrakt szövegét vizsgálta a testület.

²⁷³ *Bell v. Itawamba County School Board*, 136 S.Ct. 1166 – Supreme Court of the United States, 2015.

²⁷⁴ BENDLIN 2013, 29. lábjegyzet.

III.2. Az USALB jelentős ítéletei a diákok véleménynyilvánítási szabadságáról

A fejezet bevezetőjében foglaltakhoz híven, a következőkben a négy legfontosabb USA-beli diák véleménynyilvánítással foglalkozó döntést mutatom be, amelyek ugyan nem virtuális térben elkövetett cselekményekhez kapcsolódnak, ám a kidolgozott tesztek napjainkig a cyber-megfélemlítési ügyek eldöntésének alapjául szolgálnak. E tesztekre támaszkodva születnek meg az egyes cyberbullying ítéletek, így ezek részletesebb ismertetése nélkül az esetjogi háttér bemutatása értelmetlen, s érthetetlen lenne.

III.2.1. *Tinker*-ügy

Elsőként, a diák véleménynyilvánítási ügyek közül a legfontosabbat emelném ki, a *Tinker*-ügyet.^{275,276} 1965-ben John Tinker, 15 éves diák, a karácsonyi szünet idején elhatározta több társával együtt, hogy fekete karkötőt fog viselni az iskolában, hogy így tiltakozzon a vietnámi háború ellen. Az iskolai vezetés tudomást szerzett erről, s elfogadott egy olyan szabályt, amely szerint a fekete karkötő viselete az állami iskolában tilos, s felfüggesztéssel büntetendő. E szabály ellenére Tinker és barátai a szünet utáni első iskolanapon fekete karkötőkben jelentek meg, amiért az igazgató hazaküldte őket, amíg nem hajlandók azok nélkül megjelenni az oktatási intézményben. Az ügy a kerületi bíróság, majd a Nyolcadik Körzeti Fellebbviteli Bírósághoz került, s ez utóbbi döntés fellebbezése nyomán az USALB döntött az ügy végkimenetelét illetően. Az eset fő kérdését ekként azonosította az USALB: „[a] problémánk azon területen fekszik, ahol a diákok véleménynyilvánítási szabadsága kollízióba kerül az iskolai fegyelmi hatáskör szabályaival.”²⁷⁷ Jelen rövid mondat a cyber-megfélemlítés alapjogi vetületének legfontosabb gondolata. A teljes esetjogi fejezet alapkövének tekinthető, hiszen, miként azt fentebb említettem, a vizsgálat középpontjában a véleménynyilvánítás szabadsága áll, s annak szerepe és jellege az USA-ban sokkal erősebb, mint a kontinentális jogi országokban, például hazánkban. Ennek ellenére az USA útkeresése tanulságul szolgálhat egy jövőbeni magyar cyber-megfélemlítési szabályozás kidolgozásához. Annak bevezetése előtt azonban, a tengerentúli ismereteket a magyar jogi és társadalmi kultúrához kell igazítani. Továbbá, az USA-ban számos professzorral állt módomban megvitatni e kérdéskört, amelyből leszűrtem, hogy a kérdés még nincs eldöntve, s nem találtak megfelelő megoldást a problémára. Feltételezük, hogy az USALB amiatt utasítja vissza az állásfoglalást e témakörben, mert további joggyakorlatra vár, amelynek tükrében megalapozottabb döntést tud hozni, mintha a jelenlegi ismeretei alapján formálna véleményt.²⁷⁸

E rövid kitekintés után, visszatérve a *Tinker*-ügyhöz, a fellebbezéseket követően a jogvitát az USALB elemezte és döntötte el, kialakítva az ún. *Tinker*-tesztet, amely a diákok véleménynyilvánítása és az iskolai hatáskör ütközése esetén, mindmáig leggyakrabban hivatkozott doktrína. Továbbá, *Tinker* fogalmazta meg az ún. „iskolakapu-doktrínát”, amely szerint „sem diák, sem tanár nem hagyhatja a véleménynyilvánítás szabadságának alkotmányos jogát az iskolakapunál.”²⁷⁹ Jelen álláspont az elektronikus ügyeknél ugyan

²⁷⁵ *Tinker v. Des Moines School District*, 1969, 393 U.S. 503.

²⁷⁶ Lásd MCCARTHY 2014; HOSTETLER 2014.

²⁷⁷ *Tinker* 4.

²⁷⁸ BENDLIN 2013, 66.

²⁷⁹ *Tinker* 3.

megjelenik, jelezvén, hogy a diákok számára a véleménynyilvánítás szabadsága az iskolán belül is gyakorolható, azonban ennek mértéket a *Fraser*-ügy árnyalja majd a későbbiekben.

Az USALB elemezte a kérdést, és megállapította: „[a]z iskola vezetése betiltotta, és megbüntette a kérelmezőket a csendes, passzív véleménynyilvánításukért, amelyhez nem társult semmilyen rendzavarás vagy zűrzavar a kérelmezők részéről. Nem volt bizonyíték, hogy a kérelmezők bárminemű, tényleges vagy születőben lévő, zavart okoztak volna az iskolai munkában, vagy más diákok biztonságához és egyedül maradásához való jogával kollízióban álltak volna. Mindezek szerint, jelen esetben nem beszélhetünk olyan véleményről vagy cselekedetről, amely az iskola munkáját vagy más diákok jogait zavarta volna.”²⁸⁰

Ezen érvelésből alakult ki a *Tinker*-ügy legnagyobb vívmánya, a két elemből álló *Tinker*-teszt. E két elem, a lényeges bomlasztási, illetve a mások jogaival való ütközési részből épül fel. A lényeges bomlasztás teszt magja, hogy egyetlen véleménynyilvánítás sem védett az Első Alkotmánykiegészítés által, amely materiális vagy lényeges bomlasztást okoz az iskolakörnyezetben, illetve előrelátható kockázatot alapoz meg a bomlasztás bekövetkezésére vonatkozóan.²⁸¹ Első pillantásra ez kiváló megoldásnak tűnik, azonban számos kérdés merül fel az alkalmazása kapcsán, amelyre a későbbi elemzés rávilágít. Végeredményben, a véleménynyilvánítást nem védi az alkotmány, ha az tényleges vagy ésszerűen előreláthatóan lényeges bomlasztást okoz az iskolában, vagy mások jogaival kollízióba kerül.²⁸² E két elem egymással nem áll konjunktív viszonyban, csupán az egyik megvalósulása is elegendő az alkotmányos védelem elvesztéséhez. Ugyanakkor megfigyelhető, hogy a bírósági gyakorlat a lényeges bomlasztás elemet használja gyakrabban, a mások jogaival való ütközés elemre hivatkozás ritkábban kerül elő.²⁸³ A *Wynar*-ügyben²⁸⁴ például a Kilencedik Körzeti Fellebbviteli Bíróság a *Tinker*-teszt két elemét konjunktívan alkalmazta, míg az alább bemutatásra kerülő cyber-megfélemlítési ügyekben nem jelenik meg ezen elem. Mindez a teszt alkalmazásának bizonytalanságát mutatja, hiszen egyes körzeti bíróságok nem, míg mások konjunktívan értelmezik a két elem kapcsolatát. A teszt két elemének viszonya, cyberbullying ügyekben is rendezetlen, tekintettel arra, hogy az USALB nem bírál el egyetlen ilyen esetet sem, vélhetően a fentebb említett okokra visszavezethetően. Ellenben, nem szabad figyelmen kívül hagynunk azt a tényt sem, hogy az eset 1969-re datálható, amikor az internet még csak nem is létezett, s a kezdetleges elődei messze nem befolyásolták annyira a mindennapi életünket, mint teszi azt napjainkban a világháló. Akkoriban a tényleges vagy az ésszerűen előrelátható lényeges bomlasztást könnyebb volt megállapítani, hiszen nem volt okostelefon, Wi-Fi hálózat, közösségi média oldalak sokasága. A *Tinker*-ügy fontossága a későbbi cyber-megfélemlítési ügyeknél érthető meg igazán, mivel az ügyek döntő többségét ezen teszt alapján döntik el a bíróságok napjainkban is.

²⁸⁰ *Tinker* 4.

²⁸¹ MCCARTHY 2014, 813.

²⁸² MCCARTHY 2014, 813.

²⁸³ HOSTETLER 2014, 6.

²⁸⁴ *Wynar v. Douglas County School District*, United States Court of Appeals for the Ninth Circuit No. 11-17127.

III.2.2. Fraser-ügy

A Fraser-ügyben^{285,286} Matthew N. Fraser középiskolás diák, 600 diáktársa előtt zajló vitapárbajon tartott beszédet, amely során számos szexuális metaforát és utalást használt ellenfelére, ami erős visszhangot váltott ki a diák hallgatóság körében. Emiatt másnap az igazgató felfüggesztette Frasert, valamint a ballagási beszéd megtartására jelölt diákok listájáról is eltávolította, tekintettel arra, hogy megszegte az iskola magatartási szabályzatát. Fraser ezt követően pert indított az iskola ellen, amely a szövetségi kerületi bíróság, majd a Kilencedik Körzeti Fellebbviteli Bíróság elé került a fellebbezést követően. A Körzeti Bíróság döntése szerint az iskolai szabályzat „alkotmányellenes mértékben homályos és túl széles kört átfogó.”²⁸⁷ A Kilencedik Körzeti Bíróság megállapította továbbá, hogy a Tinker-ügy véleménynyilvánítása megkülönböztethetetlen jelen beszédétől.²⁸⁸ Az ügy végül az USALB elé jutott, amely több kulcsfontosságú megállapítást tett az eset kapcsán. Elsőként kijelentette, hogy a felnőttek és a diákok véleménynyilvánításának alkotmányos védelme között különbséget kell tenni, azok ugyanis nem minden esetben egyenrangúak: „*pusztán az, hogy egy támadó jellegű kifejezés használata nem tiltott a felnőttek számára, tekintettel arra, hogy politikai véleményként értelmezi az adott személy, nem jelenti azt, hogy ugyanez megengedhető a köznevelési intézményben lévő gyerekeknek. ... mi újból megerősítjük, hogy a köznevelési intézmény diákjainak alkotmányos jogai nem automatikusan egyeznek meg a felnőttek jogaival.*”²⁸⁹

Másodsorban, a döntés felállította a Fraser-tesztet, amely szerint a vulgáris, bujálkodó²⁹⁰ beszéd nem élvez alkotmányos védelmet iskolai körökben, hiszen mindez aláásná az iskola alapvető oktatási feladatát: „*az Első Alkotmánykiegészítés nem akadályozza meg az iskola vezetőségét annak meghatározásában, hogy az alperes (Fraser) vulgáris és bujálkodó véleménynyilvánításának megengedése aláásná az iskola alapvető oktatási célját, küldetését.*”²⁹¹

Végül, de nem utolsó sorban kiemelte az USALB, hogy a Körzeti Fellebbviteli Bíróság láthatóan nem tulajdonított nagy jelentőséget annak, hogy a Tinker-ügyben megfogalmazott, bomlasztásra alkalmatlan politikai beszéd, amely nem tartalmaz agresszív elemeket, csupán passzív ellenállást jelent, nem tekinthető azonosnak a szexuális tartalmat, s férfiúi szexualitást dicsőítő beszéddel, amely jelentős mértékben sérti a kortárs lány diákokat.

„*[L]áthatóan a Fellebbviteli Bíróságnál kis súllyal esett latba a különbség a tinkeri karkötők politikai 'üzenete', és a jelen eset alperesi (Fraser) beszédének szexuális tartalma között. Fenntartván azt, hogy a diákoknak joguk van a tinkeri nem bomlasztó, politikai véleményt passzívan kifejező véleménynyilvánításhoz, jelen Bíróság fontosnak tartotta megjegyezni, hogy jelen esetben 'nem beszélhetünk olyan véleményről vagy cselekedetről, amely az iskola munkáját vagy más diákok jogait zavarta*

²⁸⁵ *Bethel School District v. Fraser*, 1986, 478 U.S. 675.

²⁸⁶ Lásd MCCARTHY 2014; HOSTETLER 2014.

²⁸⁷ *Fraser 2.*

²⁸⁸ *Fraser 5.*

²⁸⁹ *Fraser 7.*

²⁹⁰ Az angol „lewd” kifejezés több jelentéssel is bírhat. Ezek közül az egyik a fajtalan, amelyet a kutatás kezdeti fázisaiban alkalmaztam, azonban e terminus már elfogadott jelentéstartalommal bír a magyar büntetőjogban, így indokolt volt másik kifejezést keresni. Koltay András e fogalmat bujálkodónak fordítja, amely szóhasználat kiváló. Egyrészt, nem foglalt magyar jogi szakkifejezés, másrészt, érzékelhetően megjeleníti az angol kifejezés mögött meghúzódó szexuális töltetet. Ennek fényében az értekezésben a bujálkodó kifejezést alkalmazom a „lewd” angol fogalom megfelelőjeként. KOLTAY 2009, 101.

²⁹¹ *Fraser 10.*

volna'.²⁹², mégis „a férfúi szexualitás dicsőítése, és a szóbeli megnyilvánulás tartalma okán, a beszéd sértő volt a tinédzser lány diákoknak.”²⁹³

Mindezek fényében kijelenthetjük, hogy a vulgáris, bujálkodó, támadó jellegű vélemény, ellenőrzött, iskolai környezetben, nem áll alkotmányos védelem alatt, ugyanakkor, ha mindezt felnőttek teszik, nem iskolai környezetben, úgy az a szövetségi alkotmány védelmét élvezheti.²⁹⁴ *Ad absurdum* előállhat az a situáció, hogy egy diák az osztálytársai előtt tartott vulgáris, bujálkodó beszédéért felfüggesztést kap iskolai évei alatt, ám egy 15 évvel későbbi osztálytalálkozón, egy étteremben, már megtarthatja ugyanazt a beszédet, ugyanazon emberek előtt, azzal a szignifikáns különbséggel, hogy ezt a vulgáris, drasztikus véleményét az alkotmány már védelemmel fogja illetni.

Azonban továbbra is figyelemmel kell lennünk arra, hogy 1986-ban az internet és a közösségi médiák nem töltöttek be, napjainkhoz hasonló, fontos szerepet a vélemények nyilvánítása, kicserélése terén. Ugyanakkor látható, hogy a diákok véleménynyilvánítása és az iskolák fegyelmi hatásköre ezek korlátozására már akkor is ellentétben álltak, s e kollízió már 17 évvel korábban a *Tinker*-ügyben is fennállt. Miként azt korábban megjegyeztem, a könyv alapjogi vetületének magját az a tény képezi, hogy az internettől függetlenül, a diákok véleménynyilvánítási szabadsága és az iskola fegyelmezési jogköre között kollízió állhat fenn, amelynek kezelésére az iskola, elsőként a saját felhatalmazása alapján lép fel. A kollízió feloldása érdekében azonban az iskola nem sértheti a diák alapvető jogát, mert ellenkező esetben az iskolai döntés alapjogsértővé válik.

Ezen alapvető ellentét csupán annyival vált bonyolultabbá, hogy az internet térhódítása előtt az iskola tisztában volt azzal, hogy milyen jogsértés ellen milyen eszközökkel léphet fel. Napjainkban azonban, mindez egy homályos, ingoványos területté vált, köszönhetően a gyors technikai fejlődésnek. Az egyik legnagyobb problémát az iskolán kívüli eredetű beszédek jelentik, amelyek valamilyen bomlasztó jellegű hatást váltanak ki, vagy ésszerűen előreláthatóan ki fognak váltani az iskolai környezetben. E kérdéskörre visszatérek a cyber-megfélemlítési esetek bemutatásakor.

III.2.3. Hazelwood-ügy

A harmadik, alapvető fontosságú USALB döntés a *Hazelwood*-ügy,²⁹⁵ amelynek jogtudományi szerepe mellett,²⁹⁶ különösen kiemelendő a jogalkotási hatása, mivel ennek köszönhetően szinte mindegyik cyber-megfélemlítési törvény külön kiemeli, hogy az iskola által szponzorált vagy felügyelt eseményen, rendezvényen, vagy az iskola felé vezető úton, iskolabuszon történő megfélemlítő magatartás is felelősségre vonással jár.

Az ügyben a Hazelwood East középiskola korábbi diákjai szövetségi bíróság előtt eljárást indítottak az iskola ellen, mivel a Spectrum elnevezésű újságból az iskolaigazgató két oldalt kitorölt.²⁹⁷ Az ominózus oldalakon több cikk is megjelent volna, azonban kettő tekintetében az igazgató cenzúrárt alkalmazott, s e két cikk miatt a két teljes oldalt is törölte. Az említett cikkek témái a tinédzser teresség és a válás voltak.²⁹⁸ A terességgel

²⁹² Fraser 6.

²⁹³ Fraser 8.

²⁹⁴ Lásd MCCARTHY 2014, 814.; CALVOZ – DAVIS – GOODEN 2014, 2.

²⁹⁵ *Hazelwood School District v. Kuhlmeier*, 1988, 484 U.S. 260.

²⁹⁶ ERB 2008, 262.; AUERBACH 1650.; WEIL 2013; 551-552.; HOSTETLER 2014, 5.; HO 2012, 796-797.; BENDLIN 2013, 51.; GOLDMAN 2011, 401.; GREENHILL 2010-2011, 726.

²⁹⁷ *Hazelwood* 2.

²⁹⁸ *Hazelwood* 2.

foglalkozó cikket amiatt törölte az újságból az igazgató, mert a diákok beazonosíthatóak voltak a szöveg alapján, míg a másik cikknél nem állt rendelkezésre elegendő idő az abban megnevezett apának a válaszadásra, illetve a hozzájárulása beszerzésére.²⁹⁹ A Kerületi Bíróság, a tényállás részletes elemzését követően, megállapította, hogy az igazgató cselekménye nem sértette a diákok véleménynyilvánítási szabadságát, azonban a Körzeti Fellebbviteli Bíróság megváltoztatta e döntést a diákok javára. Ezt követően az USALB megvizsgálta az ügyet, s megállapította, hogy nem sérült a diákok Első Alkotmánykiegészítésben foglalt szabadsága.

Az USALB rámutatott, hogy a diákok, állami iskolákban történő, véleménynyilvánítása nem automatikusan azonos mértékű a felnőttekével. E megállapítást már korábban, a *Fraser* döntésben is kimondta a bíróság. Továbbá a testület levezette, hogy az iskolaújság nem minősül nyilvános fórumnak, kivéve, ha az iskola gyakorlata, vagy szabályozása ezt megengedi.³⁰⁰ A legfelsőbb bírói fórum ezt követően kijelentette, hogy „*oktatók nem sértik az Első Alkotmánykiegészítést, amikor szerkesztői kontrollt gyakorolnak az iskola által támogatott tevékenység során, a diákok véleménynyilvánítási stílusa és tartalma felett, mindaddig, amíg e cselekedeteik ésszerűen kapcsolódnak legitim pedagógiai érdekekhez.*”³⁰¹ Napjainkra ezen idézet képezi a Hazelwood doktrína alapját, hiszen a legitim pedagógiai érdek lehetőséget ad az iskola számára, hogy az általa szponzorált, felügyelt tevékenység körében jogszerűen korlátozza a diák véleményét.³⁰²

Az ügy részletei megalapozzák az előbbi idézet létjogosultságát. A Spectrum nevű diáklap az Újságírás II. nevű tárgy keretében készült, s háromhetente jelent meg az érintett tanévben.³⁰³ Az újságot az iskolai vezetőség (Board of Education) finanszírozta, hiszen messze nem termelt akkora profitot, hogy fenn tudta volna tartani magát. További fontos tényező, hogy az órát tartó tanár elhagyta az iskolát, s egy új oktató vette át a helyét az adott kurzuson. Az új munkatárs 3 nappal a megjelenés előtt bemutatta az igazgatónak a tervezett lapszámot, aki a fentebb említett két cikket, a felsorolt indokok miatt törölte az újságból, hiszen nem lett volna idő azokat javítani.³⁰⁴ Ennek fényében az említett két cikk sohasem jelent meg, s az igazgató cenzúrája, az eljárást megindító három diák szerint, sértette a véleménynyilvánítás szabadságát.

Az USALB elsőként megvizsgálta, hogy a Spectrum nyilvános fórumnak minősül-e, vagy iskolai tananyagnak, hiszen ennek függvényében bírt hatáskörrel a korlátozásra. Míg az előbbi fentebb kiemelt, akkor tekinthető egy iskolaújság nyilvános fórumnak, ha a szabályozás vagy a gyakorlat alapján megnyitják azt a nyilvánosság előtt.³⁰⁵ Ezzel szemben az iskolai szabályzat 348.51-es pontja külön kiemelte, hogy „*az iskola által szponzorált publikációk, amelyek az elfogadott tananyag keretében, oktatási vonatkozásban születnek, azok általános osztálytermi tevékenységnek tekintendők.*”³⁰⁶ A diákokat egy tanterületi tag tanította, tanórák keretében, s munkájukért osztályzatot és kreditet kaptak. Az USALB a Kerületi Bíróság azon érvelését is hangsúlyozta, amely szerint a tanár az újság minden tekintetében felügyeletet gyakorolt, legyen az a szerkesztők személyének kiválasztása, a kiadóval való kapcsolattartás, a témák kiadása a szerzőknek, a határidők meghatározása. Mindezen felügyelet mellett, Reynolds igazgató felülvizsgálta a tervezett

²⁹⁹ *Hazelwood 2.*

³⁰⁰ *Hazelwood 2.*

³⁰¹ *Hazelwood 3.*

³⁰² MCCARTHY 2014, 814.

³⁰³ *Hazelwood 3.*

³⁰⁴ *Hazelwood 3.*

³⁰⁵ *Hazelwood 7.*

³⁰⁶ *Hazelwood 8.*

lapszámot, mielőtt az a nyomdába került volna.³⁰⁷ Emiatt az a feltevés, hogy a Spectrum nyilvános fórum és nem zárt iskolai újság, igencsak kérdéses.³⁰⁸ Továbbá, az iskolai szabályzat lehetőséget adott a szabad véleménynyilvánításra, a felelős újságírás keretein belül, minden Első Alkotmánykiegészítésben foglalt jogot beleértve.³⁰⁹ Ugyanakkor, ez nem jelentette e jogok kiterjesztését azáltal, hogy egy tananyagként szolgáló iskolaújságot nyilvános fórummá alakít át.³¹⁰ Ebből kifolyólag az USALB megállapította, hogy az iskolai újságot egy speciális célra tartották fenn, nevesül az újságírást tanuló diákok oktatási tapasztalatszerzésére, s azt nem nyitották meg a közönség számára. Következésképpen, az iskola alkalmazottai jogszerűen szabályozhatták a Spectrum tartalmát, s ez az a standard, amely jelen ügyben meghatározó, nem a Tinker-teszt.³¹¹

Érvelésében a bíróság kiemelte, hogy az oktatók nagyobb felügyelet gyakorlására jogosultak olyan tevékenység tekintetében, amely az azt megtekintők számára, mint iskolai tevékenység jelenik meg. Emiatt az iskola nem csupán azon véleményektől kell, hogy távol tartsa magát, amelyek a tinkeri értelemben lényegesen zavarják az iskolai munkát, hanem azoktól is, amelyek például, nyelvtanilag hibásak, nem megfelelően kikutatottak, előítélettel tüzdelték stb.³¹² Ez a standard akár magasabb is lehet, mint amit a való életben, egyes médiumok megkövetelnek.³¹³ Mindezekon felül, az iskolának meg kell tagadnia minden olyan diák véleménynyilvánítás támogatását, amely drog- vagy alkoholhasználatra, vagy egyéb társadalmi értékek ellen irányul.³¹⁴ E kijelentés az alábbi *Morse*-ügyben is megjelenik, hiszen ott az illegális droghasználatra való buzdítást megfogalmazó véleménynyilvánítást korlátozta az igazgató. Érdekességként említhető, hogy e 19 évvel korábbi ítéletben már szó esik e kérdéstről, mégis csak 2007-ben születik ezzel kapcsolatos USALB döntés. Mindez erősíti a toledo-i egyetemi oktatók azon álláspontját, amely szerint az USALB további joggyakorlatra vár a cyber-megfélémlítés témakörének vonatkozásában, mielőtt állást foglal.

Végezetül, a bíróság megerősíti az indoklás során kialakított tesztet, amikor deklarálja, hogy nem a Tinker-teszt az irányadó arra vonatkozóan, amikor az iskola megtagadja egy diák véleményének terjesztését az általa felügyelt, szponzorált felületen, hanem a jelen ügyben meghatározott legitím pedagógiai érdek.³¹⁵ Ugyanis, e legitím érdek nélküli korlátozás a diák alkotmányban foglalt jogainak megsértését jelentené, ám az érdek fennállása esetén, a vélemény jogszerűen korlátozható.³¹⁶

Brennan bíró különvéleményt fogalmazott meg, amelynek fő érvelése, hogy a Tinker-teszt alapján lett volna indokolt eldönteni az ügyet, s mivel a diákok cikkei nem jelentettek lényeges bomlasztást az iskolakörnyezetre, így azok korlátozására kizárólag amiatt került sor, mert azok tartalmát nem megfelelőnek, érzékenynek és személyesnek minősítette az igazgató.³¹⁷ Álláspontja szerint, a *Tinker*-ügyben meghatározták, hogy a diákok véleményét csak akkor lehet cenzúrázni, ha az lényeges bomlasztást fejt ki az iskolakörnyezetre, vagy mások jogaiba beavatkozik.³¹⁸ Ennek ellenére, a többségi vélemény arra a

³⁰⁷ *Hazelwood* 8.

³⁰⁸ *Hazelwood* 9.

³⁰⁹ *Hazelwood* 9.

³¹⁰ *Hazelwood* 9.

³¹¹ *Hazelwood* 9.

³¹² *Hazelwood* 10.

³¹³ *Hazelwood* 10.

³¹⁴ *Hazelwood* 10.

³¹⁵ GREENHILL 2010-2011, 727.; EDMUNDS 2016, 145.

³¹⁶ *Hazelwood* 11.

³¹⁷ *Hazelwood* 16. különvélemény.

³¹⁸ *Hazelwood* 18. különvélemény.

következtetésre jutott, hogy a *Tinker*-ítélet csak egyes kategóriákra, véleménynyilvánításokra vonatkozik, s jelen esetre nem. Hangsúlyozza, hogy a korábbiakban sohasem tett különbséget a testület az iskola által szponzorált és a nem szponzorált diák vélemények között.³¹⁹ Érvéle végen Brennan³²⁰ megállapítja, hogy a *Tinker*-tesztet kellett volna alkalmazni, s emiatt más álláspontra helyezkedik, mint a többség.

Mind a többségi, mind a különvéleményből kiolvasható, hogy 1988-ban az USALB egy új doktrínát alakított ki a *Tinker*- és *Fraser*-teszt mellett, amely az iskola által felügyelt, szponzorált tevékenységekben a diákok véleménynyilvánítására vonatkozott. Habár e teszt jelentősége a jogalkotásban bebizonyosodott, s minden cyber-megfélémlítési döntésben idézik, mégsem állítható, hogy ez szolgálná az ítélezés alapját az ilyen ügyekben. A *Tinker*-teszt hegemoniája töretlen maradt a diák véleménynyilvánítási esetek elbírálása tekintetében, amelyre bizonyítékul szolgál a könyvben alább elemzett esetjog is.

III.2.4. *Morse*-ügy

A negyedik ügyben az USALB számos fontos megállapítást tett a cyber-megfélémlítés témakörében, a diákok véleménynyilvánítására kidolgozott tesztek egymáshoz való viszonyáról. Ebben az ügyben: „[e]gy iskola által jóváhagyott és felügyelt eseményen, a középiskolai igazgató meglátta, amint néhány diákja egy nagy transzparenst tár szét, amelynek üzenete, ésszerűen értelmezve, az illegális drogok használatának ösztönzése volt.”³²¹ *Morse* igazgató jelezte a diákoknak, hogy tegyék el a transzparenst, azonban egyikőjük megtagadta a kérést, amiért az igazgató felfüggesztette.

Az ügy, a fellebbezéseket követően, a Kilencedik Körzeti Fellebbviteli Bíróság elé került, arra hivatkozva, hogy az igazgató megsértette a diák véleménynyilvánításhoz fűződő szabadságát, amely döntést az USALB hatályon kívül helyezett. Indokolásában az USALB kijelentette, hogy az igazgató cselekedete remekül példázza, hogy az iskolák milyen szigorúan veszik az illegális droghasználat veszélyeit. Mindezen felül, megállapították, hogy „az *Első Alkotmánykiegészítés* nem várja el az iskoláktól, hogy tolerálják egy iskolai eseményen az olyan jellegű diák véleménynyilvánítást, amely ezen veszélyekhez társul.”³²² *Martha McCarthy* idézvé: „az illegális droghasználat ösztönzése a bomlasztáshoz való mindennemű kapcsolat nélkül is korlátozható”,³²³ valamint „a Bíróság a *Morse* döntésben egy új standardot alakított ki, amely alapján a „diák jólétére” hivatkozással kivonja a véleménynyilvánítást az alkotmányos védelem alól.”³²⁴

A *Morse* ítélet kiterjedt értelmezése szerint az illegális drogok, illetve bármely, olyan, jog által tiltott tevékenység népszerűsítése, amely az iskola alapvető oktatási célkitűzésével szemben áll, nem védendő a véleménynyilvánítás szabadságára hivatkozva.³²⁵ E szempont már a *Hazelwood*-ügyben is megjelenik, de tétellel csak a *Morse*-ügy révén vált. E döntés szerepe, a *Hazelwood*-ügyhöz hasonlóan, igen csekély a cyber-megfélémlítési ügyek ítélezési gyakorlatában, noha minden ítéletben megemlítik, ami alátámasztja alapeseti jellegét

³¹⁹ *Hazelwood* 19.különvélemény.

³²⁰ Lásd *Hazelwood* 19-24.különvélemény.

³²¹ *Morse v. Frederick*, 2007, 551 U.S. 393, 1.

³²² *Morse* 18.

³²³ MCCARTHY 2014, 814.

³²⁴ MCCARTHY 2014 814. lábjegyzet 33.

³²⁵ Lásd AUERBACH 2008-2009, 1651-1652.

E négy ügy ismertetése elengedhetetlen volt, hiszen több évtized telt el az első ítélet óta, mégis az egyesült államokbeli cyber-megfélemlítési esetjog e döntésekre épül. Habár a diákok véleménynyilvánításának formái 1969 óta rengeteget változtak, az alkotmányos szabadság kontra iskolai fegyelmezési jogkör ellentmondása örök. A diákok bántják, megfélemlítik és megalázzák egymást, az iskola pedig fellép ez ellen, ám mára a szintér megváltozott, eltűnt a tanárok szeme elől. Az iskola pedig, a közbelépésekor, olyan helyzetben találja magát, ahol még nincs kidolgozott szabályozás, nincsenek kikristályosodott megoldások, valamint a diákok alapjogai ütköznek, mégis az iskolai fegyelmező döntések ellen indulnak az eljárások. Mindezek folytán az iskolák egy bizonytalan, homályos környezetben találják magukat mind az Egyesült Államokban, mind hazánkban. A tengerentúlon erre megoldást nyújthat egy USALB döntés, ha rendezi az alább feltárt kérdéseket. Hazánkban sajnos, még a gondok felismeréséhez sem igazán jutottak el. Első lépésként, nagyobb figyelmet kellene szentelni a jelenségnek, majd jogalkotói lépésekre lenne szükség, valamint országos prevenciós program indítása is indokolt, hogy a diákok, tanárok, szülők egyaránt szembesüljenek a cyber-megfélemlítés jelenségével, veszélyeivel, kezelési lehetőségeivel. Ohio kutatóutam során lehetőségem nyílt beszélgetni Robert Salem professzorral, aki a Safer School Program keretében megfélemlítés elleni programot dolgozott ki, valamint a Department of Education kormányzati kutatásban is részt vett. Álláspontja szerint az USA-ban mára már mindenki tudja, hogy mit jelent a cyberbullying. Minderre bizonyítékul szolgálhat az is, hogy a 2016-os amerikai elnökválasztáson, Donald Trump republikánus elnökjelölt felesége kijelentette, hogy First Lady-ként a cyberbullying elleni küzdelmet kiemelt célként kezeli.³²⁶ Salem szerint ugyanakkor nem biztos, hogy a mögötte álló szabályozás ugyanilyen világos mindenki számára, de a jelenség egyre növekvő veszélyeivel, illetve a kifejezés alapvető jelentésstartalmával tisztában vannak. Mindezzel szemben Magyarországon még mindenki az internetes zaklatással azonosítja, sőt első hallásra sokan nem is tudják, hogy valójában mit is takar ez a jelenség. A hibás magyar terminológiáról, illetve a jelenlegi magyar *status quo*-ról a következő fejezetben értekezem részletesebben.

Mindazonáltal a fentebbi esetek, és az általuk kimunkált tesztek bemutatása elengedhetetlen volt, hiszen így válik érthetővé a könyv jelen fejezetét képező cyber-megfélemlítési esetek elbírálásának, valamint az azokban elemzett problémáknak a mikéntje. Mind ezt jól bizonyítja, hogy a legtöbb szakirodalomban ezen esetek említésre kerülnek.³²⁷

Továbbá, a szakirodalom élénk figyelmén kívül, általános az a bírói gyakorlat, amely szerint az ügy összes körülményét, a történeti tényállást értékeli a bíróságok, majd valamely imént bemutatott tesztet alkalmaznak. Példának okáért, ha egy vulgáris, bujálkodó vélemény hangzik el, akkor a Fraser-tesztet hívják fel, amennyiben pedig azt kell eldönteni, hogy iskolai volt-e a rendezvény, abban az esetben, a Hazelwood-teszt kerül előtérbe. Amennyiben sem a Fraser-, sem a Hazelwood- vagy a Morse-teszt nem alkalmazható, úgy a Tinker-teszt lényeges bomlasztás eleme szolgál általános megoldásként.³²⁸ Ezt a rendszert a Kilencedik Körzeti Fellebbviteli Bíróság munkálta ki, amit megerősített az USALB is. Minderről részletesebben a cyber-megfélemlítési ügyek ismertetése során értekezem.

³²⁶ BRADNER 2016.

³²⁷ HOROWITZ – BOLLINGER 2014, 36., 50-53.; AUERBACH 2008-2009, 1648-1652.; HOSTETLER 2014, 4-6.; ERB 2008, 261-263.; GREENHILL 2010-2011, 724-728.; PONGÓ 2015, 539-541.; PHILLIPS 2015.

³²⁸ HOSTETLER 2014, 19.

III.3. Anomáliák az USA cyber-megfélemlítési esetjogában

Az esetjogi fejezet során az USA bíróságainak joggyakorlatában fellelhető egyes hibákat, anomáliákat emeltem ki. A bírói gyakorlat tekintetében fontos már az elején deklarálni, hogy a cyber-megfélemlítési ügyek kapcsán nincs egységes álláspont, mivel az USALB következetesen visszautasítja a writ of certiorari-kat, indokolás nélkül.³²⁹ Ebből kifolyólag a különböző szintű állami és szövetségi ítélkező testületek a saját értékrendjük és tudásuk alapján kezelik és döntenek el a felmerülő eseteket. Tekintettel arra, hogy a szakirodalom, a cyber-megfélemlítési esetjog következtelenségét látja, sürgeti egy közös megoldási séma kialakítását. A Kaliforniai Központi Kerületi Bíróság egyik ítéletében olyan érvelést találtam, amely alkalmas lehet e séma mintájaként szolgálni. Ebből kifolyólag, miként azt fentebb jeleztem, e döntés képezi a könyv *de lege ferenda* javaslatát. E sémát lehetőségem volt 2016 októberében, hat amerikai jogászprofesszorral megvitatni (Toladoi Egyetem Jogi Kar, Ohio).³³⁰ Az alábbi értekező részben, a professzorok tanácsait is szem előtt tartva végzem el az ítéletek elemzését.

III.3.1. A Megoldás? – J.C.-ügy³³¹

A jogesetben az alábbi tények vitathatatlanul fennálltak. J.C., középiskolai diák, egy étteremben, rögzített egy videót, iskola után a barátaival. A videón, J.C. egyik barátja vulgáris és profán nyelvezettel beszélt a kiszemelt diákról, C.C.-ről. A felvétel során J.C. folyamatosan biztatta barátját, hogy ne hagyja abba a C.C.-ről való megnyilatkozást. Még ezen a napon, J.C. az otthoni számítógépéről feltöltötte a videót a YouTube-ra, és 5-10 diákkal, köztük C.C.-vel, kapcsolatba lépett, hogy nézzék meg azt.³³² J.C. megkérdezte C.C.-t, hogy törölje-e a videót, de C.C., édesanyja tanácsára, nem kérte a törlést, így másnap meg tudta mutatni azt az iskola vezetőinek. Miután másnap valóban megmutatta a felvételt, nem kívánt megjelenni az órákon, mert megalázva és megsértve érezte magát. Ennek ellenére, az iskolai tanácsadó meggyőzte, hogy vegyen részt az órákon, így csupán egyet hagyott ki.³³³

E ponton a tárgyalt véleménynyilvánítási szabadság korlátai mellett egy másik alapjogi vetület is kiemelhető, nevesül az oktatáshoz való jog, amelynek sérelme minden olyan ügyben fennáll, ahol az áldozati szerepkörben nem egy iskolai alkalmazott, hanem egy másik diák áll. Jellemző eredménye a cyber-megfélemlítésnek, hogy az áldozat nem kíván iskolába menni az őt ért támadó magatartás nyomán, miként ezt jelen eset is példázza. Ezáltal sérül az áldozat oktatáshoz való joga, amely miatt ütközés állhat fenn a

³²⁹ BENDLIN 2013, 27. lábjegyzet idézi *Kowalski v. Berkeley County Schools*, 132 S. Ct. 1095 (2012) (mem.), denying cert. to 652 F3d 565 (4th Cir. 2011); *Blue Mountain School District v. J.S. ex rel. Snyder*, 132 S. Ct. 1097.

(2012) (mem.), denying cert. to 650 F3d 915 (3d Cir. 2011) (consolidated pursuant to Supreme Court Rule 12.4 with *Hermitage School District v. Layshock*); és *Doninger v. Niehoff*, 132 S. Ct. 499 (2011) (mem.), denying cert. to 642 F3d 334 (2d Cir. 2011).

³³⁰ Eric Chaffee (szerződések joga), Bruce M. Kennedy (jogi kutatás), Lee J. Strang (alkotmányjog, Első Alkotmánykiegészítés), Benjamin G. Davis (szerződések joga, alternatív vitarendezési eljárások), Agnieszka McPeak (tort jog, magánszféra, jog és közösségi média kapcsolata), Robert S. Salem (bullying, cyberbullying).

³³¹ *J.C. v. Beverly Hills Unified School District*, United States District Court Central District of California, CV 08-03824 SVW, (2009).

³³² WEGMAN 2012-2013, 751.

³³³ HOSTETLER 2014, 7.

véleménynyilvánítás szabadsága és az oktatáshoz való jog között. A cyber-megfélémlítés, első fejezetben foglalt, jogszabályi definíciójának meghatározásakor is kiemeltém ezt az ellentmondást. Ugyan az áldozat, jelen ügyben, csupán egy tanítási órát hagyott ki, de a jogok közötti kollízió világosan látszik. E ponton jelenik meg az absztrakt, törvényi definíció szükségessége az alapjogi kollízió feloldásában. Az esetjogi tapasztalatok alapján, a jogszabály szövegének, vagy annak indokolásának tartalmaznia kellene, hogy mennyi mulasztás, hány óra kihagyását követően tekinthetjük úgy, hogy az oktatáshoz való jog nagyobb sérelmet szenvedett, mintsem azt tolerálhatnánk a véleménynyilvánítás szabadságának védelme érdekében. Következésképpen, egységesebb joggyakorlat alakulhatna ki. Természetesen, a kérdés nem rendezhető mennyiségi alapon, így attól, indokolt esetben, eltérés lehetséges, de általános vagy minimális számot tartalmazó iránymutatásra szükség lenne. Ugyanakkor azt is tisztázni kellene, hogy az iskolai szabályzat (és esetleg a mögötte lévő jogi/törvényi felhatalmazás a szabályozásra) milyen terjedelmű, számol-e ezzel vagy további alapjogi konfliktussal, lehet-e hatása egy diák iskolai jogviszonyára az iskolán kívüli magatartása, és ha igen, akkor milyen eljárásban kell ezt bizonyítani, vizsgálni.

A történeti tényállásra visszatérően, J.C. két napos felfüggesztést kapott. A videót kb. 15 diák, valamint az iskola vezetői látták a vizsgálat során. Fontos, hogy a YouTube blokkolva volt az iskolai számítógépeken, így a diákok nem tudták megnézni a felvételt a campuson. A vizsgálat jegyzőkönyve szerint az iskola területén kizárólag akkor nyitották meg a videót, amikor a vezetőség azt engedélyezte a vizsgálat során.³³⁴

J.C. pert indított az Első Alkotmánykiegészítésben foglalt jogainak megsértése miatt, s az ügy a Kaliforniai Központi Kerületi Bíróság elé került, ahol az érdemi vizsgálat fókuszában a véleménynyilvánítási szabadságának megsértése volt. A fő kérdés tehát abban állt, hogy volt-e az iskolának felhatalmazása J.C. felfüggesztésére, vagy az iskola döntése sértette a diák véleménynyilvánítási szabadságát? „*Annak érdekében, hogy megoldjuk ezt a kérdést, a Bíróságnak meg kell határoznia az iskola hatáskörének hatályát arra vonatkozóan, hogy szabályozhatja-e a diákok olyan véleménynyilvánítását, amely off-campus eredetű, de hatást gyakorol az iskolára.*” – érvelt a Bíróság.³³⁵ E logikát követve, a Bíróság röviden ismertette a *Tinker*, *Fraser*, *Hazelwood* és *Morse* döntéseket, valamint az azokban kialakított teszteket, doktrínákat.

Ezt követően a Kerületi Bíróság a saját körzetének fellebbviteli fórumát adó, Kilencedik Körzeti Fellebbviteli Bíróság azon iskolán kívüli esetekkel kapcsolatos döntéseit idézte, amelyek „elérték a campust”.³³⁶ A *Lavine v. Blaine School District*³³⁷ esetben, a Kilencedik Körzeti Fellebbviteli Bíróság a *Tinker*-ügy alapján elemezte az esetet, függetlenül annak iskolán kívüli eredetétől. Ezen ítéletben, a Kilencedik Körzet felállította a következő rendszert az USALB diák véleménynyilvánítási tesztek tekintetében: (i) vulgáris, bujálkodó, obszcén és nyilvánvalóan támadó vélemény esetén a Fraser-teszt; (ii) iskola által szponzorált események során elhangzó vélemény tekintetében pedig a Hazelwood-teszt alkalmazandó; és (iii) minden egyéb, az előzőek alá nem vonható esetben a Tinker-teszt az irányadó.³³⁸ (A Kilencedik Körzet ítélete szerint e rendszert a korábbi,

³³⁴ J.C. 2-6.

³³⁵ J.C. 8.

³³⁶ J.C. 12.

³³⁷ *Lavine v. Blaine School District*, 257 F. 3d 981 - Court of Appeals, 9th Circuit (2001).

³³⁸ J.C. 13.

Kilencedik Körzet által eldöntött, *Chandler v. McMinnville School District*-ügyben dolgozták ki.)³³⁹ Mindazonáltal kiemelendő, hogy az imént felvázolt rendszert az USALB a *Morse*-ügy révén is megerősítette.

Végül, a Kilencedik Körzet elemezte a tinkeri lényeges bomlasztás tesztet, majd megállapította, hogy az iskola ésszerűen előreláthatta a jövőbeni lényeges bomlasztás bekövetkezését az iskolakörnyezetben.³⁴⁰

Továbbá, a Kaliforniai Központi Kerületi Bíróság a *J.C.* ítéletben több cyber-megfélémlítési esetet is idézett, amelyeket a lényeges bomlasztás teszt alapján döntöttek el, függetlenül a vélemény iskolán kívüli eredetére.³⁴¹ Következésképpen, a Bíróság kijelentette, hogy amennyiben a lényeges bomlasztás előrelátható kockázata megállapítható, abban az esetben az iskola azon cselekménye, amellyel a diák véleménynyilvánítási szabadságát korlátozza, megengedhető.³⁴² Mindezek ellenére, a Bíróság megjegyezte, hogy egyes Körzeti Fellebbviteli Bíróságok (különösen a Második Körzet) fontosnak találja a véleménynyilvánítás forrásának kérdéskörét, s ezen bíróságoknak először az eredet kérdését kell megoldaniuk, mielőtt alkalmazzák bármely USALB tesztet.³⁴³ Ugyanakkor, „*meghatározni, hogy egy internetes vélemény honnan ered, legalább annyira bonyolult kérdés, mint meghatározni, hogy mikor kezdődött az élet.*”³⁴⁴

Álláspontjának erősítése végett, a Bíróság idézi a *Wisniewski*-ügyet (lásd alább), és hangsúlyozza, hogy a Második Körzet elsőként azt vizsgálta meg, hogy fennáll-e a kapcsolat (nexus) a vélemény és az iskola között, és ha jól megalapozottnak találta a nexus létét, alkalmazta a Tinker-teszt ésszerűen előrelátható lényeges bomlasztás elemét. Tette mindezt anélkül, hogy átformálta volna az iskolán kívüli véleménynyilvánítást iskolaivá, miként azt a Negyedik Körzet *Kowalski* ítéletében láthattuk. Ez a megközelítés remekül illeszkedik a Kilencedik Körzet által felvázolt rendszertanba, mivel az USALB tesztek közül, iskolán kívüli véleményre, kizárólag a Tinker-teszt alkalmazható.³⁴⁵ Mindezekből kifolyólag, a Kaliforniai Központi Kerületi Bíróság úgy határozott, hogy a *J.C.*-ügyben, a Tinker-tesztet kell alkalmaznia. Annyiban veszélyes e módszer a cyber-megfélémlítési joggyakorlatra vonatkozóan, hogy a legtöbb eset olyan iskolán kívüli eredetű diák véleménynyilvánítással kapcsolatos, amelyek jelentős iskolai hatással bírnak, mint a *J.C.*-ügyben, azonban nem transzformálódnak iskolaivá, mint a *Kowalski*-ügyben. Ebből kifolyólag egyetlen USALB által kimunkált diák véleménynyilvánítási teszt sem lesz alkalmazható, kivéve a *Tinker*-t, mivel azon tesztek kizárólag iskolai véleménynyilvánítás során értelmezhetők, s attól, hogy egy iskolán kívüli vélemény iskolai hatással bír, még nem lesz iskolai. Összefoglalóan tehát, a *Tinker* az egyetlen olyan USALB teszt, amely iskolán kívüli eredetű diák véleménynyilvánítási ügyekben alkalmazható, s e teszt 1969-ből származik, amikor az internet, a mobiltelefon, és a Wi-Fi hozzáférés még ismeretlen fogalmak voltak. Noha a teszt alkalmazása iránti kétségeim nem a korából adódnak, hiszen e könyv is egy római jogból eredő elvet hív fel, azonban a robbanásszerű, technológia által kiváltott társadalmi változások következtében a kommunikáció egyre gyorsabb és interaktívabb, így a virtuális térben elkövetett cselekmény percek alatt körbejárhatja a világot, és megszámlálhatatlan emberhez juthat el. Álláspontom szerint, az USALB 1969-ben nem

³³⁹ *J.C.* 13. 3. lábjegyzet.

³⁴⁰ *J.C.* 13-14.

³⁴¹ Lásd *J.C.* 14-15.

³⁴² *J.C.* 15.

³⁴³ *J.C.* 15.

³⁴⁴ BENDLIN 2013, 48.

³⁴⁵ Egyes álláspontok szerint az off-campus véleménynyilvánításokra nem alkalmazható a Tinker-teszt. HO 2012, 812.; BENDLIN 2013, 48-49.; GOLDMAN 2011, 430.

ilyen társadalmi és technológiai környezetre figyelemmel alkotta meg a Tinker-tesztet, mégis a mai kor innovatív megoldásokat vár el nem csak a mérnököktől, fejlesztőktől, orvosoktól, hanem a jogászoktól is. Emiatt, egy technológia-indukált problémát a már létező (Tinker) teszt továbbfejlesztésével lehet megoldani (lásd alább Graves bíró különvéleménye a *Bell*-ügyben). Ugyanakkor, a Tinker-tesztet át kell formálni akként, hogy hatékony megoldásként tudjon szolgálni a modern kor új kihívásaihoz.

E rövid kitekintést követően, a *J.C.* ítéletben, a Kaliforniai Központi Kerületi Bíróság felhívta a Második Körzeti Fellebbviteli Bíróság *Doninger v. Niehoff* és a Pennsylvaniai Legfelsőbb Bíróság *J.S. v. Bethlehem Area School District* ítéleteit, amelyekben a vélemény és az iskola közötti elegendő, megfelelő kapcsolat (sufficient nexus) keresése volt az első vizsgálati pont.^{346,347} Mind a *Wisniewski*, *Doninger* és *J.S.*-ügyekben elsőként a kapcsolatot (nexus) vizsgálta a bíróság, majd a fennálló körülmények értékelése nyomán megállapította, hogy a vélemény iskolán kívüli, jelentős iskolai hatással társulva, s ebből kifolyólag a Tinker-teszt alkalmazandó. E két lépcsős vizsgálat kiváló módja a cybermegfélemlítési esetek kezelésére, azzal, hogy a bíróságoknak a második lépcsőben, tények alapján kell megállapítani, hogy az eset iskolán kívüli vagy iskolán kívüli jelentős iskolai hatással társítva, avagy iskolai; azaz kötelességük meghatározni azon elemeket, amelyek alapján iskolán kívüli véleménynek titulálják, vagy iskolaivá transzformálják. Továbbá, ha a véleményt iskolaiként értékeli, akkor elsőként az iskolai, speciális USALB tesztek (Fraser-, Hazelwood-, Morse-teszt) kell alkalmazniuk, mielőtt a Tinker-tesztet hívják fel.³⁴⁸

Ha e kétlépcsős vizsgálatot alkalmaznák országszerte az USA bíróságokon, a cybermegfélemlítési joggyakorlat egyértelműbb és egységesebb lenne. Mindez kiszámíthatóbb rendszert hozna létre az iskolai munkatársak, diákok, bíróságok és a jogtudósok számára egyaránt. A fentebbi, *J.C.*-ügy következtetése iránymutatásul szolgálhatna minden bíróság számára, miközben a Kaliforniai Központi Kerületi Bíróság több általános követelményt fogalmazott meg az iskolán kívüli eredetű diák véleménynyilvánítási ügyek vonatkozásában.

Első megállapításuk, hogy azon iskolán kívüli véleményre, amelyet az iskolába eljuttatnak, vagy az felkelti az iskolai vezetőség figyelmét, és ténylegesen, vagy előreláthatóan lényeges bomlasztást okoz az iskolában, függetlenül a földrajzi eredetétől, a Tinker-teszt az irányadó, és az iskola ezt megfelelően szabályozhatja a bírósági többség szerint.³⁴⁹

Másodsorban, néhány bíróság akkor alkalmazza az USALB tesztek, ha a vélemény és az iskola között fennáll az elegendő, megfelelő kapcsolat (nexus).³⁵⁰ Ugyanakkor nem tisztázott, hogy mikor áll fenn. A Második Körzeti Fellebbviteli Bíróság szerint abban az esetben, ha „*ésszerűen előrelátható, hogy a vélemény el fogja érni a campust.*”^{351,352} Ezen megközelítés többnyire a Második Körzetben általános, de láthattuk ennek megjelenését a *J.S.*-ügyben is, amely Pennsylvaniában született. (Pennsylvania állam a Harmadik Körzeti Fellebbviteli Bíróság joghatósága alá tartozik.)

³⁴⁶ *J.C.* 16-18.

³⁴⁷ Lásd HOROWITZ – BOLLINGER 2014, 43.; WEGMAN 2012-2013, 755.; HOSTETLER 2014, 16-17.

³⁴⁸ BENDLIN 2013, 65.

³⁴⁹ *J.C.* 22.

³⁵⁰ ERB 2008, 264.

³⁵¹ *J.C.* 22.

³⁵² Elegendő kapcsolatra vonatkozóan lásd WEGMAN 2012-2013, 755-756.

Harmadsorban, azon esetekben, ahol a diák kifejezett erőfeszítéseket tesz annak érdekében, hogy a véleménynyilvánítása iskolán kívüli maradjon, az USALB tesztek nem alkalmazhatók.³⁵³

Mindegyik pontot elemezte a Kaliforniai Központi Kerületi Bíróság a *J.C.* ítéletben, s a Bíróság úgy döntött, hogy a Kilencedik Körzet által kialakított rendszer alapján a földrajzi eredet nem számít, mivel a Tinker-teszt egyaránt alkalmazható iskolán kívüli és iskolai véleményekre is. Amennyiben a Bíróság, jelen *J.C.*-ügyben, alkalmazná a Második Körzet megközelítését, és a vélemény eredetét vizsgálná, az elegendő, megfelelő kapcsolat (nexus) megállapítható lenne a fentebb ismertetett történeti tényállási elemek folytán (C.C. bement az édesanyjával az iskolába az incidens utáni napon, a videót többen megnézték az iskola tanulói közül), így kijelenthető: ésszerűen előrelátható volt, hogy a vélemény el fogja érni a campust, miként azt a Második Körzet vizsgálata megkívánja.³⁵⁴ Továbbá, *J.C.* nem tett kifejezett erőfeszítéseket annak érdekében, hogy off-campus tartsa a véleménynyilvánítását.³⁵⁵ Következésképpen, a Bíróság úgy határozott, hogy a *Tinker*-ügy alapján jár el. E ponton azonban a Bíróságnak azt kellett eldöntenie, hogy tényleges vagy ésszerűen előrelátható lényeges bomlasztást okozott-e a vélemény.³⁵⁶

J.C. lényeges bomlasztás vizsgálata

E probléma feloldása érdekében, a Bíróság lefolytatott egy vizsgálatot, amely rendkívüli mértékben támaszkodott a tényekre, s a létező esetjog nem kínált rá világos iránymutatást,³⁵⁷ bár néhány tényező különös jelentőséggel bírt az elemzés során.³⁵⁸

- (i) Az általános hangulat megváltozása, néhány tiltakozás és felszólalás az iskolában nem elegendő a lényeges bomlasztás szintjének eléréséhez.³⁵⁹
- (ii) Ha egy diák véleménynyilvánítása erőszakos vagy fenyegető az iskola tagjaira, abban az esetben több bíróság is megalapozottnak találta az ésszerűen előrelátható lényeges bomlasztás megállapítását. Miként azt a *Wisniewski*-ügyben is láthatjuk, önmagában a vélemény erőszakos tartalma megalapozhatja az előrelátható bomlasztást.³⁶⁰
- (iii) A bíróságoknak fel kell térképezniük, hogy az iskola alkalmazottait a rendes iskolai munkájuktól elvonja-e az esemény kezelése.³⁶¹
- (iv) A bíróságoknak értékelniük kell, hogy az iskola reagálása bizonyítékokon vagy tényeken alapult-e az előrelátható lényeges bomlasztás előrejelzése kapcsán.³⁶²

A Bíróság, ezen pontok segítségével megállapította, hogy *J.C.* sem tényleges, sem ésszerűen előrelátható lényeges bomlasztást nem okozott.^{363,364}

ad (i) Egy felzaklatott szülő és egy diák, aki egy tanórát kihagyott, nem éri el a lényeges bomlasztás szintjét.³⁶⁵

³⁵³ *J.C.* 22.

³⁵⁴ *J.C.* 22-23.

³⁵⁵ *J.C.* 25.

³⁵⁶ *J.C.* 27.

³⁵⁷ *J.C.* 28.

³⁵⁸ Egyes tényezőkre példaként lásd még: ERB 2008, 266.

³⁵⁹ *J.C.* 46.

³⁶⁰ *J.C.* 33-34.

³⁶¹ *J.C.* 34.

³⁶² *J.C.* 36.

³⁶³ *J.C.* 40.

³⁶⁴ HOROWITZ – BOLLINGER 2014, 39.; WEGMAN 2012-2013, 751.; HOSTETLER 2014, 8-9.

³⁶⁵ HOROWITZ – BOLLINGER 2014, 39.; WEGMAN 2012-2013, 752.

ad (ii) J.C. videója nem volt erőszakos, és nem tartalmazott semminemű fenyegetést az iskola valamely tagjára. Illetve, semmilyen konfrontáció nem alakult ki sem J.C. és C.C., sem C.C. és más diákok között.

ad (iii) Olyan diákok közötti konfliktusok kezelése, akik egymás érzéseire tekintet nélkül megbántják egymást, valamint az ilyen típusú „csatározások” hatásainak feldolgozásában nyújtott igazgatói és tanácsadói segítségnyújtás az iskolai alkalmazottak kifejezett feladata. Ebből kifolyólag, őket az ügy során nem vonták el feladataiktól, éppen ellenkezőleg, hivatali kötelezettségeiket kifogástalanul teljesítették.

ad (iv) Az iskola semmilyen bizonyítékkal nem támasztotta alá azon intézkedését, hogy J.C.-t a videó miatt megfegyelmezte.³⁶⁶

E vizsgálat lefolytatását követően, a Bíróság feltérképezte, hogy volt-e olyan bizonyíték, amely az iskola érvelését támogatja, s így a bomlasztás ésszerűen előreláthatóvá vált volna. Ám semmilyen bizonyíték nem létezett, amely korábbi, releváns kapcsolatot mutatott volna J.C. és C.C. között. Továbbá, semminemű fizikális vagy verbális konfrontáció nem alakult ki közöttük, sőt az iskola történetében sem volt ehhez hasonló eset, amely lényeges bomlasztást okozott volna.

Összefoglalóan, a Bíróság nem találta megalapozottnak sem a tényleges, sem az ésszerűen előrelátható lényeges bomlasztást.

Mindazonáltal, a J.C. ítélet alapvető fontosságú, mivel rávilágít a cyber-megfélemlítési esetek legnagyobb problémáira, és megoldást kínál, sőt egy lehetséges ítélkezési sémát is megalapozott. A Bíróság ugyanis összegezte a jelenleg fennálló esetjogot, azzal, hogy a Körzeti Bíróságok közötti anomáliákat, úgynevezett „circuit split”-eket is kiemelte. Továbbá, az előtte fekvő ügyet mind a Kilencedik Körzet, mind a Második Körzet által alkalmazott megközelítés szerint elemezte. A Második Körzet módszere alapján, a jövőben a bíróságok képesek lehetnek eldönteni, hogy mikor transzformáljanak egy iskolán kívüli véleményt iskolaiává, s hogyan kezeljék az így kialakult helyzetet. Amennyiben az elegendő, megfelelő kapcsolat megalapozott, úgy eldönthetik, hogy iskolán kívüli marad-e a vélemény, vagy iskolán kívüli marad ugyan, de jelentős iskolai hatással, vagy egészeben iskolaiává kell azt alakítani. Az első esetben az iskola nem bír felhatalmazással a diák véleményének korlátozására, a második során kizárólag a Tinker-teszt alkalmazható az adott esetre, míg iskolai kategória tekintetében minden USALB teszt hivatkozható. A séma megköveteli, hogy a bíróságok igazolják döntéseiket, nem kerülhetnek ki fontos kérdéseket az ítéleteikben. Továbbá, a Bíróság létrehozta a lényeges bomlasztás vizsgálatot, ami irányítúként szolgálhat más, akár magasabb szintű (szövetségi) bíróságok számára is.

Az ítélet értékei közé tartozik, hogy a Kaliforniai Központi Kerületi Bíróság követte saját rendszerét és logikáját, azaz következetesen végigelemezett minden, általa létrehozott vizsgálati pontot, indokolta a következtetéseit, és bizonyítékokat igyekezett felhozni azok alátámasztásra vagy éppen megcáfolására. Ha több, ehhez hasonló, jól felépített, megalapozott ítélet születne cyber-megfélemlítési kérdésekben, akkor lényegesen kiszámíthatóbb, egységesebb esetjog alakulna ki az USA-ban.

III.3.2. J.C.-ügy az elemzési séma tükrében

Kissé rendhagyó módon, de az előzőekben elemzett jogesetnek köszönhetően elkészített általános elemzési sémát nem a kutatás összegzésében, hanem már előbb ismertetem,

³⁶⁶ J.C. 40-44.

amely egyben *de lege ferenda* javaslatként is szolgálhat a jogi szabályozással még nem vagy csak töredékesen rendelkező országok számára, ahol ilyen jellegű jogsértések jelennek meg. Céлом az, hogy e séma bemutatásával a jogesetek bírósági döntéseinek kritikája egységes szempontok alapján váljon összehasonlíthatóvá.

A következőkben az egyes ügyeket analizálom, majd minden ügyet beillesztek az itt felvázolt elemzési sémába is. E metódus nyomán kiderül, hogy a séma alkalmas-e az egységes gyakorlat kialakítására, avagy sem. Amennyiben a tényállások ismeretében, a séma alkalmazásával sem jutunk más eredményre, mint az eredeti bírósági döntések, úgy jelen elemzési séma általános használata mégis indokolt, mivel egységesíti a bírósági értékelés és bizonyítás szempontjait, segítve az egységes és egyértelmű joggyakorlatot.

A *J.C.*-ügy alapján, egy jogvitában, az eljáró bíróságnak a következő elemzési sémát célszerű követnie. Az adott ügyet a kétlépcsős-teszt nyomán kell eldönteni:

(i) annak megállapítása, hogy az elegendő, megfelelő kapcsolat (*nexus*) fennáll-e a diák véleménynyilvánítása és az iskola között. A *J.C.*-ügytől eltérően azonban, a Második Körzeti Fellebbviteli Bíróság megközelítését tartom helyesnek, így a véleménynyilvánítás eredete fontos szempont, azt nem lehet figyelmen kívül hagyni. A *J.C.*-ügyben megapozottnak tekinthető ez a lépcső, hiszen *J.C.* diáktársaival osztotta meg a felvételt, köztük az áldozattal is. Ráadásul *C.C.* másnap nem akart iskolába menni, és egy tanórát ki is hagyott (ha a tanácsadó nem lép közbe, akkor több óráról is hiányzott volna). Mindezek fényében az iskola és a véleménynyilvánítás közötti kapcsolat fennállt.

(ii) A *nexus* erősségének értékelése képezi a második lépcsőt. Attól függően, hogy mennyire erős ez a kapcsolat, beszélhetünk iskolán kívüli esetről, amely esetén semmilyen *USALB* teszt nem alkalmazható, és az iskola nem jogosult eljárni. Abban az esetben, ha a diák erőfeszítéseket tesz annak érdekében, hogy véleménye ne érje el az iskolát, kizárólag iskolán kívüli véleményként értékelhető a diák cselekménye. (Erre példaként szolgálhat a *Porter v. Ascension Parish School Board*-ügy,³⁶⁷ ahol a diák a szekrényébe dugta el a rajzát, amelyet két évvel később a testvére vitt be az iskola területére. Ilyen helyzetben a rajzot készítő diák alkotása ugyan alkalmas lehetett lényeges bomlasztás okozására, viszont ő mindent megtett annak érdekében, hogy a képe ne kerüljön az iskola területére.)³⁶⁸ E pont átmenetet képez az első és a második lépcső között, hiszen a kapcsolat meglétének vizsgálata során dől el, hogy egyáltalán indokolt-e vizsgálni a vélemény és az iskola közötti kapcsolatot. Amennyiben igen, például az iskola eljárása miatt, de a kapcsolat túl távoli, vagy nem elegendő, nem megalapozott, akkor iskolán kívüli marad, és további teendője nincs a bíróságnak.

Amennyiben a kapcsolat erős, de a tényállás tükrében nem értékelhető iskolaiként, úgy iskolán kívüli vélemény marad, jelentős iskolai hatással. Ekkor kizárólag a *Tinker*-teszt hívható fel, hiszen iskolán kívüli diák véleménynyilvánításra a többi teszt nem alkalmazható. Kérdés, hogy mikor állhat elő ilyen eset. Példaként említhető a később elemzésre kerülő *Snyder*-ügy, ahol a diák iskolaidőn kívül, *off-campus* hozott létre egy álprofil az igazgatójáról. A profil vulgáris nyelvezetű volt, azonban a *MySpace* oldalt blokkolták az iskolában, így sohasem nyitották meg azt a *campus* területén, valamint a profil „privátra” volt állítva, így nem láthatta azt bárki a közösségi oldal felhasználói közül. Ám a profil mégis eljutott az iskolába, s ott jelentős hatást fejtett ki, amely miatt bíróság kénytelen volt elemezni a helyzetet. Az ügyről alább részletesen értekezem.

Ha pedig a vélemény ugyan iskolán kívüli eredetű, de a körülmények alapján látható, hogy az kifejezetten az iskolakörnyezetre irányult, illetve ott kívánt hatást kifejteni, akkor

³⁶⁷ *Porter v. Ascension Parish School Board*, 393 F.3d 608, 615 n.22 (5th Cir. 2004).

³⁶⁸ Ho 2012, 800.

iskolaiként értékelhető.³⁶⁹ Erre szolgálhat példaként *Kowalski*, amely során egy MySpace csoportot hozott létre Kara Kowalski, s száz diákot hívott meg az iskolából, majd röviddel a csoport létrehozását követően az egyik diák az iskola számítógépén nyitotta meg az oldalt, majd onnan írt kommenteket, töltött fel képeket a csoportba. Jól látható, hogy a tényállási elemek itt sokkal közvetlenebbül kapcsolhatók az iskolához, mint a *Snyder* esetén. Abban az esetben, ha a bíróság iskolaivá transzformálja az adott véleményt, úgy köteles lesz először a speciális USALB tesztek – Fraser, Hazelwood, Morse – alkalmazni, mielőtt a Tinker-tesztet felhívna. Mindez a *lex specialis derogat legi generali* elvéből következik. Tekintettel arra, hogy az USA jogrendszere nem római jogi alapokon nyugszik, így e kérdés jelentősége az angolszász rendszerben kérdéses. Ebből kifolyólag, tanulmányutam során megvitattam e jogelv szerepét az USA jogrendszerében. A szakmai konzultáció során bebizonyosult, hogy az elv azonos szereppel bír az amerikai jogrendszerben, mint hazánkban. Ennek következtében, jelen érvelés nem egy kontinentális jogi jogintézmény, angolszász jogi kultúrkörbe való átültetése, hanem egy ott is meglévő jogelv szerepére való figyelemfelhívás a jogalkalmazásban.³⁷⁰

Természetesen, a bíróságok mérlegelésére kell bízni, hogy a tények értékelése során iskolán kívüli eredetű jelentős iskolai hatásúként vagy iskolaiként értékelik az adott véleménynyilvánítást. Habár a széles mérlegelési jogkör nehezíti az egységes joggyakorlatot, az elemzési séma nem teszi azt feleslegessé, mivel a séma nem vitatja el a bírák mérlegeléshez való jogát, különös tekintettel a történeti tényállás egyes sajátosságaira. Pusstán arról van szó, hogy kötelező elemezni és értékelni a hatást, ugyanis, ha iskolaiként értékeli a bíróság az adott véleményt, abban az esetben köteles a speciális tesztek alkalmazni, s azok alapján eldönteni az adott ügyet, és azok eredménytelensége esetén hívhatja fel a Tinker-tesztet, általános megoldásként.

Abban az esetben, ha megállapította a bíróság, hogy fennáll az elegendő, megfelelő kapcsolat, majd értékelte, hogy annak erőssége alapján a fent említett három kategória közül melyikbe sorolható a véleménynyilvánítás, láthatóvá válik, hogy mely teszt alkalmazandó. Ha iskolán kívüli marad a vélemény, akkor a bíróság kijelenti, hogy az iskolának nincs felhatalmazása a vélemény korlátozására. Amennyiben iskolán kívüli eredetű jelentős iskolai hatással bírónak ítéli, úgy kizárólag a Tinker-teszt, mint az egyetlen, iskolán kívüli diák véleménynyilvánításra is alkalmazható teszt hívható fel. Iskolai véleményként való értékelés esetén pedig a speciális tesztek eredménytelen alkalmazása után következhet a tinker-i formula. Jelen ügyben a tisztán iskolán kívüli kategóriába sorolás nem tűnik helyállónak, hiszen C.C. a felvétel hatására nem akart megjelenni az iskolában, mivel kellemetlenül érezte volna magát egy teremben ülni a megfélemlítőivel. Kizárólag a tanácsadóval való konzultáció hatására vett részt mégis a tanórákon. E tények alapján az iskolán kívüli eredetű jelentős iskolai hatású csoportba sorolás indokolt. Ugyanakkor, meg kell vizsgálni, hogy értékelhető-e iskolai véleménynyilvánításként J.C. cselekménye. Álláspontom szerint, nem, hiszen a felvételt a saját eszközével, egy étteremben, iskolaidőn kívülről készítette. Továbbá, a Youtube felületen terjesztette a videót, így a *Kowalski*-ügyhöz hasonló szoros iskolai kapcsolódás nem állapítható meg. Ennek következtében a Tinker-teszt és a lényeges bomlasztás vizsgálat alkalmazandó.

³⁶⁹ Lásd MCCARTHY 2014, 823.; EDMUNDS 2016, 146.

³⁷⁰ Ohioi tanulmányutam során, a Toledói Egyetem Jogí Karának professzoraival, egy workshop keretében vitattam meg a kutatási eredményeim és a további irányvonalat, beleértve e *de lege ferenda* javaslatot is, ahol megerősítették a jogelv jelentőségét. Azaz egy speciális, részletesebb szabály mindig megelőzi az általános szabályozást.

A két utóbbi esetben is indokolt eldönteni, hogy valóban fennáll-e lényeges bomlasztás, valamint, hogy az adott vélemény aktuális vagy ésszerűen előrelátható lényeges bomlasztás volt-e. E kérdés megválaszolására szolgál, a *J.C.*-re alapuló, lényeges bomlasztás vizsgálat. E vizsgálat, formula alapvetően lefektet egy szempontrendszert, amely alapján némiképp egyszerűbben megállapítható, hogy az adott lényeges bomlasztás tényleges volt, vagy legalábbis ésszerűen előrelátható.

Tekintettel arra, hogy az általános hangulatváltozás, egy-egy tiltakozás egy adott eseményt illetően sosem éri el a lényeges bomlasztás szintjét, így az, hogy a diákok erről beszélgetnek a folyosón, összesúgnak, vagy az óra elején egy rövid szóváltás van, még nem igazolja, hogy az adott vélemény, amely ezt okozza, lényeges bomlasztást okozott az iskolában.

Továbbá, az erőszakos vagy az iskola bármely tagját fenyegető vélemény ésszerűen előrelátható lényeges bomlasztást okoz. Természetesen mindez tényleges bomlasztást is okozhat, de önmagában a vélemény ilyen jellege már megalapozza a Tinker-teszt ésszerűen előrelátható elemét.

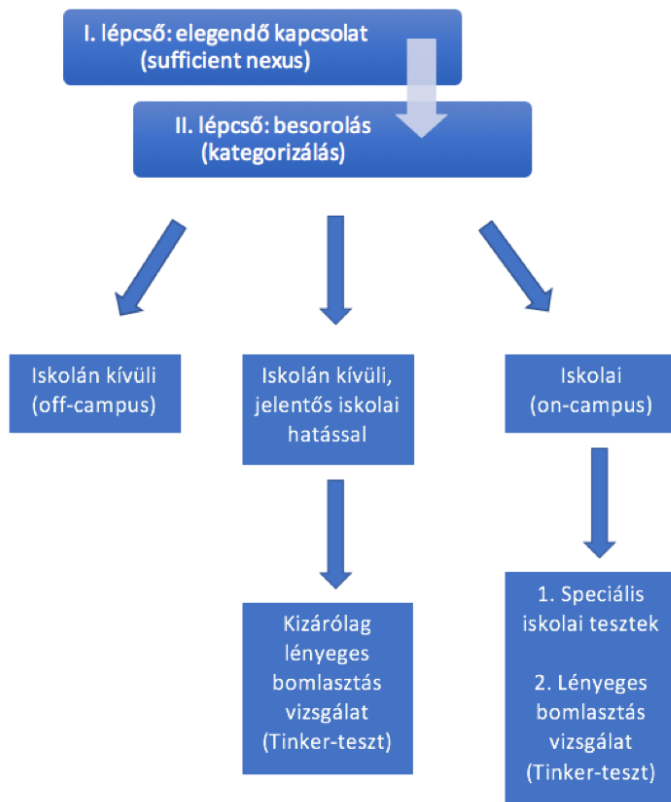
Megvizsgálandó, hogy az iskola alkalmazottait, vezetőségét milyen mértékben vonja el rendszeres feladataitól az eset kezelése. Noha egy iskolai pszichológus, gyermekvédelmi tanácsadó éppen ilyesmikkel foglalkozik hivatásszerűen, mégis jelentősége lehet, ha az előre kialakított programját éppen az eset kezelése miatt kell hirtelen módosítani (pl. lemond előre megbeszélte kezelést, találkozót egy diákkal, amiatt, mert egy cyber-megfélemlítési eset hatásait kell azonnal kezelnie). Az iskola vezetése, tanári kara tekintetében szintén hasonló a helyzet. Az iskola elsődleges célja és küldetése a felelős, intelligens felnőtté nevelés. A tananyag oktatása mellett nevelő tevékenységet is ellát minden egyes pedagógus, így az adott eset megbeszélése a diákokkal, kollégákkal, illetve az ügy érzékelhető hatásainak kezelése szintén az oktatói pálya feladatát képezik. Ugyanakkor, ha egyetlen iskolai alkalmazottat sem von el a mindennapi feladataitól, úgy nem is beszélhetünk lényeges bomlasztásról, hiszen az iskola érdemben nem is járt el az adott ügyben. Természetesen az is előfordulhat, hogy az oktatási intézmény érzékeli az adott véleménynyilvánítás iskolai környezetre gyakorolt hatásait, de nem kíván intézkedni.

Eljárási kérdésként jelenik meg, hogy az iskola szerint a lényeges bomlasztás vagy annak valószínűsége milyen tényeken, bizonyítékokon alapszik. A *J.C.*-ügyben nem látta bizonyítottnak ezt a bíróság, mivel az iskola, az egyes állításait (pl. 5-10 diák beszélt erről reggel az iskolában, pletykáltak az áldozatról az iskolában stb.) nem tudta bizonyítékokkal alátámasztani. Nyilvánvaló, hogy az iskola intézkedése, döntése közhatalmi aktus (intézményi jogviszonyt érintő aktus), amely bíróság előtt megtámadható, így az aktus alapjául szolgáló tényeket bizonyítékokkal kell alátámasztania. Kérdéses azonban, hogy egy oktatási intézmény munkatársára valóban hárítható-e ilyen eljárási teher? A diákok pletykái, iskolakezdés előtti sugdolózásai stb. miként bizonyíthatók? Ugyanakkor, mivel az iskola által alkalmazott intézkedés következményei bírósági eljárásban megtámadhatók, a bizonyítási terhet viselnie kell az oktatási intézménynek. Nem bocsáthat ki hivatalos dokumentumot anélkül, hogy az annak alapjául szolgáló körülményeket ne tudná bizonyítani. A bizonyítás egyik módja lehet cyber-megfélemlítési esetek során, ha az iskola számítógépein található releváns adatokat dokumentálják, bemutatják a bíróság előtt. (Példaként említhető a *Kowalski*-ügyben Ray Parsons szerepe, aki az iskola számítógépéről nyitotta meg a honlapot, s onnan töltött fel kommenteket, képeket.) Természetesen nem minden esetben létezik ilyen előzménylista, de bizonyítékul szolgálhat, ha a tanárok tanúvallomás útján kijelentik, hogy egy adott napon több osztályban, több iskolai tanóra is elmaradt, mert a diákok a cyber-megfélemlítési esetről beszélgettek, nem figyeltek a tanítási órákon az események miatt, esetleg kérdéseket tettek fel a tanároknak az ügy

részletei kapcsán. Ily módon bizonyítást nyerhet az általános morajlason, zsongáson felüli lényeges bomlasztó hatás az iskolakörnyezetben.

A *J.C.*-ügy kapcsán e vizsgálat önálló lefolytatása nem indokolt, hiszen a Kaliforniai Központi Kerületi Bíróság ez alapján járt le, és nem állapított meg sem tényleges, sem ésszerűen előrelátható lényeges bomlasztást. Végezetül tehát, az elemzési séma értékelése nyomán a kapcsolat megalapozott, iskolán kívüli eredetű jelentős iskolai hatással bíró véleménynyilvánításnak tekintendő *J.C.* felvétele, és a lényeges bomlasztás vizsgálat nem állapított meg semminemű lényeges bomlasztást.

1. ábra: Az elemzési séma

Forrás: önálló kutatás

Összefoglalóan, a fentebb bemutatott kétlépcsős-teszt, és a lényeges bomlasztás vizsgálat együttesen alkotja az elemzési sémát. A könyv következő részében előbb ismertetem az adott esetet, majd e séma alapján újfent megvizsgálom, így feltérképezvén, hogy vajon elősegíti-e az egységesebb, világosabb jogalkalmazást. Továbbá, az egyes cybermegfélemlítési esetek részletes elemzését követően, feltárom, hogy az ítéletek milyen eredményre jutottak volna a séma következetes alkalmazásával.

III.3.3 Ésszerűen előrelátható volt? *Wisniewski v. Board of Education of the Weedsport Central School District*³⁷¹

Aaron Wisniewski nyolcadik osztályos tanuló megtámadta a felfüggesztéséről szóló iskolai döntést, mivel az, véleménye szerint, sértette az Első Alkotmánykiegészítésben foglalt véleménynyilvánítási szabadságát. Aaron egy úgynevezett Instant Messaging (IM) programot használt otthon, a szülei számítógépén, tehát off-campus környezetben. Az IM program lehetővé teszi használói számára, hogy ikon hozzanak létre, amellyel azonosítják magukat az online beszélgetésekben.³⁷² Aaron ikonja „*egy kis rajz volt, amin egy pisztoly kilő egy töltényt egy személy fejére, s felette kis pontok jelképezték a fröccsenő vért.*”³⁷³ Továbbá, a rajz alá azt írta, hogy “Öljük meg Mr. Vandermolent”, aki az angol tanára volt. Azon háromhetes időtartam alatt, amíg ezt a rajzot használta azonosító ikonként, 15 ember látta a „pajtás listáról” az IM felületén.³⁷⁴ Időközben, egy másik diák megmutatta a rajzot Vandermolennek, akit ez felzaklatott, így továbbította a képet az iskola igazgatójának. Miután Aaron elismerte tettét, öt napos felfüggesztést kapott.³⁷⁵ Vandermolent pedig saját kérésére, felhagyott Aaron osztályának tanításával. Aaront rendőrségi kikérdezésnek és pszichológiai értékelésnek vetették alá, amely megállapította, hogy Aaron cselekedete vicc volt, s nincs erőszakos szándéka, és nem jelent valós veszélyt az iskola munkavállalóira és az iskolakörnyezetre.³⁷⁶ Ennek ellenére, később, az iskolafelügyelő, az általa tartott meghallgatás alapján, akként döntött, hogy az ikon fenyegető volt és bomlasztotta az iskolakörnyezetet. Ebből kifolyólag, Aaront a New York-i Oktatási törvény alapján, az iskola szabályainak megszegésével vádolták meg.³⁷⁷ A felügyelő döntését követően Aaront egy egész félévre felfüggesztették. Egy évvel később, a szülők pert indítottak Aaron nevében az iskolai vezetőség és az iskolafelügyelő ellen, öt okból. Az első szerint az ikon nem jelentett valós fenyegetést, így az a véleménynyilvánítás szabadsága által védett. Továbbá, az iskolai vezetőség és az iskolafelügyelő nem képezte ki az iskola személyzetét egy fenyegetés felmérésére, s e képzés hiánya vezetett gyermekük Első Alkotmánykiegészítésben foglalt szabadságának megsértéséhez. Végül azt állították, hogy az alperesek megsértették a New York-i Oktatási törvényt is.³⁷⁸ Ezek alapján a Kerületi Bíróság úgy határozott, hogy „*az ikon ésszerűen értelmezhető 'valós fenyegetésként'.*”³⁷⁹ A fellebbezés során, a Második Körzeti Fellebbviteli Bíróság az Első Alkotmánykiegészítési érv érdemi vizsgálatára összpontosított.³⁸⁰ A Második Körzet megvizsgálta az USALB által eldöntött *Watts v. United States*³⁸¹ esetet, amely a 'valós fenyegetés' kérdését elemezte. Ennek fényében a Második Körzet megállapította, hogy az iskola személyzetének „*szignifikánsan szélesebb a hatásköre a diákok véleménynyilvánításának*

³⁷¹ *Wisniewski v. Board of Education of Weedsport Central School District*, United States Court of Appeals for the Second Circuit (2007).

³⁷² *Wisniewski* 3.

³⁷³ *Wisniewski* 4.

³⁷⁴ *Wisniewski* 4.

³⁷⁵ Ho 2012, 802.

³⁷⁶ *Wisniewski* 5.

³⁷⁷ *Wisniewski* 5.

³⁷⁸ *Wisniewski* 7.

³⁷⁹ *Wisniewski* 7.

³⁸⁰ *Wisniewski* 8.

³⁸¹ *Watts v. United States*, 1969, 394 U.S. 705, 708.

szankcionálására, mint amit a Watts standard megenged.”^{382,383} Következésképpen, Aaron véleménynyilvánítása ésszerűen előrelátható kockázattal bírt arra, hogy lényeges bomlasztást okozzon az iskolai környezetben, tehát az nem védett a véleménynyilvánítás szabadsága által.³⁸⁴ Miként azt fentebb a Tinker-ügynél bemutattam, az ésszerűen előrelátható lényeges bomlasztás felhatalmazza az iskolai személyzetet a diák Első Alkotmánykiegészítésben foglalt szabadsága korlátozására.³⁸⁵

A Tinker-teszt ezen eleme, már több Körzeti Fellebbviteli Bíróság döntésének képezte alapját, a következők szerint: (i) a Snyder I³⁸⁶ ítélet a Harmadik Körzeti Fellebbviteli Bíróság előtt, ahol a Bíróság az iskola javára döntött az ésszerűen előrelátható lényeges bomlasztás formula alapján. Ugyanakkor, ezt az ügyet egy évvel később *en banc* (teljes bírói létszámú ismételt meghallgatás után) újból eldöntötték (Snyder II),³⁸⁷ ahol kijelentették, hogy a körülmények alapján az ésszerűen előrelátható lényeges bomlasztás nem áll meg (részletesebben ld. később); (ii) a Kowalski-ügyben³⁸⁸ a Negyedik Körzeti Fellebbviteli Bíróság egy iskolán kívüli eredetű véleménynyilvánítást iskolaiivá formált át, majd erre alkalmazta az ésszerűen előreláthatóság tesztjét.³⁸⁹ Habár a Kowalski-ügyet később elemzem, összevetve a Snyder I-II-vel, már itt fontos kiemelni két jelentős különbséget a Wisniewski és a Kowalski ítéletek között. Elsőként, a Kowalski-ügyben diák-diák közti összefüggésben került sor az iskola döntésére, míg a Wisniewski-ügyben pedig diák-tanár relációban járt el az iskola. Másodsorban, a Kowalski-ügyben a Negyedik Körzet az iskolán kívüli eredetű véleményt iskolaiivá transzformálta, míg a Wisniewski-ügyben ilyen szintű átértékelés nem történt. Ez a típusú értékelés megfelel a kétlépcsős-teszt második lépcsőjének, amelyben a megfelelő kapcsolat meglétében, a történeti tényállás alapján el kell dönteni, hogy a fentebb bemutatott három kategória közül melyikbe illeszkedik az ügy. A Negyedik Körzet tehát akként alkalmazta az ésszerűen előrelátható lényeges bomlasztás tesztet a Kowalski-ügyben, hogy átértékelte a vélemény jellegét, annak eredetétől függetlenül, és iskolaiivá formálta azt, ám az átértékelést követően a Tinker-teszt alkalmazása igencsak ellentmondásos. Ugyanis az USALB joggyakorlata értelmében (lásd fent a J.C. eset elemzésénél), a Tinker-teszt általános tesztként funkcionál a diákok véleménynyilvánítási szabadságával kapcsolatos esetekben. Amennyiben egy véleményt iskolán kívüli eredete ellenére iskolaiiként minősítenek, akkor a speciális on-campus tesztek (Fraser-teszt a vulgáris és bujálkodó vélemények, vagy a Hazelwood-teszt az iskola által szponzorált események alatti vélemények esetében) megelőzik az általános teszt alkalmazását. Mindezek ellenére a Kowalski-ügyben a Negyedik Körzet iskolaiivá nyilvánított vélemény tekintetében elsőként mégis az általános Tinker-tesztet alkalmazta, ellentmondva a *lex specialis derogat legi generali* elvének. A Negyedik Körzetnek, a csoportosítást követően, előbb a Fraser-, majd a Hazelwood- és a Morse-teszt alapján is értékelnie kellett volna a tényállást, s csak ezt követően alkalmazhatta volna az általános Tinker-tesztet.

³⁸² Wisniewski 9.

³⁸³ HOROWITZ – BOLLINGER 2014, 48.

³⁸⁴ HOROWITZ – BOLLINGER 2014, 48.; HO 2012, 802.

³⁸⁵ HO 2012, 802.

³⁸⁶ *JS Ex Rel. Snyder v. Blue Mountain School District*, 2011, 650 F. 3d 915 - Court of Appeals, 3rd Circuit.

³⁸⁷ *JS Ex Rel. Snyder v. Blue Mountain Sch. District*, 650 F. 3d 915 - Court of Appeals, 3rd Circuit (2011). Az első Snyder ítélet újraértelmezésre e döntésben, egy évvel később, 2011-ben. A második ítéletet 2011. június 13-án hozták meg.

³⁸⁸ *Kowalski v. Berkeley County Schools*, 2011, 652 F. 3d 565 – Court of Appeals, 4th Circuit.

³⁸⁹ PONGÓ 2015, 543.

A Második Körzet, ugyanakkor, nem állapította meg a *Wisniewski*-ügyben a vélemény on-campus voltát, azaz iskolai jellegét, nem formálta át a véleménynyilvánítást iskolaivá (a séma szerint az iskolán kívüli eredetű jelentős iskolai hatással bíró vélemények csoportjába sorolta), tehát az USALB gyakorlat alapján kizárólag a Tinker-teszt állt rendelkezésre az ügy eldöntéséhez. A Második Körzet hangsúlyozta, hogy az iskolán kívüli eredet nem feltétlenül mentesíti az iskola fegyelmi hatásköre alól a diákot, és lábjegyzetben hozzáfűzte az USALB *Morse* ítéletében megfogalmazottakat is, amely szerint: „[m]ivel a Legfelsőbb Bíróság a *Morse* döntésben elutasította azon állítást, hogy nem volt 'az iskolában' az a diák, aki az iskolával szemben, az út túloldalán, egy iskola által jóváhagyott rendezvényen, a legtöbb diák számára láthatóan állt egy transzparenszal, így nem is volt alkalma megvizsgálni azon körülményeket, amelyek megvalósulása esetén az iskolai hatóságok a diákokkal szemben fegyelmi jogköri gyakorolhatnak, azok off-campus magatartása miatt.”³⁹⁰ A Második Körzet bírái tehát mindennemű iránymutatás nélkül maradtak, hiszen az USALB nem nyilatkozott e kérdésben. Ebből kifolyólag, a Második Körzet szerint, az „off-campus magatartás eredményezhet előrelátható kockázatot a lényeges bomlasztás bekövetkezésére az iskolában.”³⁹¹ E logika alapján iskolán kívüli magatartás előidézhet ésszerűen előrelátható lényeges bomlasztást. Ennek megerősítéseként a *Morse*-ügy azon részét idézi, amely szerint az USALB-nak nem volt alkalma megvizsgálni az iskolán kívüli tevékenységért való iskolai fegyelmezés lehetőségét, hiszen eleve iskolaiként közelítette meg a kérdést, így nincs a Második Körzet megközelítésének elmentmondó USALB döntés. (Természetesen, a *Morse* ítélet körülményei, speciálisak, hiszen illegális drogok népszerűsítése történt iskolaidőben, iskolai felügyelet alatt, ami hatáskört biztosított az iskolaigazgatónak a diák véleménynyilvánításának korlátozására.) Következésképpen nem mellőzhető a körülmények elemzése és annak eldöntése, hogy az adott magatartás iskolán kívülinek, vagy iskolán kívülinek jelentős iskolai hatással, avagy iskolainak minősül, és mindezek alapján az iskola beavatkozhat-e. A cselekmény hatására és egészére figyelemmel való ítélezés felel meg a vázolt eljárési sémában foglaltaknak a cyber-megfélémlítési joggyakorlat terén, mintsem a Negyedik Körzet *Kowalski* ítélete.

Érdemes szemügyre venni Walker bírósági *Wisniewski*-ügyhöz fűzött párhuzamos véleményét. Egyetértve a többségi döntéssel, hozzátette, hogy egy iskolán kívüli diák véleménynyilvánítást akkor korlátozhat az iskola, „ha előrelátható volt egy ésszerű felnőtt számára, észlelhető volt a diák szemszögéből, hogy a vélemény elérheti a campust.”³⁹²

Ez kiváló alapja lehet az iskolán kívüli eredetű jelentős iskolai hatással bíró vélemények definiálásának. Egyrészt, a felnőtt személy, azaz az iskolai alkalmazott szempontjából ésszerű, másrészt a diák oldaláról is érzékelhető lehetőségéről beszél. Ez csupán lehetőség, de nem egyértelmű, kézenfekvő következmény. Ha ugyanis nyilvánvalóan az iskola, a campus a megfélémlítő célja, akkor iskolai formálásról indokolt beszélni (lásd a *Kowalski*-ügyet és az elemzési séma harmadik, iskolai kategóriáját).

Összefoglalóan, a Második Körzet ésszerűen előreláthatónak találta, hogy az ikon eléri az iskola területét, és lényeges bomlasztást fog okozni az iskolai környezetben.³⁹³ Ugyanakkor a Második Körzet nem döntötte el, hogy a féléves felfüggesztés túllépi-e a létező alkotmányos korlátozást, csupán azt állapította meg, hogy az Első Alkotmányki-egészítésre alapított igényt indokoltan utasították el a Kerületi Bíróságon.³⁹⁴

³⁹⁰ *Wisniewski* 12.

³⁹¹ *Wisniewski* 11-12.

³⁹² *Wisniewski* 13.

³⁹³ *Wisniewski* 13-14.

³⁹⁴ *Wisniewski* 15.

Hiánypótló lenne tehát az USALB egységesítő ítélezése a cyber-megfélémlítési ügyekben. A Második Körzet felhívta a legfőbb bírói fórum ítéletét, azonban iránymutatás nélkül maradt az előtte fekvő kérdést illetően, így saját hatáskörében eldöntötte az ügyet. Mindez, természetesen, nem rendszeridegen megoldás, hiszen nem szükséges minden kérdést az USALB-nek rendeznie, ugyanakkor egy kötelező erejű döntés tisztázhatná a joggyakorlat anomáliáit, valamint iránymutatásul szolgálhatna az iskoláknak, diákoknak, bíróságoknak egyaránt, hogy miként kezeljék az olyan iskolán kívüli cyber-megfélémlítési eseteket, amelyek jelentős hatással bírnak az iskola területére és az iskolakörnyezetre. Ezen alapvető ítélet nélkül maradnak „circuit split”-ek, lásd a *Wisniewski*-ügy és a *Kowalski*-ügy homályos, túlszabályozó és egyértelműséget nélkülöző bírói gyakorlatát, különös tekintettel az iskolán kívüli eredetű jelentős iskolai hatással bíró diák véleménynyilvánítási esetekben.³⁹⁵

III.3.4. Wisniewski-ügy az elemzési sémában

Az elemzési séma alapján a *Wisniewski*-ügyben elsőként a kétlépcsős-tesztet kell alkalmazni, megvizsgálva, hogy létrejött-e megfelelő, elegendő kapcsolat a diák véleménynyilvánítása és az iskola között. Tekintettel arra, hogy a cyber-megfélémlítés áldozata, Mr. Vandermolén tudomására jutott, hogy egy diák szeretné holtan látni, s ez az üzenet három hétig keringett az IM program felületén, sőt a kezébe is került egy nyomtatott példány erről, így a kapcsolat az iskolával megalapozottnak tekinthető.

A kapcsolat meglétében, a körülmények alapján kell meghatározni, hogy a három kategória közül melyik alá sorolandó a véleménynyilvánítás. Iskolán kívülként értékelése nem helytálló, hiszen a vélemény hatására a tanár zaklatott lett, sőt kérte az osztály további oktatása alól a felmentését. Másfelől az elkövető diák nem tett semmilyen erőfeszítést annak érdekében, hogy a véleménynyilvánítása ne érje el az iskolát. Mindez megalapozza az iskolán kívüli eredetű jelentős iskolai hatással bíró csoportba való sorolás létjogosultságát. Mielőtt azonban kijelentenénk, hogy ebbe a kategóriába tartozik, meg kell vizsgálnunk, hogy iskolaivá formálható-e a vélemény. A tanár kizárólag úgy szerzett tudomást a cselekményről, hogy azt egy diák megmutatta neki. Iskolai számítógépen, és az iskolában nem nyitotta meg a programot. Mindössze 15 diák látta az ikont, s ha egyikük nem viszi be megmutatni Vandermolennek, úgy az sosem jut be az iskolába, ezért az iskolaivá minősítés nem megalapozott, így iskolán kívüli eredetű jelentős iskolai hatású véleményként határozható meg *Wisniewski* cselekedete.

A kétlépcsős-teszt eredményeként kizárólag a Tinker-teszt alkalmazható, így a lényeges bomlasztás vizsgálat elkerülhetetlen. Első lépésként megállapítható, hogy nincs tudomásunk általános hangulatváltozásról, pusmogásról. A második szempont, hogy volt-e erőszakos vagy fenyegető tartalom, amely önmagában megalapozza az ésszerűen előrelátható lényeges bomlasztást. Jelen esetben ez igen fontos körülmény, ám a rendőrségi és pszichológiai vizsgálatok szerint az ikon csupán vicc volt, és semmilyen valós veszélyt, fenyegetést nem jelentett. Amennyiben ezt a szakmai véleményt vesszük alapul, úgy kijelenthető, hogy nem áll fenn ésszerűen előrelátható lényeges bomlasztás. Azonban az iskolafelügyelő újból elrendelt vizsgálata nyomán már megállapították a valós veszély fennállását, s ezt a Második Körzet azzal érvelve tartotta fenn, hogy az ikon potenciálisan

³⁹⁵ Tovább érvelésért, hogy az USALB miért utasítja vissza a writ of certiorari-kat cyber-megfélémlítési esetekben, lásd BENDLIN 2013, 66.

fenyegető tartalmát három héten át láthatták, 15 fő ezt észlelte, azaz minden ésszerű ember számára előreláthatóvá tette, hogy az ikon eléri majd a campust.³⁹⁶ E ponton a bírói mérleges szabadságán múlik az adott ügy végkimenetele. Ha arra gondolunk, hogy egy 8. osztályos gyerek, otthon, iskolaidőn kívül létrehoz egy ikont, amit 15 barátjával megoszt, kizárólag az iskolán kívül, egy olyan tanárról, akit utál, nehezen hihető, hogy ez valós veszélyt jelent. Hasonló utálatról szinte minden ember beszámolhatna, saját általános iskolai, vagy középiskolai éveire és iskolatársaira visszatekintve. A független rendőri és pszichológiai vizsgálat is megerősítette azt az álláspontot, hogy az ikon csupán egy vicc, egy fiatal gyermek véleménye az egyik tanáráról. Két szakvélemény, s ilyen megközelítés után, bíróként aligha megalapozott a valós veszély az ikonnal kapcsolatosan, s így az előrelátható lényeges bomlasztást is aligha alapozhatná meg.

Ugyanakkor, a Második Körzeti álláspontjából figyelemre méltó, hogy az USA-ban igen jelentős társadalmi probléma az iskolai lövöldözések kérdése. Fiatal diákok jutnak fegyverhez, majd frusztrációik mézárulásba torkollanak, ami számos gyermek és család életét teszi tönkre. Ennek tudatában, egy ilyen vizuális jel, ikon, joggal okoz komoly aggodalmat a bírakban. Továbbá, az iskolafelügyelő által elrendelt második vizsgálat eredményét jóváhagyta az iskolai vezetőség, a Kerületi Bíróság, sőt a Második Körzeti Fellebbviteli Bíróság is. Számos szakképzett testület cáfolhatta volna az első rendőri és pszichológiai véleményt, mégsem tette. Mindezek fényében, olvasva az ítéletet, bizonyára nem ok nélkül hagyott helyben egy iskolavezetési döntést két szövetségi bíróság is.

Mindezekből kifolyólag, a bíróság, mérlegelése nyomán, saját belátása szerint hozott döntést jelen ügyben. Magam részéről nem tartom sem a valós veszély fennállását, sem az ésszerűen előrelátható lényeges bomlasztást megalapozottnak, a rendőri és pszichológusi vélemény alapján, valamint Aaron életkorára figyelemmel. Egy nyolcadikos fiú, aki 15 barátjával osztotta meg ellenszenvét a tanára iránt, s semmilyen előkészületet nem tett az ikon által felvázolt helyzet megvalósítására, nem jelentett valós veszélyt.

A harmadik elemzési összetevőre nincs kellő információnk, így nem állapítható meg, hogy mennyire vonta el az iskolai alkalmazottakat az esemény a napi feladataiktól. A tanárt azonban erősen érintette, hiszen Vandermolen maga kérte, hogy ne kelljen tovább tanítania Aaron osztályát – ez jelzi, hogy egy iskolai alkalmazott az ügy miatt nem tudja tovább folytatni mindennapi tevékenységét, éppen egy diák véleménynyilvánítása miatt. Ebben az összefüggésben a lényeges bomlasztás megállapítható, azzal, hogy az iskolai alkalmazott egyben az áldozat, de nem a helyzet rendezése vonta el őt a munkájától, hanem áldozati mivolta. Ebből kifolyólag kijelenthető, hogy a harmadik szempont nem nyújt iránymutatást a bomlasztás alátámasztására.

Az utolsó vizsgálandó elem, hogy az iskola döntése bizonyítékon alapult-e. Az ítélet szerint az egyetlen bizonyíték az iskolafelügyelő azon állítása volt, hogy szerinte valós veszélyt jelent a profil.³⁹⁷ Az iskola viszont nem szolgáltatott bizonyítékot arra nézve, hogy miért veszélyes a profil, illetve, miért és mely okból hagyta figyelmen kívül a pszichológus és a rendőr ellenkező véleményét. Továbbá, nem nyújtott bizonyítékot arra nézve sem, hogy Wisniewski valóban meg kívánta volna valósítani a lövöldözést, hozzáfért-e fegyverhez, illetve bárkinek mondta volna, hogy a kép csupán az első lépés a megvalósítás felé. Az ítélet szövege alapján egy rendőri és pszichológusi vélemény áll szemben egy iskolafelügyelői szakmai véleménnyel. Aligha megalapozott azt kijelenteni, hogy valós veszélyt jelentett az ikon az iskolai környezetre, s ésszerűen előrelátható volt a lé-

³⁹⁶ Wisniewski 12-14.

³⁹⁷ Wisniewski 5-6.

nyeges bomlasztás bekövetkezése az iskolában. A rendőri és pszichológusi vélemény lehet hibás, téves, miként az iskolafelügyelő álláspontja sem bizonyítékon alapuló következtetések eredménye. Mindhárom megközelítés a tények eltérő értékelésén nyugszik, miként a *Snyder I-II* ítéletekben is.

Összefoglalásként, az elemzési séma más eredményre vezetett, mint a Második Körzet ítélete, azonban ez a lényeges bomlasztás vizsgálat második pontjának Második Körzettel eltérő megközelítése miatt alakult ki. Könnyen előfordulhat, hogy egy másik szerző, a vizsgálat elvégzését követően helybenhagyná a döntést, azonban a fentebb felsorolt tények miatt, más kimenetelű döntést tartok megalapozottnak. A vizsgálat negyedik eleme rávilágított arra, hogy a bíróság két egymással szembenálló vélemény alapján döntött, s egyik megnyilatkozás mögött sem állt (további) bizonyíték annak alátámasztására. E kételyek tükrében nincs döntő jelentősége a negyedik elemnek az ügy végkimenetele szempontjából. Ebből kifolyólag a lényeges bomlasztás második pontjának Második Körzettel eltérő értelmezése nyomán, az előrelátható lényeges bomlasztást nem tartom megalapozottnak.

III.3.5. *Snyder I-II-ügy*

2010. február 4-én, a Harmadik Körzeti Fellebbviteli Bíróság, két nagyon hasonló történeti tényállású esetről hozott ítéletet.³⁹⁸ Az ügyek körülményeinek és jogi indokolásainak bemutatását követően világossá válik, hogy az iskolán kívüli eredetű jelentős iskolai hatással bíró véleménynyilvánítások miért jelentenek égető, megoldatlan problémát.

A *Snyder I-II*³⁹⁹ ügyek középpontjában J.S., nyolcadik osztályos diák áll, aki barátaival létrehozott egy MySpace profilt, amelyben vulgáris, bujálkodó, szexuálisan kellően erős, támadó nyelvezettel jellemzi az iskolaigazgatót.⁴⁰⁰ Az ügy kulcseleme, hogy a profil ott-hon készült, nem iskolaidőben, a szülők tulajdonában lévő számítógépen, mégis igen jelentős hatást gyakorolt az iskolai környezetre.⁴⁰¹ A nyelvezet felháborító jellege (outrageous)⁴⁰² ellenére senki sem vette komolyan a profilt.^{403,404} Azt nem nyitották meg az iskolában, mivel a MySpace blokkolva volt az iskolai számítógépeken, valamint a létrehozást követő napon „privát”-ra állították át.⁴⁰⁵ Az egyetlen kinyomtatott verzió, ami elérte az iskola területét, az volt, amelyet az igazgató kifejezetten kért.⁴⁰⁶ Mindezt figyelembe véve, az iskolakerület ügy határozott, hogy a profil bomlasztotta az iskolai környezetet, mivel általános hangulatváltozást, pusmogást okozott, s néhány diák beszélt róla pár percen keresztül (habár a tanárok állítása szerint az órákon való beszélgetés nem szokatlan), valamint Frain tanácsadónak, aki az igazgató felesége is volt, néhány találkozáját erre tekintettel le kellett mondania.⁴⁰⁷

³⁹⁸ WEIL 2012-2013, 554.; HO 2012, 804-806.

³⁹⁹ *JS Ex Rel. Snyder v. Blue Mountain School District*, 2011, 650 F. 3d 915 - Court of Appeals, 3rd Circuit (A *Snyder I* Harmadik Körzeti Fellebbviteli Bíróság döntése 2010. február 4-én született, de felülbírálták a *Snyder II* ítéletben, 2011. június 13-án.

⁴⁰⁰ *Snyder I* 4-5.; *Snyder II* 2-3.

⁴⁰¹ *Snyder I* 11.; *Snyder II* 3.

⁴⁰² A felháborító jelleget vizsgáló tesztet, mint egy tort tényállás (Intentional Infliction of Emotional Distress) elemét lásd, AUERBACH 2008-2009, 1669-1670.

⁴⁰³ *Snyder II* 4.

⁴⁰⁴ HOSTETLER 2014, 20.

⁴⁰⁵ *Snyder I* 7.; *Snyder II* 4.

⁴⁰⁶ *Snyder I* 8.; *Snyder II* 4-5.

⁴⁰⁷ *Snyder I* 11-12.; *Snyder II* 7.

Az ügy a szövetségi szinten álló, illetékes Kerületi Bírósághoz került, amely a történeti tényállás alapján úgy határozott, hogy nem történt lényeges bomlasztás, így a Tinker-teszt nem alkalmazható.⁴⁰⁸ Habár megállapította, hogy „*mint vulgáris, bujálkodó és potenciálisan illegitim vélemény, amely hatással van a campusra, úgy véljük, hogy az iskola nem sértette meg a felperes jogát azáltal, hogy megbüntette érte, habár kétségkívül nem okozott lényeges bomlasztást az iskolában.*”^{409,410} Jelen indokolás, habár inverz módon, követi a bírói gyakorlatot,⁴¹¹ miszerint a vulgáris és bujálkodó vélemény esetén a Fraser-teszt alkalmazandó, nem a Tinker. A Kerületi Bíróság nyolc pontban foglalta össze érvelését, és „*elutasított több, más kerületi bírósági döntést, amelyekben a bíróságok nem engedték az iskoláknak, hogy olyan véleményért büntessék a diákokat, amelyek off-campus keletkeztek, beleértve a Layshock döntést is.*”⁴¹² (Layshock-ügy elemzését ld. később). Ítéletében a Kerületi Bíróság szerint nem történt lényeges bomlasztás, és a Fraser-teszt alapján döntött.⁴¹³

Ezt követően a Harmadik Körzeti Fellebbviteli Bíróság elé került az ügy, fellebbezés nyomán. A következőkben ismertetem a két eltérő döntést, amely az ügyben született, két különböző időpontban. A könnyebb követhetőség érdekében, az első ítéletre *Snyder I*-ként, míg a későbbi, revidiált döntésre *Snyder II*-ként fogok hivatkozni.

A *Snyder I*-ügyben 2010. február 4-én született döntés (ugyanazon a napon, mint a később elemzett *Layshock*-ügyben).⁴¹⁴ A Harmadik Körzet már az ítélet elején leszögezi, indokolás nélkül,⁴¹⁵ hogy az ügy nem dönthető el a Fraser-teszt alapján, mert a Tinker-teszt alá tartozik.⁴¹⁶ Megjegyzendő, hogy az elemzési séma az ilyen típusú, indokolás nélküli, döntések elkerülése érdekében tenné kötelezővé minden egyes teszt felhívhatóságának vizsgálatát az eljárás során. Visszatérve a jogesetre, a Tinker-teszt alapján megvizsgálta a Harmadik Körzet, vajon J.S. véleménynyilvánítása létrehozott-e lényeges bomlasztást az iskolai környezetben, illetve volt-e a bekövetkezésének előrelátható kockázata. A bíróság e ponton idézte a *Tinker*-ügyet, hogy meghatározza a lényeges elemet (substantiality), amelyet a következőként definiált: „*a nem különösebb félelem vagy aggodás a zavargás miatt nem elegendő a véleménynyilvánítás szabadságának mellőzésére.*”⁴¹⁷ A teszt ésszerűen előrelátható részemére fókuszálva, a Harmadik Körzet döntése megengedi az iskola, arra hatáskörrel rendelkező egységének, hogy korlátozza a diákok véleménynyilvánításhoz fűződő szabadságát, mielőtt a lényeges bomlasztás egyáltalán bekövetkezik.⁴¹⁸ Az ítélet emellett megállapította, hogy jelen ügyben a profil nem érte el a tényleges lényeges bomlasztás szintjét, habár „*a profil potenciálja lényeges bomlasztás okozására az iskolában ésszerűen előrelátható volt.*”⁴¹⁹ A profil megfogalmazásának vulgáris, bujálkodó és rendkívül támadó jellege szolgált az előbbi idézet alapjául.⁴²⁰

⁴⁰⁸ *Snyder I* 14.

⁴⁰⁹ *Snyder II* 8.

⁴¹⁰ Lásd még *Snyder I* 14.

⁴¹¹ Inverz módon, ugyanis nincs szükség annak magyarázására, hogy az eset miért nem vonható a Tinker-teszt alá, amennyiben az vulgáris, bujálkodó vagy támadó jellegű. A Kerületi Bíróság mégis megindokolta.

⁴¹² *Snyder I* 9.

⁴¹³ *Snyder II* 9.

⁴¹⁴ Ettől a ponttól minden lábjegyzet a *Snyder I* döntésre hivatkozik.

⁴¹⁵ Chagares bíró, különvéleményében, megemlíti, hogy a többségi döntés nem döntötte el, vajon J.S. büntethető lenne-e a Fraser-teszt alapján. Lásd különvélemény, 55.

⁴¹⁶ *Snyder I* 20.

⁴¹⁷ *Snyder I* 21. idézi a *Tinker*-ügyet.

⁴¹⁸ *Snyder I* 21-22.

⁴¹⁹ *Snyder I* 23-24.

⁴²⁰ *Snyder I* 24.

Továbbá, kiemelték azt a tényt, hogy azon szülők, akik nem ismerték az igazgató viselkedését és személyiségét, komolyan vehették a profil tartalmát, amely megalapozza az ésszerű félelmet a jövőbeni bomlasztásra vonatkozóan.⁴²¹ Mindazonáltal, a Harmadik Körzet kijelentette, hogy „*önmagában a profil nyelvezetének potenciális hatása is elegendő, hogy kimerítse a tinkeri lényeges bomlasztás tesztet.*”⁴²² (A Bíróság röviden elemezte a *Layshock*-ügyet is, de egymástól eltérőnek, megkülönböztethetőnek titulálta a két esetet, még hozzá éppen a megfelelő, elegendő kapcsolat, összefüggés hiánya okán. E nexus megléte az elemzési séma kétlépcsős-tesztjének első lépcsője.) A fentebbi érvelés alapján a Harmadik Körzet arra a következtetésre jutott, hogy az iskolakerület döntése nem sértette meg J.S. véleménynyilvánításhoz fűződő szabadságát.^{423,424}

Végezetül, egy érdekes tény, hogy a *Snyder I* többségi döntést Fisher bíró fogalmazta meg, s az ésszerűen előrelátható lényeges bomlasztás teszt alapján született meg a döntés. Az alább elemzésre kerülő *Snyder II* ítéletnél pedig már a különvéleményt fogalmazta meg éppen ő, amelyben szintén az ésszerűen előreláthatóság mellett érvelt.⁴²⁵

Chagares bíró (aki a *Snyder II* többségi véleményét írta) a *Snyder I* ítélettel részben egyetértett, s részben különvéleményt is megfogalmazott. Különvéleménye szerint egyetlen diákot sem lehet megbüntetni olyan véleményért, amely iskolán kívüli, és nem okozott lényeges bomlasztást, valamint nem iskola által szponzorált tevékenység. Ezek meglétében a többségi érvelést nem tartja kielégítőnek ahhoz, hogy a lényeges bomlasztás ésszerű előrejelzését megalapozza.⁴²⁶ Továbbá, Chagares idézi a korábbi Kerületi Bíróság ítéletét, és magát a többségi véleményt is, amely szerint egyáltalán nem volt lényeges bomlasztás. Véleménye szerint, a testvérbíróságok döntéseire való hivatkozás nem volt kellően meggyőző, mivel az idézett döntések eltérőek, különböznek az előttük fekvő ügytől.⁴²⁷ Elutasította a többségi vélemény azon állítását, miszerint a szülők komolyan vehették volna a profil tartalmát, és nem engedték volna a gyerekeiket az iskolába. Egyszerűen azért, mert Chagares a profilt annyira felháborítónak és profánnak tartja, hogy szerinte, azt senki sem vehette komolyan.⁴²⁸ Ebből kifolyólag, a profil nem okozhatott előreláthatóan lényeges bomlasztást az iskolai környezetben.⁴²⁹ Mindezeket figyelembe véve, különvéleménye szerint az iskolakerület megsértette J.S. véleménynyilvánításhoz fűződő szabadságát.⁴³⁰ Habár a többségi vélemény nem foglalkozott a Fraser-tesztel, Chagares mégis idézte Roberts Legfelsőbb Bíróság elnökének *Morse*-ügyben tett kijelentését, ahol Roberts a *Cohen v. Cal.* (403 U.S. 15 (1971)) döntést idézve megállapította, hogy a Fraser-teszt nem alkalmazható off-campus eseteknél.⁴³¹

A *Snyder I* döntést követően, ugyanazon bíróság, egy évvel később, 2011-ben, *en banc* (teljes bírói létszámú ismételt meghallgatás után) újabb ítéletet (*Snyder II*) hozott az ügyben. E második döntés kiemelt jelentőségű, hiszen a Harmadik Körzet úgy határozott, hogy az iskolakerület megsértette J.S. véleménynyilvánítási szabadságát, mivel (i) nem állt fenn lényeges bomlasztás vagy annak előrelátható bekövetkezése, és (ii) a Fraser-teszt

⁴²¹ *Snyder I* 26.

⁴²² *Snyder I* 29.

⁴²³ *Snyder I* 33., 42.

⁴²⁴ WEIL 2012-2013, 555.

⁴²⁵ További részletekért lásd *Snyder II* különvélemény (alább).

⁴²⁶ *Snyder I* különvélemény 43.

⁴²⁷ *Snyder I* különvélemény 56., 58.

⁴²⁸ *Snyder I* különvélemény 60., 63.

⁴²⁹ *Snyder I* különvélemény 63.

⁴³⁰ *Snyder I* különvélemény 65.

⁴³¹ *Snyder I* különvélemény 66-67.

kizárólag iskolai esetekre alkalmazható, viszont a profil létrehozása nem on-campus történt, s később sem értékelték azt iskolaiként.⁴³²

A Harmadik Körzet ítéletében megfogalmazta a cyber-megfélémlítési ügyek legnagyobb problémáját az USA bírósági esetjogában: „*Tinker óta a bíróságok azzal küzdenek, hogy megteremtsék az egyensúlyt a diákok Első Alkotmánykiegészítésben foglalt jogainak biztosítása, és az iskolavezetés megfelelő oktatási környezet fenntartását célzó hatáskörének megvédése között.*”⁴³³

Először, a Bíróság megvizsgálta a Tinker-teszt alkalmazhatóságát, bár mind az iskolakerület, mind a Kerületi Bíróság megállapította, hogy nem történt lényeges bomlasztás az iskolai környezetben. Feltérképezte továbbá a testület, hogy a bemutatott tényállási elemek megléte (pusmogás, hangulatváltozás, morajlás, órákon való beszélgetés, konzultációs időpontok lemondása) vezethet-e előrelátható bomlasztáshoz a jövőben. Hangsúlyozta a Harmadik Körzet, hogy meg kellene határozni, vajon egy „nem különösebb félelem vagy aggodás a zavargástól miként alakult át annak ésszerű előrejelzésévé, hogy lényeges bomlasztás vagy materiális zavaró hatás lép majd fel.”⁴³⁴ A tények jelzéseként szolgálnak, amelyek alapján kell meghatározni a zavar szintjét.⁴³⁵ Figyelembe véve, hogy az álprofil annyira profán és felháborító volt, hogy azt senki sem vehette komolyan, nem is alakíthatott volna ki bármilyen materiális bomlasztást a jövőben, s ezáltal a Tinker-teszt előreláthatósági eleme sem áll meg.^{436,437} A *Snyder I* döntéshez képest, a Harmadik Körzet újraértékelte a körülmények súlyát a diák javára. Megállapította, hogy J.S. megtett minden szükséges lépést annak érdekében, hogy a profil ne találjon utat az iskolába, ami bizonyítja, hogy nem célozta az iskolai környezetet. Nem szabad elfelejteni ugyanakkor, hogy az egész esemény off-campus, iskolaidőn kívül, szülői tulajdonban lévő számítógépen zajlott le.⁴³⁸

Másodsorban, mivel a Tinker-teszt nem volt alkalmazható, a Bíróság a Fraser doktrínára összpontosított, miként tette azt a Kerületi Bíróság is az ítéletében. Ugyanis, ha a diák véleménye vulgáris vagy bujálkodó, úgy a Fraser-teszt alapján kell eljárni a Tinker helyett. Ám a Harmadik Körzet mégis először a lényeges bomlasztás teszt alapján vizsgálta meg az ügyet, ahelyett, hogy a Fraser doktrínával kezdte volna az elemzést. Habár értékelték és alkalmazták a Fraser-tesztet, a módszer logikája megkérdőjelezhető. Az USALB iránymutatása e tekintetben világos: a Tinker-teszt általános tesztként működik, amennyiben más doktrína alapján nem dönthető el az adott diák véleménynyilvánítási ügy. Ennek ellenére, a Harmadik Körzet elsőként a Tinker-teszt alkalmazhatóságát vizsgálta meg, s csak ezt követően fordult a Fraser felé, és ez felveti a miért kérdését, miként az fentebb már elemeztem. Mi értelme egy általános tesztet alkalmazni a speciális előtt, amely metódus ellentétes a római jog óta ismert és az amerikai jogban is követett *lex specialis derogat legi generali* alapelvvel.⁴³⁹ Az elméleti fejtegetésen túl, a gyakorlat is e tendencia irányába mutat, hiszen az USA jogalkotásában is fellelhető az elv hatása. Ugyanis, a megfélémlítést és cyber-megfélémlítést nem egy általános jogi szabályozás

⁴³² Ettől a ponttól minden hivatkozás a *Snyder II* döntésre utal.

⁴³³ *Snyder II* 12.

⁴³⁴ *Snyder II* 19.

⁴³⁵ ERB 2008, 266.

⁴³⁶ HOROWITZ – BOLLINGER 2014, 47.

⁴³⁷ BENDLIN 2013, 57.

⁴³⁸ A különvélemény megállapítja, hogy ez a többségi vélemény circuit split-et hoz létre a Második Körzeti Fellebbviteli Bírósággal. Lásd *Snyder II* különvélemény 22.

⁴³⁹ E teória értelmében minden speciális teszt vagy doktrína lerontja az általánosat. Akárcsak a Fraser-teszt tette a Tinker-teszttel.

útján kezelik az egyes tagállamok, hanem az adott kérdésekre speciális törvényeket hoztak (anti-bullying törvényeket). Jelenleg mind az 50 tagállam bír anti-bullying törvényi szabályozással, s ezek közül 27 a cyberbullying terminológiát kifejezetten használja. Mindazonáltal, az elv alkalmazásának esetleges elméleti vitatásától eltekintve, a Harmadik Körzet ezúttal legalább megindokolta, hogy miért nem alkalmazható a Fraser-teszt, szemben a *Snyder I* ítélettel, ahol mindennemű indokolás nélkül kijelentette, hogy a Tinker-tesztet kell követni.⁴⁴⁰

A Harmadik Körzet megvizsgálta a körülményeket a Fraser-teszt szempontjából is. Mind az iskolakerület, mind a Kerületi Bíróság e doktrínára alapozva hozta meg ítéletét, annak ellenére, hogy a vizsgált vélemény iskolán kívüli eredetű, igaz, jelentős iskolai hatással. Azonban, az USALB (és a Kilencedik Körzeti Fellebbviteli Bíróság által kidolgozott rendszer) döntéseinek értelmében a Fraser-teszt nem alkalmazható off-campus esetekben, függetlenül attól, hogy gyakorol-e a véleménynyilvánítás bármilyen hatást az iskolai környezetre.⁴⁴¹ A Harmadik Körzet megerősítette ezt az álláspontot, amikor kiemelte Roberts, a Legfelsőbb Bíróság elnökének véleményét a *Morse* ítéletből, ahol a *Cohen* döntést idézi. Ennek megfelelően újból megállapította, hogy „*egy diák véleménynyilvánításhoz fűződő szabadsága az iskolai kontextuson kívül megegyezik egy felnőtével.*”⁴⁴² Továbbá, „*Roberts Legfelsőbb Bírósági elnök kijelentésének logikus olvasata megakadályozza a Fraser alkalmazását olyan véleménynyilvánítással kapcsolatban, amely off-campus, nem iskolaidőben történik, és semmilyen módon nem szponzorált az iskola által.*”⁴⁴³

Mindezek alapján, az iskolai fegyelmi hatáskör nem bővíthető ki olyan mértékben, hogy az iskola, megbüntessen diákokat, ha vulgáris kommentekkel illetik tanáraikat egy házibulin, akár offline, például szóban. Abszurd feltevésnek hathat, azonban, ha a *Snyder II* döntés a Fraser-teszt alkalmazásával az iskolakerület javára ítélt, a házibuli-hipotézis megvalósulna, sőt az iskola, hatáskörét jogszerűen gyakorolva büntetné meg a diákokat. Tekintettel arra, hogy a Fraser doktrína nem alkalmazható iskolán kívüli cselekmények során, így a házibuli továbbra is alkotmányosan védett környezet az egyesült államokbeli diákok számára. A Harmadik Körzet ezt az álláspontját egyébként, már a *Snyder I* döntésben is megerősítette, amely szerint „*mivel mi kifejezetten nem alkalmazzuk a Frasert iskolán kívüli magatartás esetén, így nem áll fenn annak kockázata, hogy egy iskolai környezeten kívül elhangzott vulgáris komment, az iskolában való lényeges bomlasztás jelentős kockázatának hiányában, iskolai fegyelmezést eredményezzen.*”⁴⁴⁴ Habár ez megerősíti a Fraser-tesztre vonatkozó megállapítást, mégis a Tinker-teszt ésszerűen előrelátható lényeges bomlasztás szempontrendszerre jelenik meg benne, teljesen indokolatlanul. Ugyanis, abban az esetben sem alkalmazhatná a Frasert-tesztet, ha lenne előrelátható lényeges bomlasztás, miként azt fentebb ismertettem. Mindez abból következik, hogy Fisher bíró a *Snyder I* során, majd a *Snyder II* különvéleményében is az ésszerűen előrelátható bomlasztás megállapítása mellett érvelt.

Összességében, a Harmadik Körzet döntése alapján az iskolakerület megsértette J.S. véleménynyilvánításhoz fűződő jogát, hiszen a Fraser-teszt nem alkalmazható iskolán ki-

⁴⁴⁰ Lásd *Snyder I* 20.

⁴⁴¹ MCCARTHY 2014, 825.

⁴⁴² *Snyder II* 23. idézi Morse ítéletet.

⁴⁴³ *Snyder II* 23.

⁴⁴⁴ *Snyder I* 27-28., 8. lábjegyzet

vüli esetekre, s jelen ügyben nem volt megállapítható lényeges bomlasztás az iskolai környezetben. Továbbá, az ésszerűen előrelátható lényeges bomlasztás sem volt megállapítható, a virtuális profil komolytalansága miatt.

A többségi döntés azonban egy kulcskérdést megválaszolatlanul hagyott, mégpedig: a Tinker-teszt alkalmazható-e iskolán kívüli véleményekre, vagy sem. Párhuzamos véleményében Smith bíró úgy nyilatkozott: „*úgy ítéli meg, hogy nem, és az Első Alkotmánykiegészítés oly mértékben védi az off-campus véleményt formáló diákokat, mint amilyen mértékben a közösséget alkotó állampolgárok véleményét.*”⁴⁴⁵ Továbbá, Smith idézi Alito, Legfelsőbb Bírósági bírónak a *Morse*-hoz fűzött párhuzamos véleményét, amely szerint „*Tinker lényeges bomlasztásra vonatkozó tesztje nem alkalmazható diákok off-campus véleménye esetén.*”⁴⁴⁶ Kiemeli továbbá, ha Tinker bármely iskolán kívüli véleményre alkalmazható volna, akkor „*kevés értelme lenne megakadályozni az iskola vezetőit, hogy szabályozzák a felnőttek közösség előtt elhangzott véleményét is.*”⁴⁴⁷ E bonyolult helyzetet jellemzi úgy a szakirodalom, hogy „*azt meghatározni, hogy honnan ered az internetes vélemény, majdnem annyira nehéz kérdés, mint meghatározni azt, hogy mikor kezdődött az élet.*”⁴⁴⁸

A *Snyder II*-höz fűzött különvéleményében Fisher bíró (fenntartva a *Snyder I* során írt többségi véleményi indokolását) kifejtette: J.S. magatartása ésszerűen előrelátható lényeges bomlasztáshoz vezethetett volna. Az iskolaigazgató és családja ellen intézett személyes támadás pszichológiai sérülést okozott, valamint „*aláásta az iskola tekintélyét.*”⁴⁴⁹ Fisher különvéleményének alapját J.S. véleménye és az iskolai környezet lényeges bomlasztása közötti megfelelő, elegendő kapcsolat, összefüggés képezte.⁴⁵⁰ Kiemelte, hogy e nexus különbözteti meg jelen esetet a *Laysnock*-ügytől.⁴⁵¹ Érvelésében az ésszerűen előrelátható lényeges bomlasztás két formáját különbözteti meg: (i) ésszerűen előrelátható fenyegetés az oktatási környezetben való zavar okozására, amely büntetlenség esetén is aláássa az igazgató tekintélyét és bomlasztja az oktatási folyamatot; (ii) előrelátható fenyegetés az osztálytermi működés bomlasztására.⁴⁵² Különvéleményének bizonyítására, megállapítja, hogy a többségi döntés félreértelmezi a tényeket,⁴⁵³ és a lényeges bomlasztás szintjét.⁴⁵⁴ Ugyanakkor kifejezetten egyetért a Tinker-teszt iskolán kívüli esetekre való alkalmazásával,⁴⁵⁵ amely ellentmond Smith bíró *Snyder II*-ben megfogalmazott, s fentebb ismertetett párhuzamos véleményével. A *Snyder II* ítélet kapcsán tehát Fisher bíró hangsúlyozta egyet nem értését, amely a tények eltérő értelmezésén alapul, s ennél fogva az iskolakerület javára ítél (miként tette azt a *Snyder I* többségi döntésében).⁴⁵⁶

⁴⁴⁵ *Snyder II* párhuzamos vélemény 1.

⁴⁴⁶ *Snyder II* párhuzamos vélemény idézi Alito bíró, Morse döntéshez fűzött, párhuzamos véleményét.

⁴⁴⁷ *Snyder II* párhuzamos vélemény 7.

⁴⁴⁸ BENDLIN 2013, 48.

⁴⁴⁹ *Snyder II* különvélemény 2.

⁴⁵⁰ *Snyder II* különvélemény 9.

⁴⁵¹ *Snyder II* különvélemény 9.

⁴⁵² *Snyder II* különvélemény 9.

⁴⁵³ *Snyder II* különvélemény 10.

⁴⁵⁴ *Snyder II* különvélemény 16.

⁴⁵⁵ *Snyder II* különvélemény 16., 4. lábjegyzet.

⁴⁵⁶ *Snyder II* különvélemény 26.

III.3.6. Snyder I-II az elemzési séma tükrében

A könyv módszertanának megfelelően, az elemzési sémába átültetem az ügyet, s ez alapján megvizsgálom, hogy a séma alkalmazása befolyásolná-e a végkimenetelét.

Elsőként a kétlépcsős-tesztnek alávetve, a megfelelő, elegendő nexus-t kell tisztázni. Annak meglétét kizárhatja az a tény, ha a diák erőfeszítéseket tett annak érdekében, hogy véleménynyilvánítása iskolán kívüli maradjon (lásd Porter-ügy). A Harmadik Körzet *Snyder I* döntésében maga idézi a többségi döntésben azt a különvéleményt, miszerint J.S. erőfeszítést tett a profil iskolán kívüli jellegének megőrzésére.⁴⁵⁷ E nézőpontot támasztja alá, hogy a MySpace blokkolva volt az iskolában, így annak területén nem nyithatták meg a profilt. Tekintettel arra, hogy J.S. 8. osztályos volt, vélelmezhető, hogy tisztában volt a blokkolás tényével. Továbbá, a létrehozást követő napon a profilt „privát”-ra állította be, így azt nem láthatta más, csak akinek J.S. megengedte. Az egyetlen példány, amely bejutott az iskola területére, az a vizsgálat során, az igazgató által kifejezetten kért, nyomtatott verzió volt. Mindezek alapján, és feltételezve, hogy egy diák által készített ál MySpace profil nem vezet félre egy kellő gondossággal eljáró szülőt az igazgató szakmai kvalitásait illetően, úgy vélem, hogy az első lépcső próbáját sem állná ki jelen ügy. J.S. magatartása, valamint a megfelelő, elegendő nexus hiánya megalapozott e tények ismeretében.

A Harmadik Körzet, e tények tudatában, már a *Snyder I* esetében sem állapította meg a bomlasztást, sőt az iskolakerület és a Kerületi Bíróság is a Fraser-teszt alapján járt el, nem a Tinker doktrínát alkalmazva. A *Snyder II* döntés pedig kifejezetten elveti a bomlasztás minden típusát, beleértve az előrelátható lényeges elemet is.

Végeredményben az iskola és a véleménynyilvánítás közötti kapcsolat gyengeségét minden bírói fórum érzékelte, és kizárólag a Harmadik Körzet ítéletei tekinthetőek jogszerű döntéseknek. Az iskolakerület és a Kerületi Bíróság is az USALB Fraser-teszt értelmezésével ellentétesen alkalmazta a doktrínát, így azok nem jogszerű ítéletek. A *Snyder I* döntés ésszerűen előrelátható elemét pedig a testület felülvizsgálta, ami megerősíti azt a megállapítást, hogy nem volt szoros kapcsolat a vélemény és az iskola között.

Az elemzési séma alkalmazása ezt a kérdést már az eljárás elején eldönthette volna, hiszen, a megfelelő, elegendő nexus nem megalapozott jelen ügyben fentebb bemutatott érveknek köszönhetően.

Tekintettel arra, hogy hazánkban még kevésbé kutatott témaköréről van szó, a tudományos gondolkodás előmozdítására indokoltnak látom a lényeges bomlasztás vizsgálat elvégzését a *Snyder I* ítélet, illetve Fisher bíró *Snyder II*-höz fűzött különvéleménye segítségével is. Hipotetikusan elfogadom, hogy a megfelelő kapcsolat, összefüggés fennállt, s a második lépcsőben megvizsgálom a tényeket, s iskolán kívüli eredetű jelentős iskolai hatással bíró vélemény körébe sorolom J.S. álprofilját mint véleménynyilvánítást. A hipotézisből adódóan, kizárólag a Tinker-teszt alkalmazható, összhangban a felvázolt elemzési sémával.

A lényeges bomlasztás vizsgálat első pontja szerint az általános hangulatváltozás, zsongás nem elegendő a lényeges bomlasztás megállapításához. Ennek eldöntése nem okoz különösebb problémát, hiszen az ítélet során a Harmadik Körzet és a tanárok kijelentései nyomán konkrétan elhangzott, hogy az általános szinten túli egyéb zsongás, esemény nem történt. Következésképpen, az első pont alapján nem történt lényeges bomlasztás.

⁴⁵⁷ *Snyder I* 32.

A második elem, a Fisher bíró által képviselt ésszerűen előrelátható lényeges bomlasztás megalapozottságát vizsgálja, amely azon alapszik, hogy a vélemény erőszakos vagy fenyegető jellegű-e, mint a *Wisniewski*-ügyben. Az eset tényállását olvasva rendre előkerül a profil vulgáris, profán, bujálkodó, szexuális jellege, azonban erőszakos vagy fenyegető attitűdről nem tanúskodik az ítélet szövege, így megállapítható, hogy a profil nem bírt e jellemzőkkel. Fisher bíró álláspontja szerint is, pszichikai sérülést okozhatott, illetve alááshatta az igazgató tekintélyét a profil, amennyiben azt komolyan veszik (Chagares bíró szerint nem vehette senki komolyan a profilt), de Fisher bíró sem utalt arra, hogy a profil erőszakos vagy fenyegető elemet tartalmazna, így megállapítható, hogy a második vizsgálati elem alapján sem történt lényeges bomlasztás, annak ésszerűen előrelátható típusa sem.

A harmadik szempont, hogy vajon a diák véleménynyilvánítás elvonta-e az iskola alkalmazottait a mindennapi tevékenységüktől. Az ítélet kifejezetten leírja, hogy az igazgató felesége, aki az iskola tanácsadója is egyben, lemondta néhány előre megbeszélte találkozóját, az ügy rendezése miatt. A kérdés tehát e ponton abban áll, hogy az akut helyzet kezelése miatti időpont lemondások a mindennapi tevékenységtől való elvonást megalapozzák-e. Egyfelől, igen, hiszen a tanácsadóhoz járó diákoknak fontosak a beszélgetések, segítik a problémáik feldolgozását, kezelését. Azzal, hogy a profil miatt, a tanácsadónak le kellett mondania, későbbi időpontra kellett halasztania néhány ilyen megbeszélést, elvonta őt a mindennapi tevékenységtől. Ugyanakkor, a tanácsadó feladatkörébe tartozik az akut helyzetek kezelése, rendezése is, például ha két diák összeverekedik az iskola folyosóján. A tanácsadóra kiemelt szerep hárul annak feltárásában, hogy miért fajult idáig az adott helyzet, miként kezeljék azt, s a jövőben milyen úton lehet elkerülni. E folyamat során, valószínűsíthetően, több előre megbeszélte időpontját le kell mondania, és későbbi időpontra kell halasztania. Az akut helyzetek azonnali rendezése tehát nem a mindennapi tevékenységtől vonja el a tanácsadót, éppen ellenkezőleg, az általános feladatát látta el, amikor a kialakult helyzet rendezésében járt el. Ennek fényében, a profil miatt kialakult helyzet okán lemondott, elhalasztott megbeszélések, önmagukban nem alapozzák meg a lényeges bomlasztás fennállását.

A negyedik szempont, hogy az iskola előrejelzése a bomlasztás terén bizonyítékon vagy tényen alapul-e. A bizonyítékok éppen arra mutatnak rá, hogy nem okozott lényeges bomlasztást az iskolai környezetben a profil. Csupán általános puszogás volt, nem maradt el tanóra, a tanárok szerint nem zavarta őket az oktatásban a profilról való rövid, pár perces beszélgetés az óra elején, hiszen az megszokott jelenség. Az iskolában nem nyitották meg a profilt az oldal blokkolása folytán, illetve „privát” beállításal üzemelt az álprofil. Mindezeket bizonyították az eljárás során. Az ésszerűen előrelátható lényeges bomlasztás alátámasztására nem szolgáltatott bizonyítékot az iskola. Mind az iskolakerület, mind a Kerületi Bíróság a profil vulgáris jellege miatt járt el, s hozott döntést, nem a lényeges bomlasztás potenciális bekövetkezése alapján.

A Harmadik Körzet ítéletében az iskola az általános puszogást, pár perces óra eleji beszélgetéseket, illetve a lemondott tanácsadói időpontokat hozta fel. A J.S. erőfeszítéseit bizonyító tények stabilabb alapon nyugszanak, tekintettel arra, hogy minden online tevékenysége visszakövethető. Továbbá, az iskola bizonyítani tudja, hogy a honlap blokkolva van, tehát ahhoz senki nem férhetett hozzá a campuson. Tekintettel arra, hogy nem büntetőjogi ügyről van szó, és e könyv sem büntetőjogi témájú, így a bizonyítékok alaposabb értékelésére nincs mód. Összefoglalóan kijelenthető, hogy a bizonyítékok nem támasztják alá a lényeges bomlasztást, s a *Snyder I* ítélettől eltérően, ezt az iskolakerület, a Kerületi Bíróság és *Snyder II* döntések is megerősítik.

IV.3.7. Layshock-ügy

A *Layshock*-ügyben⁴⁵⁸ 2010. február 4-én született ítélet, egy napon a *Snyder I* döntéssel, mindkét esetben a Harmadik Körzeti Fellebbviteli Bíróság járt el.⁴⁵⁹ Az ügy lényegét a Harmadik Körzet remekül foglalta össze, amely szerint: „*azt kell meghatároznunk, hogy az iskolakerület büntethet-e egy diákot olyan kifejezett magatartásért, ami az osztálytermen kívülről ered, amennyiben az nem zavarja az iskolai környezetet [lásd Tinker] és nem kapcsolódik egyetlen iskola által támogatott eseményhez sem [lásd Hazelwood].*”⁴⁶⁰ Az eset történeti tényállása rendkívüli hasonlóságokat mutat az előbb bemutatott *Snyder I-II* körülményeivel. Justin Layshock, középiskolás diák, létrehozott egy fiktív, álprofil a MySpace felületen az iskolaigazgatójáról, iskolaidőn kívül, a nagymamája lakásában, az ottani számítógépen.⁴⁶¹ A profil kitöltésekor vulgáris kifejezéseket használt, s kapcsolatba hozta az igazgatót drogokkal és szexuális visszaélésekkel is.⁴⁶² A profilképként használt képet, az iskola honlapjáról töltötte le, de egyéb cselekménye a profil létrehozása során nem kapcsolódott az iskolához.⁴⁶³ E cselekményéért az iskolakerület felfüggesztette, s néhány további intézkedést is alkalmazott büntetésként, például, az igazgató Layshockot áthelyezte az Alternatív Oktatási Programba (ami gyengébb képességű diákok számára volt kialakítva, bár a fiú nem volt ilyen), eltiltotta az iskolán kívüli programoktól és megtiltotta, hogy részt vegyen a ballagási ceremónián.⁴⁶⁴ Mindezekért Layshock (szülei útján) pert indított az iskola ellen, s a Kerületi Bíróság megállapította, hogy ezen intézkedésekkel az iskolakerület megsértette a fiú véleménynyilvánítási szabadságát. Ebben az időben több profil is létrehoztak a MySpace-n az igazgatóról, de csak Layshockot büntették meg, annak ellenére, hogy a többi profil vulgárisabb és támadóbb nyelvezetet használt.⁴⁶⁵ Layshock „privát” beállítást határozott meg, így kizárólag az általa meghívott diákok láthatták a profilt, azonban a profilt megnyitották az iskolában, iskolaidőben, ami fontos különbségként jelenik meg a *Snyder I-II* döntésekhez képest. Layshock maga is megnyitotta az általa készített profilt az iskolában, s megmutatta azt több osztálytársának is, anélkül, hogy elismerte volna szerzőségét.⁴⁶⁶ Ellenben az egyik hozzáférés azért történt, mert törölni akarta a profilt.⁴⁶⁷ A profilt vélhetően a teljes iskolai közösség megismerte, ugyanis, az ítélet szóhasználatával élve, az futótűzként terjedt.⁴⁶⁸ Ugyanakkor, senki sem tudta pontosan beazonosítani, hogy hány diák fért hozzá az egyes profilokhoz, s pontosan melyeket nézték meg.⁴⁶⁹ Ebből következően akár az is lehetséges, hogy Layshock profilit meg sem nyitották, illetőleg nem az iskolában. Természetesen, az ügy tekintetében ez nem bír gyakorlati jelentőséggel, hiszen az eljárás lezajlott, és az iskolakerületi felfüggesztés miatt az eset végül a Harmadik Körzeti Fellebbviteli Bíróság ítéletével zárult. Mindazonáltal, érdekes aspektus lenne, ha bizonyítani lehetne, hogy nem is Layshock

⁴⁵⁸ *Layshock v. Hermitage School District*, 2010, 593 F. 3d 249 – Court of Appeals, 3rd Circuit.

⁴⁵⁹ WEIL 2012-2013, 555.; HOSTETLER 2014, 17.

⁴⁶⁰ *Layshock* 5.

⁴⁶¹ *Layshock* 5., 7.

⁴⁶² MCCARTHY 2014, 819.

⁴⁶³ *Layshock* 7.

⁴⁶⁴ Alternatív oktatási programba helyezték át, minden extracurriculáris tevékenységtől eltiltották, s nem jelenhetett meg az évváró rendezvényen. *Layshock* 15-16.

⁴⁶⁵ *Layshock* 10., 16.

⁴⁶⁶ *Layshock* 12.

⁴⁶⁷ *Layshock* 12.

⁴⁶⁸ *Layshock* 10.

⁴⁶⁹ *Layshock* 13.

profilját nyitották meg a campuson, hanem valamely másikat, kivéve azt a két alkalmat, amit Layshock maga is elismert.

A Kerületi Bíróság szerint, az iskolakerület megsértette Layshock véleménynyilvánítási szabadságát. Döntésében kiemelte, hogy az iskolakerület „nem tudott megfelelő nexus megalapozni Justin véleménynyilvánítása és az iskolai környezet lényeges bomlasztása között.”^{470,471} Megjegyzendő, hogy a *Snyder I-II* eseteknek rendkívül hasonló volt a történeti tényállása, eltekintve a campuson történt megnyitástól, azonban egyik döntésben sem vizsgálták a megfelelő kapcsolat, összefüggés meglétét és a Tinker-teszt összekapcsolását. Véltetően azért, mert az eset körülményei alapján kizárták a tényleges lényeges bomlasztást. Ugyanakkor, a *Snyder I*-ben elemezték az előrelátható bomlasztást, amit viszont a *Layshock* esetén nem térképezett fel ugyanaz a Harmadik Körzeti Fellebbviteli Bíróság. Ezen anomáliák teszik az USA cyber-megfélemlítési joggyakorlatát homályossá és kiszámíthatatlanná az iskolai alkalmazottaknak, szülőknek, jogtudósoknak, s minden érintettnek. Ezt enyhítené, egységesítené az elemzési séma használata a gyakorlatban. A nexus meglétét kötelező lenne a kétlépcsős-teszt első lépcsőjében megvizsgálni, így nem fordulhatna elő, hogy ugyanaz a bírói fórum délelőtt nem vizsgálja a nexus, délután viszont már igen. Továbbá, a kapcsolat hiányában már eleve nem indokolt feltérképezni a Tinker-tesztet, hiszen a második lépcsőre már nem kerülhetne sor, a nexus hiánya miatt. Ellenben, ha a nexus megalapozott, úgy a véleménynyilvánítást az említett három kategória valamelyikébe kell besorolni. E csoportosítás fényében, ha iskolán kívüli eredetű jelentős iskolai hatással bíró véleményként kategorizálja a bíróság, úgy a Tinker-teszt felhívható, s a lényeges bomlasztás vizsgálat, elemzési séma szerinti feltárása, konzekvensébb ítéletekhez vezetne. Amennyiben a nexus és a körülmények tükrében, az adott bírói fórum iskoláivá transzformálja a véleményt, úgy megjelenik a speciális tesztek alkalmazásának követelménye a bíróságok számára. Miután, kellő indokolást követően, megállapítják, hogy egyik speciális teszt sem vezet eredményre, az említett lényeges bomlasztás vizsgálat még mindig megoldást nyújthat. E komplex módszer követésével kiszámíthatóbb ítélezési gyakorlat alakulhatna ki az USA-ban. Sőt, megfelelően adaptálva, más ország bírósági gyakorlata is alkalmazhatná e metódust, ha megfelelő anyagi jogi szabályozás áll a háttérben és ilyen jogvita felmerül. Hazánk tekintetében sajnálatos módon azonban milderre még várunk kell, hiszen a jogalkotó továbbra is reluktáns a témakört illetően.

Mindazonáltal, a fentebbi anomáliák dacára, a Harmadik Körzet jelezte: „nem engedik meg az iskolakerületnek, hogy oly mértékig terjessze ki hatáskörét, amellyel eléri *Justice*, mialatt a nagymamája otthonában ül, iskola után.”^{472,473} Jelen érvelés összhangban áll a fentebb ismertetett házibuli hipotézissel, amivel a *Fraser*-teszt iskolán kívüli esetekre való alkalmazása lehetővé tenné az iskolának, hogy megbüntesse a diákjait, ha egy házibulin vulgáris és támadó jelleggel formálnak véleményt valamely iskolai alkalmazottról. A *Layshock* ítéletben foglaltak alapján azonban, ilyen helyzetben az iskola nem büntethet. Továbbá, a *Snyder I* azon állítását, hogy „önmagában a profil nyelvezetének potenciális hatása is elegendő, hogy kimerítse a tinkeri lényeges bomlasztás tesztet”⁴⁷⁴ átgondolták és felülbírálták a *Snyder II* döntésben a *Layshock*-ügyben adott érvelés fényében.⁴⁷⁵

⁴⁷⁰ *Layshock* 31. idézi az alsóbb szintű döntést *Layshock*, 496 F. Supp. 2d at 600.

⁴⁷¹ WEIL 2012-2013, 555.

⁴⁷² *Layshock* 36.

⁴⁷³ HOSTETLER 2014, 18.

⁴⁷⁴ *Snyder I* 29.

⁴⁷⁵ WEIL 2012-2013, 556.

Összefoglalóan, az iskolának nincs olyan széleskörű felhatalmazása, hogy megbüntesse diákját a Tinker-teszt alkalmazásával, olyan cselekmények miatt, amelyek nem okoznak tényleges vagy ésszerűen előrelátható lényeges bomlasztást az iskolai környezetben. Ez megerősítést nyert mind a *Snyder II*, mind a *Layshock* ítéletekben.

Az iskolakerület, továbbá, azzal is érvelt a Harmadik Körzet előtt, hogy a profil értelmezhető iskolai véleményként, mivel az iskolai közösséget célozza, azt az iskolában is megnyitották, és az ilyen jellegű hozzáférés „ésszerűen előreláthatóvá tette, hogy a profil fel fogja kelteni az iskolakerület és az igazgató figyelmét.”^{476,477} Korábban, a tényállás elemzésekor, a Kerületi Bíróság úgy értékelte, nincs bizonyíték arra vonatkozóan, hogy bármilyen bujálkodó vagy profán vélemény hangzott volna el Layshocktól on-campus, így a Fraser-teszt nem volt alkalmazható.⁴⁷⁸ Továbbá, az iskolakerület nem tudta megalapozni a Tinker-teszt által megkövetelt megfelelő kapcsolatot a véleménynyilvánítás és az iskolai környezet bárminemű lényeges bomlasztása között.⁴⁷⁹ Az előző, Kerületi Bíróság általi ítélet ismerete ellenére, az iskolakerület továbbra is fenntartotta azon álláspontját, miszerint a profil vulgáris, bujálkodó és támadó jellegű volt, ezért nem élvezzi az Első Alkotmánykiegészítés védelmét, a Fraser doktrína alapján.⁴⁸⁰ Ennek alátámasztására azonban, az iskolakerület kizárólag olyan eseteket idézett, amelyeket a lényeges bomlasztás teszt alapján bíráltak el, nem a Fraser-teszt szerint.⁴⁸¹ E magatartás jól példázza, hogy mennyire nehéz, ismeretlen terepen működni az oktatási intézmények. Nincsenek tisztában azzal, hogy mi alapján minősíthető egy vélemény iskolán kívülinek, s mikor iskolainak, valamint nem ismerik a nexus és a véleménynyilvánítás hatásának kapcsolatát a Tinker-teszttel, illetve, hogy e kapcsolat hiánya mit eredményez. Nem várható el egy pedagógustól, hogy tisztában legyen a bírói gyakorlattal, a kialakult tesztekkel, doktrínákkal, ám az iskolai fegyelmi jogkör és a cyber-megfélemlítés kezelése mégis bizonyos alapvető fogalmak, szabályok követését igényli. Mivel a bírósági ítéletek nyilvánosak, így minden állampolgár - köztük az iskolai és a közigazgatási dolgozók is - megismerhetik az ítéletek tartalmát, amelyek közt a vezető, elvi ügyek következetes eldöntése irányt mutathat számukra. Különösen akkor, ha az ítéletbe foglalt módszer, fogalmi keret, jogi zsargontól mentesen, eljut a pedagógusokhoz, iskolai vezetőkhöz. Képzéssel megismerethetőek velük az iskolakerületi döntések lényege és a bírói szakban megjelenő következménye. Másfelől, a bírának is konzekvensen, egy általános elemzési séma mentén, a diák véleménynyilvánítási teszteket alkalmazva kellene eljárni, ide értve a magasabb (szövetségi) szintű bíróságokat is. Amíg azonban a bíróságok között is egymásnak ellentmondó gyakorlat áll fenn, addig igen nagy teher nehezedik az első védvonalként eljáró pedagógusi rétegre.

Az iskola érvelését, a fentebbiek fényében, a Harmadik Körzet homályosnak találta, és megállapította, hogy nem nyújtottak be elég bizonyítékot ahhoz, hogy a profilt iskolai véleményként kezeljék.⁴⁸² A Fraser-tesztet így nem alkalmazhatták, a bíróság pedig kiemelte, hogy mivel Justin véleménye nem minősül iskolainak, és nem bomlasztotta az

⁴⁷⁶ *Layshock* 31., 38.

⁴⁷⁷ PONGÓ 2015, 542.

⁴⁷⁸ *Layshock* 38.

⁴⁷⁹ *Layshock* 38.

⁴⁸⁰ *Layshock* 39.

⁴⁸¹ Lásd *Layshock* 41-46.

⁴⁸² ERB 2008, 270.

iskolai munkát, így az iskolakerületnek nincs hatásköre megbüntetni őt, mert az sérti Justin Első Alkotmánykiegészítésben foglalt jogait.^{483,484} A bizonyíték hiányát a Harmadik Körzet ellenérvként felhozta, ami erősíti az elemzési séma részét képező követelményt, azaz a lényeges bomlasztás vizsgálat negyedik pontját, amely szerint az iskola állítása a lényeges bomlasztás előrejelzése vagy annak valószínűsége tekintetében csak tényen vagy bizonyítékon alapulhat (ami meglehetősen nehéz teher az iskolakerületekre nézve, eljárásiránymutatások/USALB döntés hiányában).

A *Snyder I-II* döntésekkel összehasonlításban, láthatjuk a joggyakorlat közös alapvető elveit, amelyek általánosan elfogadottak USA-szerte: (i) a Fraser-teszt kizárólag on-campus esetekre alkalmazható és (ii) a Tinker-teszt megköveteli a lényeges bomlasztást az iskolakörnyezetben. Megválaszolatlan kérdésként áll fenn, hogy mikor és milyen körülmények esetén válik egy iskolán kívüli vélemény iskolaiá, és mikor iskolán kívüli eredetű jelentős iskolai hatással bíró véleménnyé, illetve miként tud az iskolavezetés elegendő bizonyítékot szolgáltatni az iskolai környezetben bekövetkező előrelátható lényeges bomlasztás megállapításához, valamint melyek azok a bizonyítékok, amelyek megalapozzák az előrelátható bomlasztást? Továbbá, milyen módon bizonyíthatja az iskola a véleménynyilvánítás és az ésszerűen előrelátható lényeges bomlasztás közötti megfelelő kapcsolat, összefüggés meglétét? Az USALB még nem kínált megoldást e kérdésekre, ami teherként nehezedik az iskolai alkalmazottak vállára, és kétségek közt hagyja őket a cyber-megfélemlítési ügyek kezelésekor.⁴⁸⁵ Az általam javasolt elemzési séma egyes kérdésekre válaszokat adhat. A nexus mércéjét, mint első vizsgálati lépcsőt nem szabad túl magasra helyezni, hiszen akkor számos vélemény reked kívül a vizsgálaton. Azonban, a véleménynyilvánítás és az iskola közötti kapcsolat, összefüggés megalapozottsága esetén is lehetőséget kell arra biztosítani, hogy a véleményt, a második lépcsőben, tisztán iskolán kívüliként értékeljük, miként azt a kétlépcsős-teszt lehetővé is teszi. Az általános hangulatváltozás, pusmogás, illetve az erőszaktól, fenyegetéstől mentes diák véleménynyilvánítás nem felel meg a Tinker-teszt lényeges bomlasztás követelményének, így ezeket nem ajánlott felhívni az iskoláknak, döntéseik igazolására. A bizonyítás pedig esetről esetre változik, bár a digitális időbélyegző, az előzmények visszakeresése, dokumentálása segítséget nyújthat e téren. Álláspontom szerint, indokolt lenne egy puha jog jellegű eljárásiránymutatás, szövetségi szinten (pl. a Department of Education által kibocsátott körlevél, amelyben ismerteti a szövetségi kormányzat az érintettekkel egy adott téma jogi háttérét, lásd a megfélemlítés⁴⁸⁶ vagy a transznemű diákok⁴⁸⁷ tekintetében).

III.3.8. Layshock-ügy az elemzési séma tükrében

Az eddig alkalmazott módszer alapján a kétlépcsős-teszt első lépcsőjében meg kell vizsgálni a megfelelő és megalapozott nexus meglétét. A *Snyder I-II*-vel ellentétben, itt a nexus közvetlenebbül kapcsolódik az iskolához, mivel az említett profilt megnyitották az iskola területén. Ugyanakkor, nincs bizonyíték arra vonatkozóan, hogy az említett több, egyidőben létező álprofil közül melyikhez, s hányszor fértek hozzá. Layshock azonban maga ismerte el, hogy megnyitotta a profilt, és megmutatta azt az osztálytársainak, illetve

⁴⁸³ Layshock 48.

⁴⁸⁴ BENDLIN 2013, 58.

⁴⁸⁵ ERB 2008, 271-272.

⁴⁸⁶ United States Department of Education Office for Civil Rights: Dear Colleague Letter, October 26, 2010.

⁴⁸⁷ United States Department of Justice Civil Rights Division and United States Department of Education Office for Civil Rights: Dear Colleague Letter, May 13, 2016.

egyszer törlési szándékból is hozzáfért. Ezen tények megalapozzák a nexus létét, így továbbléphetünk a második lépcsőre. Kiemelendő, hogy a fentebb leírt alacsonyabb mérce az első lépcső vonatkozásában, e példán keresztül érzékelhető. Önmagában a tény, hogy a véleményt formáló diák elismeri, hogy az iskolában megnyitotta a profilt, már elegendő ahhoz, hogy a vizsgálat következő lépcsőjére ugorjunk. A nexus azonban, miként azt fentebb is jeleztem, önmagában nem zárja ki annak a lehetőségét, hogy a véleményt iskolán kívüliként értékeljük a második lépcsőben, csupán a vizsgálat e lépcsőjére való áttérést alapozza meg.

Ennek tükrében értékelendő, hogy Layshock magatartása a három csoport közül melyikbe sorolandó. A teljesen iskolán kívüli kategória nehezen védhető álláspontnak tűnik, hiszen a profilképet az iskola honlapjáról töltötte le, valamint az iskolai tanórák ideje alatt mutatta meg a profilt az osztálytársainak. Emellett a profil vélelmezhetően a teljes iskolaközösség ismerte, így jelentős hatást gyakorolt az iskolai környezetre. A kérdés tehát abban áll a továbbiakban, hogy olyan mértékű-e a kapcsolat az iskola és a profil között, amely már iskolaivá transzformálja a véleményt. Az iskolakerület érvelése szerint a megnyitás miatt eleve iskolaiént értékelendő a profil, hiszen előrelátható volt, hogy ez majd felkelti az iskolai vezetés figyelmét. Annyiban támadható ez az érvelés, hogy nem minden, iskolában megnyitott tartalom ér el ilyen hatást az iskolavezetőségénél. Pusztán azért, mert megmutatta a már korábban létrehozott profilt, de azt nem szerkesztette, nem hívott meg további diákokat megtekintésre, illetve nem is állította át a „privát” beállítást mindenki által láthatóvá, valamint a szerzőségét sem ismerte el, így nem tekinthető a profil iskolai véleménynyilvánításnak. Lentebb, a *Kowalski*-ügy kapcsán láthatjuk, hogy ott a diák a profil megtekintésére meghívott közel száz diákot, köztük az áldozatot is, továbbá a csoport egyik résztvevője iskolaidőben, iskolai számítógépen adott hozzá tartalmat a csoporthoz. Következésképpen, a csoport első hozzászólása, első tartalmi változtatása a campuson történt, iskolaidőben, az iskola tulajdonában lévő számítógépről. Ezen körülmények jól megkülönböztetik Layshock egyszerű megnyitását, a *Kowalski*-ügyben foglaltaktól. A *Kowalski* esetén egyébként iskolaiént értékelték az off-campus létrehozott MySpace csoportot, az imént felsorolt tények alapján.

Megállapítható, hogy Layshock véleménynyilvánítása iskolán kívüli eredetű jelentős iskolai hatással rendelkezett, így kizárólag a Tinker-tesztet lehetett alkalmazni az eset megoldására. Ebből kifolyólag a lényeges bomlasztás vizsgálat a következő lépés. A vizsgálat első pontjára vonatkozóan nem található információ az ítéletben, így vélelmezhetjük, hogy az általános hangulatváltozáson túli következménnyel nem járt a diák véleménynyilvánítása. Noha az iskola informatika órái elmaradtak, mivel nem tudták a számítógépeken blokkolni a MySpace weboldalt, az informatikus szabadságolása folytán,⁴⁸⁸ mégsem érte el az esetleges bomlasztás mértéke a lényegesnek nevezhető szintet, az általánosnál nagyobb szintű pusmogás, szóbeszéd hiányában. Ennek fényében nem állapítható meg lényeges bomlasztás az iskolai környezetben.

A második vizsgálati szempont a profil esetlegesen erőszakos vagy fenyegető jellegére fókuszál. Ennek megalapozottsága esetén az ésszerűen előrelátható bomlasztás további elemzés nélkül is helytálló, s az iskola jogszerűen jár el, ha korlátozza a diák véleménynyilvánítását. Az ítélet kifejezetten választ ad erre, miszerint az iskolaigazgató „*a hírneve miatt aggódott, és a helyi rendőrséghez fordult. Habár nem aggódott a biztonsága miatt, mégis vádat kívánt emelni a hamis profilok felelősei ellen, s aziránt érdeklődött,*

⁴⁸⁸ *Layshock* 12-13.

hogy az első felfedezett profil megalapoz-e zaklatást, rágalmozást vagy becsületsértést.”⁴⁸⁹ Az idézet alapján tehát megállapítható, hogy a profil nem volt sem erőszakos, sem fenyegető. Habár vulgárisnak, profánnak, bujálkodónak nevezhető, de ezen magatartásokra a Fraser-teszt hívható fel, amely off-campus eseteknél nem alkalmazható. (Ennek kizárására szolgált a kétlépcsős-teszt második lépcsője.) A második vizsgálati szempont tehát szintén nem alapozza meg az iskola által alkalmazott korlátozást.

A következő elemnél az iskolai alkalmazottak napi feladataiktól való elvonása a kérdés, ám az ítélet szövege erre szintén nem utal. A vizsgálat lefolytatása természetesen időt von el az igazgatótól, de vezetőként, az ilyen helyzetekben való eljárás és döntés a mindennapi tevékenységi körének része. Információ hiányában nem állapítható meg ennek mértéke, csak feltételezhető, hogy az elvonás kismértékű volt, máskülönben az megjelent volna az ítélet szövegében, miként a *Snyder I-II*-ben is jelent.

Az utolsó vizsgálati szempont az iskola intézkedésének bizonyítékon vagy tényen való megalapozottsága a bomlasztás előrejelzése terén. Jelen esetben az iskola és Layshock vallomása is bizonyítja, hogy hozzáfért a profilhoz, iskolaidőben, az iskola tulajdonában lévő számítógépen. Az egyik tanár rá is szólt a diákjaira informatika órán, hogy zárják be a profilt. Ezen bizonyítékok összességében megalapozhatnák az ésszerűen előrelátható lényeges bomlasztás lehetőségét, amely a Tinker-teszt egyik fordulata, s amely szerint a diák véleménynyilvánítása korlátozható. Ugyanakkor, a bizonyítékok az elemzési séma szerint az iskola előrejelzésére vonatkoznak, amely előrejelzést sem az iskolakerület, a Kerületi Bíróság, sem a Harmadik Körzet nem hozott fel érvként. A kérdés tehát, hogy a bizonyítékok, önmagukban megalapozhatják-e az ésszerűen előrelátható lényeges bomlasztást, vagy e vizsgálati szempont nem állapíthat meg bomlasztást, tehát nem önálló vizsgálati elem? Következésképpen, a negyedik elem csupán igazolja a kétlépcsős-tesztben, s a korábbi pontokban feltárt következtetések bizonyítékon való alapulását? Ennek fényében, e vizsgálati kör másodlagos szűrőként szolgál a bírósági eljárásban. E nézőpont szerint Layshock véleménynyilvánítási szabadságát sértette az iskolakerületi döntés, hiszen a bizonyítékok alapján mind a Kerületi Bíróság, mind a Harmadik Körzet megállapította a jogsértő korlátozást.

Ellenben, ha külön, önmagában bomlasztást megalapozó, vizsgálati elemként tekintünk e pontra, abban az esetben, amennyiben bizonyítható volt a lényeges bomlasztás bekövetkezése, s ezt bizonyítékokkal alátámasztja az iskola, úgy Layshock véleménynyilvánítási szabadságának korlátozása jogszerű volt. Ez az ellentmondás akként oldható fel, ha elfogadjuk azt a tézist, miszerint attól, hogy bizonyítékon alapul a bomlasztás előrejelzése, még nem feltétlenül alapozza is meg a lényeges bomlasztást. Következésképpen, ha az iskola ésszerűen előrelátható bomlasztásra hivatkozik, s ezt tényekkel, bizonyítékokkal alá is támasztja, mint jelen ügyben, akkor sem garantált, hogy ezen bizonyítékok döntőek lesznek, s az iskola irányába dől a mérleg nyelve. Jelen esetben is látható, hogy a profil megnyitása ugyan bizonyított, de Layshock nem ismerte el a szerzőségét, ráadásul a létrehozás nem alapozza meg a lényeges bomlasztás előrejelzését. Összességében kijelenthető, hogy a negyedik vizsgálati pont arra szolgál, hogy kizárja azon érveket, amelyek spekulatívak, s minden ténybeli alapot nélkülöznek (lásd *Wisniewski, Snyder I-II*). Ám, ha mindkét fél bizonyítékot szolgáltat, úgy azok figyelembevételével, a klasszikus bírói hatáskört gyakorolva, ítélt a bíróság az egyik fél javára. A negyedik pont támogatást nyújtott a *J.C.*, *Wisniewski* és a *Snyder I-II* döntések elemzéséhez, de itt nehézkesnek bizonyult. Mindez rávilágít a cyber-megfélemlítési esetek sokrétűségére. Az elemzési

⁴⁸⁹ Layshock 11.

séma azonban, némi logikai ellentmondás feloldásával, alkalmas ezen ügyek kezelésére, s képes egységesebb, következetesebb joggyakorlat kialakítására.

III.3.9. Kowalski-ügy⁴⁹⁰

Jelen eset több szempontból is fontos szerepet tölt be a könyvben. Egyrészt, az iskolán kívüli eredetű vélemény iskolaivá való transzformálásának alapesete, másrészt, a *J.C.* esettől eltekintve, mind a *Wisniewski*, mind a *Snyder I-II*, és a *Layshock*, diák-iskolai alkalmazott viszonylatban foglalkozott a cyber-megfélemlítéssel. Fontos különbség ehhez képest, hogy jelen ügyben diák-diák viszonyrendszerbe helyeződik át a cselekmény.

Az eset középpontjában Kara Kowalski végzős középiskolai diák áll, aki létrehozta a S.A.S.H. elnevezésű MySpace csoportot, s megközelítőleg száz diákot hívott meg, hogy csatlakozzon ahhoz. Közél két tucat diák csatlakozott is.⁴⁹¹ A S.A.S.H. mozaikszó két értelmezése látott napvilágot. Kowalski álláspontja szerint a Diákok a Nemi Herpesz Ellen (Students Against Sluts Herpes) jelentésre utalt a rövidítést. Ray Parsons, a csoport aktív tagja és Kowalski osztálytársa szerint azonban a csoport a Diákok Shay Herpesze Ellen (Students Against Shay's Herpes) címet viselte.⁴⁹² Shay volt a kiszemelt diák-áldozat, amit a csoportban található kommentek, képek és fényképek jól bizonyítanak.⁴⁹³ Habár Kowalski a csoportot otthon hozta létre, Parsons, mint a csoporthoz elsőként hozzáférő személy, a MySpace-t on-campus, egy iskolai számítógépről nyitotta meg. Képeket készített, amelyek mind úgy ábrázolták Shayt, mint „ribancot”, akinek mindenhol herpesze van, beleértve a medence tájékát is.⁴⁹⁴ Büntetésként az iskola tíz napra felfüggesztette Kowalskit, és további 90 napos közösségi felfüggesztést is kiszabott (így nem lehetett Bálkirálynő, és nem vehetett részt a szurkolólány csapatban).⁴⁹⁵ Kowalski édesapjának kérésére, az iskolai vezetés az iskolai felfüggesztést öt napra mérsékelte, azonban a közösségi büntetésen nem változtatott.⁴⁹⁶ A profil miatt Shay nem akart másnap iskolába menni.⁴⁹⁷ A büntetés miatt Kowalski pert indított az iskolakerület és néhány iskolai alkalmazott ellen, arra hivatkozva, hogy az iskola intézkedése megsértette a véleménynyilvánításhoz fűződő szabadságát.⁴⁹⁸ A Kerületi Bíróság elutasította az igényét.⁴⁹⁹ Kowalski érvelése szerint a vélemény iskolán kívüli eredetű, nem kapcsolódik az iskolához, ennél fogva az iskola vezetésének nincs hatásköre büntetés kiszabására, ezáltal véleményének korlátozására sem.^{500,501} Kowalski állításával szemben az iskolakerület kihangsúlyozta: amennyiben egy iskolán kívüli vélemény előrelátható kockázattal bír az iskola elérésére, s ott lényeges bomlasztás okozására, abban az esetben az iskola hatáskörrel rendelkezik a véleménynyilvánítás szabadságának korlátozására.⁵⁰² Az ügy körülményei alapján, Kowalski kizárólagos célja a profillal Shay megalázása és a cybertérben való megfélemlítése

⁴⁹⁰ *Kowalski v. Berkeley County Schools*, 2011, 652 F. 3d 565 – Court of Appeals, 4th Circuit.

⁴⁹¹ *Kowalski* 2-3.

⁴⁹² HOSTETLER 2014, 11.

⁴⁹³ *Kowalski* 3.

⁴⁹⁴ *Kowalski* 4.

⁴⁹⁵ BENDLIN 2013, 58.

⁴⁹⁶ *Kowalski* 6.

⁴⁹⁷ *Kowalski* 5.

⁴⁹⁸ MCCARTHY 2014, 820.

⁴⁹⁹ *Kowalski* 9.

⁵⁰⁰ *Kowalski* 9.

⁵⁰¹ HOSTETLER 2014, 12.

⁵⁰² *Kowalski* 10.

volt. (Valójában el is érte e célját, mivel Shay a profil létrehozását követő napon nem jelent meg az órákon, mert kellemetlenül érezte volna magát egy teremben ülni a megfélemlítőivel. A diákok közti viszonyrendszerben a véleménynyilvánítás szabadsága és az áldozat oktatáshoz való joga közötti kollízió is fennáll, túl a véleménynyilvánítás korlátainak meghatározásán.⁵⁰³) Továbbá, Kowalski másokat is meghívott ugyanazon iskolából a csoporthoz való csatlakozásra, így előre kellett látnia, hogy az iskolán kívüli magatartása elérheti majd az iskolát, és lényeges bomlasztást okozhat az iskolai környezetben.⁵⁰⁴

A fellebbezés nyomán az ügy a Negyedik Körzeti Fellebbviteli Bíróság elé került, amely értékelte az eset körülményeit, majd Kowalski védekezését is. Kowalski álláspontja továbbra is az maradt, hogy magatartása az Első Alkotmánykiegészítés teljes védelmét élvezzi off-campus eredete miatt.⁵⁰⁵ Am a Bíróság úgy érvelt, hogy habár a vélemény szó szerinti értelemben, valóban az iskola területén kívülről eredt, de „tudta, hogy az elektronikus válasz vélhetően, s ténylegesen így is történt, az otthonán túl kerül nyilvánosságra, s így ésszerűen számíthatott arra, hogy elérheti az iskolát vagy hatással lehet az iskolai környezetre.”^{506,507} Ezen indokolás nyomán a Negyedik Körzet Kowalski iskolán kívüli véleményét iskolaiává transzformálta,⁵⁰⁸ amely alapján változtatja meg az alkalmazandó jog kérdését, hiszen e ponttól minden, cyber-megfélemlítésre vonatkozó, USALB teszt azonnal relevánssá és alkalmazhatóvá vált.⁵⁰⁹ Továbbá, a Bíróság utalt a tinkeri ésszerűen előrelátható lényeges bomlasztás tesztre, ami a *Snyder II* döntésben nem állt meg. Mindezen felül megállapította, hogy „Kowalski véleménye és a Musselman High School pedagógiai érdeke közötti nexus megfelelően erős volt, hogy igazolja az iskola vezetése által megtett intézkedéseket, amit a diákok jóléteért felelős szerepe alapján hajtott végre.”⁵¹⁰ Összehasonlítva a fentebb elemzett *Snyder I-II* és *Layshock*-ügyekkel, a *Kowalski*-hoz nagyon hasonló történeti tényállás ellenére, a Harmadik Körzet nem találta megalapozottnak az ésszerűen előrelátható lényeges bomlasztást a *Snyder II* ítéletében, sőt a megfelelő nexus meglétét sem a diák véleménynyilvánítása és az iskolai bomlasztás között a *Layshock* esetben. Ellenben, a Negyedik Körzet a *Kowalski* döntésben kifejezetten deklarálta, hogy mindkét elem megalapozott.⁵¹¹ Ugyanakkor, a *Kowalski* ítélet tartalmaz spekulatív meghatározásokat, amelyek döntőnek bizonyultak az online csoport hatását illetően, így a döntés nem tartozik a „bíróági mainstream” vonulatába.⁵¹²

Szignifikáns különbségként jelentkezik a fentebbi esetekhez képest, hogy a *Kowalski* során az áldozat nem iskolai alkalmazott, hanem egy másik diák volt. (Auerbach szakirodalmi álláspontja szerint a diák-diák esetek tényszerűen különböznek azon cyber-megfélemlítési esetektől, amelyek iskolai alkalmazottak ellen irányulnak.⁵¹³) Figyelemmel kell azonban lennünk arra, hogy a diákok közti jogvitában is az iskola által meghozott döntés (felfüggesztés, eltanácsolás) szolgál a bírósági eljárás alapjául. Ebben a viszonyrendszerben a Negyedik Körzet feltérképezte mind az előrelátható bomlasztást, mind a megfelelő, elegendő nexust, s mindkettőt megalapozottnak találta. Tette mindezt annak ellenére,

⁵⁰³ PARTI 2016, 139.

⁵⁰⁴ *Kowalski* 10.

⁵⁰⁵ *Kowalski* 13.

⁵⁰⁶ *Kowalski* 13.

⁵⁰⁷ Lásd HOSTETLER 2014, 13.

⁵⁰⁸ BENDLIN 2013, 59.

⁵⁰⁹ PONGÓ 2015, 543.; BENDLIN 2013, 65.

⁵¹⁰ *Kowalski*, 14.

⁵¹¹ HOROWITZ – BOLLINGER 2014, 38.

⁵¹² HOSTETLER 2014, 14.

⁵¹³ AUERBACH 2008-2009, 1654.

hogy Kowalski nem hivatkozott a megfelelő, elegendő nexusra, érvelése során. A bíróság hangsúlyozta, hogy annak ellenére, hogy Kowalski véleményét iskolaiivá formálta,⁵¹⁴ nem szükséges megvizsgálnia az ügyet a Fraser-teszt szempontjából, mivel az iskola cselekménye megengedhető a Tinker-teszt alapján.⁵¹⁵ A *Snyder II* és *Layshock*-ügyekben a Harmadik Körzet nem értékelte az igazgatók elleni vulgáris és támadó jellegű profilokat iskolaiként (amelynek helyességére az elemzési séma szerinti analízis rávilágított), azonban a Negyedik Körzet egy MySpace csoport létrehozását iskolai véleménynek találta.⁵¹⁶ Megindokolta ugyan, hogy milyen tények alapján formálta Kowalski véleményét iskolaiivá, mégis a *lex specialis derogat legi generali* alapelvvel szemben, az esetet nem a speciális on-campus tesztek alapján vizsgálta tovább, hanem azonnal az általános Tinker-teszt szerint ítélkezett.⁵¹⁷ E megoldás felveti a kézenfekvő kérdést: mivel a vélemény iskolaiként lett értékelve, a Tinker-tesztnek vajon nem az utolsó lehetséges megoldásnak kellett volna lennie, ahelyett, hogy első doktrínaként alkalmazták? Helyesebb lett volna, ha az USALB speciális tesztjei alapján megvizsgálják az ügyet, iskolai esetről lévén szó, s e sikertelen elemzést követően fordul a Bíróság, végső megoldásként, a Tinker-teszthez. Természetesen ez egységes joggyakorlatot feltételez.

Véleményem szerint a fentebbi döntések felfedik, hogy az USA cyber-megfélemlítési joggyakorlata mennyire kiszámíthatatlan, nem kellően egyértelmű, s az egységes ítélkezési módszertan hiányában szenved.⁵¹⁸ Egyes bíróságok a diákok javára ítélnék off-campus ügyekben, és azon „iskolák, amelyek a lényeges bomlasztás felmutatása nélkül járnak el, felelősségre vonhatók, és kártérítés fizetésére kötelezhetők a megfélemlítő számára.”⁵¹⁹ Ugyanakkor, rendkívül hasonló körülmények alapján, más bíróságok alkotmányosan megengedhetőnek találják az iskolai hatáskör gyakorlását. Minderre nem létezik egységes iránymutatás vagy joggyakorlat az USA bírósági rendszerében, csupán azon múlik az ügy kimenetele, hogy melyik bíróság tárgyalja éppen az adott cyber-megfélemlítési esetet.

III.3.10. Kowalski-ügy az elemzési sémában

A kialakított metodológiát követve, az eset körülményeit az elemzési séma szempontjai alapján vizsgálom.

A sémában első lépésként a megfelelő, elegendő nexus meglétét indokolt feltérképezni. Tekintettel arra, hogy a csoport létrehozásakor száz diákot az iskolájából meghívott Kowalski, ráadásul közel két tucat diák csatlakozott is hozzá, valamint az első megnyitás és hozzászólás egy iskolai számítógépről történt, a kapcsolat, összefüggés igazoltnak tekinthető.

A második lépés tekintetében, az eredeti ítéletben a Negyedik Körzet új megoldást választott, hiszen iskolai véleménynyilvánításként értékelte az iskolán kívüli eredetű véleményt. E lépés keretében felülvizsgálom, hogy valóban besorolható-e e kategóriába Kowalski cselekménye.

⁵¹⁴ A véleménynyilvánítás eredetére való tekintet nélkül, az iskolában lévő személyekre irányult, ennél fogva, ténylegesen iskolai véleménynyilvánítás volt. Lásd *Kowalski* 14.

⁵¹⁵ *Kowalski* 14.

⁵¹⁶ *Kowalski* 14.

⁵¹⁷ *Kowalski* 14.

⁵¹⁸ HO 2012, 807.

⁵¹⁹ GREENHILL 2010-2011, 733.

Először az iskolán kívüli csoportba való besorolás lehetőségeit indokolt áttekinteni. Kowalski érvelése az ügyben végig arra épült, hogy az elemzési séma e csoportjába tartozik a csoport létrehozása, pusztán annak off-campus létrehozása miatt. E ponton osztom mind a Kerületi Bíróság, mind a Negyedik Körzet álláspontját, amely szerint, kizárólag a csoport létrehozásának földrajzi helye nem zárhatja ki az iskola jogszerű eljárásának lehetőségét. A csoporthoz két tucat iskolai diák csatlakozott, on-campus nyitották azt meg, valamint Shay a profil hatására másnap nem ment iskolába. E tényezők alapján a tisztán iskolán kívüli jelleg nem helytálló. Továbbá, Kowalski semmilyen erőfeszítést nem tett annak érdekében, hogy ne érje el az iskolai környezetet a csoport, éppen ellenkezőleg, kifejezetten az iskolai környezetet célozva hozta azt létre. A kérdés így arra redukálódott, hogy a felsorolt tényezők alapján, iskolán kívüli eredetű jelentős iskolai hatással bíró véleményről, vagy a Negyedik Körzet megállapításához hasonlóan, tisztán iskolai véleménynyilvánításról beszélhetünk. A korábbi eseteket segítségül hívva indokolt eldönteni ezt a kérdést. A *Wisniewski*-ügyben az eset középpontjában álló ikon nem az iskolai környezetre irányult, bár végül utat talált magának a campusra. E szempontból a *Kowalski*-ügyhöz képest fontos eltérés, hogy *Wisniewski* nem küldte el senkinek sem az ikont, valamint nem is nyitotta azt meg az iskolában. Habár hatásában látszólag azonosnak tekinthető, hiszen Mr. Vandermolen nem kívánta tovább tanítani *Wisniewski* osztályát, Shay pedig nem ment iskolába *Kowalski* tettét követően. Mégis fontos különbség a két elkövető iskolai környezetre gyakorolt magatartása, hiszen *Wisniewski* nem célozta az iskolai közeget, *Kowalski* viszont kifejezetten arra irányította cselekményét.

A *Snyder I-II*-ügyekben off-campus álprofil létrehozás történt, amely végül jelentős iskolai hatást gyakorolt az iskolára. Ugyanakkor a későbbi ítélet, valamint az elemzési séma is arra a végkövetkeztetésre jutott, hogy a diák véleménynyilvánítási szabadságát jogszerűtlenül korlátozta az iskola, így nem beszélhetünk cyber-megfélemlítésről. Továbbá, az eset során végig az ésszerűen előrelátható lényeges bomlasztás fennállása vagy annak hiánya képezte a vita tárgyát, így kevés relevanciával bír a *Kowalski* döntés kategorizálása kapcsán.

Végezetül a *Layshock*-ügy hívható fel, ahol szintén iskolán kívüli eredetű álprofil létrehozás állt a vizsgálat középpontjában. Az ügy tényállása feltárta, hogy *Layshock* megmutatta a profilt, szerzőségét titokban tartva, az iskola területén. A profilt megnyitották a campuson, legalább kétszer, *Layshock* vallomása szerint. Mindezek alapján a *Layshock* magatartását iskolán kívüli jelentős iskolai hatású véleményként értékeltem, így *Kowalski* cselekményét is e kategóriába lenne indokolt sorolnom. Azonban a *Layshock*-ügyben nem szabad megfeledkezni arról, hogy több profil egyszerre keringett az iskolaigazgatóról, s nem tudják, hogy melyiket, hányszor nyitották meg a campuson, így lehet, hogy kizárólag a *Layshock* által bevallott két megnyitás történt meg valójában. Ellenben, *Kowalski* csoportját, *Ray Parsons* iskolaidőben, iskolai számítógépről megnyitotta, szerkesztette, képeket készített, amelyeket feltöltött. Másodsorban, a *Layshock*-ügyben a profilokról beszélt mindenki, de nem tudták, hogy ki készítette, illetve, hogy pontosan melyik profil, vagy azok együttes jelenléte okozta-e az iskolai izgatottságot. Ezzel szemben, *Kowalski* meghívott száz diákot, köztük az áldozatot is, a csoportban való aktív részvételre, támogatta, dicsérte, buzdította *Parsonst* a további cselekvésre, tehát mindenki tudta, hogy ő hozta létre a csoportot. Mindemellett, beazonosíthatóan legalább két tucat diák ténylegesen is csatlakozott a csoport tevékenységéhez. A felsorolt tények ismeretében, úgy vélem, hogy *Kowalski* magatartása olyan mértékben irányult kizárólagosan az iskolai környezetre, iskolai közösségre, hogy annak iskolai-ként való értékelése indokolt. Semmi nemű ellenintézkedést (*Layshock*-féle „privát” beállítás) nem tett, az iskolaidőben, iskolai számítógépen hozzászóló iskolatársát buzdította a folytatásra. Természetesen, az

elemzési séma során kialakított álláspontom, a bírói mérlegeléshez hasonlóan, a tények feltérképezésén, elemzésén, s más jogesetekkel való összevetésén alapul, így az adott kérdések másként is eldönthetők. Ugyanakkor indokolt szem előtt tartani, hogy a *Snyder I-II*-ügyekben ugyanaz a bíróság két eltérő döntést hozott, kizárólag a meglévő tények újraértékelése alapján. Ennek fényében előfordulhat, hogy az ügyek tényállásait az elemzési sémát követve is különböző eredményre jut egy másik kutató. Mindazonáltal, az elemzési séma keretében folytatott érvelésem a tényekre és a korábbi döntésekre alapozva alakítottam ki, miként azt a bírák is teszik ítélezésük során.

A fentebbi érvelés következményeként, a Negyedik Körzethez hasonlóan, Kowalski véleménynyilvánítását iskolai véleményként értékelem, így a speciális USALB tesztek felhívhatóvá válnak. A Negyedik Körzet ezt megkerülte azáltal, hogy a tinkeri fordulat alapján is eldönthetőnek ítélte az ügyet, ellentétben a *lex specialis derogat legi generali* elvvel. Ezen elv alapján, mielőtt a lényeges bomlasztás vizsgálat négy szempontját alkalmaznám, mint általános tesztet, a speciális, Fraser-, Hazelwood-, és Morse-tesztek színt szükséges elemezni az ügyet.

A Fraser-teszt szerint a vulgáris, bujálkodó, támadó jellegű diák véleménynyilvánítás nem élvez az Első Alkotmánykiegészítés által biztosított védelmet. Ennek eldöntéséhez, az ítéletben foglalt tények értékelése szükséges. Az alábbi megnyilvánulások relevánsak e téren:

(i) Parsons egyik képén ő és egy barátja befogja az orrát, miközben egy „Shaynek herpesze van” felirat mellett állnak.⁵²⁰ (ii) A következő képen Shay arcára, medencetájára vörös pontokat rajzolt, majd a medence részhez odaírta, hogy „Belépés csak saját felelősségre.”⁵²¹ (iii) A harmadik szerkesztett képen pedig Shay arcára került a következő felirat: „Egy kurva arcképe.”⁵²² (iv) Ezt követően számos komment dicsőítette Kowalskit, s alig várták, hogy a meghívott áldozat, Shay, lássa a képeket és kommenteket.

Ezek ismeretében tehát a kulcskérdés az, hogy e magatartás kimeríti-e a Fraser doktrínát, s ezáltal nem élvez védelmet a véleménynyilvánítás. (Figyelemmel kell lennünk a fent bemutatott Fraser-ügy körülményeire, amely során Matthew Fraser egy nyilvános beszéd során vulgáris megjegyzéseket és szexuális utalásokat tett hatszáz diáktársa előtt. Az USALB szerint ez már önmagában elég egy diák véleményének korlátozására.) Jól láthatóan a Kowalski-ügy kapcsán a hallgatóság létszáma, illetve a képek, feliratok durvább, keményebb hangvétele jelenti a különbséget. Közös pontként jelenik meg, hogy az áldozat mindkét esetben látta, láthatta az ellene irányuló támadó magatartást. Álláspontom szerint a hallgatóság létszáma szerint nem ítéltető meg a kérdés, hiszen a két tuat ember, (illetve a potenciálisan száz ember) vagy a több száz ember által látott megfélemlítés, a nézők számától függetlenül, megfélemlítés marad. Mennyiségi alapon nem rendezhető e kérdés, fenntartva, hogy a nézők potenciális száma fontos tényezőként jelentkezhet egyes esetekben. Például releváns faktor lehet a potenciális nézettség, ha csupán néhány ember számára elérhető a tartalom, illetve ha az internet teljes közönségének (lásd a J.C. videófelvelele). Ugyanakkor, a Kowalski-ügyben a közönség száma közötti különbség nem tekinthető döntő tényezőnek. A vulgaritás, a támadó jelleg mértéke mint minőségi mérce azonban, már szolgálhat releváns alapként. Fraser véleménynyilvánítása kevésbé volt támadó jellegű, mint a Kowalski által létrehozott csoportba küldött képek, kommentek. Egy fiatal diáklányt prostituálnak, nemi herpeszesnek titulálni igen sértő dolog, azonban talán még védhető, hiszen a diákok, fiatalok megnyilatkozásai mögött

⁵²⁰ Kowalski 4.

⁵²¹ Kowalski 4.

⁵²² Kowalski 4.

sokszor nincs olyan komoly, megértett tartalom, mint amilyennek elsőre tűnik. Ugyanakkor, mindezt képeken megörökíteni, feltölteni az internetre már komoly szándékként értékelhető. Azonban a kérdés az, hogy a csoportban lezajlott magatartás súlyosabban értékelhető-e, mint Fraser 1987-es beszéde. Véleményem szerint, igen (még a szövegszerkesztő program is jelezte az egyik kifejezés idézésekor, hogy durva, obszcén vagy bántó szó), és a vulgáris jelzővel való illetés, a nemi herpesz meglétének többszörös ábrázolása, a Shay-el való szexuális közösülés (kitalált, sértő) veszélyeire való felhívás megalapozták azt a döntést, amely szerint a Fraser-teszt alapján Kowalski véleménynyilvánítása nem érdemli meg a véleménynyilvánítás szabadságának védelmét.

Miként látható, a speciális teszt alkalmazása indokolatlanná teszi az általános tinkeri lényeges bomlasztás vizsgálatát, csakúgy, mint a Hazelwood- vagy Morse-teszt szerinti elemzést. Ennek ellenére, röviden, érdemes jelezni a többi teszt hipotetikus eredményét is. A Hazelwood-teszt szerint az iskola által szponzorált, iskola területén, vagy iskola által felügyelt cselekmények során a véleménynyilvánítás korlátozható. E tekintetben Ray Parsons felelőssége vizsgálható lehetne, de Kowalski magatartása semmiképp, így e teszt nem nyújt megoldást számunkra.

A Morse-teszt szintén nem ad támpontot, hiszen sem illegális droghasználat, sem policy által tiltott tevékenység nem érintett az ügyben.

Végül, de nem utolsó sorban, a lényeges bomlasztás vizsgálat négy szempontja szerint is elemezhető az ügy.

Az első pont alapján az általános hangulatváltozás, felzúdulás, pusmogás nem eleendő az iskolában. Az ügy tényállása azonban nem ad választ arra, hogy milyen mértékű volt az iskolai izgatottság.

A második pont az erőszakos vagy fenyegető véleményekre vonatkozik, azonban a csoport ugyan vulgáris és támadó nyelvezetű tartalmakkal bírt, de erőszakosnak, vagy fenyegetőnek nem nevezhető. Shay állítása szerint is, amiatt nem ment másnap iskolába, mert kényelmetlenül, kínosan érezte volna magát a megfélemlítői között, nem annyira a félelem tartotta őt távol az oktatási intézménytől.⁵²³

A harmadik vizsgálati pont, az iskolai alkalmazottak mindennapi tevékenységétől való elvonása, csupán marginálisan jelenik meg az ítéletben, s ezen esetek rendezése, a fentiek alapján, az igazgató feladatkörébe tartozik.

Az utolsó szempont az ésszerűen előrelátható lényeges bomlasztás, bizonyítékon vagy tényen való nyugvása, amely önmagában nem alapoz meg lényeges bomlasztást, a *Layshock*-ügy elemzési sémában foglalt érvelése következtében, így e pont nem bír döntő jelentőséggel jelen ügyben.

Összefoglalóan tehát, kijelenthető, hogy az elemzési sémát alkalmazva a végeredmény azonos a Negyedik Körzet döntésével, csak más, következetesebb utat bejárva jött létre. A nexus megalapozottságát követően, az iskolai kategóriába soroltam be a véleménynyilvánítást, figyelemmel a korábbi esetjogra, s a másik két csoport jellemzőire. A kategorizálást követően a *lex specialis derogat legi generali* elvnek megfelelően, a speciális on-campus tesztek, azon belül is a Fraser-teszt, alkalmazásával kezdtem az ügy elemzését, s végeredményként megállapítottam, hogy Kowalski véleménynyilvánítása nem védett az Első Alkotmánykiegészítés által. Az elemzési séma haszna az egységes szempontrendszer, módszertan. Ennek köszönhetően minden egyes cyber-megfélemlítési esetet azonos vizsgálat alapján dönthetünk el. Továbbá, az elemzési séma meghatározott, kötött sorrendet tartalmaz, elősegítve a következetesebb döntési gyakorlatot. A szigorú sorrendiséget nem érinti, hogy az egyes pontokon belül helyet kap a bizonyítékok szabad

⁵²³ Kowalski 5.

mérlegelése, így a bíróság nem csak automatikusan alkalmazza az egyes vizsgálati szempontokat, hanem tartalommal tölti ki, értékeli a tényeket, mérlegel, majd ítéletet hoz. Jogos kérdésként merülhet fel, hogy miért van szükség az elemzési sémára, ha továbbra is a bíróság értékelésén múlnak az egyes ügyek kimenetelei? A válasz egyszerű: mindezen tényezők együttesen szolgálják a kiszámíthatóságot és a következetességet, támpontot adva a bírácoknak (lásd a fentebbi ügyek, ahol még egyes kerületi bíróság a Fraser-tesztet alkalmazná off-campus esetre.) Az elemzési séma jogi irányítóként terelné az egységes jogalkalmazás felé az USA bíróságait, anélkül, hogy csorbítaná a bizonyítékok szabad mérlegelésének lehetőségét. Hazai példával érzékeltetvén, a magyar Alkotmánybíróság a közérdekűségi tesztet alkalmazza a tulajdonkorlátozással kapcsolatos ügyekben, s az egyes tények, körülmények feltérképezését, értékelését követően dönt arról, hogy alkotmányos volt-e a korlátozás vagy sem. A hangsúly arra helyeződik, hogy a tulajdonkorlátozási ügyek tesztje a közérdekűségi teszt, nem a szükségesség-arányosság. Míg az USA bíróságainak véleménynyilvánítási gyakorlatában a clear and present danger elv általánosan alkalmazott, addig a cyber-megfélemlítési esetjogban ilyen koherens rendszer nem jött létre. Ennek hiánya irányította rá a figyelmem egy elemzési séma kialakításának szükségességére.

III.3.11. Sagehorn-ügy⁵²⁴

Sagehorn, 2014-ben, a Rogers High School megbecsült diákja volt, többszörös iskolai díjazott, élsportoló. Iskolai pályafutása során, egy parkolási bírságtól eltekintve, semmilyen fegyelmi eljárás nem folyt ellene. Az ügyben érintett másik fél, Minnesota állam által létrehozott és finanszírozott köznevelési iskolakerület (vezetése).⁵²⁵

Az eset történeti háttere szerint 2014. január 26-án valaki névtelenül közzétett egy posztot a „Rogers confessions” (Rogers vallomásai) honlapon, amelyben azt kérdezte, hogy Sagehorn valóban csókolózott-e az egyik tanárával. Sagehorn, a vicc kedvéért, válaszolt, hogy „*igazából igen.*”⁵²⁶ Kiemelendő, hogy sem a poszt, sem a válasz nem kapcsolódott semmilyen iskola által támogatott eseményhez, azok iskolai időn és az iskolai területen kívülről eredtek, valamint Sagehorn nem működött közre a honlap létrehozásában vagy üzemeltetésében.⁵²⁷ Sagehorn állítása szerint a poszt nem okozott lényeges bomlasztást az iskolai környezetben, sőt nem is tett róla említést senki, egészen addig, amíg be nem hívták őt az igazgatói irodába 2014. február 3-án. Ekkor elismerte szerzőségét a válasz tekintetében, valamint annak szarkasztikus jellegét. Két nappal később ismét az igazgató elé kellett járulnia, ahol őt iskolai napra felfüggesztették, mivel véleménynyilvánítása „*sértette a tanár hírnevét.*”⁵²⁸ E második alkalommal egy rendőr is jelen volt. Öt nappal később, az igazgató újfent értesítette a szülőket, hogy Sagehorn felfüggesztését öt további iskolai nappal meghosszabbítják, illetve javasolják az eltanácsolását az iskolai vezetőség (School Board) 2014. április 22-i ülésén. A döntés ismertetésekor ugyanazon rendőr szintén jelen volt, illetve továbbra sem említett az igazgató bármilyen lényeges bomlasztást az iskolai környezetben. A szülők megkérdőjelezték az intézkedés helyességét, s kapcsolatba léptek az iskolafelügyelővel, majd egyeztetést követően,

⁵²⁴ Sagehorn v. Independent School District No. 728., 122 F. Supp. 3d 842.

⁵²⁵ Sagehorn 2.

⁵²⁶ Sagehorn 2.

⁵²⁷ Sagehorn 2.

⁵²⁸ Sagehorn 3.

négy nappal később az iskolafelügyelő helyettesével találkoztak személyesen, amely találkozón az iskolafelügyelő telefonon vett részt. A szülők kifejezték, hogy a büntetést túlzónak és helytelennek ítélik, az iskolafelügyelő és helyettese azonban nem értett velük egyet. Jelezték feléjük, hogy jogukban áll egy meghallgatást kérni, de az eredmény már előre eldöntött, sőt az iskola a tanév hátralevő részére kiterjeszti a felfüggesztést, ha indítványozzák a meghallgatást. Továbbá, Sagehorn mivel már előfelvételizőként bekerült az egyik egyetemre, a felügyelők szerint ezt a státuszt is elveszítheti a meghallgatás következtében. Ennek tudatában, a szülők aláírtak egy előre megfogalmazott visszavonási nyilatkozatot. Ugyanakkor, tagadják, hogy önkéntes alapon tették volna azt meg.⁵²⁹

Mindezek fényében eljárást indítottak több személy ellen, több pontban. A könyv szempontjából legfontosabb, hogy az Első Alkotmánykiegészítésben foglalt véleménynyilvánítás szabadságának megsértése miatt az iskolakerülettel szemben is felléptek.⁵³⁰ Az ügyet a Minnesotai Kerületi (szövetségi) Bíróság egyesbírói eljárásban döntötte el. Az ítéletben foglaltak alapján, Sagehorn állítása szerint, a poszt ésszerűen felmérve nem juthatott el az iskola területére, elképesztő volta miatt pedig nem jelentett biztonsági kockázatot és nem okozott lényeges bomlasztást az iskolai környezetben.⁵³¹ A Bíróság idézte a *Tinker*-ügy iskolakapu doktrínáját, miszerint a diákok véleménynyilvánítási szabadsága az iskolán kívül és belül is megilleti őket, bizonyos kivételekkel. Ilyen kivételnek tekintendő az obszcenitás, amelyet a Miller-teszt alapján értékelnek az USA bíróságai. Jelen ügy vizsgálata megállapította, hogy obszcenitás alapján nem korlátozhatta az iskolakerület Sagehorn véleménynyilvánítását.⁵³² A Bíróság az obszcenitás kizárását követően a diák véleménynyilvánítási tesztek elemzését. Megállapította, hogy a felek között egyetértés mutatkozik a véleménynyilvánítás iskolán kívüli jellege terén. Kiemelte, hogy az off-campus vélemények korlátozására az iskolának igen szűk körben nyílik lehetősége, példaként pedig a *Fraser*- és a *Morse*-ügyeket idézi.⁵³³ Lábjegyzetben azonban kifejti a fentebb felvázolt diák véleménynyilvánítási tesztek rendszerét, s megállapítja, hogy a Hazelwood- és a Morse-tesztek nem alkalmazhatók jelen ügyben.⁵³⁴ Ugyanakkor, arra is rámutatott, hogy a *Wisniewski*-ügy alapján, ha a diák véleménynyilvánítása súlyos és erőszakos fenyegetést tartalmaz, ami lényeges bomlasztást fejt ki az iskolai környezetre, úgy az iskolai hatáskörök változnak. A fenyegetés és az ésszerűen előrelátható lényeges bomlasztás közötti kapcsolatot röviden el is magyarázza az ítélet. Következésképpen, a Bíróság szerint egy iskolán kívüli diák véleménynyilvánítás akkor korlátozható, ha az iskola demonstrálja, hogy a vélemény a valós fenyegetés, vagy a lényeges bomlasztás kivétele alá esik.⁵³⁵ Tekintettel arra, hogy egyik fél sem hivatkozott a valós fenyegetés kivételre, így kizárólag a lényeges bomlasztást vizsgálta a Bíróság. Ennek keretében megállapította, hogy a véleménynyilvánításnak ésszerűen előreláthatóan el kell érnie az iskolai közeget, továbbá, ott lényeges bomlasztó hatást kell kifejtenie, amit az iskola bizonyítani is tud.⁵³⁶ Ezt követően a *Layshock*- és *Snyder*-ügyeket mutatja be röviden, annak alátámasztására, hogy lényeges bomlasztás hiányában a diák véleménynyilvánítása alkotmányosan nem

⁵²⁹ Sagehorn 3.

⁵³⁰ Sagehorn 4.

⁵³¹ Sagehorn 5.

⁵³² Sagehorn 5-7.

⁵³³ Sagehorn 8.

⁵³⁴ Sagehorn 8., 4. lábjegyzet.

⁵³⁵ Sagehorn 8. A Bíróság idézi a *R.S. ex rel. S.S. v. Minnewaska Area School District*, 894 F. Supp. 2d 1128, 1140 (D. Minn. 2012) ügyet.

⁵³⁶ Sagehorn 9.

korlátozható.⁵³⁷ Az iskolakerület érvelésében azt kívánta bebizonyítani, hogy a sugallt tanár-diák kapcsolat jelzi, hogy a poszt az iskolai környezetet célozta, s ott valószínűsíthetően lényeges bomlasztást válthatott ki, azaz ésszerűen előrelátható volt annak bekövetkezése. A Bíróság ugyanakkor kiemelte, hogy a tanár-diák kapcsolatra való utalás önmagában nem jelenti az iskolai környezet valószínű elérését és ott lényeges bomlasztás okozását. Továbbá, ha feltételezzük, hogy a poszt valóban az iskolai környezetet célozta, abban az esetben sincs jele bármilyen bomlasztás létrejöttének.⁵³⁸ Következésképpen, a Bíróság a *Layshock* és *Snyder* döntésekhez hasonló eredményre jutott, miszerint „*Tinker és Fraser nem engedik meg az iskolai alpereseknek, hogy Sagehorn-t, off-campus véleménynyilvánításért, lényeges bomlasztás hiányában, megbüntessék...*”.⁵³⁹

A lényeges bomlasztás feltérképezését követően, a Fraser-teszt alapján is megvizsgálta az ügyet. A Bíróság rögtön az elején leszögezi, hogy a teszt kizárólag iskolai véleménynyilvánítások esetén nyújt alapot a korlátozásra.⁵⁴⁰ Az iskolakerület azonban kéri a Fraser-teszt kiterjesztését olyan iskolán kívüli véleménynyilvánításra, amely kifejezetten az iskolára irányul. Érvelése alátámasztására a *Kowalski*-ügy mutatja be, azonban a Bíróság szerint ez nem erősíti az álláspontját, hiszen a Negyedik Körzet nem kívánta megoldani annak problémáját, hogy az iskolán kívüli eredetű, de iskolára kifejezetten irányuló véleménynyilvánítás a Tinker- vagy Fraser-teszt alá esik-e. Ugyanis, *Kowalski* magatartása lényeges bomlasztás okozására irányult, amely meg is valósult, így a Tinker-teszt ésszerűen előrelátható lényeges bomlasztás eleme alapján az ügy eldönthető. Ellenben, Sagehorn esetén nem volt lényeges bomlasztás, így a *Kowalski*-ügy segítségével nem rendezhető a kérdés. Mindezen felül, a Bíróság kiemeli, hogy arról sincs meggyőződve, hogy Sagehorn véleménynyilvánítása kifejezetten az iskolára irányult-e, pusztán amiatt, mert egy iskolai személyhez kötődik. Következésképpen, Sagehorn posztja nem célozta közvetlenül az iskolát, csupán amiatt, hogy egy tanárra utal, ezáltal az iskola nem korlátozhatja a diák véleménynyilvánítását.⁵⁴¹

Az előző, iskola általi érvelés jól példázza az egységes rendszer hiányából eredő problémákat. Tekintettel arra, hogy nincs egységes klasszifikáció, nem világos a tesztek használata. Az iskola jogosan kérte a Bíróságtól, hogy a *Kowalski*-ügy mintájára terjessze ki a Fraser-tesztet off-campus esetekre, hiszen a *Kowalski*-ügy körülményei, mint azt fentebb bemutattam, megalapozzák az iskolaiként való kezelést. Ennek következtében pedig a speciális tesztek alkalmazhatóvá válnak, így a Fraser-teszt is. Ám, mivel a Negyedik Körzet nem jelentette ki, hogy iskolai véleménynyilvánításnak tekinti az ügyet és a speciális USALB tesztek is felhívja, így az érvelésnek alapja a kifejezett iskolára irányuló szándék maradt. Erre a kifejezett szándékra alapozta érvelését a *Sagehorn*-ügyben az iskolakerület. A Bíróság ugyanakkor helyesen utasította vissza ezt a kérést, hiszen iskolán kívüli esetre nem alkalmazhatja a Fraser-tesztet, a bizonyítékok pedig nem utaltak kifejezett iskolára irányuló szándéokra. Az iskolakerület tehát beleesett abba a csapdába, miszerint nincsenek csoportosítással elválasztva a diák véleménynyilvánítások az eredetük és hatásuk szerint. Erre kínál megoldást az elemzési séma kétlépcsős-tesztjének második lépcsője. Ugyanis, sokkal egyszerűbben eldönthette volna az ügyet a Bíróság, ha egyszerűen közli, hogy a *Kowalski*-ügy esetében a Negyedik Körzet iskolaivá formálta át a véleményt a tények ismeretében, így a Fraser-teszt alkalmazhatóvá vált, azonban Sagehorn

⁵³⁷ *Sagehorn* 9.

⁵³⁸ *Sagehorn* 9.

⁵³⁹ *Sagehorn* 10.

⁵⁴⁰ *Sagehorn* 10.

⁵⁴¹ *Sagehorn* 11.

esetén a bizonyítékok nem alapozzák meg az iskolai alakítást, valamint nincs lényeges bomlasztás sem, ezáltal a diák véleménynyilvánítása alkotmányosan nem korlátozható. E rövid indokolás helyett hosszasan kellett bemutatni, hogy Sagehorn posztja milyen mértékben célozta az iskolai környezetet, s az ésszerűen előrelátható lényeges bomlasztást kiválthatott-e.

Mindezek alapján érthető az iskolakerület megállapítása, miszerint „*Sagehorn posztja nem esik egy tisztán megalapozott jog körébe.*”⁵⁴² A J.C.-ügyet hivatkozva jelzik, hogy az iskolán kívüli véleménynyilvánítás egy bonyolult és rosszul meghatározott terület, és az internet csak tovább nehezíti az iskola határainak kirajzolását. Továbbá, felhívják a figyelmet arra, hogy a Minnesota állami törvényhozás megengedi a diák véleménynyilvánítás korlátozását cyberbullying esetén akkor is, ha az iskolán kívüli eredetű. E törvényi szabályozás megjelenése csak még tovább erősíti a zavart az iskola hatásköreit illetően iskolán kívüli véleménynyilvánítások szabályozása terén.⁵⁴³

III.3.12. Sagehorn-ügy megítélése az elemzési séma alapján

A fentebbiek fényében még inkább indokolt az egységes ítélkezés kialakítása a cybermegfélemlítési ügyekben. A megszokott módszertant követve az esetet az elemzési séma szerint újra megvizsgálom.

Az első lépcső a nexus, kapcsolat megalapozottságát tárja fel. Jelen ügyben a véleménynyilvánítás és az iskolai közötti kapcsolat, álláspontom szerint, nem áll fenn. Annak ellenére sem, hogy az első lépcsőt egy viszonylag alacsony szintű mércének tekintem. A kapcsolat hiányát az eset körülményei alapozzák meg. Egyrészt, Sagehorn véleménynyilvánítása egy kétszavas válasz volt egy anonim kérdésre. Másrészt, semmilyen módon nem kötődött az iskolához, hiszen iskolai időn, az iskola területén kívül született a bejegyzés. Természetesen az iskolán kívüli jelleg ellenére a nexus megalapozott lehetne, azonban a véleménynyilvánításról senki nem beszélt egészen addig, míg az igazgató be nem hívta Sagehorn-t az irodájába. Továbbá, mindkét fél elismerte, hogy nem okozott lényeges bomlasztást a poszt az iskolai környezetben, ráadásul egyetértés mutatkozik az iskolán kívüli jelleg terén is. Következésképpen, az igazgató eljárásán kívül semmi sem köti Sagehorn véleménynyilvánítását az iskolához, és az igazgató is csak a tanár hírnevének csorbulása miatt járt el, nem lényeges bomlasztás miatt.

Összefoglalóan, a Snyder-ügyhöz hasonlóan, jelen ügy is már az első lépcső vizsgálata alapján eldönthető, hiszen a kapcsolat hiányában nem folytatható további elemzés. Láthatóan, az elemzési séma alkalmazásával egyszerűbben és egyértelműbben alakítható ki az ítélet, anélkül, hogy a diák iskolai környezetre való kifejezett szándékának bizonytalan vizsgálatába bonyolódnánk.

Didaktikai okokból, hipotetikusan elfogadom, hogy a nexus fennáll az iskola és a véleménynyilvánítás között. A második lépcsőben a tisztán iskolán kívüli jelleget nem vizsgálom, hiszen az első lépcső során levont következtetések alapján ide kellene sorolni a posztot. A tények ismeretében az iskolai kategorizálás szintén nem megalapozott, hiszen gyakorlatilag semminemű iskolához köthető esemény nem valósult meg. Következésképp, az iskolán kívüli eredetű jelentős iskolai hatással bíró véleménynyilvánítások kör-

⁵⁴² Sagehorn 12.

⁵⁴³ Sagehorn 12.

ében tárgyalom, hipotetikusan, az esetet. Tekintettel arra, hogy az e kategóriába eső véleménynyilvánításokra kizárólag a Tinker-teszt alkalmazható, így a lényeges bomlasztás vizsgálat elvégzése indokolt.

Az első szempont során az iskolában, a poszttal kapcsolatos, általános hangulatváltozás, puzmogás megjelenését szükséges megvizsgálni. A tények azonban azt mutatják, hogy az iskolában senki sem beszélt a posztról, az igazgató intézkedéséig ez nem volt része az iskolai életnek, ott nem váltott ki semminemű hangulatváltozást.

A második elem szintén hiányzik, hiszen az ítéletben egyik fél sem hivatkozik valós fenyegetésre vagy erőszakos jellegre a posztot illetően,⁵⁴⁴ így az ésszerűen előrelátható lényeges bomlasztás nem állapítható meg.

Az iskolai alkalmazottak mindennapi tevékenységüktől való elvonására semmilyen információt nem tartalmaz az ítélet. Az eljárás során kizárólag az igazgató volt érintett, amit bizonyít, hogy peres félként is kizárólag ő jelenik meg a Bíróság döntésében.⁵⁴⁵ Habár rendőrök és iskolafelügyelők is érintettek az ügyben, ők nem minősülnek az iskola alkalmazottainak, illetve nem is vonták el őket mindennapi tevékenységüktől az ilyen típusú helyzetek rendezése folytán, hiszen pontosan ez a feladatuk.

Utolsó, eljárási szempontként, a bomlasztás ésszerű bekövetkezését tényekkel vagy bizonyítékokkal kell alátámasztania az iskolakerületnek, azonban ilyen bizonyítékokat az iskolakerület nem prezentált. Kizárólag az iskolai szabályzat egy pontját csatolta be, ami egy iskolai alkalmazott fenyegetését, megtámadását, megfélemlítését volt hivatott büntetni. Sagehorn azonban egyiket sem valósította meg ezek közül, hiszen sem az iskolakerület, sem Sagehorn nem hivatkozott a bírósági eljárás során a valós fenyegetés kivételre.⁵⁴⁶

Összességében, a poszt nem alapozza meg az iskolai intézkedéseket, így alkotmányosan nem korlátozható Sagehorn véleménynyilvánítása. Az elemzési séma azonos eredményre jutott, mint a Bíróság, csak egyértelműbb és világosabb módszertan segítségével. Mindez bizonyítja az elemzési séma hasznosságát a cyber-megfélemlítési ügyek bírói megítélése terén.

III.3.13. Bell-ügy⁵⁴⁷

Taylor Bell, a Mississippi államban található Itawamba Mezőgazdasági Középsiskola diákja volt. A Facebook, majd a Youtube weboldalakon nyilvánosságra hozta egyik rap dalát, amelyben két iskolai tanárát, edzőjét fenyegető nyelvezettel emlegette. Bell a felvételen megnevezi az edzőket, és különböző erőszakos cselekmények bekövetkezését írja körül. A dal nyelvezetét fenyegetőnek, zaklatónak és megfélemlítőnek ítélte a tanárookra nézve az iskolavezetőség, így fegyelmi eljárásban megbüntette Bellt.^{548,549} Tekintettel arra, hogy az iskolán kívül, iskolai eszközök felhasználása nélkül készítette a felvételt, Bell a véleménynyilvánítási szabadságának megsértésére hivatkozott. Az esetet jogerősen az Ötödik Körzeti Fellebbviteli Bíróság döntötte el először tanácsban,⁵⁵⁰ majd *en banc*.

⁵⁴⁴ Sagehorn 8.

⁵⁴⁵ Sagehorn 1.

⁵⁴⁶ Sagehorn 8.

⁵⁴⁷ *Bell v. Itawamba County School Board*, 799 F.3d 379.

⁵⁴⁸ *Bell* 1.

⁵⁴⁹ EDMUNDS 2016, 144.

⁵⁵⁰ *Bell v. Itawamba County School Board*, 774 F.3d 280, 304-05 (5th Circuit Court 2014).

Az USALB-hez intézett writ of certiorari-t indokolás nélküli visszautasította a testület.⁵⁵¹ Az Ötödik Körzet szerint az ügy középpontjában az a kérdés áll, hogy „*az Első Alkotmánykiegészítés követelményével összhangban, vajon egy olyan off-campus véleménynyilvánítás, amely szándékosan az iskolaközösségre irányult, és az iskolai személyzet által ésszerűen értelmezhető volt, mint egy tanárt fenyegető, zaklató és megfélemlítő [magatartás], kielégíti-e azt a majdnem 50 éve fennálló diák véleménynyilvánítást korlátozó standardot, amely az ésszerűen előrelátható lényeges bomlasztáson alapul.*”⁵⁵² A többségi döntés értelmében, igen, így Bell véleménynyilvánítása alkotmányosan nem védett.

Az eset történeti tényállása alapján Bell felvétele két tanár, diáklányok elleni, szexuális visszaélésre hívja fel a figyelmet. A dalszöveg legalább négy helyen él olyan profán, vulgáris nyelvezettel, amely fenyegetőnek, zaklatónak és megfélemlítőnek hat a két tanárra, például „jobb, ha a hátad mögé nézel”, vagy „lenyomok egy pisztolyt a torkodon” stb.^{553,554} A Facebook oldalon bárki meghallgathatta a dalt, így az egyik érintett tanárhoz is eljutott, aki az iskolában lejátszotta a szerzeményt egy diák telefonjáról. Ezt követően értesítette az iskolaigazgatót, majd az iskolafelügyelőt is bevonták. Másnap kikérdezték Bellt a dalszövegéről, illetve az állítólagos szexuális visszaélések mértékéről, majd hazaküldték.⁵⁵⁵ Az időjárás viszontagságai miatt az iskolát bezárták, majd újranyitáskor felfüggesztették Bellt, aki a szünet alatt a Facebook verziót tökéletesítve, a Youtube-ra is feltöltötte a dalt. Az iskola értesítette az édesanyját, hogy fia felfüggesztése további értesítésig hatályban marad, mivel megsértette az iskolaszabályzat azon pontját, miszerint „*más diák és/vagy tanár olyan mértékű zaklatása, megfélemlítése vagy fenyegetése, amely komoly bomlasztásként értékelendő.*”⁵⁵⁶ A helyzet komolyságára tekintettel megkérdezték Bellt, hogy miért nem jelentette az edzők cselekményét, a dal megírása helyett. A diák szerint annak semmi értelme nem lett volna, hiszen figyelmen kívül hagyták volna a panaszát, ezért tette közzé Facebookon és Youtube-n is a művét, hogy mindenki meghallgathassa.⁵⁵⁷ Az iskolavezetőség ügyvédje kiemelt egyes sorokat a szerzeményből, s azokat közvetlen fenyegetésként állította be, míg Bell vallomása szerint nem állt szándékában semmit sem tenni, csupán előrevetítette, hogy mi történhet. A helyzetre kívánta felhívni a közönség figyelmét, és nem akarta fenyegetni a tanárokat.⁵⁵⁸ Mindezek ellenére Bellt hét napra felfüggesztették, s egy alternatív iskolába helyezték át a hátralévő hat hétre. Az iskolakerületi meghallgatást követően, az iskolavezetőséghez (School Board) fellebbezett, akik szintén a már említett iskolaszabályzat megszegését állapították meg. Fontos különbségként jelenik meg, hogy az első meghallgatáson az iskolakerület a fenyegetést túl homályosnak találta, így azt nem állapította meg, csupán a zaklatási és megfélemlítési elemet. Az iskolavezetőség viszont már a fenyegetést is megalapozottnak tartotta.⁵⁵⁹ E döntések ismeretében Bell és édesanyja keresetet nyújtott be a diák véleménynyilvánításának megsértése miatt. Az eljárás során Bell négy diák, eskü alatt tett írásbeli nyilatkozatát (affidavit) terjesztette be az állítólagos szexuális visszaélés tárgyában. Azonban, e nyilatkozatokat nem értékelte a bíróság.⁵⁶⁰ Édesanyja vallomása alapján fiát

⁵⁵¹ *Bell v. Itawamba County School Board*, 136 S.Ct. 1166 - Supreme Court of the United States, 2015.

⁵⁵² *Bell 1.*

⁵⁵³ *Bell 2.*

⁵⁵⁴ EDMUNDS 2016, 145.

⁵⁵⁵ *Bell 3.*

⁵⁵⁶ *Bell 3.*

⁵⁵⁷ *Bell 3.*

⁵⁵⁸ *Bell 4.*

⁵⁵⁹ *Bell 4.*

⁵⁶⁰ *Bell 4.*

nem tekintették veszélyesnek vagy fenyegetőnek, hiszen például az iskolában maradásra kötelezték a felfüggesztésig. A bíróság észlelte, hogy Bell felvétele közérdeklődésre számot tartó (public concern). Egy rap szakértő bevonásával megállapították, hogy a dalszöveg nyelvezete nem ad okot aggodalomra, mivel ez a műfaj sajátja, bár érdemes elbeszélgetni a szerzővel arról, hogy mit üzen a „lenyomni egy pisztolyt a torkodon” mondat.⁵⁶¹

Az iskolafelügyelő szerint ugyanakkor, ésszerűen előrelátható lényeges bomlasztásról van szó, hiszen az edzők vallomásai alapján, változtatniuk kellett a munkamódszereiken. Például, a diákok több időt töltöttek a konditeremben, annak ellenére, hogy a tanárok az osztályteremben való tartózkodást kérték, illetve az atlétika csapat lány tagjaival nem mert tovább együtt dolgozni az egyik edző, így néha fiú sportolóit kérte meg, hogy segítsenek a lányokkal való munkában. A másik edző szó szerint értelmezte a dalszöveget, és megjegyezte attól. E tények ismeretében, a kerületi bíróság a fentebb említett fenyegető, zaklató magatartást, amely lényeges bomlasztást okozott, illetve ésszerűen előrelátható lényeges bomlasztásra alkalmas, megalapozottnak tartotta. Fellebbezést követően az Ötödik Körzethez került az ügy, amely megállapította, hogy az iskola megsértette Bell Első Alkotmánykiegészítésben foglalt szabadságát, amikor a rap felvételének szövege miatt fegyelmezte őt.⁵⁶²

Jelen elemzés már az *en banc* ítéletet ismerteti, amelynek tárgyát kizárólag az Első Alkotmánykiegészítést érintő kérdések képezték, így az állítólagos szexuális visszaéléssel nem foglalkozott.⁵⁶³ A döntés érdemi része a *Tinker*-, *Fraser*-, *Hazelwood*- és *Morse*-ügyek alapján bemutatja a diák véleménynyilvánítás korlátozásának rendszerét, illetve kiemeli, hogy a speciális tesztek által létrehozott kivételek esetén a tényleges, vagy az ésszerűen előrelátható lényeges bomlasztás bizonyítása nem szükséges.⁵⁶⁴ Ezt követően Bell álláspontját ismerteti az Ötödik Körzet, miszerint a *Tinker*-teszt nem alkalmazható iskolán kívüli véleménynyilvánítás esetén, s ha mégis, akkor sem elégíti ki a teszt követelményeit a cselekménye. A Bíróság álláspontja szerint viszont a *Tinker*-teszt alkalmazható, amit az ítélet további része bizonyít.^{565,566} A tények ismeretében az Ötödik Körzet kizárja az egyes speciális tesztek, hiszen a vulgáris jellegre egyik fél sem hivatkozott, iskolai támogató szerep nem jelenik meg, valamint illegális droghasználat vagy iskolai lövöldözés gyanúja sem állt fenn.⁵⁶⁷ A speciális USALB tesztek kizárását követően, a Bíróság megállapítja, hogy a *Tinker*-teszt alkalmazható iskolán kívüli esetekben is. Ennek egyik oka, amivel Bell nem számolt, hogy a technológiai fejlődés miatt tarthatatlan álláspont, hogy a teszt nem hivatkozható iskolán kívüli véleménynyilvánítási ügyekben. Kiemeli továbbá, hogy ez a felfogás ellentmondana mind az Ötödik Körzet, mind a többi olyan Körzeti Bírósági döntésnek, amely ezzel foglalkozott. Hat Körzeti Bíróság ítélkezett ilyen ügyben, köztük az Ötödik Körzet, és őt kijelentette, hogy a *Tinker*-teszt alkalmazható iskolán kívüli diák véleménynyilvánítási kérdésekre. A Harmadik Körzet tekintetében egy belső „circuit split” fennállásáról beszél, hivatkozva a *Layshock*- és *Snyder*-ügyekre.⁵⁶⁸ E körzet tekintetében valóban nehéz egységes álláspontot beszámolni, miként azt a fentebb elemzésben kimutattam. Az ítélet szerint, a többi Körzeti Fellebbviteli

⁵⁶¹ *Bell* 5.

⁵⁶² *Bell* 5., és *Bell v. Itawamba County School Board*, 774 F.3d 280, 304-05 (5th Circuit Court 2014).

⁵⁶³ *Bell* 6.

⁵⁶⁴ *Bell* 7.

⁵⁶⁵ *Bell* 7.

⁵⁶⁶ EDMUNDS 2016, 147.

⁵⁶⁷ *Bell* 8.

⁵⁶⁸ PHILLIPS 2015, 10.

Bíróság pedig eddig nem hozott döntést e kérdésben.⁵⁶⁹ Mindezek fényében, a Bíróság kijelenti, hogy az internet természetéből fakadóan az iskolai és az iskolán kívüli fogalmak közötti fizikai korlátok elhomályosultak, így a korábbi esetjogára támaszkodva jelen ügyben a Tinker-teszt alapján jár el. Érvelése szerint, a tinkeri formula alkalmazandó abban az esetben, ha „*a diák véleménynyilvánítása szándékosan az iskolai közösségre irányul, és az iskolai vezetők ésszerűen érthették a véleménynyilvánítást úgy, mint fenyegetést, zaklatást és megfélemlítést egy tanár ellen, abban az esetben is, ha a vélemény off-campus, iskolai erőforrások felhasználása nélkül készült vagy terjesztett.*”^{570,571} Továbbá, lényegtelen, hogy valós fenyegetést jelentett-e a dal, hiszen elegendő, ha egy laikus személy ezt akként értékeli.⁵⁷² Mindebből következően, Bell felvétele ésszerűen előrelátható lényeges bomlasztást valósított meg.⁵⁷³ Az Ötödik Körzet ennél továbbment, és meghatározott bizonyos tényezőket, amelyek támpontot nyújthatnak más bíróságoknak a tényleges és ésszerűen előrelátható lényeges bomlasztás megalapozottságának megállapításához. E megoldás nagyon hasonló elv mentén épül fel, mint az elemzési séma rendszere, valamint alátámasztja azt a tényt, hogy az elemzési séma bővíthető, új tényezőkkel pontosítható. Megőrizve a könyv kereteit, az elemzési séma vizsgálatait nem tágitva, csupán felsorolom az Ötödik Körzet által fontosnak ítélt szempontokat, azzal, hogy a jövőben ezekkel bővíthető a már kialakított séma. A vizsgálandó elemek tehát a következők:

- (i) a véleménynyilvánítás természete és tartalma;
- (ii) a véleménynyilvánítás objektív és szubjektív komolysága;
- (iii) a véleményt formáló által tehető lépések lehetséges következményeinek súlyossága;
- (iv) az iskola és a véleménynyilvánítás kapcsolata, a véleményt formáló disszeminációs szándéka;
- (v) az iskolai fegyelmezés során tanúsított válasz természete, súlyossága;
- (vi) a véleményt formáló kifejezetten megnevezett-e, vagy kikövetkeztethetően utalt-e egy tanárra vagy diákra;
- (vii) a mód, miként a véleménynyilvánítás elérte az iskolai közösséget;
- (viii) az iskola szándéka a fegyelmezést illetően;
- (ix) további iskolán belüli zavargások, például az iskolai személyzet jelentős mennyiségű időráfordítása a helyzet kezelésére, és a biztonsági intézkedések megtételére.⁵⁷⁴

A Bíróság az egyes szempontok szerint elemezte az ügyet, majd megállapította, hogy ésszerűen előrelátható lényeges bomlasztás valósult meg, így az iskola jogszerűen korlátozta Bell véleménynyilvánítási szabadságát.⁵⁷⁵

A többségi véleményhez Jolly bírő párhuzamos véleményt fűzött, miszerint a bírácoknak a lehető legvilágosabb, legegyszerűbb módon kell eldönteniük az ügyet. Az ő ítélete szerint: „*[a] diák véleménynyilvánítása nem védett az Első Alkotmánykiegészítés által, és iskolai fegyelmi hatáskörbe tartozik, ha a véleménynyilvánítás tényleges fenyegetést tar-*

⁵⁶⁹ Bell 9.

⁵⁷⁰ Bell 11.

⁵⁷¹ EDMUNDS 2016, 147.

⁵⁷² Bell 11.

⁵⁷³ Bell 12.

⁵⁷⁴ Bell 13.

⁵⁷⁵ Bell 13-14.

talmaz egy iskolai személy vagy diák megölésére vagy fizikai bántalmazására; ezen tényleges fenyegetés az iskolai környezethez kapcsolódik; és a tényleges fenyegetést az iskola, vagy a diákok, vagy a személyzet felé közzétették.^{576,577}

Elrod bíró párhuzamos véleményében felhívja a figyelmet a Tinker-teszt terjedelmére, miszerint a többségi vélemény nem terjesztette ki a tesztet olyan mértékben, hogy a diákok mindennemű iskolán kívüli véleménynyilvánítása korlátozható legyen. Kizárólag jelen ügyre alkalmazta a tinkeri formulát a testület.⁵⁷⁸

Costa bíró párhuzamos véleménye szerint, a Tinker-teszt alkalmazható iskolán kívüli diák véleménynyilvánítási esetekben, legalábbis akkor, ha az fenyegető, zaklató és megfélemlítő, mint az előttük fekvő ügy.⁵⁷⁹ Ugyanakkor kiemeli, hogy nemsokára eljön az a nap, amikor jelen testületnek, vagy az USALB-nek rendeznie kell az iskolán kívüli véleménynyilvánítások kérdéseit, és világos iránymutatást kell adnia a diákoknak, tanároknak egyaránt.⁵⁸⁰

A többségi és párhuzamos vélemények mellet, Dennis bíró egy, az ítéletnél hosszabb, különvéleményt fogalmazott meg.⁵⁸¹ Fő érvelési pontjai, hogy Bell felvétele közérdeklődésre számot tartó téma, amit a legmagasabb szintű védelem illet meg,^{582,583} illetve a bizonyítékok fényében nem állapítható meg sem a tényleges, sem az ésszerűen előrelátható lényeges bomlasztás.^{584,585} (Érdekességképpen jegyzem meg, hogy a *Snyder*-ügy esetén a Harmadik Körzet először az iskola, majd *en banc* a diák javára ítélt. Jelen ügyben az Ötödik Körzet először a diák szabadságának megsértését állapította meg, majd *en banc* az iskolai intézkedés alkotmányossága mellett döntött. Mindez jól példázza, hogy körülmények eltérő értékelése egy testületen belül is különböző ítéletekhez vezethet.) A közérdeklődésre számot tartó témára való hivatkozás során sérelmezi, hogy a többségi vélemény megengedi az iskoláknak, hogy egy diák véleményét korlátozzák, tekintet nélkül annak eredetére, idejére, illetve a szülői felügyeletre. Kiemeli továbbá, hogy az iskolában nem először történt ilyen eset, hiszen Bobby Hill edzőt szintén szexuális visszaélés miatt tartóztatták le, sőt Bell az eljárás során négy eskü alatt tett írásbeli nyilatkozatot is benyújtott a Bíróságnak, amelyben az egyes áldozatok azokat az eseteket írták le, amelyeket Bell belefoglalt a dalszövegébe.⁵⁸⁶ A többségi vélemény nem csupán figyelmen kívül hagyta mindezt, hanem létrehozott egy új alkotmányos tesztet is, ami a hagyományos véleménynyilvánítási teszteken túlmutat. A többségi döntés szerint a Tinker-teszt alapján korlátozható Bell véleménye, mivel (i) az iskolai közösségnek szánta és (ii) egy laikus a dalszöveget fenyegetőnek, zaklatónak és megfélemlítőnek tarthatja. Álláspontja szerint, azon túl, hogy egy iskolai szabályzatra alapozva nem vezethető be új alkotmányos korlátozás, maga a teszt sem támasztja alá a vélemény korlátozhatóságát.⁵⁸⁷ Az USALB ugyanis a *Snyder v. Phelps*-ügyben⁵⁸⁸ kifejezetten magasabb szintű védelmet biztosít azon véleményeknek, amiket a köz felé kívánnak közvetíteni. A második pontra vonatkozóan,

⁵⁷⁶ *Bell* 15. (Jolly, párhuzamos vélemény).

⁵⁷⁷ EDMUNDS 2016, 147.

⁵⁷⁸ *Bell* 16. (Elrod, párhuzamos vélemény).

⁵⁷⁹ EDMUNDS 2016, 147.

⁵⁸⁰ *Bell* 16-17. (Costa, párhuzamos vélemény).

⁵⁸¹ EDMUNDS 2016, 147.

⁵⁸² MCCABE 2014, 841.

⁵⁸³ EDMUNDS 2016, 147.

⁵⁸⁴ *Bell* 17. (Dennis, különvélemény).

⁵⁸⁵ EDMUNDS 2016, 148.

⁵⁸⁶ *Bell* 21. és 21., 3. l. ábjegyzet (Dennis, különvélemény).

⁵⁸⁷ EDMUNDS 2016, 148.

⁵⁸⁸ *Snyder v. Phelps*, 2011, 562 U.S. 443, 131 S.Ct. 1207, 179 L. Ed 2d 172.

szintén a *Snyder v. Phelps* USALB döntés alapján, megállapítja, hogy egy laikus személy szubjektív észlelése nem határozhatja meg egy adott véleménynyilvánítás közérdekűségét.⁵⁸⁹

Összefoglalóan, a többségi vélemény által kialakított új alkotmányos korlátozás tartalmán alapuló jellege, homályossága, és a laikus személy szempontú megközelítése miatt közvetlenül ellentétes az USALB által értelmezett Első Alkotmánykiegészítés alapvető elveivel.⁵⁹⁰ Továbbá, a többségi döntés nem idéz egyetlen precedenst sem, ami alátámasztaná, hogy régóta fennálló tradíciója lenne a diákok iskolán kívüli véleményének korlátozására, ha azok fenyegetőek, zaklatóak vagy megfélemlítőek. Nem is tud, hiszen nincs is ilyen joggyakorlat.⁵⁹¹ Kifejti, hogy az alkotmányos korlátozás csak szűk körben és meghatározott fogalmak esetén lehetséges, azonban a többségi vélemény új tesztje ezek hiányában szenved.⁵⁹² Mindemellett, maga a Tinker-teszt is homályos, hiszen egy diák miként dönthetné el, hogy a blogbejegyzése vajon eléri-e az iskolát, s ha igen, ott lényeges bomlasztást okoz-e.⁵⁹³ Ha a többségi szellemben értelmezzük a tinkeri formulát, akkor visszatartjuk a diákokat attól, hogy off-campus kritikát fogalmazzanak meg a tanáraiokról.⁵⁹⁴ Dennis bíró amellett is érvel, hogy a Tinker-teszt eleve nem alkalmazható tisztán iskolán kívüli véleménynyilvánításokra.⁵⁹⁵ Ezt követően kiemeli, hogy Bell dala igyekszik felhívni a figyelmet egy komoly problémára a középiskolában, mégpedig a férfi tanárok diáklányok elleni szexuális zaklatásaira. A szülők, különösen a lányos szülők, számára ez egy rendkívül fontos információ, amit a közösségen belül mindenkinek meg kell ismernie.⁵⁹⁶ Mindez alátámasztja, hogy a felvétel egy közérdeklődésre számot tartó jelenséget ír le művészi köntösben. A többségi vélemény figyelmen kívül hagyta továbbá azt a tényt is, hogy Bell gyermekkorra óta énekel, készít felvételeket.⁵⁹⁷ A szóban forgó dal is egy profi stúdióban készült.⁵⁹⁸ Mindemellett, egyetlen tanár sem gondolta úgy, hogy Bell bárkit is bántana, vagy veszélyes lenne,⁵⁹⁹ valamint soha nem volt fegyvere és semmilyen tapasztalata sincs a fegyverek terén. Mindezen tényeket a többségi vélemény nem értékelté.⁶⁰⁰ Továbbá, a tanúvallomások szerint semmi nem utalt tényleges lényeges bomlasztásra az iskolában, sőt ésszerűen előreláthatóra sem, hiszen a Facebook blokkolva volt, a mobiltelefonok használata pedig tilos volt az iskolában.⁶⁰¹ Mindezek ismeretében senki sem hihette, hogy Bell dalszövege fenyegetést jelentett.⁶⁰² A bizonyítékok és a kontextus tükrében nem állapítható meg ésszerűen előrelátható lényeges bomlasztás.

Prado bíró szintén különvéleményt fogalmazott meg, amiben egyetért Dennis bíróval. Véleménye szerint is védett véleménynyilvánítás Bell felvétele, és az iskola alkotmányosan nem korlátozhatta a diák szabadságát. Ugyanakkor, fontosnak tartotta önálló különvélemény írását, amelyben felhívja az USALB figyelmét egy iránymutató döntés meghozatalának szükségességére. Aggályosnak véli, hogy a Tinker-teszt alkalmazása megosztja

⁵⁸⁹ *Bell* 23. (Dennis, különvélemény).

⁵⁹⁰ *Bell* 24. (Dennis, különvélemény).

⁵⁹¹ *Bell* 26. (Dennis, különvélemény).

⁵⁹² *Bell* 27. (Dennis, különvélemény).

⁵⁹³ *Bell* 28. (Dennis, különvélemény).

⁵⁹⁴ *Bell* 28. (Dennis, különvélemény).

⁵⁹⁵ *Bell* 30-31. (Dennis, különvélemény).

⁵⁹⁶ *Bell* 34. (Dennis, különvélemény).

⁵⁹⁷ EDMUNDS 2016, 149.

⁵⁹⁸ *Bell* 34. (Dennis, különvélemény).

⁵⁹⁹ EDMUNDS 2016, 149.

⁶⁰⁰ *Bell* 35. (Dennis, különvélemény).

⁶⁰¹ *Bell* 36. (Dennis, különvélemény).

⁶⁰² *Bell* 38. (Dennis, különvélemény).

mind az állami, mind a szövetségi bíróságokat, s egyesek kategorikusan elutasítják annak használatát iskolán kívüli eredetű online véleménynyilvánítások esetén.⁶⁰³ Kiemeli, hogy a többségi döntés olyan mértékben tér el az eddigi ítéletektől, amire még nem volt példa. Tisztában van vele, hogy Bell véleménynyilvánítása nem illik egyetlen, alkotmányos korlátozás keretei közé sem, mégis inkább megvárná, sőt sürgeti⁶⁰⁴ az USALB döntését, mielőtt a véleménynyilvánítások egy új körét kivonná az Első Alkotmánykiegészítés védelme alól.⁶⁰⁵

Haynes bíró különvéleményében annak ad hangot, hogy a többségi vélemény túlzottn és szükségtelenül terjesztette ki a Tinker-tesztet, Bell hátrányára, így újból el kell dönteni az ügyet.⁶⁰⁶

Graves bíró különvéleménye igen előremutató, ugyanis egyetért Dennis bíróval a Tinker-teszt alkalmazhatatlanságának kérdésében iskolán kívüli véleménynyilvánítások esetén, de a realitást szem előtt tartva egy módosított Tinker-Bell-teszt kialakítását szorgalmazza.⁶⁰⁷ E módosított teszt a tinker-i lényeges bomlasztás formulán alapulna, de beépítené a megfelelő, elegendő kapcsolat *Kowalski*-ügyben használt megközelítését.⁶⁰⁸ A kapcsolat mint elemzési pont magában foglalna további szempontokat, amik más fellebbviteli bíróságok ítélezési gyakorlatában születtek, illetve az előreláthatóságot és a véleménynyilvánítás központi üzenetét is.⁶⁰⁹ Ennek fényében a teszt az alábbi módon épülne fel:

(i) bizonyítékokat kell felmutatni, amelyek arra engednek következtetni, hogy az iskolai vezetés ésszerűen előrejelezhetette a lényeges bomlasztást vagy a tényleges bomlasztást alátámasztó bizonyítékokat kell prezentálni; és

(ii) megfelelő, elegendő kapcsolat (sufficient nexus) a vélemény és az iskola pedagógia érdeke között (Hazelwood-teszt), amely igazolja az iskola intézkedését. E tekintetben további tényezőket is figyelembe venne:

(a) a véleménynyilvánítás ésszerűen elérhette-e az iskolai környezetet;

(b)(1) az iskola, diákok jólétéért vállalt szerepe túlnő-e a tradicionális szülői szerep tiszteletén a diák iskolán kívüli véleményének korlátozása esetén;

(b)(2) különös figyelmet fordít a bizonyítékokra és tudományos kutatásokra

(c) a diák véleménynyilvánításának központi üzenete jogosult-e magasabb szintű védelemre.⁶¹⁰

Graves tesztje számos ponton mutat hasonlóságokat az elemzési sémával, például az elegendő kapcsolat meglétének vizsgálata, a bizonyítékok értékelése, vagy az ésszerűen előreláthatóság követelménye, a vélemény iskolai környezetre gyakorolt hatása terén.

Mindez bizonyítja jelen könyv két fontos következtetését. Egyrészt, USALB döntés nélkül a megosztottság továbbra is fennmarad, ami csökkenti a kiszámítható joggyakorlat kialakulását. Másrészt, azt a törekvést, hogy egy egységes séma, teszt, rendszer kidolgozása indokolt és kívánatos a kiszámítható, következetes ítélezés kialakítása végett.⁶¹¹ Mind a többségi vélemény, mind Graves bíró különvéleménye egy új teszt létrehozását helyezi kilátásba, összhangban az általam kidolgozott elemzési séma céljával.

⁶⁰³ *Bell* 38. (Prado, különvélemény).

⁶⁰⁴ *Bell* 40. (Prado, különvélemény).

⁶⁰⁵ *Bell* 39. (Prado, különvélemény).

⁶⁰⁶ *Bell* 40. (Haynes, különvélemény).

⁶⁰⁷ EDMUNDS 2016, 148.

⁶⁰⁸ EDMUNDS 2016, 148.

⁶⁰⁹ *Bell* 40. (Graves, különvélemény).

⁶¹⁰ *Bell* 40-41. (Graves, különvélemény).

⁶¹¹ Lásd EDMUNDS 2016, 149.

III.3.14. Bell-ügy az elemzési séma szempont-rendszerében

A fejezet módszertanához hűen az ügyet az elemzési séma szempontrendszer alapján elsőként a véleménynyilvánítás és az iskolai közeg közötti kapcsolatot vizsgálom. Megállapítható, hogy a dal az érintettekhez eljutott, akik emiatt másképp viselkedtek munkájuk ellátása során, továbbá, az iskolában, az egyik diák telefonjáról meghallgatták a felvételt, illetve az egyik edző, saját bevallása szerint, megijedt a dal tartalmától. Bell semmilyen erőfeszítést nem tett annak érdekében, hogy véleménye ne érje el az iskolai közeget, sőt kifejezetten az oktatási intézményben fennálló viszonyokra kívánta felhívni a közösség figyelmét. Mindezek fényében a kapcsolat megalapozott. (Nem szabad elfelejteni, hogy az első lépcső mércéje alacsony, az érdemi vizsgálatok előmozdítása érdekében.)

A második lépcsőben a három kategória egyikébe kell besorolni a véleménynyilvánítást. Dennis bíró különvéleménye szerint tisztán iskolán kívüli megnyilvánulásról beszélünk, amelyre a Tinker-teszt nem alkalmazható. Ugyanakkor, az iskolai közegre jelentős hatást gyakorolt a dal, hiszen az egyik tanár megijedt, a másik pedig nem dolgozott tovább együtt az atlétika csapat lány tagjaival.⁶¹² Továbbá, a felvétel mind a Facebookon, mind a Youtube-n mindenki számára látható volt, sőt kifejezetten az iskolai környezetet, diák-társakat célozta.⁶¹³ E tények ismeretében a tisztán iskolán kívüli vélemények közé sorolás nem helytálló.

Az iskolaiként való besorolás szintén megalapozatlan, hiszen az iskolában nem hallgatták meg a felvételt (csupán az edző kérésére és engedélyével, egyszer), a Facebook oldalt blokkolták, az okostelefonok használata tilos volt az iskola területén, ráadásul Bell a felvételt iskolaidőn kívül, egy profi hangstúdióban készítette, mindennemű iskolai támogatás nélkül. Mindezek fényében, a *Kowalski*-ügyhöz hasonló szoros iskolai kötődés nem áll fenn a véleménynyilvánítás és az iskola között. A fentebbiek következtében, az iskolán kívüli eredetű jelentős iskolai hatással bíró véleménynyilvánítások közé sorolandó Bell dala, tehát kizárólag a Tinker-teszt és a lényeges bomlasztás vizsgálat alkalmazható az ügy eldöntésére. A vizsgálat első szempontja szerint a tényleges bomlasztás szintjének eléréséhez az általános hangulatváltozás, puszogás nem elegendő. A tényállás azonban nem számolt be ilyen jellegű magatartásról, sőt a többségi vélemény kifejezetten említi, hogy a tényleges bomlasztást, illetve a valós fenyegetést nem kell elemeznie, hiszen ésszerűen előrelátható lényeges bomlasztás alapján eldönthető a kérdés.⁶¹⁴

A második elem ugyanakkor kulcsfontosságú az ügy rendezése terén. A véleménynyilvánítás erőszakos vagy fenyegető jellege megalapozza az ésszerűen előrelátható lényeges bomlasztást, lásd *Wisniewski*-ügy. Bell dalszövege minden szempontból kielégíti ezt a feltételt, hiszen két edzőt név szerint megemlíti, felszólítja őket arra, hogy jobb, ha a hátuk mögé néznek, illetve megnevez egy fegyvertípust, amit majd lenyom a torkukon.⁶¹⁵ Az egyik edző a dalszöveg hatására meg is ijedt.⁶¹⁶ Habár a rap zenei műfaja tolerálja az ilyen jellegű szövegeket, illetve az iskolában már letartóztattak egy tanárt szexuális zaklatás, visszaélés miatt, sőt négy diáklány eskü alatt vallotta, hogy az edzők tényleg elkövették a dalban felidézett cselekményeket, mégis az iskola joggal feltételezhette, hogy a

⁶¹² *Bell* 5.

⁶¹³ *Bell* 3.

⁶¹⁴ *Bell* 13-14.

⁶¹⁵ *Bell* 2.

⁶¹⁶ *Bell* 5.

véleménynyilvánítás ésszerűen előrelátható lényeges bomlasztást alapoz meg. Az iskolának ugyanis nem kell megvárnia, hogy ténylegesen bekövetkezzen a lényeges bomlasztás, hanem már a kialakulása előtt közbeléphet.⁶¹⁷ E ponton fontos kiemelni, hogy nem az ügy minden aspektusára terjed ki az elemzésem, hanem kizárólag a véleménynyilvánítás alkotmányossága, különös tekintettel a diák véleménynyilvánítási tesztek állnak az analízis középpontjában. Mindez azért hangsúlyozandó, mert a tények alapján, eljárás megindításának van helye az edzők ellen felhozott szexuális zaklatások tárgyában. A korábbi letartóztatás, és a négy lány vallomása kellő alapot szolgáltat az ügy kivizsgálására. Továbbá, Dennis bíró különvéleménye szerint az Első Alkotmánykiegészítés által nyújtható legmagasabb szintű védelemben kellene részesíteni Bell véleménynyilvánítását, hiszen az közérdeklődésre számot tartó téma. A többségi döntés elutasítja ezt az érvelést, mivel a körülmények ismeretében, a Tinker-teszt alapján a felvétel nem védett. Jelen értekezés a diák véleménynyilvánítási tesztek szerinti elemzésre fókuszál, így a közérdeklődésre számot tartó vélemény kategóriáját nem értékeli. Habár megfontolandó az ilyen szempontú megközelítés, mégis Dennis bíró alapfeltevése, hogy a Tinker-teszt nem alkalmazható iskolán kívüli diák véleménynyilvánításokra. Tekintettel arra, hogy értekezésemben fentebb már állást foglaltam a Tinker-teszt iskolán kívüli alkalmazhatósága mellett, így a Dennis bíró által felvázolt rendszer nem illeszkedik a dolgozat koordináta-rendszerébe. Összefoglalóan, a lényeges bomlasztás vizsgálat második pontja alapján jogszerűen korlátozta az iskola Bell véleménynyilvánítását, a tinkeri formula ésszerűen előreláthatósági eleme folytán.

A harmadik vizsgálati szempont alapján értékelni szükséges, hogy az iskolai személyzet milyen mértékben került elvonásra a mindennapi tevékenységétől. Az ítéletből következően egyetlen alkalmazottat sem térített el az általános napirendjétől Bell felvétele. Kizárólag az igazgató járt el az ügyben, a két edző is folytatta a munkáját, tehát e pont érdekében nem befolyásolja az ügy kimenetelét.

Végül az iskola intézkedésének bizonyítékon vagy tényen alapuló voltát kell feltárni. A véleménynyilvánításra fókuszálva, eltekintve a négy lány szexuális visszaélésre vonatkozó nyilatkozatától, az iskola a dalszöveget hivatkozta bizonyítékként. Kiemelt egyes részleteket a dalból, különösen a fegyverrel való fenyegetést, valamint felhívta a figyelmet arra, hogy a tanárokat nevesíti is a felvétel. További bizonyítékként hozta fel, hogy a felfüggesztés ideje alatt a Facebookon terjesztett verziót, Bell tökéletesítette, és a Youtube felületen még nagyobb közönség elé tárta. Mindezen tényeket Bell nem cáfolta, sőt kifejezetten célja volt mindezek közvetítése a közösség tagjai felé. Ennek következtében az iskola eljárása bizonyítékokon alapulónak tekinthető. Természetesen, a felvétel üzenete, a további bizonyítékok a szexuális visszaélésre vonatkozóan, illetve az új alkotmányos teszt kialakítása ettől még nem indokolt az Ötödik Körzet ítéletében, viszont az elemzési séma lényeges vizsgálat negyedik pontját kimeríti az iskola által felhozott bizonyítéki kör.

Összességében kijelenthető, hogy a nexus megalapozott, és az iskolán kívüli eredetű jelentős iskolai hatással bíró véleménynyilvánítások körébe sorolandó Bell felvétele. Ennek következtében a Tinker-teszt és a lényeges bomlasztás vizsgálat alkalmazandó, amelynek második pontja alapján, Bell véleménynyilvánítása ésszerűen előrelátható lényeges bomlasztást okozott az iskolai környezetben, így e magatartás nem védett az Első Alkotmánykiegészítés által.

⁶¹⁷ Bell 12.

III.3.15. Az Első Alkotmánykiegészítés és a cyber-megfélémlítés egy másik szempontból

A fentebb bemutatott esetjog tükrözi a cyber-megfélémlítési ügyek általános irányvonalát. A diák valamilyen formában véleményt nyilvánít, amely megnyilatkozás a virtuális környezetnek köszönhetően bizonyos fokú hatást gyakorol az iskolai környezetre. Az oktatási intézmény válaszul korlátozza a diák véleménynyilvánítási szabadságát, amely ellen a diák bírósághoz fordul. Az eljárás során értékelik az ügy körülményeit, a diák véleménynyilvánításának határait, az általános és speciális USALB tesztek alapján pedig ítéletet hoznak. A most elemzett döntés azonban egy teljesen más megközelítést villant fel a cyber-megfélémlítési gyakorlat terén. A *People of the State of New York v Marquan M.*-ügy⁶¹⁸ eltér a fentebb bemutatott cyber-megfélémlítési esetjog általános irányvonalától. A következő ügyben anélkül születik ítélet egy diák általi véleménynyilvánítás korlátozása kapcsán, hogy bármely USALB teszt alkalmazásra kerülne. A történeti tényállási elemek szinte semmilyen súllyal sem esnek latba. Kérdésként jelenik meg tehát, hogy mégis miként hozta meg ítéletét New York állam legfelsőbb bírói testülete?

New York állam, Albany megye Dignity for All Students Act törvénye kriminalizálja a cyber-megfélémlítést, mégpedig vétségként. Az esettanulmány vádlottja egy tizenhat éves középiskolás diák, Marquan, akit cyber-megfélémlítés vétségével vádoltak meg, mivel anonim módon szexuális információt osztott meg az egyik osztálytársáról a „Cohoes Flame” elnevezésű Facebook csoportban. A csoport a Cohoes High School-ról, azaz az érintett középiskoláról kapta az elnevezést, ahová a vádlott is járt. A szexuális tartalmú információkat posztokon keresztül terjesztette, amelyek keretében fényképeket töltött fel, valamint részletes leírásokat adott az áldozat állítólagos szexuális viselkedéséről, szexuális partnereiről, s további személyes információkat osztott meg róluk.^{619,620} Marquan elismerte szerzőségét, azonban a vádak elejtése iránti indítványt nyújtott be, arra hivatkozva, hogy az említett jogszabály sérti az Első Alkotmánykiegészítésben foglalt véleménynyilvánítás szabadságát. A Városi Bíróság visszautasította az indítványt, s a fellebbezést követően a Megyei Bíróság alkotmányosnak találta a vizsgált helyi jogszabályt.⁶²¹ A következő fellebbezés nyomán az ügy New York Állam Fellebbviteli Bírósága elé került, amely a legmagasabb tagállami fórum New York államban. A Fellebbviteli Bíróság előtti központi kérdés abban állt, hogy a helyi törvény, amely vétséggé nyilvánította a cyber-megfélémlítést, konform-e az Első Alkotmánykiegészítésben foglalt véleménynyilvánítás szabadságával?⁶²² Következésképpen, Marquan magatartása, az oldal tartalma, annak iskolán kívüli vagy iskolai jellege még csak fel sem merült, hiszen a bíróság kötve van az indítványhoz, amely a jogszabályt magát támadta, alkotmányossági szempontból. Ugyanakkor, megjegyzendő, hogy itt büntetőeljárásról beszélünk, ellentétben a korábbi oktatási jogi esetekkel.

E rövid történeti tényállás alapján, Marquan szerint a törvény túlságosan széles kört von tiltás alá (védett véleményeket is korlátoz), és homályos (nem nyújt fair tájékoztatást a köz számára).⁶²³

A Fellebbviteli Bíróság feltérképezte és megvizsgálta a vádlott érveit, valamint definiálta a „túlságosan széles kör” (overbroad) és a „homályos” (vague) fogalmakat. „Egy

⁶¹⁸ *People v. Marquan M.*, 2014 NY Slip Op 04881, New York Court of Appeals.

⁶¹⁹ *Marquan* 1., 4.

⁶²⁰ PHILLIPS 2015, 12.

⁶²¹ *Marquan* 4.

⁶²² *Marquan* 1.

⁶²³ *Marquan* 4.

vélemény szabályozása túlságosan széles körű, amennyiben alkotmányosan védett kifejezéseket is 'lehűt' a rendelkezés, mivel konkrétan megtiltja egy Első Alkotmánykiegészítés által védett kifejezés valós és lényeges tartalmát.”⁶²⁴ Továbbá, egy törvény akkor tekinthető homályosnak, ha „nem nyújt az állampolgár számára adekvát értesítést az előírt magatartás természetéről, és megengedi az önkényes és diszkriminatív alkalmazást.”⁶²⁵

A Bíróság döntésének egyik kulcspontja szerint, habár a vizsgált törvény a gyerekeket próbálja megvédeni a cyber-megfélemlítéstől, a megszővegezése olyan kommunikációt is érint a szabályozással, amelyek felnőttekre vagy vállalatokra is vonatkozik.⁶²⁶ Továbbá, a Bíróság kiemelte, hogy a kommunikáció minden formájára kiterjed, így a telefonbeszélgetésekre és a táviratokra is.⁶²⁷ Széleskörű értelmezés alapján, bárki, aki telefonbeszélgetések útján idegesíteni szeretne egy felnőttet, megvádolható a cyber-megfélemlítés vétségével.⁶²⁸ A Megye jogalkotóként elismerte, hogy a törvény túl széles kört ölel fel, és kérte a Bíróságtól, hogy a törvény egy szűkített állapotát, a fennmaradó szabályozást nyilvánítsa alkotmányosnak.^{629,630} A Bíróság azonban hangsúlyozta, hogy egy törvény ilyen mértékű bírói újrainása alkotmányellenes lenne, mivel sértené a hatalommegosztás elvét és a „homályosság birodalmába” való belépést jelentené.^{631,632} Ebből kifolyólag a Bíróság elismerte, hogy Marquan magatartása sértő, vulgáris és támadó volt, azonban a törvény, amely alapján őt megvádolták, alkotmányosan védett véleménynyilvánításokat is lefed, így túlságosan széles kört felölelő és érvénytelen az Első Alkotmánykiegészítés alapján.⁶³³

Smith bíró különvéleményt fogalmazott meg, amelyben amellett érvelt, hogy a szűkített, fennmaradó törvénytörvényalkotmányos és érvényes. Smith különvéleményének indokolása szerint, „a törvény nem tiltja azon magatartást, amely zaklatásra, bosszantásra, fenyegetésre vagy ehhez hasonló cselekményekre irányul, kivéve, ha az elkövető kifejezett szándéka 'szignifikáns érzelmi sérülés' okozása. Én nem találok ezt a tiltást alkotmány-sértően homályosnak, vagy túl széles kört szabályozónak.”⁶³⁴ Smith a törvény szándékára fókuszált, amely megpróbálta megtiltani azon kommunikációt, amelynek nincs legitim célja, csupán szignifikáns érzelmi vagy egyéb sérülést kíván okozni a gyermekeknek. E jogalkotói szándék értékelendő és támogatandó, viszont Smith bíró figyelmen kívül hagyja, hogy egy büntetőjogi törvény csak abban az esetben alkotmányos, ha kiállja a *strict scrutiny* próbáját. E teszt alapján a kormányzat abban az esetben korlátozhatja a véleménynyilvánítást, ha nyomós kormányzati érdek áll fenn, s a szabályozás kellően szűk kört fed le, hogy ezt az érdeket szolgálja.⁶³⁵ Ez az ügy azért jelentős, mert általában a diákok Első Alkotmánykiegészítéssel kapcsolatos cyber-megfélemlítési eseteit nem a törvény *strict scrutiny* elemzése alapján döntenek el, hanem a véleménynyilvánítás szabadsága korlátainak meghatározása nyomán. Miként azt fentebb említettem, általában, az

⁶²⁴ Marquan 5.

⁶²⁵ Marquan 6.

⁶²⁶ PHILLIPS 2015, 12.

⁶²⁷ PHILLIPS 2015, 14.

⁶²⁸ Marquan 7.

⁶²⁹ Marquan 7.

⁶³⁰ PHILLIPS 2015, 14.

⁶³¹ Marquan 8.

⁶³² PHILLIPS 2015, 14.

⁶³³ Marquan 9.

⁶³⁴ Marquan 11.

⁶³⁵ PHILLIPS 2015, 9., ahol idézi a *Brown v. Entm't Grp. Ass'n*, 131 S. Ct. 2729, 2738 (2011) ügyet; LIPTON 2012-2013, 102-103.

adott bíróság felhívja valamely USALB diák véleménynyilvánítási tesztjét, és a körülmények, tények ismeretében értékeli az esetet, s más cyber-megfélemlítési döntésekre hivatkozva, ítéletet hoz.⁶³⁶ Jelen ügy volt azonban az első, ahol alkotmányossági vizsgálat alá vonta a bíróság a jogszabályt.⁶³⁷ New York Állam Fellebbviteli Bírósága, a Megye cyber-megfélemlítésre vonatkozó törvényét vizsgálta meg a homályosság és a túl széles körű szabályozás szempontjaira összpontosítva. Az ítélet pedig a törvényszöveg alkotmányosságának fényében született, figyelmen kívül hagyva a történeti tényállási elemeket. Minderre azért volt lehetőség, mert a decentralizált alkotmánybírói rendszer keretében minden bíró alkotmánybíráskodási tevékenységet is ellát, azaz utólagos normakontroll eljárást végez, és e vizsgálatot folytatta le New York Állam Fellebbviteli Bírósága a *Marquan*-ügyben. Alkotmányjogi szempontból igen érdekes az alkalmazott megoldás, valamint a történeti tényálláson alapuló alapjogi érvelés teljes hiánya.

Természetesen, figyelembe kell vennünk, hogy a fentebb vizsgált esetek közül egyik sem kapcsolódott a büntetőjoghoz, vagy a büntetőeljáráshoz, szemben jelen ítélettel, ahol egy vétség volt az ügy tárgya. Ugyanakkor mindez felveti a kérdést, hogy vajon a büntetőjog alkalmas módja-e a cyber-megfélemlítés elleni küzdelem jogi oldalának? Álláspontom szerint ez a megközelítés nem tipikus, és nem is követendő, habár kiváló taktika az elkövető oldaláról. Egy alapjogi érvelés levezetése helyett, a jogszabály alkotmányosságát kellett vizsgálnia a bíróságnak, így a tényleges magatartást nem is elemezhetette a testület. Mindez azonban jelzésértékkel bír minden tagállam számára, hiszen előfordulhat, hogy más tagállami megfélemlítés elleni törvények sem állnák ki az alkotmányosság próbáját.⁶³⁸ Különösen igaz mindez azokra, amelyek büntetőjogi eszközökhöz nyúltak, mint Arkansas, Louisiana, Michigan vagy North Carolina (lásd fentebb *Bishop*).⁶³⁹ Ebből kifolyólag megfontolandó Haley E. Phillips véleménye, aki szerint nem a büntetőjog a megoldás, hanem az iskolai szabályzatok pontosítása, amelyekben egy egységes, szakszerű cyber-megfélemlítési fogalmat kell kialakítani.⁶⁴⁰

A fejezetben eddig bemutatott és elemzett döntések tükrében, ebben az ügyben a kétlépcsős-tesztet kellett volna alkalmazni. Első lépésként megvizsgálni, hogy létrejött-e megfelelő, elegendő mértékű kapcsolat, összefüggés a véleménynyilvánítás és az iskola között. Ha igen, akkor a körülmények alapján meg kellett volna állapítani, hogy a vélemény iskolán kívüli vagy iskolán kívüli eredetű jelentős iskolai hatással bíró vagy csakis iskolai. Iskolán kívüliként való értékelés esetén az iskolának nem lett volna felhatalmazása a fegyelmezésre, a véleménynyilvánítás korlátozására; iskolán kívüli eredetű jelentős iskolai hatású vélemény esetén kizárólag a tinkeri lényeges bomlasztás tesztet lehetett volna alkalmazni; iskolaivá transzformálás esetén a speciális USALB tesztek felhívására is lehetőség adódott volna. Abban az esetben, ha egyetlen speciális on-campus teszt sem lett volna alkalmazható, úgy az általános Tinker-teszt alapján születhetett volna meg az ítélet.

Abból kifolyólag, hogy a történeti tényállás viszonylag hiányos, az elemzési séma alapján történő esetfeldolgozás indokolatlan. Ugyanakkor a nexus megléte megalapozottnak tűnik, bár a második lépcső elvégzéséhez nincs elegendő információ. Bizonyosnak látszik, hogy vulgáris, offenzív volt a vélemény, így a Fraser-teszt alkalmazható lett volna, természetesen, ha iskolaiként értékeli a bíróság *Marquan* tettét, a *Kowalski*-ügy

⁶³⁶ Snyder, Kowalski, Wisniewski, J.C.

⁶³⁷ PHILLIPS 2015, 15.

⁶³⁸ PHILLIPS 2015, 15.

⁶³⁹ Arkansas 5-71-217.(b); Louisiana Revised Statutes §14:40.7. A.; Michigan Penal Code 750.411x; North Carolina General Statutes §14-458.1, PHILLIPS 2015, 17.

⁶⁴⁰ PHILLIPS 2015, 19-21.

mintájára. Mindazonáltal, a speciális tesztek sikertelensége esetén, végső megoldásként a Tinker-teszt lényeges bomlasztás vizsgálata megoldást hozhat, ha lenne ehhez rendelkezésre álló adat. Azonban nem tudható, hogy milyen mértékű bomlasztást gyakorolt a „Cohoes Flame” az iskolai környezetre. Jelezni kell, hogy egyetlen áldozat sem indított pert Marquan ellen, szemben a korábban elemzett ügyekkel, ahol mindig az iskola állt szemben az elkövetővel, mint intézkedő, vizsgálatot indító peres fél.

Mindemellett, megállapítható, hogy a *strict scrutiny* olyan magas szintű standard, amely hatalmas akadályt emel a jogalkotó elé, ha cyber-megfélemlítési törvényt kíván elfogadni az alkotmányos kritériumok megtartásával. Ebből kifolyólag jobb megoldásnak tűnik a tények alapján eldönteni az egyes cyber-megfélemlítési eseteket, mint a jogszabályok *strict scrutiny* elemzésére alapozva. E kérdéskörben nyújthat segítséget az első fejezetben lefolytatott analízis, amely arra kíván rávilágítani, hogy melyek azok a legfontosabb elemek, amelyek jelenleg a cyber-megfélemlítési törvények definícióiban megjelennek. Ezek ismeretében, valamint előfordulási gyakoriságuk tükrében, a jogalkotók biztosabb alapokon állva alakíthatják ki a cyber-megfélemlítés definícióját. Magyarország tekintetében különösen fontos tanulsággal bír a *Marquan* ítélet, hiszen hazánkban a jövőbeni anti-bullying törvénynek mind az előzetes, mind az utólagos normakontroll próbáját ki kell állnia az Alkotmánybíróság előtt, természetesen, ha arra vonatkozó indítványokat nyújtanak be a jogosultak. Reményeim szerint e könyv alkotmányjogi alapon nyújthat támpontot a hazai szabályozás kialakításához. A megfelelő fogalom megalkotása, s az ehhez kapcsolódó alkalmazási nehézségek kiküszöbölése támaszkodhat egyrészt, az USA és tagállamainak joganyaga tanulmányozásából levont következtetésekre, az ottani jogalkalmazási hibákból érdemes tanulni, mielőtt hasonlókat követnénk el; másrészt, a szakirodalom segítségével is rámutatni a lehetséges eljárási garanciákra, a külföldi, főként egyesült államokbeli, tapasztalatok alapján. Mindezt persze a hasznosítás igényével, de hazánk társadalmi, jogi kultúrájához igazítva. Talán így még időben létrejöhet egy hatékony és alkotmányos cyber-megfélemlítés elleni szabályozás, amelynek elősegítése jelen mű egyik kiemelt célkitűzése.

IV. FEJEZET

HAZAI KÖRKÉP A CYBER-MEGFÉLEMLÍTÉS ELLENI JOGI KÜZDELEMRŐL

Az értekezés zárófejezete a magyar cyber-megfélemlítési *status quo* rövid bemutatását foglalja magában, amelynek, remélhetőleg, egyik állomásaként tekinthetünk jelen könyvre is, mint az első, magyar nyelvű, összefoglaló műre a cyberbullying vonatkozásában.

Magyarország jelenlegi helyzete nem nevezhető örömtelinek, habár néhány, alább bemutatásra kerülő esemény, program és kezdeményezés okot ad a bizakodásra. Hazánkban nincs megfélemlítés elleni törvény, valamint országos szinten alkalmazott megfélemlítés elleni program sem működik. Továbbá, a tudományos szakirodalom, kiváltképp a jogtudományi publikációk mértéke rendkívül csekély, csupán néhány jogtudós kutatja a témát.⁶⁴¹ Mindez betudható annak, hogy egy viszonylag új jelenségről beszélhetünk, valamint a tragédiák hiánya is hozzájárul az alacsony kutatottsághoz. Tragédia alatt érthető, amikor a cyber-megfélemlítés, a legszélsőségesebb esetekben, öngyilkossághoz vezet, amit a tengerentúli szakirodalom „*cyberbullicide*” szakkifejezéssel illet.⁶⁴² Tekintettel arra, hogy hazánkban erre még nem volt példa, így a jogalkotók és kutatók figyelme még kevésbé irányult e területre, mégsem szabad elfelejteni, hogy „*a számítógép és egyéb elektronikus eszközök, éppen olyan halálos fegyverek lehetnek, mint egy kés vagy pisztoly.*”⁶⁴³ Az USA-ban és Olaszországban is azt követően indult meg aktív jogalkotói munka, hogy számos tinédzser vetett véget életének önkézüleg, a cyberbullying miatt.⁶⁴⁴ Ebből kifolyólag, az értekezés egyik fő célja, hogy azelőtt foglalkozzon a problémával, és próbáljon segítséget nyújtani az érintett diákoknak a jog eszközzel, mielőtt egy hasonló tragédia rázná meg országunkat is. E mentalitás és hozzáállás szolgáltatta azt a kiindulópontot, miszerint minél többet meg kell tudnunk erről a jelenségről az USA jogrendszerén keresztül, amilyen gyorsan csak lehetséges. Ennek segítségével tehetünk javaslatokat a tudomány eszközzel a jogalkotás felé.

Természetesen, figyelembe kell venni, hogy Magyarország egy kontinentális jogrendszer, ahol a jog elsődleges forrása nem az esetjog, hanem a jogszabály. Ugyanakkor, éppen ebből a rendszerszintű különbségből következik egy megfélemlítés elleni törvény szükségessége, amely létrehozna egy jogalkotói fogalmat a cyber-megfélemlítésre. Továbbá, jogalapot biztosítana az áldozatok számára a megfelelő szervekhez való fordulásra. Campbell és Završnik kiemelik a legfontosabb különbségeket az angolszász és a kontinentális jogrendszerű országok között,⁶⁴⁵ és jelzik, hogy minden országnak a saját jogi megoldásaival konform módon és a releváns jogterületen belül kell kezelnie a cyber-megfélemlítés kérdését.⁶⁴⁶ Ugyanakkor, az USA (és egyéb angolszász országok) pionírnak számítanak a megfélemlítés elleni jogalkotás terén, így indokolt őket mintául venni,

⁶⁴¹ PARTI – SCHMIDT – NÉRAY – VIRÁG 2015; PONGÓ 2015.

⁶⁴² HINDUJA – PATCHIN 2015, 95-100.; HO 2012, 794.; CAMPBELL – ZAVRSNIK 2013, 3.

⁶⁴³ MCCARTHY 2014, 808.

⁶⁴⁴ CAMPBELL – ZAVRSNIK 2013, 19-20.; Cybersmile Foundation: Italian Parliament Passes New Law to Protect Minors from Cyberbullying, <https://www.cybersmile.org/news/italian-parliament-passes-new-law-to-protect-minors-from-cyberbullying>

⁶⁴⁵ CAMPBELL – ZAVRSNIK 2013, 8-10.

⁶⁴⁶ CAMPBELL – ZAVRSNIK 2013, 8.

s a kontinentális jogi gyökerekhez igazítani a saját szabályozást.⁶⁴⁷ Ebből kifolyólag, jelen értekezés is az USA tagállami jogalkotásait vette alapul egy olyan magyar javaslat kidolgozásához, amely a hazai jogi környezethez igazodik. Az egyes tagállamok jogalkotói megoldásait (kiegészítve a tengerentúli bírói gyakorlattal, s széles nemzetközi szakirodalmi háttérrel) elemezve, egy olyan minta-SZMSZ-t dolgoztam ki, amely a hatályos magyar köznevelési törvény 9. számú mellékletét képezheti. A minta-SZMSZ az értekezés (USA vizsgálat által nyert) eredményeit ülteti át a magyar jogrendbe, az oktatási jogok körébe. Ennek tudományos megalapozottságáról és legfontosabb komponenseiről értekezem a Javaslatok fejezetben (lásd alább).

Hazánkban elsőként a jelenségre a TABBY in Internet (2011-2014) program hívta fel a figyelmet, ami egy Európai Unió által finanszírozott kutatási projekt volt. Ennek keretében kockázatelemző kérdőívet készítettek a kutatók, majd felmérést végeztek diákokon. A kérdőív mellett, kortárs mentorképzést is bevezettek, amely az ESZTER Közhasznú Alapítvány (mint projekt résztvevő a magyar oldalról) keretében valósult meg. Továbbá, informatív videókat készítettek és honlapot üzemeltettek, amely számos hasznos információval szolgált mind a diákok, mind a szülők, oktatók, kutatók számára.

A TABBY-t követő második hazai, s egyben első célzottan megfélemlítés elleni irányuló program, a Felelős Társadalomért Közhasznú Alapítvány által létrehozott Megfélemlítés Elleni Program (MEP) volt. 2013-ban indult el pilot jelleggel az iskolai megfélemlítésre, s cyber-megfélemlítésre fókuszáltan, ám a 2015-ös lezárást követően országos szintű kiterjesztésére nem került sor. A MEP-ről részletesebben a IV.3. fejezetben írok.

A fenti programok is rávilágítottak a legfőbb hazai problémákra, amelyekre kíván lehetséges jövőbeni útirányokat nyújtani a fejezet további része, ahol az eddigi magyar megoldásokat ismertetem.

Hiányosságként értékelhető, hogy hazánkban nincs megfélemlítés elleni törvény, sőt még javaslat sem került benyújtásra a jogalkotóhoz. Tekintettel a jogszabályi háttér hiányára, esetjog sem létezik a magyar ítélkezési gyakorlatban. Továbbá, országos szinten működő megfélemlítés elleni programmal sem bír hazánk, habár két fővárosi iskolában pilot jelleggel a MEP, s három további iskolában 2016 szeptembere óta a KiVa program is bevezetésre került. Fontos előrelépésként értékelhető, hogy 2016. január 28-án az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet megvásárolta a finn fejlesztésű KiVa anti-bullying program egy részét, amelyet azóta pilot jelleggel üzemeltetnek, nem csak fővárosi iskolákban. E finn programról, s annak esetleges országos szintűre való bővítéséről részletesebben lásd IV.5. fejezetet.

Az említett problémákon kívül kiemelendő, hogy a társadalmi tudatosság mértéke a cyber-megfélemlítés tekintetében rendkívül alacsony. Habár pontos statisztikai adatok nem állnak rendelkezésre, de több évnyi saját kutatói tapasztalat, valamint egy önálló felmérés, igen. Az évek során számtalanszor kellett választ adnom a kérdésre, „mi a kutatási témád?“, s legtöbbször a cyberbullying kifejezés önmagában nem volt elegendő. Körül kellett írnom, hogy diákok virtuális környezetben történő magatartása, esetlegesen netes piszkálódásként fogható fel. Mindez amiatt jelent gondot, hiszen a kérdést feltevők döntő többsége gyerekes szülőként nem volt tisztában ezzel a jelenséggel, valamint a ténnyel, hogy a gyereke is érintett lehet. A tudatosságra való nevelés tehát, nem korlátozódhat kizárólag a gyerekekre, diákokra, hanem a szülőket is oktatni szükséges, amely megközelítés egyébként a KiVa program részét képezi.

⁶⁴⁷ CAMPBELL – ZAVRSNIK 2013, 8.

A másik oldal résztvevői, a diákok, körében végzett önálló kutatás keretében egy kérdőívet töltöttek ki, majd felvilágosító előadást hallgattak meg. A kérdőív három tipikus cyber-megfélemlítő magatartást vázolt fel rövid történetek formájában. Mindhárom esetben voltak eltérő és közös kérdések. A közös kérdések közé tartozott, hogy miként nevezné el az adott magatartást, s előfordult-e már a környezetében hasonló. A kiértékelés tanúsága szerint, a százhuszonhat darab kérdőív egyértelműen kirajzolja, hogy a megkérdezett diákok nincsenek tisztában azzal, hogy a három eset ugyanazon jelenség speciális megvalósulási formáit takarja. Hipotézisként merült fel, hogy a fentebb már bemutatott hibás magyar terminológia (internetes zaklatás) lesz túlsúlyban a válaszadók között, ám csak tizenegy ilyen válasz érkezett. Szintén tizenegy megkérdezett diák használta a „kölcson kenyér visszajár” kifejezést, ami ugyan kifejező, de nem igazán a nettudatosságról árulkodó kifejezés. A kutatás az IV.7. alfejezetben bővebb kifejtésre kerül, de már itt elmondható, hogy a tudatosságra és prevencióra való nevelés rendkívül indokolt és szükséges lenne a magyar diákok, csakúgy, mint a szülők számára is.

E tudatossági szint emelése, valamint a problémára való felhívás jegyében rendezte meg az SZTE AJTK Alkotmányjogi Tanszéke és a Büntetőjogi és Büntető Eljárásjogi Tanszéke, 2015. október 16-án az első országos rendezvényt a témában, a Magyar Országos Cyberbullying Konferenciát (MOCK), amely nagy sikerrel zárult. Az eseményen világhosszra vált a téma iránti nagy érdeklődés, a pontos fogalomhasználat iránti szakmai vágy és elkötelezettség, valamint a prevenció szükségessége.

Ilyen irányú kezdeményezésnek tekinthető szintén, a magyar kormány által indított Digitális Gyermekevédési Stratégia (DGYS), amely helyes fogalomhasználat, szakszerű csoportosítással, s nem punitív elvű alternatív vitarendezési megoldásokkal (resztoratív metódusok) igyekszik kezelni a fentebb felvázolt helyzetet. A DGYS-ről, s annak a jelenleg futó saját kutatásra gyakorolt hatásáról lásd IV.6. alfejezetet.

További hazai kezdeményezések és jó gyakorlatok is megemlíthetők, mint például a Békés Iskolák Program,⁶⁴⁸ a hódmezővásárhelyi Klauzál Gábor Általános Iskola jó gyakorlata,⁶⁴⁹ vagy a Safer Internet projekt magyarországi konzorciumának tevékenysége, amely a oktatás segítségével igyekszik tudatos internethasználatra nevelni a fiatalokat.⁶⁵⁰ Ugyanakkor, ezek nem célzottan a cyber-megfélemlítés elleni programként írhatók le, valamint nem képesek országos szintű változás elérésére. Természetesen, szerepük, fontosságuk és az őket működtető szakemberek szakmaisága és elhivatottsága megkérdőjelezhetetlen, de az értekezés fő irányvonala ettől eltérő.

E rövid bevezetőt követően az egyes felvázolt hazai mérföldkövek ismertetése következik, amelyek mind a cyber-megfélemlítés elleni küzdelem fontos állomásai. Remélhetőleg, az évek múlásával, az ilyen típusú kezdeményezések száma folyamatosan növekedni fog. Mielőtt azonban a magyar fejlődést bemutatnám szükséges a magyar diák jogállásáról és helyzetéről egy rövid áttekintést adni a IV.1. alfejezetben.

⁶⁴⁸ Békés Iskolák program, <http://www.bekesiskolak.hu/>

⁶⁴⁹ Patócs Anikó: „Szalmaszál”, in Jó gyakorlatok a Biztonságos Iskoláért, Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet, 2009, 61-64.

⁶⁵⁰ Safer Internet, <http://saferinternet.hu/netezz-biztonsagosan/mirol-szol-az-oktatas>

IV.1. A magyar diák jogállásának rétegei

E kérdéskör rövid bemutatása elengedhetetlen, hiszen a magyar diákság jogi kontextusba helyezése egy olyan előkérdés, amelynek tisztázása indokolt. Szerkezeti megjelenése szintén ezt szimbolizálja, hiszen a cyber-megfélémlítés hazai fejlődésének ismertetése előtt szükséges megismerni annak alanyát. Tekintettel arra, hogy a komplex magyar oktatási rendszerbe egy célzott és kiemelt témakör beemelése előzetes kontextuselemzést követel meg, amelynek legfőbb alanya maga a diák. Megjegyzendő, hogy a könyv továbbra is csak a középiskola végéig vizsgálja a jelenséget.

Alapvetően, egy magyar tanulót illetnek a nemzetközi dokumentumokban és magyar Alaptörvényben meghatározott emberi és alapvető jogok. Az ENSZ Gyermekjogi Egyezményében⁶⁵¹ is megjelenik azonban, hogy mindezt a gyermek (Egyezmény szerint 18. életévének betöltéséig)⁶⁵² nem mindig önállóan gyakorolja (például a gondolat-, lelkiismereti- és vallásszabadság tekintetében, lásd 14. cikk). Az Egyezményt kihirdető törvény 13. cikke biztosítja a gyermek számára a véleménynyilvánítás szabadságát, amely csak törvényben meghatározott esetekben korlátozható. A magyar Alaptörvény IX. cikke szintén biztosítja mindenki számára a véleménynyilvánítás szabadságát. Következésképpen, a diák jogállása bír egy nemzetközi és hazai alapjogi réteggel.

Továbbá, a magyar köznevelési törvény⁶⁵³ 45.§ (1) bekezdése alapján minden gyermeket tankötelezettség terhel azon évtől, amely augusztus 31. napjáig betölti a hatodik életévét. E kötelezettség azon tanév végéig áll fenn, amelyben a tizenhatodik életévét betölti.⁶⁵⁴ Ezen időtartam alatt az oktatási intézmény a törvény 25.§ (5) bekezdése szerint köteles gondoskodni a gyermek (diák) felügyeletéről, biztonságos és egészséges oktatási környezethez való jogáról, amíg az intézmény tanulója. Ebből kifolyólag, a holisztikus és általános alapjogi réteg mellett egy közvetlen, intézménnyel fennálló jogviszonya is létezik a magyar diáknak. E reláció további eleme, hogy az iskola, a vele tanuló jogviszonyban lévők számára Szervezeti és Működési Szabályzatot (SZMSZ) és házirendet állapít meg, amelynek tekintettel kell lennie az imént említett alapjogokra. Kialakításában a diákönkormányzatok véleményét ki kell kérni, valamint az SZMSZ-nek és a házirendnek nyilvános formában kell megjelenítenie.⁶⁵⁵ E viszony, természetesen kötelezettségeket is kijelöl a diák számára,⁶⁵⁶ amelyek megsértése esetén szankciók szabhatók ki, az iskola fegyelmi jogkörében. Ilyenre szolgál példaként az Oktatási Jogok Biztosának (biztos) két, értekezésben említett, ügye.

A könyv témája szempontjából a legfontosabb rendelkezéseket a 46.§ (3) bekezdésében találhatjuk, amely a személyiség szabad kibontakoztatását, az önrendelkezést biztosítja a diák számára. Ugyanakkor, mindezen jogok korlátozhatók, ha azok gyakorlása diáktársai vagy az iskolai alkalmazottak egészségét, testi épségét, művelődéshez való jogát veszélyeztetik. E ponton kapcsolódik össze a tengerentúli elemzés és a magyar helyzet bemutatása. Az esetjogi fejezet tanulsága, valamint az értekezés definíciója szerint a cyber-megfélémlítő magatartás (mint véleménynyilvánítás) a fizikai, lelki egészség és az ellenséges oktatási környezet kialakítása esetén nem védett a véleménynyilvánítás szabadsága által. Megállapítható, hogy a magyar diák vonatkozásában ez szintén igaz, hiszen a nemzetközi és hazai dokumentumok is biztosítják a véleménynyilvánítás szabadságát,

⁶⁵¹ *Magyarországon kihirdette a 1991. évi LXIV. törvény.*

⁶⁵² *1991. évi LXIV. törvény 1. cikk.*

⁶⁵³ *2011. évi CXC. törvény a nemzeti köznevelésről.*

⁶⁵⁴ *2011. évi CXC. törvény a nemzeti köznevelésről 45.§ (3).*

⁶⁵⁵ *2011. évi CXC. törvény a nemzeti köznevelésről 25.§ (4).*

⁶⁵⁶ *2011. évi CXC. törvény a nemzeti köznevelésről 46.§ (1).*

ám az korlátozható. A speciális szabályt jelentő köznevelésről szóló törvény kijelöli azt a keretet, amelyben a diák véleménye már nem élvezhet védeltséget. Összevetve e törvényi határt, kijelenthető, hogy az összhangban áll e könyv definíciójában foglaltakkal, illetve azon alkotmányos elvvel, hogy alapvető jogot csak törvény korlátozhat.

Mindez viszont nem nyújt választ a tipikus cyber-megfélémlítési magatartásra, amely az iskolán kívül valósul meg, de jelentős iskolai hatást vált ki. E kérdés tekintetében a biztos 2015. évben tett beszámolója nyújthat némi iránymutatást. A 147/2015/OJBIT döntés keretében azon beadványban kellett állást foglalnia a biztosnak, hogy az iskoláról, közösségi média felületen megfogalmazott kritika, negatív hangvételű vélemény esetén fegyelmi jogkörében megbüntetheti-e a diákot az oktatási intézmény. A biztos válasza a következő volt *„hivatalunk gyakorlatában, a hozzánk érkező panaszok, kérdések alapján látható, hogy a virtuális tér és az iskola tere „összecsiszák”, és még tanítás után, a délutáni, esti órákban sem választható el egymástól. Ugyanis a közösségi oldalakon tett bejegyzések nyilvánosak, és ezáltal ezek a bejegyzések alkalmasak lehetnek arra, hogy bec sületsértők, rágalmozók, megütközést keltők legyenek. Ugyanakkor a zárt csoportban tett bejegyzések a magánlevelezéssel esnek egy tekintet alá, az esetleges nyilvánosságra kerülésük kapcsán létrejött konfliktus nem oktatási jogi kérdés.”*⁶⁵⁷ E vélemény ismeretében érdekes kérdést vet fel, hogy a magyar diák felelősségre vonható-e az iskolán kívülről eredő jelentős iskolai hatással (ott lényeges bomlasztást megvalósító) bíró véleménynyilvánítása miatt. A biztos érvelés alapján a zárt csoportban tett megjegyzések miatt, vélhetően nem. Ugyanakkor, az USA esetjogából kiindulva, éppen az ilyen zárt közösségi média csoportok keretében valósulhatnak meg cyber-megfélémlítő cselekmények. Márpedig, ha azt nem tekintjük oktatási jogi kérdésnek, akkor jogorvoslati lehetőségként kizárólag a rendőrségi, bírói út merül fel, amely ellentétes az alább felvázolt magyar megoldásokkal, miszerint edukatív, nevelő célzatú módszerekkel indokolt kezelni az ilyen eseteket. Megjegyzendő, hogy a biztos ügyben a teljes iskola mint intézmény, negatív színben való feltüntetése volt a középpontban, nem az egyes diák-diák, vagy diák-tanár konfliktusok, amelyek kihatással bírnak az iskolai környezetre.

Összefoglalóan, egy magyar diák az alábbi jogviszonyok, jogrétegek alanya:

- (i) emberi és alapjogokat biztosító nemzetközi és hazai dokumentumok
- (ii) speciális hazai törvények
- (iii) oktatási intézmények SZMSZ-i, házirendjei.

Minde mellett, a biztos felé már érkezett olyan panasz, amely a diákok, iskolán kívüli, közösségi média felületen tett véleménynyilvánítások, iskolai fegyelmi jogkör általi szankcionálásának lehetőségeire vonatkozott. Következésképpen, az esetjogi fejezetben feltárt kollízió a diák véleménynyilvánítás és az iskola fegyelmi jogköre között, hazánkban is létező probléma, amelyre megoldást kell találnunk. Jelen értekezésben kimunkált elemzési séma alapot nyújthat egy hazai teszt kialakításához.

IV.2. Az első mérföldkő - TABBÝ in Internet projekt

A megfélémlítés és cyber-megfélémlítés elleni küzdelem első magyarországi mérföldkővének a 2011-2014 között lezajlott TABBÝ in Internet, Európai Unió által finanszírozott, projekt tekinthető, amelynek nyolc tagállam volt a részese. Hazánkat az Eszter Közhasznú Alapítvány képviselte.⁶⁵⁸ A TABBÝ egy angol nyelvből képzett mozaikszó, amely a

⁶⁵⁷ Oktatási Jogok Biztosának 2015. évi beszámolója, 24-25.

⁶⁵⁸ PARTI – SCHMIDT – NÉRAY – VIRÁG 2014, 48-49.

Threat Assessment of Bullying Behaviour in Youth Online elnevezésből ered. Magyar fordításban a megfélemlítő magatartás veszélyeinek felmérése a fiatalok online tevékenységében. A projekt célja „*a fiatalok körében tapasztalható, kortárs online bántalmazás formáinak és nagyságrendjének felmérése, és a jelenség megismertetése a pedagógusokkal, az iskolapszichológusokkal, az iskolavezetéssel, a szülőkkel, valamint a diákokkal.*”⁶⁵⁹ E meghatározás jól jellemzi a két legfontosabb összetevőt, ami a hazai gyakorlatban elengedhetetlen. Egyrészt, a jelenség felmérését, ami segíti a szakértőket a pillanatnyi állapot feltérképezésében. A kamaszkor egyik sajátossága, hogy a diákok kevésbé közlékenyek, s jobban féltik a magánéletüket, még a szülőkkel szemben is. Az internet pedig szinte végtelen lehetőséget nyújt számukra e befelé fordulás kifejezésére. Ugyanakkor, ez a fiatalkori magatartás maradandó és súlyos következményekkel járhat, hiszen olyan online felületeken zajlik, amelyeket a szülők nem ismernek. Példaként említhető az Ask.fm oldal, ahol anonim módon lehet kérdéseket feltenni, s azokra válaszolni. E platformon történt üzenetváltások már több esetben is öngyilkossághoz, *cyberbullicide*-hoz vezettek.⁶⁶⁰ Ebből kifolyólag, a fiatalok virtuális térben való felmérése elegendhetetlen, és rendkívül fontos, amelyre a projekt nagy hangsúlyt is fektetett.

Másrészt, a jelenség megismertetése az érintettekkel. Hazánkban a cyber-megfélemlítéssel kapcsolatos tudatosságra nevelés nem képezi részét az oktatásnak semmilyen szinten. Akár az általános iskolában, akár az egyetemi tanárképzésben keressük a megfélemlítés elleni magatartások felismerésére, kezelésére vonatkozó tananyagot, nem találunk kifejezetten erre irányuló kurzust. A saját tapasztalataimat bemutató alpontban még részletesebben értekezem e kérdéstről, de az eredmény megegyezik az itt leírtakkal. A projekt célkitűzése, s annak megvalósítása, egy hatalmas úrtöltött ki, hiszen ennek keretében kockázatfelmérő kérdőívvezés zajlott, kézikönyv készült, valamint tudatosságra nevelő videók is elérhetővé váltak mindenki számára, magyar nyelven.⁶⁶¹ A hazai eredményeket, valamint az Eszter Alapítvány által folytatott mentorképzést röviden összegezte az *Ügyészek Lapjában* megjelent publikáció. Fontos megállapításokra jutottak a kutatók a közel 600 fős mintavétel elemzése nyomán. A diákokat három kockázati csoportba sorolták, s legnagyobb hányaduk a közepes kategóriába került. További eredmény, hogy az offline iskolai és az online áldozattá válás között szoros összefüggés áll fenn.⁶⁶² Azon hipotézis is igazolást nyert, miszerint az áldozati és az elkövetői szerepek felcserélhetők, azaz aki egyik környezetben elkövető, a másikban áldozattá válik.⁶⁶³

Végeredményként, megállapították, hogy az iskolai bántalmazás elkövetői oldalára nem tudott hatást gyakorolni a projekt, de az áldozati oldalon sikeresnek tekinthető, hiszen *növekedett a kevésbé veszélyeztetett diákok aránya, míg a bántalmazásba leginkább bevonódó kategóriákban az arány csökkent vagy nem változott...*⁶⁶⁴

További eredményként jelenik meg a pedagógusok számára tartott tréning és a kortárs mentorok képzése az Eszter Alapítvány által, ami sajnálatos módon, 2015-ben megszűnt.⁶⁶⁵

⁶⁵⁹ A TABBY projekt, <http://tabby-hun.weebly.com/a-tabby-projekt.html> (utolsó megtekintés: 2017.05.08.)

⁶⁶⁰ Stories of 7 Teen Suicides Because of Ask.fm Bullying, <https://nobullying.com/stories-of-7-teen-suicides-because-of-ask-fm-bullying/>, (utolsó megtekintés: 2017.05.08.)

⁶⁶¹ Videó 1, <http://tabby-hun.weebly.com/videoacute-1-nem-tudhatod-ki-kicsoda-valoacutejaacuteban.html>; Kézikönyv és disszeminációs eredmények, <http://ing.tabby.eu/updates> (utolsó megtekintés: 2017.05.08.)

⁶⁶² PARTI – SCHMIDT – NÉRAY – VIRÁG 2014, 51.

⁶⁶³ PARTI – SCHMIDT – NÉRAY – VIRÁG 2014, 51.

⁶⁶⁴ PARTI – SCHMIDT – NÉRAY – VIRÁG 2014, 51.

⁶⁶⁵ A projekt felépítéséről és eredményeiről bővebben lásd T.A.B.B.Y, avagy Iskolai Bántalmazás az Interneten – A Magyarországi Kutatás Eredményeit, 2013, <http://www.eszteralapitvany.hu/wp-content/uploads/2013/03/Iskolaknak-TABBY-2013.03.12..pdf>, (utolsó megtekintés: 2017.05.08.)

A TABBY projekthez hasonló, számos kutatás lenne indokolt hazánkban, ám ezt követően további, kifejezetten cyber-megfélemlítésre irányuló (EU által finanszírozott) programról sajnálatos módon, nincs tudomásunk. E kutatás legfontosabb eredményei között emelhető ki, hogy felhívta a figyelmet a problémára, azonosította a jelenséget, s ennek hazánk diákjaira gyakorolt hatását. Első lépésként, utat nyitott további kutatások előtt, hiszen nyilvánvalóvá, mérhetővé tette, hogy a cyber-megfélemlítés egy létező probléma, amelyben a magyar diákok is érintettek. A TABBY eredményeinek köszönhetően többé nem állíthatja senki, hogy ez csak egy USA-beli, angolszász, vagy éppen nyugat-európai kérdés. A kutatók pedig ennél is nagyobb eredményt mutattak fel, amikor a kockázat felmérését követően megoldási módszereket is bevezettek. Videókat, online játékot készítettek a legkisebbeknek, kézikönyvet és tréninget nyújtottak az idősebb generációk számára.

Összefoglalóan, a TABBY in Internet projekt az első mérföldkő Magyarország cyber-megfélemlítés elleni küzdelme terén, amely megteremtette az alapokat a további tudományos kutatások és vizsgálatok számára. Továbbá, fáklyaként világította meg, hogy a jelenség elérte hazánk diákjait, így foglalkoznunk kell e kérdéssel, s megoldásokat kell kialakítanunk egy tudatosabb és biztonságosabb online világ létrehozása érdekében.

IV.3. Megfélemlítés Elleni Program

A TABBY projektet követően, illetve azzal időben némi átfedésben indult meg „Magyarország első és egyetlen szervezett megfélemlítés elleni”⁶⁶⁶ programja a Felelős Társadalomért Közhasznú Alapítvány gondozásában. A Megfélemlítés Elleni Programot (MEP) mindennemű kormányzati, EU-s vagy pályázati forrás nélkül üzemeltette az Alapítvány, annak 2013-as elindulása óta. Alapvetően, nem csupán az értekezés témáját adó iskolai kontextusban jelentkező cyber-megfélemlítésre irányul a MEP, hanem a munkahelyi vagy kapcsolati megfélemlítésre is kiterjed. Azonban a pilot program, amely 2015. március 31-én zárult le, kifejezetten az iskolai és a cyber-megfélemlítésre összpontosított. A kezdeményezés fő céljáról a legtöbbet az alábbi sorok árulnak el, miszerint „Magyarországon sokan az iskolai megfélemlítést a gyerek- és iskolai élet tartozékának tekintik. A program egyik legnagyobb kihívása közé tartozik az oktatási vezetők tájékoztatása és általános álláspontjának megváltoztatása, hogy az iskolai megfélemlítés nem része az egészséges gyerekkornak sem egy építő iskolai környezetnek.”⁶⁶⁷

E két mondat lefedi a probléma egyik legnagyobb forrását, ami napjainkra talán változni látszik, nevesül az oktatási intézmények, szülők ellenállását a jelenség elismerése vonatkozásában. A kutatás során magam is szembesültem olyan igazgatói válasszal, miszerint nem annyira fontos ez a kérdéskör ahhoz, hogy én erről külön előadást tartsak az iskolában. Egyes megkeresett iskolák még csak válaszra sem méltattak, mikor felkerestem őket tudatosságra való nevelés céljából tartandó rövid felvilágosító előadások tartása okán.

Ezen említett akadályt a MEP a Megfélemlítés Elleni Tréning Akkreditáció (META) eszközével kívánta áthidalni. A train-the-trainer módszertant követve egységes és kon-

⁶⁶⁶ Megfélemlítés Elleni Program (MEP), <https://www.megfélemlites.hu/program>, (utolsó megtekintés: 2017.05.08.)

⁶⁶⁷ Megfélemlítés Elleni Program (MEP), <https://www.megfélemlites.hu/program>, (utolsó megtekintés: 2017.05.08.)

zisztens tudást adnak át szakemberek a programban lévő személyeknek. A META keretében eltérő szinteket lehet elérni, amely szintek különböző jogosultságokkal járnak. Például a Zöld Övet birtokló személy alapvető tudással bír, de vezetői vagy koordinálási feladatot nem láthat el, míg a Fekete Öv birtokosa már az említett vezetői tevékenységet is elvégezheti. Minél mélyebb ismerettel és szakértelemmel bír egy adott résztvevő, annál magasabb fokozatba léphet.⁶⁶⁸ E módszer ösztönzőleg hat a program tagjaira, hiszen a bővülő tudás újabb lehetőségeket nyit meg a motivált személyek számára.

A META mellett a MEP további nyomtatványokkal és kiadványokkal segíti az abban résztvevőket, például minta-házirendek, osztályfőnöki óratervek és előadások elkészítésével, amelyek mind a szakszerű és konzisztens tudásanyag átadását szolgálják.⁶⁶⁹

A pilot program 2013-as indulásakor fokozódott a konferenciák és média megjelenések száma,⁶⁷⁰ ami elősegítette a jelenség szélesebb körhöz való eljuttatását. Miként azt a TABBY esetén is kiemelték, a jelenség felismerése, s annak társadalomhoz való szakszerű közlése kulcsfontosságú.

Összességében, a pilot program jelentős hatékonysági eltéréseket mutatott a micro-managelt és az önálló programvezetéssel bíró iskolák között, a program honlapja szerint.⁶⁷¹ Az Alapítvány álláspontja szerint, a MEP, annak országos átadása esetén, bővebb erőforrások birtokában képes lenne koordinálni az iskolai megfélemlítésből adódó problémákat. Sajnálatos módon, a MEP ilyen mértékű kiterjesztése nem valósult meg, így hasonlóan a TABBY in Internet projekt által elindított Eszter Alapítvány mentorképzéséhez, ez sem tudott országos, hosszútávú megoldást nyújtani az iskolai és cyber-megfélemlítés vonatkozásában. Ugyanakkor, elévülhetetlen érdemeket szerzett, mint az ország első célzottan a megfélemlítésre irányuló programja. Külföldön számos megfélemlítés elleni program működik, például az Olweus Anti-Bullying Program, a Positive Action, a Step-by-Step vagy éppen a KiVa. Hazánkban, viszont, a vizsgált 2013-2015-ös időszakban, kifejezetten megoldási módszert kínáló kezdeményezés nem volt, a MEP-en kívül. Mindez teszi e programot egy újabb fontos mérföldkövé a jelenség elleni harcban.

A TABBY in Internet projekt felmérte a diákság egy szűk keresztmetszetét, s bebizonyította a jelenség hazai jelenlétét. Tudatosságot növelő videók és anyagok készítésével, valamint a mentorképzés útján igyekezett megoldást nyújtani a feltárt problémára.

A MEP már tisztában volt a TABBY eredményeivel, s kialakított egy olyan komplex pilot programot, ami célzottan kezelte a résztvevő intézményekben kialakult iskolai és cyber-megfélemlítést. Akkreditált képzést hozott létre, minta-házirendekkel és óratervekkel segítette az iskolák hatékonyabb küzdelmét. A TABBY-nál konkrétan és kiterjedtebb megoldást dolgozott ki, ám országos szintűvé bővítése elmaradt.

Összefoglalóan, a TABBY kutatás első „fecskeként” felhívta a figyelmet a cyber-megfélemlítésre, majd a MEP nyújtott célzott segítséget egy pilot program keretében. E két projekt szakértőinek köszönhető, hogy Magyarországon egyáltalán hallottunk e jelenségről, s minden további lépés e két alapkőre épül, köztük jelen értekezés is.

⁶⁶⁸ Megfélemlítés Elleni Program (MEP), <https://www.megfélemlites.hu/program>, (utolsó megtekintés: 2017.05.08.)

⁶⁶⁹ Megfélemlítés Elleni Program (MEP), <https://www.megfélemlites.hu/program>; Cyber megfélemlítés, https://media.wix.com/ugd/0cfdc7_abc652493a5f4e48b2055823e80e0943.pdf; MEP - Iskolai Irányelvek és Házirendek, <https://www.megfélemlites.hu/iranyelv>, (utolsó megtekintés: 2017.05.08.)

⁶⁷⁰ Pilot – Bevezető Program, <https://www.megfélemlites.hu/pilot>, (utolsó megtekintés: 2017.05.08.)

⁶⁷¹ Pilot – Bevezető Program, <https://www.megfélemlites.hu/pilot>, (utolsó megtekintés: 2017.05.08.)

IV.4. Magyar Országos Cyberbullying Konferencia (MOCK)

2015. október 16-án, Szegeden került megrendezésre az első Magyar Országos Cyberbullying Konferencia (továbbiakban MOCK), a Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Alkotmányjogi Tanszéke és a Büntetőjogi és Büntető Eljárásjogi Tanszéke szervezésében.⁶⁷² A konferencia előkészületeiben, lebonyolításában mind szervezőként, mind előadóként részt vettem, amely szerepekörök nagyban elősegítették jelen könyv létrejöttét.

A szervezői munka során kiviláglott, hogy a téma nagy érdeklődésre tart számot, hiszen médiumok is megkerestek minket, tudósítási szándékukról tanúbizonyságot téve, valamint további médiamegjelenések erősítettek meg bennünket a rendezvény és főként a téma fontosságáról.⁶⁷³

Az előadások tekintetében pedig kiemelt szempontként jelent meg a cyber-megfélemlítés legtöbb aspektusának lefedése, így médiajogi, adatvédelmi, pszichológiai, büntetőjogi és alkotmányjogi előadások egyaránt elhangzottak. Az interdiszciplináris, de főként egyetemi szféra véleménye mellett, megjelent a civil társadalom oldaláról a Felelős Társadalomért Közhasznú Alapítvány is, annak kuratóriumi elnöke révén. E civil jelenlét két szempontból is kulcsfontossággal bír a cyber-megfélemlítés elleni küzdelemben. Egyrészt, a társadalom, a közösség támogatása, egységes fellépése nélkül nem lehet kezelni a problémát. A cyber-megfélemlítés nem kizárólag jogi vagy pszichológiai, esetleg pedagógiai problémakör, hanem egy megoldásra váró társadalmi jelenség. Másrészt, az Alapítvány vezette be az első, magyar, pilot Megfélemlítés Elleni Programot, amely a cyber-megfélemlítésre is kiterjedt. A programot részletesebben már fentebb bemutatam, hiszen mérföldkő a témakör hazai fejlődésében.

E konferencia első volt a maga nemében, így fontos kiemelni az előadók által hangsúlyozott közös gondolatokat, miszerint nincs sem egységes hazai szabályozás, sem közös megfélemlítés elleni szabályozás, illetve hiányzik az egységes fogalomhasználat (különösen az internetes zaklatás cyber-megfélemlítéstől való elhatárolása). Kiemelték továbbá, a prevenció és a tudatosságra nevelés elsődlegességét, valamint a punitív szankciók háttérbe szorítását. Egységesnek mutatkozott a nézőpont a büntetőjog kizárólag leg súlyosabb esetekben való alkalmazása vonatkozásában is.

A konferencia első részében a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság, MEP-ben való együttműködése az Alapítvánnyal, valamint a prevenció szükségessége kapott kiemelt figyelmet.⁶⁷⁴ A prevenció hatékony működéséhez pedig elengedhetetlen megvizsgálni az offline és online világ kapcsolatát, illetve a téma interdiszciplináris jellegét, ami hasonlóan tudományterületeken átívelő megoldásért kiált.⁶⁷⁵

Ennek vonatkozásában hívta fel a figyelmet a médiaszabályozás két fontos kérdéskörére Koltay András. Egyrészt, a gyermekvédelmi szempontra, másrészt az emberi méltó-

⁶⁷² MIKES 2016

⁶⁷³ Az NMHH a Magyar Országos Cyberbullying Konferencián járt, 2015, http://mtmi.hu/cikk/807/Az_NMHH_a_Magyar_Orszagos_Cyberbullying_Konferencian_jart; Országos Cyberbullying Konferenciát szerveznek, 2015, <https://www.mediapiac.com/mediapiac/Orszagos-cyberbullying-konferenciat-szerveznek/2919>; Magyar Országos Cyberbullying Konferencia Szegeden, 2015, http://arsboni.blog.hu/2015/10/13/magyar_orszagos_cyberbullying_konferencia_szegeden; Országos cyberbullying konferenciát tartanak Szegeden, 2015, <http://szegedma.hu/hir/szeged/2015/10/orszagos-cyberbullying-konferenciat-tartanak-szegeden.html>; Katolikus Rádió 2015.10.17-i adás, <http://www.katolikusradio.hu/musoraink/adas/380583>; (utolsó megtekintések: 2017.05.20.)

⁶⁷⁴ MIKES 2016, 65.

⁶⁷⁵ MIKES 2016, 65.

ság védelmére. Az újszerű technológiák megjelenése szükségszerűen a hatályos szabályozások átalakítását vonja maga után. Kihangsúlyozta, hogy az internet olyan, amilyennek használjuk, s annak jótékony hatásait kellene az államnak promotálnia, s felhívni a szülők figyelmét az esetleges káros következményeire.⁶⁷⁶

E beszédet követte Parti Katalin szimbolikus előadása. Szimbolikusnak nevezhető, hiszen az előadó videoüzenetben, a technológiát felhasználva vett részt a rendezvényen, ami összhangban áll Koltay azon megállapításával, hogy az internet jótékony hatásait érdemes méltatni. Az előadó a konferencia ideje alatt az USA-ban tartózkodott, amely országban, miként azt az értekezés is mutatja, a legkiterjedtebb a tudományos forrás- és ismeretanyag. Továbbá, a rendezvényt Megan Meier emlékére szerveztük, amelyben támogatott minket az USA-beli Megan Meier Foundation. Ily módon, Parti előadása reprezentálta, hogy miért is volt oly fontos az első ilyen témájú konferencia megszervezése. A szimbolikus megjelenés mellett, előadásában az egyes megfélemlítés elleni programok adaptációs csapdájáról beszélt, mint például a heterogén iskolai környezet vagy a punitív szemléletű hazai oktatási rendszer.

Huber Károly a MEP szerepét és felépítését mutatta be, különös hangsúlyt fektetve az egyes definíciós kérdések pontosítására, a cyber-megfélemlítés internetes zaklatástól való elhatárolására.⁶⁷⁷ Kiemelte a prevenció szükségességét, amely egyik alapkövének tekinthető a MEP.

Büntetőjogi aspektus tekintetében világított rá a konferencia a kép- és hangfelvételek használatával megvalósítható rágalmozás és becsületsértés mikéntjére, valamint azon álláspontra, miszerint a cyber-megfélemlítés jelenségét nem büntetőjogi eszközökkel kellene kezelni, csupán a legsúlyosabb esetekben merülhet fel az *ultima ratio* jellegű beavatkozás.⁶⁷⁸ Mindemellett, elemzésre került az internetes zaklatás dilemmája, illetve annak cyber-megfélemlítéstől való elhatárolása. E téves terminológia folytán az internetes zaklatásként felmerülő kibermegfélemlítési esetek nem jutnak el a bírói szakig, mivel „*nem merítik ki a zaklatás törvényi tényállásának követelményeit, vagy bizonyíték hiányában nem bizonyíthatóak.*”⁶⁷⁹ E gondolatmenet összecseng az értekezés által fentebb kifejtett állásponttal, miszerint a helyes fogalomhasználat elengedhetetlen a jelenség elleni küzdelem során.

A büntetőjogi megközelítés mellett az alkotmányjogi problémákra is reagált a rendezvény. Ebből következően merült fel az USA bírói gyakorlata által kimunkált tesztek bemutatása, valamint azok hazai környezetbe való átültetésének lehetőségei. Továbbá, a vegegyes szankciók előnyei is megfogalmazásra kerültek a hasonló kérdések megoldása terén, kiemelve ugyan ezek rendszeridegen jellegét.⁶⁸⁰

Az alkotmányjogi vonulatról adatvédelmi irányba mozdult a konferencia menete, amelynek keretében a „Kulcs a Nethéz” és Arcades projektek lépéseit ismerhettük meg. Ugyanakkor, az Arcades projekt vonatkozásában sajnos meg kell jegyezni, hogy a később kiadott anyagban a cyber-megfélemlítésre vonatkozó fogalom nem konzekvensen került alkalmazásra, annak ellenére, hogy több előadásban is hangsúlyozásra került a szóhasználat fontossága.⁶⁸¹

⁶⁷⁶ MIKES 2016, 65.

⁶⁷⁷ MIKES 2016, 66.

⁶⁷⁸ MIKES 2016, 66.

⁶⁷⁹ MIKES 2016, 66.

⁶⁸⁰ MIKES 2016, 66.

⁶⁸¹ Lásd Gloria González Fuster és Dariusz Kloza (szerk.): Európai Kézikönyv a Magánszféra - és a Személyes Adatok Védelméről Iskolák számára, 2016, 110., http://arcades-project.eu/images/pdf/arcades_teaching_handbook_final_HU.pdf

A jogászai szempontrendszer mellett a pszichológiai látásmód is megjelent, miszerint a prevenciónak célzottan az erőegyensúly felborulása előtti időszakra szükséges irányulnia, illetve a ReThink elnevezésű online szűrőprogramokhoz hasonló szoftverek szerepéről esett szó. Az ilyen programok a nyilvános hozzászólást késleltetik, s nem engedik azonnal elküldeni az üzenetet, így újragondolásra készítetvén a felhasználót.⁶⁸²

A számos megközelítéshez csatlakozott a rendőrségi szemléletmód is, valamint a szervezett ilyen témájú prevenciós tevékenysége. Ennek eredményeként megállapítható, hogy a veszélyeztetett korosztály tagjai legtöbbször kortársaiktól kérnek segítséget, ami összhangban áll Parti Katalin egy későbbi kutatásával.⁶⁸³

A konferencia konklúziója problémaként jelölte meg a cyber-megfélemlítés interdiszciplinaritását, ami nehezíti az egységes fellépést, valamint az állami tevételes magatartás hiányát. Célként jelölte meg a pedagógusok képzését e vonatkozásban, valamint felhívta a képmás jogosulatlan nyilvánossá tételének eltérő értékelését a Btk. és az Infotv. értelmezésében.⁶⁸⁴

A konferencia sikeresnek értékelhető, hiszen a nagyszámú érdeklődő, a széleskörű előadói réteg, valamint az idézett médiamegjelenések erről tanúskodnak. Mindazonáltal, a rendezvényt sajnos nem követte nagymértékű tudományos fellendülés a cyber-megfélemlítés tekintetében, ugyanakkor a KiVa program és a Digitális Gyermekvédelmi Stratégia bevezetése okán, kijelenthető, hogy a hazai szakmai és társadalmi közeg is egyre nagyobb figyelmet fordít a jelenségre. Álláspontom szerint, a MOCK fontos mérőföldkőnek tekinthető, hiszen ez volt az első és eddigi egyetlen célzottan a cyber-megfélemlítés egyes aspektusaira reflektáló országos rendezvény. E szerepéből adódóan olyan emberek is tudomást szereztek a problémáról, akik eddig nem voltak tisztában a fiatal korosztályra leselkedő ilyen típusú veszéllyel.

IV.5. KiVa megfélemlítés elleni program

A KiVa egy finn betűszóból épül fel, amely a „bántalmazás ellen” kifejezést takarja.⁶⁸⁵ A programot a finnországi Turku Egyetemen dolgozták ki, s az állami iskolák 90%-ban vezették be.⁶⁸⁶ Három fő egységből áll, amelyek az egyes veszélyeztetett korcsoportok szerint oszlanak meg. Finnországon kívül licenszként vásárolható meg az 1-es (6-9 éves kor) és 2-es egység (10-13 éves kor), amelyből hazánk az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet által a 2-es egységet vásárolta meg 2016. január 28-án.⁶⁸⁷ A 2016/2017-es tanévben, pilot jelleggel, három magyarországi iskolában vezették be, három KiVa-tréner segítségével.⁶⁸⁸

⁶⁸² MIKES 2016, 66.

⁶⁸³ Parti Katalin: „Így látjátok ti?”, avagy 13-18 éves amerikai diákok véleménye a bullyingról, <http://eszteralapitvany.hu/wp-content/uploads/2012/08/HUN.MARC%E2%80%99s-opinion-posters-at-StandUp-2013.pdf>

⁶⁸⁴ MIKES 2016, 67.

⁶⁸⁵ JÁRMI – PÉTER – SZARKA – FEHÉRPATAKY 2015, 2.

⁶⁸⁶ Kezdőlap, <http://www.kivaprogram.net/hu> (utolsó megtekintés: 2017.05.18.)

⁶⁸⁷ Sólyom-Nagy Fanni: KiVa – A finn iskolai bántalmazás elleni program, 2016, <http://ofi.hu/hir/kiva-finn-iskolai-bantalmazas-elleni-program>, (utolsó megtekintés: 2017.05.18.)

⁶⁸⁸ Sólyom-Nagy Fanni: Több magyarországi iskolában is elindul a KiVa program, 2017, <http://ofi.hu/hir/tobb-magyarorszag-i-iskolaban-elindul-kiva-program>, (utolsó megtekintés: 2017.05.18.)

A program fő célja a „*bántalmazás megelőzése, valamint a bántalmazási esetek hatékony kezelése.*”⁶⁸⁹ Egyik legnagyobb előnyeként emelhető ki, hogy az iskolai tantervbe beilleszthető, ami különösen fontos, hiszen a program általános és célzott tevékenységeket egyaránt magában foglal. Három kulcsszó dominál a rendszerben, a megelőzés (prevenció), a (hatékony) beavatkozás és a monitorozás. A prevenció szükségességét az értekezés egésze, valamint az eddig ismertetett magyar törekvések egyaránt kihangsúlyozták, így ebben összhang állapítható meg a hazai szakmai közegen belül. A hatékony beavatkozási módszerről annyit tudhatunk meg a hivatalos honlap felületéről, hogy az iskolában felállított és kiképzett KiVa-team és a diákok közötti egyéni és csoportos beszélgetések útján igyekeznek kezelni a helyzetet,⁶⁹⁰ ám a hazai bevezetést megelőző tanulmány bővebb betekintést enged e pontba.

Az említett KiVa-team elsőként az áldozattal, majd az elkövetővel beszél a történetekről. Két megközelítést javasolnak, a (i) konfrontatív és a (ii) nem hibáztató módszert. Az első esetben szembesítik a tétivel az elkövetőt, s felszólítják annak abbahagyására, míg a második metódus alapján a segítségét kérik abban, hogy jobban érezze magát az áldozat.⁶⁹¹ Idősebb korosztály esetében a konfrontatív megközelítés a gyakoribb, ám itt sem a team tagjai írják elő a viselkedési formát, hanem a diák maga. Az esetet részletesen dokumentálják a KiVa-team tagjai, majd újabb találkozót tűznek ki. Kizárólag e második megbeszélésen helyeznek kilátásba bárminemű szankciót, bár a tanulmány szerint erre az esetek 80-95%-ban nincs szükség.⁶⁹² A monitorozási elem éves ciklusokban jelentkezik, ugyanis a résztvevő iskolák évente jelzik, hogy sikerült-e megvalósítaniuk a programot, s milyen eredményeket értek el.⁶⁹³

További előnyként jelenik meg, hogy a KiVa számos szakmai anyagot nyújt szülőknek, tanároknak és diákoknak egyaránt, magyar nyelven. A kézikönyvek és óratervek mellett, videók és online játékok is részét képezik a programnak. A hazai bevezetést megelőző tanulmány is jelezte, hogy a KiVa átültetésével együtt jár az anyagok lefordítása magyar nyelvre, ami jelentős könnyebbség minden érintett részére.⁶⁹⁴

E rövid programismertetőt követően jogosan merül fel a kérdés, hogy valóban hatékony-e az iskolai bántalmazás, megfélemlítés, cyber-megfélemlítés visszaszorításában a KiVa. Számos tanulmány igazolása alapján, igen.⁶⁹⁵ Finnországban 117 iskola megvalósította a programot, 117 kontrolliskolat pedig bevontak a kutatásba. Végeredményként megállapították, hogy szignifikánsan csökkent a jelentett esetek és az áldozattá válás száma.⁶⁹⁶ Ez összhangban áll, a TABBY következtetéseivel, miszerint az áldozattá válás, veszélyeztetettség mértéke csökken, ha a diákok célzott és szakszerű segítséget kapnak a bullying, cyberbullying terén. Mindezt, két egymástól független, európai kutatás (TABBY, KiVa) igazolja.

További pozitívumként jelent meg, hogy a KiVa csökkentette a szorongást és depressziót az iskolában, ami a cyber-megfélemlítés egyik gyakori következménye.

⁶⁸⁹ A KiVa programról röviden, <http://www.kivaprogram.net/hu/programrol>, (utolsó megtekintés: 2017.05.18.)

⁶⁹⁰ A programról, <http://www.kivaprogram.net/hu/programrol>, (utolsó megtekintés: 2017.05.18.)

⁶⁹¹ JÁRMI – PÉTER – SZARKA – FEHÉRPATAKY 2015, 12.

⁶⁹² JÁRMI – PÉTER – SZARKA – FEHÉRPATAKY 2015, 12.

⁶⁹³ A programról, <http://www.kivaprogram.net/hu/programrol>

⁶⁹⁴ JÁRMI – PÉTER – SZARKA – FEHÉRPATAKY 2015, 18.

⁶⁹⁵ A tanulmányok megtekinthetők itt: A program hatékonysága, <http://www.kivaprogram.net/hu/a-program-hat%C3%A9konys%C3%A1ga>

⁶⁹⁶ A program hatékonysága, <http://www.kivaprogram.net/hu/a-program-hat%C3%A9konys%C3%A1ga>

Habár a program hatékonysága bizonyítható a finn oktatási környezetben, azonban más országok nem járnak ily mértékben élen az oktatáspolitikai terén, így kérdéses volt, hogy adaptálható-e további államokban is a program. Az adaptációs csapdák, amelyekről Parti Katalin a MOCK keretében beszélt, valós veszélyként lelelkedtek az implementációra. Hollandia, Észtország, Olaszország és Wales vezette be elsőként Finnországon kívül a KiVa-t, s a tanulmányok szerint hatékonyan működik a program, a skandináv kultúrkörön kívül is.⁶⁹⁷ Olaszországban mind az általános, mind a középiskolákban csökkentek az elkövetések és az áldozattá válási mutatók is, habár az általános iskolákban nagyobb mértékű volt ez előrelépés, mint a középiskolákban.⁶⁹⁸ Hollandiában már több anti-bullying program is működött a KiVa bevezetésekor, ám egy ezt értékelő bizottság bevélasztotta a legjobbak közé a finn fejlesztést. Azon iskolákban, ahol bevezették a programot 29%-ról 13,5%-ra esett az áldozattá válási mutató, míg a kontrolliskolákban csak 18,5%-ra csökkent ez az arány.⁶⁹⁹ Az Egyesült Királyságban szintén szignifikáns csökkenésről számoltak be a vizsgálatok a 2-es egység megvásárlását és bevezetését követően, ami bizakodással tölthet el minket, hiszen hazánkban is ezen egység működik pilot jelleggel.

A hivatalos honlap mellett, egyéb médiumok útján is igyekeznek felhívni a figyelmet a programra, s annak pozitívumaira.⁷⁰⁰ Rendkívül fontos a napi médiában is megjeleníteni a megfélemlítéssel, cyber-megfélemlítéssel kapcsolatos fejleményeket, ugyanis a diákság mindennapjainak részét képezi ez a magatartás. Tekintettel arra, hogy országos szintű, szervezett képzésben sem a diákok, sem a szülők, sem a pedagógusok nem részesülnek, így mindennemű fegyver nélkül kell szembenéznük egy ilyen komoly problémával. Azonban, a tájékozottság, a felkészültség és a prevenció iránti elkötelezettség lehetnek a legfőbb eszközök a kezű(n)kben a kérdéskör visszaszorításában.

Reméltük, hogy a KiVa első tesztét követően szélesebb körben is bevezetésre kerül hazai iskolákban, hiszen egy tudományosan igazolt, adaptálható, magyar nyelven is elérhető megfélemlítés elleni programról van szó, amely nem csak az offline és cyberbullying kezelésére alkalmas, hanem biztonságosabb, motiválóbb iskolai légkör és osztályközösségek kialakításában is segítséget nyújt. Sajnálatos módon azonban a projekt nem ért el áttörést hazánkban, például az egyik pilot általános iskola is csak 2018-ig tudta működtetni azt.⁷⁰¹

IV.6. Digitális Gyermekevédelmi Stratégia

Magyarország Kormánya 2016. szeptember 2-án fogadta el a 1488/2016. Kormányhatározatot a Gyermek Számára Biztonságos Internetszolgáltatás megteremtéséről, a tudatos és értékkeremtő internethasználatról és Magyarország Digitális Gyermekevédelmi Stratégiájáról.⁷⁰² E határozat 8. pontja fogalmazza meg az értekezés témáját érintő, megfélemlítésre vonatkozó követelményt, miszerint a magyar Kormány „*átfogó és ingyenes*

⁶⁹⁷ A program hatékonysága, <http://www.kivaprogram.net/hu/a-program-hat%C3%A9konys%C3%A1ga>

⁶⁹⁸ A program hatékonysága, <http://www.kivaprogram.net/hu/a-program-hat%C3%A9konys%C3%A1ga>

⁶⁹⁹ A program hatékonysága, <http://www.kivaprogram.net/hu/a-program-hat%C3%A9konys%C3%A1ga>

⁷⁰⁰ Három magyar iskolában debütál egy finn program, 2016, <http://www.hirado.hu/2016/09/30/harom-magyar-iskolaban-debutal-egy-finn-program/>; Prókai Eszter: Nem szólok a szüleimnek, semmi értelme, Abcúg, 2017, http://index.hu/belfold/2017/02/13/abcug_bullying/#; További médiamegjelenésekért lásd Hírek, <http://www.kivaprogram.net/hu/h%C3%ADrek>, (utolsó megtekintések: 2017.05.18.)

⁷⁰¹ Kelenvölgyi Általános Iskola, KiVa program, <https://kelensuli.hu/kiva-program/>

⁷⁰² 1488/2016. (IX.2.) Kormányhatározat.

képzési és továbbképzési programokat indít az online zaklatások, megfélemlítések megelőzésére és kezelésére, a gyermekek, a szülők, a pedagógusok és a gyermekekkel foglalkozó más szakemberek médiaműveltségének fejlesztésére.”⁷⁰³ Ennek megvalósítását az emberi erőforrások miniszterre, a nemzeti fejlesztési miniszterre és belügyminiszterre bízta a határozat, mégpedig 2017. december 31-ei határidővel, valamint azt követően folyamatosan fenntartva e kezdeményezést.

Úgy vélem, hogy ez az egy mondat megfogalmaz minden olyan követelményt, amit az értekezés egésze számos ponton kívánalomként megfogalmaz, valamint az eddigi magyar megfélemlítés elleni küzdelem felépített.

Elsőként, kormányzati szinten került megfogalmazásra azon elvárás, hogy a 2017-es év végéig kialakítsanak egy olyan rendszert, amelyben ingyenesen, átfogó szaktudás átadására kerül sor minden érintett számára. A gyerekek és szülők tájékoztatása, valamint a szakemberek felkészítése már megjelent a TABBY, MEP és KiVA programokban, szakmai elvárásként pedig a MOCK-on is megfogalmazódott.

Második örömteli elem, hogy az online zaklatás mellett, a megfélemlítés kifejezés is megjelenik, azaz a szakpolitikában kifejeződik a tudományos világ által kimunkált szak-kifejezés. Kiemelten fontos, hogy adott szakmai kérdésekben a köznyelvitől eltérő, pontos fogalmi rendszerre alapozva kerüljön megvalósításra a stratégia. Habár olyan jogszabály még nem született, amely egzakt módon definiálná a megfélemlítés fogalmát, azonban a kifejezés megjelenése jelentős lépésként értékelendő.

Továbbá, a határozat a gyermekek védelme érdekében szorgalmazza a stratégia kidolgozását és bevezetését, amely megközelítés összhangban áll Koltay András MOCK-on tartott előadásával, miszerint a gyermekvédelem az egyik olyan kiemelten védendő érték, amire a modern médiaszabályozásnak figyelemmel kell lennie. Az új technológiák magukkal kell vonják a szabályozás átalakítását is, tekintettel a gyermek és az emberi méltóság védelmére. Jelen határozat pontosan ezt a célt manifesztálja.

Mielőtt a DGYS részletes ismertetésébe kezdenék, a pozitívumok mellett néhány agyályt is említenem szükséges, amelyek a stratégia megjelenésekor felmerültek bennem. Első kérdésként merül fel, hogy valóban létrejön-e ez a rendszer? Egy Kormányhatározat, illetve egy stratégia csupán egy dokumentum, amely nem kikényszeríthető. Annak ellenére, hogy írásos formában megjelenik, még nem garantált annak végrehajtása, illetve a szakmai rétegek megfelelő mértékű bevonása. További problémát jelenthet, a határidő kérdése. A politika világától nem idegen egyes határidők folyamatos elhalasztása (különösen az oktatáspolitikában, ahol a tanári portfóliók elkészítésének dátuma már többször is módosításra került, s éveken halasztották azt el). Aggodalomra adhat okot, hogy a három miniszter irányítása alatt álló projekt nem valósul meg, illetve nem lesz ingyenes, vagy nem válik ténylegesen mindenkinek hozzáférhetővé.

A központi kérdés tehát abban áll, hogy valóban elérhetővé válnak-e ilyen jellegű programok a 2017-es év végére, s ha igen, azok megfelelő szakmai háttér bevonásával, kellő alapossággal kerülnek-e kidolgozásra? Továbbá, ingyenesen elérhetőek lesznek-e országos szinten, s fenntartják-e e programokat a további években is. A KiVA honlapján is megjelenik ugyanis a figyelmeztetés: „A KiVa-t nem egy egyéves projektnek szánták, hanem az iskolák bántalmazás-ellenes tevékenységének állandó részévé kell váljon!”⁷⁰⁴

2021-ben kijelenthető, hogy a DGYS keretében számos kezdeményezés megvalósult, például a szülők számára elérhető a Digitális Médiaműveltség Szülőknek.⁷⁰⁵ Az Eszter

⁷⁰³ 1488/2016. (IX.2.) Kormányhatározat 8. pont.

⁷⁰⁴ A programról, <http://www.kivaprogram.net/hu/programrol>

⁷⁰⁵ Digitális Gyermekvédelem Szülőknek, <https://digitalisgyermekvedelem.hu/dmsz>

Közhasznú Alapítvány TABBY in Internet program keretében említett kortárs mentor-képzéshez hasonló is működik a DGYS keretén belül: „[a] NETMENTOR programban kilencedikes diákokat képzünk, akik a saját iskolájukban vagy más intézményben tudatos internethasználattal kapcsolatos foglalkozásokat tartanak, mentorálják kortársaikat, és a náluk fiatalabbakat. A program nem csak a közvetlenül bevont diákokat érinti, hanem az egész iskola tudatos internethasználattal kapcsolatos attitűdjére kihat.”⁷⁰⁶

A diákokon és szülőkön kívül, a pedagógusoknak is elérhetőek tanórák és kisvideók, amelyek között a cyberbullying veszélyére is felhívják a figyelmet, noha a terminológiai kérdésekre nem fordítottak kellő figyelmet, hiszen online zaklatás néven érhető el a tartalom.⁷⁰⁷

Összefoglalva, a kezdeti aggályok ellenére, számos oktatási segítő és tudatosságra nevelő anyag érhető el a DGYS keretén belül, így csak bízhatunk abba, hogy e tananyagok minél több iskolába és diákhoz eljutnak.

A Kormányhatározatot követően a továbbiakban a DGYS cyber-megfélemlítésre vonatkozó részeit ismertetem röviden. A DGYS értékelése szerint a jelenség az online tér egyik legnagyobb veszélyévé nőtte ki magát, s sokszor hatékonyabb megfélemlítési módszerként jelenik meg, mint a fizikai erőszak. Felsorolja továbbá az egyes megvalósulási formáit is, például flaming, zaklatás, befektetés stb.⁷⁰⁸ Hivatkozva az EU Kids Online felmérésre, miszerint a megkérdezett gyermekek közel 70%-a tekintett magára cyber-megfélemlítési áldozatként, kihangsúlyozza a kor szerepét. A kor előrehaladtával nő a valószínűsége annak, hogy a gyermek találkozik efféle magatartásokkal az online világban.⁷⁰⁹

Fontos hangsúlyozni, hogy a DGYS nem a punitív szankciókat emeli ki a védelmi mechanizmusok körében, hanem a személtmód megváltoztatását a diákokban, vagyis ne legyenek elkövetők, tudatában legyenek a helyes megoldásnak, ha ilyen atrocitást tapasztalnak.⁷¹⁰ A MOCK során megfogalmazott szakmai elvek újfent megjelennek, úgymint az oktatás, tudatosítás, prevenció szükségessége. Gyakorlati megoldásként villantja fel az iskolai mediáció lehetőségét is a stratégia, azonban nem csupán a mediációt szorgalmazza, hanem az alternatív vitarendezési módok teljes tárházát beemeli.^{711,712}

A büntetőjog vonatkozásában, a DGYS azon irányvonalat képviseli, amit Szomora Zsolt és Monori Zsuzsanna vázoltak fel a MOCK előadásuk során, miszerint a büntetőjog csak a legvégső, legsúlyosabb esetekben lehet megoldás.⁷¹³ Örömteli a stratégia sorai között azt az álláspontot felfedezni, amit az értekezés is képvisel, nevesül az oktatási, nevelési jellegű szankciók előtérbe helyezését, a punitív megoldások helyett. További hasonlóságként fogalmazódik meg az értekezés és a DGYS között, hogy a megfélemlítést és cyber-megfélemlítést (USA mintára) az oktatás(i) jog) területén kívánja szabályozni,

⁷⁰⁶ Kortárs médiamentor (NETMENTOR) program, <https://digitálisgyermekvedelem.hu/netmentor>

⁷⁰⁷ Új média oktatást segítő kisfilmjeink, Online zaklatás, <https://digitálisgyermekvedelem.hu/media-kisfilmek>

⁷⁰⁸ Magyarország Digitális Gyermekvédelmi Stratégiája (DGYS), 23-24.

⁷⁰⁹ DGYS 26.

⁷¹⁰ DGYS 29.

⁷¹¹ DGYS 83.

⁷¹² Érdekességként említhető az alternatív vitarendezés előnyére, a hagyományos bírósági eljárásokkal szemben, a Victoria államban (Ausztrália) történtek. A helyi jogszabály lehetőséget adott a megfélemlített diákok számára távollattartási végzés bírói úton való követelésére a megfélemlítőjükkel szemben. Azonban, olyan nagy számú ügy jelent meg a bíróság előtt, hogy a bírói út helyett kötelezővé tették a mediációs eljárást, így csökkentve az extrémé váló ügyterhet. CAMPBELL – ZAVRSNIK 2013, 21.

⁷¹³ DGYS 104.

szemben a büntetőjogi megközelítéssel.⁷¹⁴ (A büntetőjogi megoldások elkerülését szorgalmazó vélemény olvasható az értekezés fogalmi elemeit bemutató résznél.) Az iskolákban megvalósítandó megoldási mechanizmusok között említi a speciális házirendek elkészítését, amelyet mind a MEP, mind a KiVa alkalmaz. Mindemellett, az iskolák számára pontos eljárási protokollok kidolgozása indokolt, amely az esetleges polgári jogi és büntetőjogi válaszokat is magában foglalja. Megjegyzendő, hogy a KiVa-team tagjai szintén előre meghatározott eljárási rend szerint kezelik a célzott beavatkozást igénylő eseteket.

A DGYS, a cyber-megfélemlítés területén két fontos feladatot határoz meg. Egyrészt, az állam-igazgatási szint, a civil szféra és a vállalati-ipari szint együttműködését, közös stratégia kidolgozását szorgalmazza. Másrészt, az igazságszolgáltatás, az oktatási intézmények és a közösség közötti feladatmegosztás kialakítását kell meghatározni.⁷¹⁵ Összefoglalóan, a társadalom egészének egy közös alapokon nyugvó, fenntartható, nem pályázati (időszaki) alapokra helyezett rendszert kíván kidolgozni, amelyben minden szereplő pontosan körülírt feladat- és hatáskörök mentén mozog. Habár rendkívüli módon örülnék, ha ez megvalósulna, de jelenleg kissé utópisztikusnak hat. A civil szféra és az állam-igazgatási szintek között napjainkban politikai ellentét feszül, amely megnehezíti az együttműködést, valamint a vállalati réteg sem kíván olyan környezetbe befektetni, ahol a résztvevő partnerek közötti kapcsolat bizonytalan. Ugyanakkor, szakmai és társadalmi szempontból legkívánatosabb rendszert vázolja fel a DGYS.

A DGYS melléklete fókuszáltan elemzi a cyber-megfélemlítés kérdéskörét, s kiemeli, hogy hazánkban sem statisztika, sem látenciautató nem alkalmas a cyberbullying tényleges mértékének felmérésére.⁷¹⁶ E problémára megoldást jelenthetne egy büntetőeljárás aktakutatás, amire szintén nem volt még példa hazánkban.⁷¹⁷

Az értekezés magyarországi részének ívet rajzol a DGYS lezárása, amely a TABBY in Internet és a MEP projekteket, s azok statisztikai eredményeit mutatja be röviden.⁷¹⁸ Mindez bizonyítja, hogy a DGYS figyelemmel volt a cyber-megfélemlítés hazai fejlődésére, annak főbb állomásaira (miként azt jelen mű is felvázolta), s e hozzáállás bizakodásra adhat okot. Noha a stratégia ténylegesen megvalósított számos célkitűzést, így a jelenség elleni küzdelem egy új, magasabb szintre léphetett. Ugyanakkor, országos szintű, államilag fenntartott, hozzáférhető, szakmailag megalapozott, általános és célzott megoldási módokat (alternatív vitarendezési metódusok, resztoratív jogorvoslatok) kínáló megfélemlítés elleni programokat nem indított, pedig csak ezekkel tudjuk felvenni a harcot e káros és veszélyes jelenség ellen.

IV.7. Saját ügyek, önálló kutatás

A könyv eddigi sorain rendszerint más kutatások, programok eredményeit ismertettem, majd elemeztem kritikai élel. Ugyanakkor, miként azt a fentiek is bizonyítják, a jelenség már hazánkban is veszélyezteti a diákságot. Mindezt saját bőrömmön tapasztaltam, hiszen a kutatásom során három aktív ügyel kerestek fel, amelyekben a segítségem kérték. Rendkívül nehéz egy ilyen kérdéskörben megoldással szolgálni, hiszen, miként az értekezés is bemutatta, hazánkban még nem létezik kimunkált gyakorlat az esetek kezelésére.

⁷¹⁴ DGYS 109.

⁷¹⁵ DGYS 109-110.

⁷¹⁶ DGYS 119.

⁷¹⁷ DGYS 119.

⁷¹⁸ DGYS 120.

Azonban a disszertáció mottójára visszautalva, nem hagyhatunk egyetlen áldozatot sem magára, hiszen egyetlen áldozat is túl sok. Ebből kifolyólag, igyekeztem legjobb tudásom szerint eljárva, olykor külső segítséget is igénybe véve eljárni és segíteni a diákokon. E ponton tehát röviden bemutatnám a három saját ügyemet. Megjegyzendő, hogy minden esetben egy kivülről harmadik személy, aki ismerte az áldozatot, keresett fel, így a sérelmet szenvedett fél kiléte felfedetlen maradt előttem. Mindez számos problémát vet fel, hiszen nem áll módomban kérdéseket feltenni, s ily módon minél alaposabban feltérképezni a helyzetet, viszont számukra így volt megfelelő, amit tiszteletben tartottam.

Az első esetben egy lány anonim módon egy ismerős személyen (közvetítő) keresztül keresett fel. Állítása szerint 14-15 év körüli lány, aki szakított az éppen aktuális barátjával. A párkapcsolat során készítették meztelen fényképeket egymásról, amiket a fiú adathordozóján tároltak. A szakítást követően a fiú egy azonnali üzenetküldő alkalmazás által rendszeresen felkereste a lányt, hogy további képeket követeljen. Azt állította, amennyiben azokat nem kapja meg, megosztja az egyes meztelen képeket a lányról egy közösségi média platformon. Tekintettel arra, hogy ilyen képek valóban léteztek, a lány szerint, s annak birtokában lehetett a fiatal fiú, így a klasszikus sexting magatartás valósult meg. Hatóság bevonása nélkül, megbeszélés útján próbálta rendezni a kérdést a lány, mielőtt a közvetítő személyen keresztül hozzám fordult. Sajnálatos módon, a megbeszélés nem vezetett eredményre, amelynek oka lehet azon érzékenyítés hiánya, aminek meglétét kívánja elősegíteni a DGYS és a KiVa is. Mivel az ilyen úton való rendezésre nem nyílt lehetőség, így más megközelítés vált szükségessé. Figyelemmel a fiú korára, javasoltam a lánynak, hogy villantsa fel a rendőrségi feljelentés, s annak egyes következményeinek lehetőségét. Habár sem humánusnak, sem edukatív jellegűnek nem nevezhető e megközelítés, mégis működött. A képek további követelése elmaradt, s az ügy sikeresen lezárult. Mégis komoly hiányosságként értékelem, hogy nem tudtam nevelő jellegű, alternatív, resztoratív módszerrel rendezni az adott helyzetet, mivel nem volt rá lehetőségem. Az elkövető minden elől elzárkózott, így kizárólag az autoritással és karhatalmi eljárással való fenyegető fellépés vezetett eredményre. Mindez elszomorító, ám az áldozat szempontjából egy pozitív végkimenetelű eljárásnak tekinthető.

A második eset hasonló történeti tényállás mentén épül fel. Fiatal pár tagjai egymásról meztelen képeket készítettek, amelyek csak a fiú adathordozóján érhetőek el. Szakítást követően a lány egy másik fiúval élt párkapcsolatban, amit az előző partner rosszul viselt. Ennek eredményeként további meztelen fényképeket követelt a lánytól, azzal, hogy nem teljesítés esetén megosztja a korábbi fotókat egy közösségi média felületén. A lány, törvényes képviselő által kísérve, két-három hónap időtartamú, kinyomtatott, azonnali üzenetváltó program előzménnyel a rendőrséghez fordult. Zaklatásként kívánta jegyzőkönyvetettni a történeteket, ám a hatóság tagja elküldte őket. Jelen értekezés céljára való tekintettel, a rendőr magatartásának jogi értékelésétől eltekintek.

Ugyanakkor, e rövid történet, két központi, a könyv által is említett, problémát is felvet. Egyrészt, a téves fogalomhasználat miatt, internetes zaklatásként értékelte a lány a vele történeteket, s emiatt kívánt feljelentést tenni. Miként azt Monori Zsuzsanna kifejtette a MOCK előadásában, az ilyen típusú ügyek sosem jutnak el bírói szakig. Ezen elméleti megállapítása jelen ügyben igazolást nyert, hiszen még az ügyész elé sem került az eset, a bírói eljárásra így nem is nyílt lehetőség.

Másrészt, bizonyítékul szolgál a rendőrség (bármely cyber-megfélémlítéssel találkozó szakmai testület) tagjainak alulképzettségére a cyber-megfélémlítés vonatkozásában. Nem részesülnek képzésben, így nem is képesek felismerni a jelenséget, s nem áll módjukban szakszerű segítséget nyújtani a hozzájuk fordulóknak. E problémára kíván megoldást nyújtani a DGYS, mikor minden érintettnek ingyenes és hozzáférhető programot

kíván bevezetni. Nem kizárólag a szülőknek és a diákoknak, hanem azon szakmabelieknek is, akikhez fordulnak az áldozatok.

Jelen jogeset igazolja az értekezés fentebbi részeiben felvázoltakat, nevesül a megfelelő fogalom kidolgozásának, s használatának indokoltságát, valamint az érintett szakmák tagjai képzésének szükségességét.

Visszatérvén az ügy részleteire, a lány tehát, szintén anonim közvetítő személy útján fordult hozzám segítségül, a MOCK szervezése idején. A szakmai együttműködés eredményeként, ekkor már nem egyedül kellett megválaszolnom a kérdést, hanem segítséget kérhettem a MEP megalkotóitól, a Felelős Társadalomért Közhasznú Alapítványtól.⁷¹⁹ Az anonimitást megőrző konzultációt követően szintén rendőri eljárás lehetőségét vázoltuk fel, amely kellő visszatartó erővel bírt az elkövető számára. Megjegyzendő, hogy a tanácsadást követően, a lány nem jelentkezett többet a közvetítő személyen keresztül, így csak bizhatunk abban, hogy a magatartás abbamaradt.

A harmadik ügyben, más kontextusban jelent meg a sexting kérdésköre. Az illető diák, aki szintén anonim módon fordult hozzám, egy középiskola tanulója. Időről-időre (nagyjából másfél havonta) rezgett a telefonja, s üzenetet kapott egy azonnali üzenetküldő csoporton keresztül. Annak tartalma az egyik lány évfolyamtársáról készült félmegtelen fénykép volt. Első alkalommal nem vélte problémának mindezt, azonban e magatartás az elkövetkező két évben rendszeresen előfordult, azaz kéretlenül kapott meztelen fényképet egy adott lány iskolatársáról. Az évek során fényt derített arra, hogy a lány egy fiúval úgynevezett „se veled se nélküled” kapcsolatban áll, s a jobb időszakban készült fényképek érnek el hozzá a rosszabb periódusokban. Egy bizonyos idő elteltével keresett fel, megoldást kérve. Sajnálatos módon, konkrét javaslatot nem tudtam számára adni, hiszen a közösségi médián érkező egyes zárt csoportüzenetekbe nincs lehetőségem betekinteni. Természetesen, a tartalmat lehetett volna jelenteni az üzemeltető felé, azonban az anonim forrásom felvilágosított, hogy ilyet nem lehet tenni, mert akkor „rájönnek” a csoport tagjai, s ő lesz a cyber-megfélemlítés következő áldozata. Egyetlen tanácsként, megfélemlítés elleni programok hiányában, csupán annyit tudtam számára javasolni, hogy lépjen ki az ilyen csoportokból, s biztassa erre diáktársait is, hiszen a bystanderek (szemlélők)⁷²⁰ hiányában, vélhetően (és remélhetőleg) felhagynak az ilyen típusú magatartással. Fél évvel e tanács után, szomorúan jutott tudomásomra, hogy az engem felkereső diák ugyan kilépett a csoportokból, s e szemléletet igyekezett terjeszteni a közösségekben is, mégsem szüntek meg sem a csoportok, sem a képek. Minderről a tanároknak tudomásuk sem volt, így nem tudtak közbeavatkozni sem, annak ellenére, hogy az iskolaidőben történő cselekmény iskolainak minősíthető, amely során az iskola eljárhatna. Ebből kifolyólag, ez a cyber-megfélemlítési magatartás akkor is aktívan zajlik, mikor e sorok születnek, ami rémisztő. Egyetlen megoldásnak, s kiútnak az oktatást, prevenciót, és egy szakszerű megfélemlítés elleni program bevezetését látom, amelyre hazánkban a KiVa lenne a legalkal-

⁷¹⁹ Szedegi Éva: Szörnyű módszerekkel félemlítik meg egymást a tinik, 2016, <http://www.szeretlekmagyarorszag.hu/szornyu-modszerekkel-felemlitik-meg-egymast-a-tinik/>, (utolsó megtekintés: 2017.05.18.)

⁷²⁰ A bystander (szemlélődő) szerepkört azon személyek töltik be a megfélemlítés és cyber-megfélemlítés dinamikájában, akik látják és tudnak a magatartásról, mégsem tesznek semmit ellene. Ennek következtében a megfélemlítő úgy érzi, hogy támogatják, de legalábbis elfogadják a cselekményét. Ezáltal az áldozat sem tud kíhez fordulni, hiszen a kortárs szemlélődők nem kívánnak beavatkozni a folyamatba. Okként jelentkezik, hogy azon bystander, aki kiáll az áldozat mellett, könnyen válhat a következő célponttá beavatkozása miatt.

masabb. Amennyiben fény derülne egy hasonló esetre egy KiVa programmal ellátott iskolában, úgy a KiVa-team azonnal célzott beavatkozást tudna alkalmazni, vélhetően az előkészítő tanulmányban felvázolt konfrontatív módszertant alkalmazva.⁷²¹

E három ügyhöz hasonló eset az Oktatási Jogok Biztosának gyakorlatában is megjelent, amely szerint egy fiú diák a kapcsolatuk idején, a lányról meztelen fényképeket készített, majd szakítást követően zsarolta velük. A lány, a fiú követelése ellenére, nem küldött további képeket, a fiú pedig továbbküldte másoknak is a birtokában lévő fényképeket, sőt a panasz arra is fény derített, hogy több lány képe kering ily módon az interneten.⁷²² A jelentés szerint „*a beadványában ismertetett ügy olyan súlyú, amellyennel a hivatal fennállása óta nem találkozunk.*”⁷²³ Úgy vélem, jól példázza e rövid idézet, hogy miért szükséges a cyber-megfélemlítés ellen fellépni, s miért fontos az említett DGYS és KiVa célokat, módszereket minél hamarabb, minél szélesebb körben megvalósítani. (A biztos egyébként válaszában értesítette az igazgatót, hogy a bűncselekmény lehetősége sem kizárt, így rendőrségi vizsgálatot javasol, valamint a legsúlyosabb fegyelmi szankció kiszabását is jogszerűnek minősítette.)⁷²⁴

Az imént feltárt három ügy világossá tette számomra, hogy kellő elméleti tudás birtokában, a gyakorlatban, az iskolákban szükséges tovább vizsgálni a jelenséget, valamint a látencia szerepét. Az említett eseteknél a tanári kar nem volt tisztában azzal, hogy ilyen események zajlanak az intézményben. A jelentős mértékű látenciáról a DGYS is említést tesz, mint segítségnyújtást nehezítő tényező.⁷²⁵

Ebből kifolyólag, 2016 szeptemberében egy cyber-megfélemlítés témájú felmérés, valamint egy rövid, tudatosságra nevelő előadás elkészítésére nyújtottam be egyetemi pályázatot. Célként tűztem ki, hogy a TABBY és MEP eredményei nyomán feltérképezzem, hogy miként látja a veszélyeztetett korosztály saját helyzetét, mennyire van tisztában azzal, mit is jelent a cyberbullying, s milyen magatartások útján valósulhat meg, valamint tapasztalt-e hasonlót a saját környezetében. A kérdőív, amely egyes segítő szakértők szerint inkább interjú, több szociológus tanácsai nyomán készült el. A tudatosságra nevelő előadás kialakítása során pedig általános iskolai tanárok javaslataira építkezve alakítottam ki a prezentációt. Mindkét elemnél (kérdőív és előadás) fontos szempont volt a nyelvezet, illetve az átadni kívánt információ mennyisége. Kiemelt figyelmet fordítottam arra, hogy a szükségtelen mértékű *terminus technikus* használatát elkerüljem, ugyanakkor a legfontosabb szakkifejezések belefoglalásra kerüljenek mindkét részbe. Előkérdésként merült fel, hogy papír alapon, vagy számítógépen történjen az adatfelvétel. A mai diákság mindennapjaiban a gépelés lényegesen jelentősebb szerepet tölt be, mint a kézírás. Az azonnali üzenetküldő programokon, a közösségi média platformokon egyaránt billentyűzet segítségével kommunikálnak a fiatalok. Az oktatásban is egyre gyakoribb a számítógépen tartott prezentációk révén való értékelés. Mindezen érvek ellenére a kitöltés papír alapon zajlott, ugyanis a megkeresett iskolák egyikében sem állt rendelkezésre olyan méretű informatikai infrastruktúra, amelyen kivitelezhető lett volna az adatfelvétel. A jövőben indokolt lenne egy olyan felmérés ezen iskolákban, amely már számítógépen történik, kisebb osztályon belüli mintaszámmal.

A kérdőív három esetet tartalmazott, amelyek mind egy-egy tipikus cyber-megfélemlítési magatartást vázoltak fel. A kitöltésére minden diáknak 25 perc állt rendelkezésére.

⁷²¹ JÁRMI – PÉTER – SZARKA – FEHÉRPATAKY 2015, 12.

⁷²² Oktatási Jogok Biztosának 2015. évi beszámolója, 64., 254/2015/OJBIT. ügy.

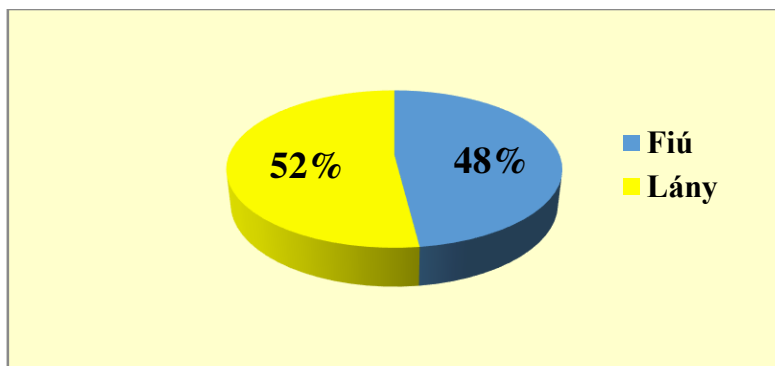
⁷²³ Oktatási Jogok Biztosának 2015. évi beszámolója, 64., 254/2015/OJBIT. ügy.

⁷²⁴ Oktatási Jogok Biztosának 2015. évi beszámolója, 64., 254/2015/OJBIT. ügy.

⁷²⁵ DGYS 69.

A kérdések esetenként eltérőek voltak, azonban két kérdés mindegyik történet végén előkerült. Miként nevezné az adott diák a leírt adok-kapok jelenséget, valamint előfordult-e már a környezetében hasonló eset? A kérdőív kitöltése anonim és önkéntes módon történt, amelyre nem csak írásban, hanem szóban is külön figyelmettem a résztvevő diákokat. A féléves előkészítő munka eredményeként 2017. március-május közötti időszakban, négy iskolában (2 általános és 2 középiskola), hat osztályon végeztem el a felmérést. Az iskolák kiválasztásánál szempontként jelentkezett az eltérő földrajzi, kulturális környezet. Egy fővárosi agglomerációba tartozó (Gyömrő), egy tradicionális egyetemi város (Szeged), s egy ugyan felsőoktatási intézménnyel rendelkező, de nem tradicionális egyetemi városként ismert megyeszékhely (Szolnok) diákjait kívántam felmérni. Az adott városokban véletlenszerű volt az egyes intézmények kiválasztása. A megkereséskor felvázoltam a kérdőív témáját, annak felépítését, valamint kiemelttem, hogy a diákok nem tudhatják meg az előadás előtt, hogy milyen témában kell kitölteniük a dokumentumot. Mind az iskolai vezetők, mind a segítő tanárok jelezték számomra, hogy a téma rendkívül aktuális, és örömmel nyújtanak lehetőséget az adatfelvételre, valamint nem mondták meg a diákjaiknak az óra témáját. Ezáltal biztosítható volt, hogy a diákok nem készültek fel a témában, mint egy dolgozatra tennék, hanem a kitöltés pillanatában rendelkezésükre álló tudás alapján válaszoltak. Megjegyzendő, hogy a mintafelvétel a hazai diákság egy nagyon szűk szegmensét érintette, s inkább irányvonalak kijelölésére alkalmas, semmint pontos következtetések levonására. Egyes mintázatok azonban jól láthatóan körvonalazódtak, mint például a hatalommal bíró felnőtthöz való fordulás, mint megoldás. A csekély számú minta okán a TABBY-hoz vagy MEP-hez hasonló eredmények nem állnak rendelkezésre, de előmerítésként fontos jellemzőre világított rá a kutatás.

1. ábra: Kérdőívet kitöltők nemek szerinti megoszlása

Forrás: önálló kutatás⁷²⁶

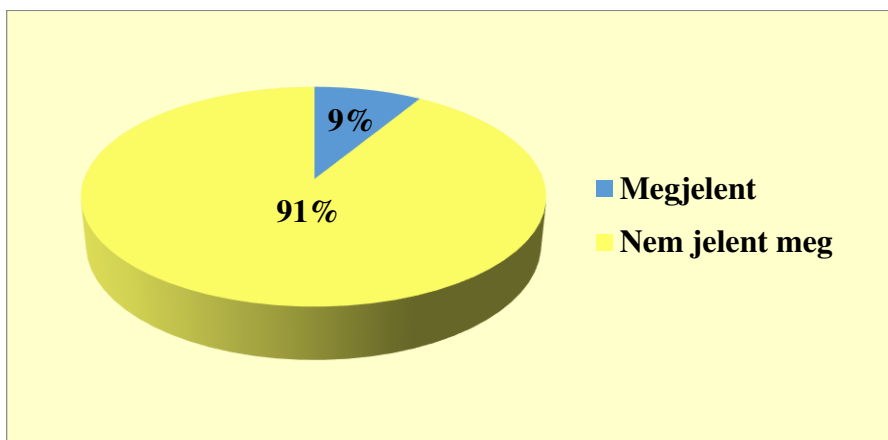
Összesen, százhuszonhat darab kérdőív érkezett be, miként a fentebbi ábra is mutatja, a nemek közötti megoszlás pedig közel egyenlő arányú volt.

A kérdőívben található három eset tartalmát, s a hozzájuk kapcsolódó kérdéseket indokolt röviden ismertetni. Az első szituációban az áldozat nevében létrehoztak egy online randioldalon egy álprofil, amelynek hatására számos kéretlen, szexuális együttlétre fel-

⁷²⁶ A felmérés értékelésében, és a diagrammok elkészítésében nyújtott segítségéért külön köszönet illeti Dr. Kálmán Renátát (SZTE AJTK, Közjogi Intézet).

hívó üzenetet kapott. Az osztályközösségben erre fény derült, ami miatt az áldozat Facebook falára rengeteg komment érkezett. A második esetben egy új diáklány jön az iskolába, aki vetélytársává válik az iskola egyik népszerű tornászlányának, aki emiatt létrehoz egy csoportot egy közösségi média platformon, az új lány bántása céljából. A legutolsó jogesetben egy nem sportos fiúról készítenek osztálytársai kínos videót a testnevelés öltözőben, amit feltöltenek az Instagram platformra, s számos komment érkezik a videóhoz kapcsolódóan. A fent említett két állandó kérdés mellett, további nyitott kérdések is szerepeltek az egyes eseteknél. Abból kifolyólag alkalmaztam nyílt kérdéseket, mert azt kívántam vizsgálni, hogy mi az első gondolatuk a kérdés megválaszolása során. Mindezt zárt, irányított kérdésfeltevés útján nem térképezhettem volna fel.

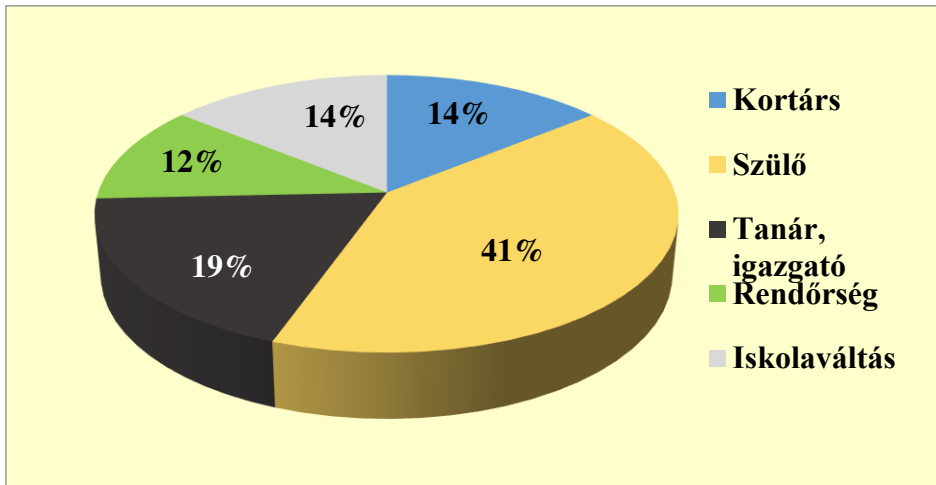
2. ábra: Internetes zaklatás/bántalmazás előfordulása

Forrás: önálló kutatás

Az első vizsgálati szempont volt, hogy a megkérdezett diákoknak milyen elnevezés jut eszükbe az esetek megnevezésekor. A válaszok ismeretében kijelenthető, hogy a megkérdezettek nincsenek tisztában sem a cyberbullying szó jelentésével, sem annak megvalósulási formáival. Egyetlen olyan kérdőív sem érkezett be, amely cyber-megfélemlítésként (vagy cyberbullyingként) nevezte volna az adott esetet. Az internetes zaklatás, vagy internetes bántalmazás kifejezés is csak tizenegy diák válaszaiban jelent meg. Mindez két fontos elemet bizonyít a hazai diákság vonatkozásában. Egyrészt, a diákok nem ismerték fel, hogy az egyes történetek ugyanazt a magatartást írják le (egy lány említette a zaklatást mindhárom esetben). Másrészt, nincsenek tudatában az őket körülvevő virtuális világban előforduló egyes jogsértésekkel, azok elnevezéseivel. A megkérdezettek mindösszesen 9 százaléka említette a bántalmazás vagy zaklatás kifejezéseket. Megjegyzendő, hogy a százalékok számítása a válaszadók számát vette alapul. Ez az eredmény még inkább sokatmondó, ha párhuzamba állítjuk, hogy a másik leggyakoribb elnevezés a „kölcson kenyér visszajár” volt, amit szintén tizenegy fiatal jelölt meg. Nemek közötti jelentős eltérés nem mutatkozik, ugyanis a zaklatás esetén hat fiú és öt lány volt az arány, míg a másik példánál hét fiú, négy lány. A fentebbi ábrán látható eredmény azonban szemléletes, miszerint a diákok nincsenek birtokában annak az alapvető tudásnak sem, hogy megnevezzék a mindennapjaikban megjelenő problémát. Mindez, természetesen, nem az ő hibájuk, hanem a rendszerszintű prevenció programok hiányának következménye.

3. ábra: Kihez fordulna segítségért?

Forrás: önálló kutatás

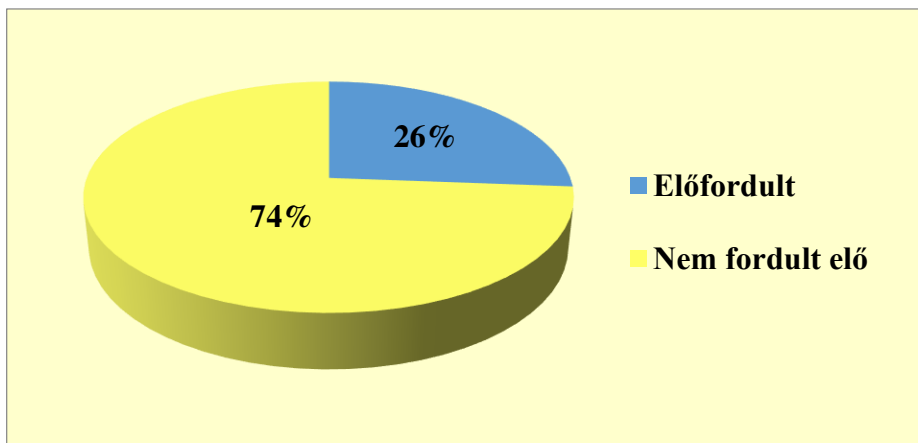
A három eset mindegyikénél megjelent azon kérdés is, hogy mit tanácsolna, mit tenne a kitöltő az áldozat helyében. E nyílt kérdés arra kívánt választ kapni, hogy a megkérdezettek első ötletei között kik szerepelnek, s milyen arányban. Nyilvánvalóvá vált az elemzés során az is, hogy a kitöltő diákok döntő többsége felnőtt személyhez fordulna elsőként cyberbullying esetek során, szemben a kortárs segítség, mint első lépcső, igénybevételével. A fentebbi ábra bizonyítja, hogy a megkérdezett diákok csupán 14 százalékában (harmincegy fő) merül fel, hogy először diáktársához, vele hasonló korú személyhez forduljon ilyen helyzetben. Megjegyzendő, hogy a kérdőívek során három jogesetről alkottak véleményt a diákok. Abban az esetben, ha a fentebbiek közül több típusú segítséget vett volna igénybe a kitöltő, úgy az adott diákot minden olyan csoportba besoroltam, amelyet mint megoldást megemlített. Nemek közötti értékelhető eltérés nem jelent meg. További módszertani kérdésként említendő, hogy kortárs segítségként került besorolásra azon válasz is, miszerint közvetlenül a megfélemlítő(ke)t szükséges felkeresni, megbeszélni velük az adott megfélemlítést. Alább láthatóvá is válik, hogy számos esetben a megbeszélés megoldást nyújthat a problémára, akár kortársak között, akár felnőtt bevonása mellett. Az eredmények rendkívül beszédesek, ugyanis harmincegy fő (tizenhárom fiú és tizennyolc lány) fordult volna kortársához elsőként, szemben a százkettedik olyan válasszal, amely a fenti felnőtt segítségek valamelyikét említi első megoldásként. Hangsúlyozandó, hogy azon diákok, akik esetről esetre máshoz fordultak volna, akár több kategóriába is besorolást nyertek. Ugyanakkor a válaszadó diákok többsége úgy véli, hogy a cyber-megfélemlítési esetek valamilyen autoritás bevonása nyomán rendezhetők, természetesen azzal, hogy egyes helyzetekben, néhányan a kortárs segítséget is megemlítik. Felnőtt alatt, miként az az ábrán is látható, a szülőt, tanárt, igazgatót és rendőrséget értettem az értékelés során. E kategorizálást az egyik válaszadó rendkívül találóan fogalmazta meg, mikor kijelentette, hogy mindenképpen olyan személyhez, akinek van „hatalma” megoldani a helyzetet. Következésképpen, a megkérdezett diákok többsége, főként hatalmi úton tartja

kezelhetőnek a cyber-megfélemlítési ügyeket. E felfogás még inkább érdekesnek tekinthető, ha Parti Katalin USA-ban készített felmérésének eredményeivel összevetjük, miszerint az amerikai diákok a barátaiktól, kortársaiktól érkező segítséget tekintik a leghatékonyabbnak.⁷²⁷ Természetesen, a szülőt, pedagógust, felnőttet ők is megjelölik, azonban a kortársaik a legfontosabbak e probléma megoldásában. Ezzel szemben, a felmérés azt mutatja, hogy a megkérdezett magyar diákok az autoritásban hisznek. Szülőhöz, osztályfőnökhöz, igazgatóhoz és rendőrséghez fordulnának szinte minden esetben, s az elkövetők megbüntetését kívánják. Ennek oka lehet a punitív szemléletű magyar oktatási rendszer, de akár a felnőttekbe vetett bizalom is. Nyilvánvalóan, fontos és örömteli fejlemény, miszerint a kitöltő diákok, ha problémájuk van, akkor először szüleikhez fordulnak segítségért, bennünk bíznak meg a legjobban. Szintén megnyugtató, hogy a szülői mellett az iskolai személyzet beavatkozását tartják jó és követendő megoldásnak, amit a saját kortársaik közötti vitarendezés, megbeszélés követ. E rövid elemzés csupán arra kíván rávilágítani, hogy a diákoknak melyik rétegből érkező segítség jut eszükbe ilyen szituációkban. Az USA felméréssel való összevetés pedig csak arra szolgálhat némi bizonyítékként, hogy a megkérdezett magyar diákok leggyakoribb gondolata a felnőttől való segítségkérés, szemben amerikai társaikkal. Hangsúlyozandó, hogy mindkét vizsgálat során nagyon csekély mintaszám állt rendelkezésre, így csak irányvonalak kijelölésére lehet alkalmas az összehasonlításuk.

További különlegességként emelhető ki a fentebbi ábrán látható eredmény, miszerint a kitöltő diákok egy része javasolja az iskolaváltást az esetek hipotetikus áldozatainak. Ez jól bizonyítja, hogy fel sem merül bennük az internet mindenütt jelenlévő szerepe, amit egy iskolai környezetváltozás nem képes megoldani, hiszen a világhálón továbbra is elérhető az adott tartalom. Amanda Todd esete ékes bizonyíték minderre, hiszen számos iskolaváltás ellenére is újra és újra előkerült a róla készült kép, amely miatt végül öngyilkosságot követett el. Mindez nem a hazai diákság hibája, hiszen nem részesülnek olyan prevenciók, tudatosságra nevelő képzésekben, amelyek keretében megtanulhatnák az itt bemutatott jelenségek felismerését, elnevezését. Nem várható el egy tanulótól, hogy tisztában legyen az egyes alternatív megoldási módszerekkel, sőt az sem követelhető meg, hogy magát a jelenséget felismerje, hiszen nem kapja meg a szükséges tudást az észleléshez, beavatkozáshoz. Remélhetőleg, a DGYS és a KiVa hatására, már a közeljövőben változni fog ez az eredmény.

⁷²⁷ Parti Katalin: „Így látjátok ti”, avagy 13-18 éves amerikai diákok véleménye a bullyingról, 8. o. <http://eszteralapitvany.hu/wp-content/uploads/2012/08/HUN.MARC%E2%80%99s-opinion-posters-at-StandUp-2013.pdf>

5. ábra: Előfordult-e már a környezetében az esetekhez hasonló magatartás?

Forrás: önálló kutatás

Visszatérő kérdésként jelent meg a kérdőívben, hogy a kitöltő diák környezetében előfordult-e már hasonló eset, s ha igen, miként rendeződött. A válaszok alapján harminchárom diák számolt be arról, hogy vele vagy a környezetében mással történt olyan esemény, amelyet a jogesetek leírtak. Huszonkét lány és tizenegy fiú számolt be álprofil, gyűlöletcsoport, vagy éppen kínos videó készítéséről, s azok interneten való létezéséről. A legtöbb ügy megbeszéléssel, szülői, tanári beavatkozással rendeződött, de egyes helyzetekben a rendőrséget is be kellett vonni. Megjegyzendő, hogy a diákok több esetben is jelezték, hogy a cselekmény magától abbamaradt, mindennemű kezelés nélkül. Továbbá, két esetben az áldozat iskolát váltott, ám a sorsáról nem rendelkezünk további információval. Mindenképpen örömtelinek nevezhető, hogy a legtöbb esetben a megbeszélés akár kortársak között, akár felnőtt bevonásával, megoldást nyújthatnak, nyújtottak az adott helyzetekre. Ugyanakkor, két aktív cyber-megfélemlítési eset is kiderült a válaszokból. Erről bővebben etikai okokból nem kívánok értekezni, de a segítségnyújtás számos okból igen nehézkes. A kérdőív önkéntes és anonim jellege miatt, célzottan visszatérni az adott osztályba nem ajánlott, hiszen a bizalom elveszhet. További probléma, hogy az iskolai személyzet nincs birtokában olyan tudásnak, amivel kezelni lehetne a problémát, valamint a diák sem azonosítható be, szintén etikai okokból. Ilyen szituációk esetén értékelődik fel a megfélemlítés elleni programok szerepe, hiszen, ha ezek az esetek egy KiVa iskolában történtek volna, úgy a KiVa-team tagjai felé jelzéssel élhetnék a feltárt probléma vonatkozásában. A kiképzett szakemberek, meghatározott eljárási rend alapján megoldást tudnának nyújtani mind az áldozat, mind az elkövető számára. A prevenció eseményeket fókuszáltan irányíthatnák adott osztályközösségre, ahol a probléma megjelent.

Sajnálatos módon azonban, a felmért iskolákban erre nincs mód, így más megközelítés útján igyekszünk segítséget nyújtani, például könnyen elérhető, de nem feltűnő helyre történő levelezőláda kihelyezésével. A diákok így akár anonim, akár nevükkel ellátott módon üzenhetnek az iskola vezetésének. Mindösszesen remélhetjük, hogy az áldozatok segítséget kérnek, így talán a megoldás is könnyebb lehet.

Összefoglalóan, az értekezés elkészítése során nem kizárólag elméleti síkon, hanem a gyakorlatban is megtapasztalhattam, hogy a cyberbullying a mai magyar diákság életében is megjelenik. Habár jelen felmérés kis mintaszámmal dolgozott, azonban az említett három eset, illetve a feltárt két további aktív ügy bizonyítja, hogy a hazai diákok körében a cyber-megfélemlítés egy megoldásra váró probléma, amellyel minél hamarabb, országos szinten kell felvenni a harcot. E ponton említeném, hogy noha jelen könyv nem vizsgálja a cyber-megfélemlítés felsőoktatásban való jelenlétét, de a probléma ott is jelen van, amelyet 220 elsőéves joghallgatón végzett kutatásunk bizonyít.⁷²⁸ A felsőoktatásban zajló bullying és cyberbullying egy kevésbé vizsgált terület, amelyre a jövőbeni kutatásoknak hangsúlyt kell fektetniük.

⁷²⁸ PONGÓ – PRINCZ 2020.

V. FEJEZET

JAVASLATOK A HAZAI SZABÁLYOZÁS KIALAKÍTÁSÁRA

Az előző fejezetben bemutatott tapasztalatok és feltárt hiányosságok fényében indokolt a kijelölt úton tovább haladni, mégpedig az értekezés vívmányainak konkrét javaslatokká formálásával, a magyar jogrendszerben. A könyv két fő hipotézist állított fel, miszerint szükséges egy olyan definíció kialakítása, amely mind a szakirodalom, a jogalkotás és a jogalkalmazás által használt elemeket magában foglalja. Továbbá, az egységes bírói ítélkezési gyakorlat megteremtéséhez egy közös iránytű, útmutató kimunkálása is elengedhetetlen, hiszen összhang csak így teremthető az egyes bírói fórumok között. Ugyanakkor, e két fő kérdés megválaszolásakor, mindvégig figyelemmel volt a magyar jogszabályi környezetre, s a magyar diák jogállásának egyes rétegeire. Ebből következően, az egyes megoldások (definíció, elemzési séma) átültethetők a hazai jogrendbe, annak ellenére, hogy a kialakításukat elősegítő jogrendszer egy common law országé.

Ugyanis, tudomásunk szerint, az eddigi legnagyobb olyan kutatás, amely a megfélemlítés elleni jogszabályok hatékonyságát vizsgálta, huszonöt USA tagállamban, arra a következtetésre jutott, hogy három komponens megléte jelentősen csökkentheti a (cyber-) megfélemlítés mértékét.⁷²⁹ E három elem (i) a hatály pontos meghatározása, (ii) a tiltott magatartás pontos körülírása és (iii) az egyes oktatási intézmények arra vonatkozó kötelezettsége, hogy helyi szabályokat alkossanak, és azokat végrehajtsák.⁷³⁰ Mindezekre választ nyújt jelent mű fogalma, valamint a magyarországi diák jogállását és a hazai mérőföldköveket bemutató fejezet összekapcsolása.

(i) Az első elem arra fókuszál, hogy az iskola mely esetekben élhet fegyelmi jogkörével, különösen az iskolán kívüli, virtuális térben lezajló cselekmények esetén.⁷³¹ Az értekezés definíciója erre az alábbi választ adja:

„[a]z iskola hatáskörrel bír a diák véleménynyilvánításának korlátozására:

a) az iskolában, iskolaidőben;

b) az iskola által felügyelt, támogatott, szervezett eseményeken, programokon;

c) az iskolán kívüli, elektronikus eszközzel való, véleménynyilvánítás esetén, ha az adott véleménynyilvánítás és az oktatási intézmény között, az elegendő kapcsolat fennáll, és a véleménynyilvánítás lényeges bomlasztást okoz az iskolai környezetben.”

Következésképpen, a magyar oktatási intézmény számára pontosan kijelölhető, hogy mely esetekben élhet jogkörével. Az a) pontban foglalt esetkör tekintetében magától értetődő, hogy az iskola közbeléphet. A b) pont az USA-ban Hazelwood-tesztként megjelenő kérdéskör, amely során az iskola mind a tengerentúlon, mind Magyarországon fegyelmi jogkörét alkalmazhatja. Példaként elég említenünk, ha egy osztálykiránduláson, ahol a 18. életévüket be nem töltött diákok alkoholt fogyasztanak, amely magatartásuk ugyan az iskola területén, és sokszor iskolaidőn kívül történik, mégis súlyos következményekkel járhat, amelyeket az iskola szabhat ki.

A c) pontban foglaltak jelentik a legnagyobb kihívást az USA-ban működő oktatási intézmények számára, hiszen ilyen pontos meghatározás nem található az egyes államok törvényeiben, miként azt az ezzel foglalkozó fejezet ismertette. Noha egyes tagállamok

⁷²⁹ HATZENBUEHLER – SCHWABB – REESE – RANAPURWALA – HERTZ – RAMIREZ 2015.

⁷³⁰ HATZENBUEHLER – SCHWABB – REESE – RANAPURWALA – HERTZ – RAMIREZ 2015, 5-6.

⁷³¹ HATZENBUEHLER – SCHWABB – REESE – RANAPURWALA – HERTZ – RAMIREZ 2015, 6.

az iskolán kívüli magatartás esetén is biztosítják az iskola számára a fegyelmi jogkör gyakorlásának lehetőségét, mégsem oldódott meg ez a kérdés. E probléma feloldása, elkerülése érdekében a magyar jogrendbe a c) pontban meghatározott fogalmat indokolt beemelni, hiszen ez jogalapot nyújt az iskola számára az elektronikus, iskolán kívüli, véleménynyilvánítás korlátozására, de kizárólag abban az esetben, ha az elegendő kapcsolat fennáll az oktatási intézmény és a véleménynyilvánítás között, valamint az adott vélemény lényeges bomlasztást okoz az iskolai környezetben. Mind az elegendő kapcsolat, mind a lényeges bomlasztás fogalmak értelmezéséhez segítséget nyújt az értekezés elemzési sémája, így a tanárok nem maradnának mindennemű támpont nélkül, szemben tengerentúli kollégáikkal.

(ii) A második fontos komponens szerint, a cyber-megfélemlítő magatartást pontosan körül kell írni,⁷³² hiszen a diák csak abban az esetben tudja, hogy mit követ el, ha előtte annak feltételeiről tájékoztatták őt, az megismerhető volt számára. Ezen elemre szintén megoldást kínál az értekezés fogalma, miszerint „[d]iák vagy iskolai alkalmazott által, vagy sérelmére, elektronikus eszköz által elkövetett, szándékos, egyszeri vagy ismétlődő magatartás, amelynek célja az erőegyensúly felborítása, s megvalósítja az alábbiak bármelyikét:

a) testi-lelki egészség sérelme vagy tulajdonban való károkozás, illetve ezek bekövetkezése a körülmények alapján valószínűsíthető; vagy

b) ellenséges oktatási környezet létrehozása, vagy az iskola által nyújtott szolgáltatásoktól, hasznoktól és lehetőségektől való megfosztás.”

Jelen definíció pontosan meghatározza, hogy ki követhet el, kinek a sérelmére cyber-megfélemlítést. Kitér a gyakoriság kérdésére, a magatartás céljára, valamint annak eredményeként megvalósuló következményekre. Minden egyes elem fogalomba való beemelését megelőzte, a fent bemutatott, huszonnégy USA tagállamra kiterjedő, klaszter-analízis, s az egyes elemek részletes bemutatása is. Következésképpen, jelen fogalom a szakirodalom, a jogalkotás (USA) és a jogalkalmazás (USA) szempontjaira figyelemmel kialakított, tudományos érveléssel alátámasztott, így alkalmas jogszabályi szövegekbe való beillesztésre. Az iskolák számára nem nyílna lehetőség a fogalom saját jogkörben való megváltoztatására, így elkerülhető, hogy minden egyes SZMSZ kissé eltérően definiálja a cyber-megfélemlítést, ezáltal inkoherenciát teremtve a fogalmi mátrixban, mint például az USA-ban, ahol minden tagállam másként definiálhatja a magatartást.⁷³³ Amennyiben, a helyi körülményekre tekintettel, változtatni kívánnak a fogalmi elemeken, arra érdek egyeztető szakmai fórum összehívását, és tudományos-szakmai vita megtartását követően lenne lehetőség. Ezáltal a definíció gyakorlatban megjelenő esetleges hiányosságainak pótlására is mód nyílna a gyakorlati szakemberek előtt.

(iii) A harmadik elem szerint, rendkívül fontos, hogy az egyes helyi szabályalkotókat kötelezni kell cyber-megfélemlítés elleni szabályok elfogadására, s azok végrehajtására.^{734,735} Továbbá, ennek létrehozására időbeli ütemezést szükséges kialakítani, s azt ellenőrizni.⁷³⁶ Mindez összhangban áll azon szakirodalmi véleménnyel, miszerint a cyber-megfélemlítés elleni küzdelem egyik úttjaként szolgálhat az oktatási jog terén ki-

⁷³² HATZENBUEHLER – SCHWABB – REESE – RANAPURWALA – HERTZ – RAMIREZ 2015, 6.

⁷³³ HATZENBUEHLER – SCHWABB – REESE – RANAPURWALA – HERTZ – RAMIREZ 2015, 2.

⁷³⁴ HATZENBUEHLER – SCHWABB – REESE – RANAPURWALA – HERTZ – RAMIREZ 2015, 6.

⁷³⁵ CAMPBELL – ZAVRSNIK 2013, 6.

⁷³⁶ HATZENBUEHLER – SCHWABB – REESE – RANAPURWALA – HERTZ – RAMIREZ 2015, 6.

alakított jogi szabályozás, amely keretében az iskolák felelősségét növelni kell megfélemlítés elleni programok bevezetése nyomán.⁷³⁷ Az iskolai alkalmazottakat pedig folyamatos képzésben indokolt részesíteni, hogy felismerjék és megfelelő módon kezeljék a felmerülő megfélemlítési és cyber-megfélemlítési eseteket.

Mindezekre tekintettel, javaslom a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvényt egy újabb, 9. számú melléklettel kiegészíteni. A melléklet egy olyan minta-SZMSZ volna, amely a cyber-megfélemlítést tilalmazza.⁷³⁸ Az általános tiltás mellett, a könyvv fogalmát tartalmazza, az (i) és (ii) pontok értelmezése nyomán. A (iii) pontban foglaltaknak eleget téve, a minta-SZMSZ átültetésére jogszabályi határidőt szükséges biztosítani. Jelen szabályozás előnyös lenne a cyber-megfélemlítés elleni küzdelemben, mivel elismerné és megnevezné a problémát, ami az első és talán legfontosabb lépés. Másrészt, egy egységes, törvényi fogalmat generálna, amelynek köszönhetően elkerülhetővé válik, hogy több, eltérő cyber-megfélemlítési fogalom is együttesen létezzon. Természetesen, a fogalmi elemek megváltoztatására, szakmai egyeztetések útján lehetőség nyílna.

A köznevelési törvényben való cyber-megfélemlítés elleni szabályozás nem idegen a kontinentális jogrendtől, például a spanyol közoktatási törvény külön kiemeli, hogy a megfélemlítés és cyber-megfélemlítés olyan komoly probléma, amelynek kezelése érdekében minden iskola köteles megfélemlítés elleni programot bevezetni.⁷³⁹

Mindezek alapján a magyar köznevelési törvény módosításaként javasolt 9. számú melléklet és a minta-SZMSZ szövege a következő:

„9. melléklet a 2011. évi CXCV. törvényhez

Minta-SZMSZ-kiegészítés a cyber-megfélemlítés megelőzése és kezelése érdekében

Jelen mellékletben meghatározottakat minden köznevelési intézmény köteles-ig (dátum) Szervezeti és Működési Szabályzatába belefoglalni. A minta-SZMSZ-ben foglaltak megváltoztatása szakmai érdekegyeztető fórum összehívása nyomán kezdeményezhető, amely fórum összehívását bármely köznevelési intézmény vezetője, az oktatásért felelős miniszternek címzett hivatalos levél útján, kezdeményezheti. A minta-SZMSZ szövege az alábbi:

Az Alaptörvényben és jelen törvényben foglalt alapvető jogok és szabadságok tiszteletben tartása és védelme érdekében, különös tekintettel a közoktatási intézményekben tanulók méltóságának, testi és szellemi fejlődésének, valamint nevelésük erkölcsi megalapozásának érdekében, a(z) (iskola neve) elítéli a cyber-megfélemlítés minden formáját, s mindent megtesz annak megelőzése, kezelése érdekében.

Cyber-megfélemlítés alatt értendő a diák vagy iskolai alkalmazott által, vagy sérelmére, elektronikus eszköz által elkövetett, szándékos, egyszeri vagy ismétlődő magatartás, amelynek célja az erőegyensúly felborítása, s megvalósítja az alábbiak bármelyikét:

a) testi-lelki egészség sérelme vagy tulajdonban való károkozás, illetve ezek bekövetkezése a körülmények alapján valószínűsíthető; vagy

b) ellenséges oktatási környezet létrehozása, vagy az iskola által nyújtott szolgáltatásoktól, hasznoktól és lehetőségektől való megfosztás.”

⁷³⁷ PARTI 2016, 146.

⁷³⁸ Minta-SZMSZ kifejezés alatt értendő, hogy a már meglévő SZMSZ-t az adott oktatási intézmény e minta-SZMSZ-el kiegészíti. Következésképpen, a jelenleg hatályos SZMSZ szabályozáson, azok tartalmán további módosítást ez nem igényel. Másnéven, minta-SZMSZ-kiegészítésnek is hívhatnánk. A könnyebb érthetőség végett nevezzük egyszerűen minta-SZMSZ-nek.

⁷³⁹ PARTI 2016, 136.

Az iskola hatáskörrel bír a diák véleménynyilvánításának korlátozására:

a) az iskolában, iskolaidőben;

b) az iskola által felügyelt, támogatott, szervezett eseményeken, programokon;

c) az iskolán kívüli, elektronikus eszközzel való, véleménynyilvánítás esetén, ha az adott véleménynyilvánítás és az oktatási intézmény között, az elegendő kapcsolat fennáll, és a véleménynyilvánítás lényeges bomlasztást okoz az iskolai környezetben.”

Természetesen a minta-SZMSZ-t további elemekkel szükséges bővíteni, mint például a cyber-megfélemlítés elleni program bevezetése, a jelentési rendszer (kihez fordulhat a diák, ha ilyet észlel), a monitorozás, s a szankciók. A szankciók tekintetében újfent kiemelendő, hogy a punitív megoldások helyett az edukatív, nevelő célzatú (lásd KiVa, DGYS) szankciókat szükséges előnyben részesíteni. Jelen minta-SZMSZ kizárólag azon elemekre fókuszált, amelyek az értekezés fő irányvonalát alkották, így a jelenség definíciójára, az iskolán kívüli, elektronikus véleménynyilvánítás és az iskola fegyelmi jogköre közötti kollízióra, valamint ezek hazai jogrendben való megjelenésének lehetőségeire.

Összefoglalóan, az eddigi legkiterjedtebb megfélemlítés elleni jogszabályok hatékonyságát vizsgáló kutatás tapasztalatai alapján a fentebbi három komponens megléte nagyban csökkenti a cyber-megfélemlítési eseteket, valamint az annak való kitettséget. E három, fentebb leírt, elemre az értekezés egy minta-SZMSZ kimunkálásával kísérel meg választ nyújtani. A köznevelési törvény egy további (9. számú) mellékletét képezné a fent olvasható minta-SZMSZ, ami természetesen további elemekkel bővíthető, s bevezetése előtt szakmai diskurzust kíván. Ennek révén, minden magyar közoktatási intézmény számára kötelező volna, a meghatározott törvényi határidő keretén belül, a minta-SZMSZ nyomán kiegészíteni a már meglévő SZMSZ-ét. Ezzel párhuzamosan a DGYS által felvázolt, mindenki által hozzáférhető megfélemlítés elleni programok (pl. KiVa) bevezetése indokolt volna, összhangban a köznevelési törvény módosításával.

Jelen *de lege ferenda* javaslat bizonyítja, hogy az USA, common law, jogrendszerében végzett kutatás eredményei átültethetőek a magyar jogrendbe. Továbbá, e javaslat illeszkedik a hazai mérőföldkövek sorába, s továbbhalad az általuk kijelölt úton, összhangban a már folyamatban lévő megfélemlítés elleni kezdeményezésekkel, úgymint a KiVa és a DGYS.

VI. FEJEZET AZ ÉRTEKEZÉS FŐBB KÖVETKEZTETÉSEI

Az értekezés, miként azt fent jeleztem, három fő szerkezeti egységre szűkítette le a cyber-megfélémlítés kérdéskörének vizsgálatát. E struktúrán keresztül tekinti át az egyes definícióra vonatkozó álláspontokat, az USA bírói esetjogát, valamint a jelenlegi magyar helyzetet, kiegészítve a saját szakmai tapasztalataimmal, kutatásommal. Noha, a vizsgálandó terület ennél sokkal tágabb körben is kijelölésre kerülhetett volna, azonban a cyber-megfélémlítés egy olyan komplex társadalmi probléma, amelynek egy minden aspektusra kiterjedő vizsgálata meghaladná e könyv kereteit. Tekintettel arra, hogy jelen elukubráció alkotmányjogi szempontból közelítette meg a jelenséget, így az elemzés középpontjába az imént említett három fő terület került. A dolgozat fő módszertana is erre utal, nevesül az összehasonlító alkotmányjog eszköztára. Mindemellett a kérdéskört kritikai szemlélettel vizsgálja a dolgozat, további metódusokkal (nyelvi, logikai és történeti) kiegészülve, amelynek eredményeként a vizsgált területek egyes hiányosságait tárták fel az adott fejezetek.

Fő irányvonalként a két hipotézis felállítása, s azokra való válaszkérés határozható meg.

Első hipotézisként jelent meg egy egységes, komplex cyber-megfélémlítési fogalom megalkotásának szükségessége. A kutatómunka során mind a szakirodalomban, mind a törvényekben, törvényjavaslatokban számos definíció olvasható, azonban ezek nincsenek összhangban sem egymással, sem a bírói gyakorlattal. Példaként említhető az erőegyensúly felborulása, illetve a lényeges bomlasztás fogalma. Az erőegyensúly felborulása szinte minden szakirodalmi definícióban megjelenik, ám a vizsgált huszonzét USA tagállam közül, csupán hat operál ezen elemmel, sőt Nevada még ki is törölte a törvényi fogalmából.⁷⁴⁰

A lényeges bomlasztás kérdése két szempontból is érdekes. Egyrészt, a bírói gyakorlat minden ítéletében hivatkozik e tesztre, sőt leggyakrabban ez alapján dönt. Ennek ellenére, csak tizenöt tagállam emelte be a jogalkotói fogalmába ezt az elengedhetetlennek tűnő elemet. Másrészt, az egyes szövetségi fellebbviteli fórumok (és alacsonyabb szintű bíróságok) között továbbra is vita tárgyát képezi, hogy e teszt kiterjed-e az iskolán kívüli véleménynyilvánításokra, lásd Dennis bíró különvéleménye a *Bell*-ügyben. Ugyanakkor, a jogalkotói oldal már állást foglalt, hiszen tizenegy tagállamból tíz, kizárólag akkor tilalmazza az iskolán kívüli elkövetést, ha az lényeges bomlasztást okoz az iskolai környezetben. Következésképpen, a tagállam jogszabálya megengedi az iskolának, hogy korlátozza a diák iskolán kívüli véleménynyilvánítását, ha az lényeges bomlasztást okoz az iskolai környezetben, akkor azon bírúk, akik ezt kétségbe vonják, új jogot alkotnak *contra legem*. Természetesen, pozitív példát is nevesíthetünk, lásd a *Sagehorn*-ügy. Minnesota állam törvénye hatáskört biztosít az iskolák számára a diák iskolán kívüli véleménynyilvánításának korlátozására, amennyiben az bizonyíthatóan lényeges bomlasztást okoz az iskolai környezetben. A bíróság jelen ügyben megállapította, hogy ennek hiányában a diák szabadsága nem korlátozható, s az ő javára ítélt. E ponton a jogalkotói és jogalkalmazói oldal között harmónia áll fenn.

⁷⁴⁰ Nevada (SB504)(2015).

A hipotézis szerint, egy egységes fogalom közelebb hozná egymáshoz a szakirodalmi, jogalkotói és jogalkalmazói álláspontokat, például a lényeges bomlasztás pontosabb meghatározásával, illetve a Tinker-teszt iskolán kívüli véleménynyilvánítások esetére való egységes alkalmazása nyomán. Ebből következően, az értekezésben megvizsgáltam számos szakirodalmi fogalmat az USA-ból, Európából és Ausztráliából, így feltárva a közös elemeket, amelyre a dolgozat saját definíciója is építhetett. Sameer Hinduja és Justin Patchin szerzőpáros meghatározása nevezhető a legelterjedtebbnek az USA-ban, míg Collette Langos több publikációjában is foglalkozott az ausztrál definíció kialakításával.

A tudomány által megalkotott fogalmak mellett, az USA tagállami jogalkotó szerveit vettem górcső alá. Habár mind az ötven tagállam megfélemlítés elleni törvényét megvizsgáltam, végül csak azt a huszonhét tagállami szabályozást emeltem be a klaszter-analízisbe, amely *expressis verbis* használja a „cyberbullying” kifejezést a törvényében. Az egyes jogszabályokat végül tizenhárom szempont szerint csoportosítottam, s elemeztem. A vizsgálandó anyagok körébe vontam az egyes el nem fogadott tagállami törvényjavaslatokat is, hiszen a cyber-megfélemlítés jogalkotói felfogását árnyalják azon megközelítések, amelyek végül nem kerültek elfogadásra. Ilyen érdekességre szolgálhat példaként azon texasi megközelítés, amely a cyber-megfélemlítő diák szüleit azzal büntette volna, hogy bizonyos összeg, iskolai alapba való befizetésére kötelezi őket. Habár elvetésre került a jogalkotásban ez a javaslat, egy diákom, e dokumentum ismerete nélkül, hasonló megoldást javasolt az egyik cyber-megfélemlítéssel kapcsolatos szeminárium során. Ez jól példázza a javaslatok vizsgálati körbe való beemelésének szükségességét, hiszen minél sokszínűbb megoldási lehetőségeket vázolunk fel, annál nagyobb az esély egy hatékony és működőképes rendszer kiépítésére.

Habár a szakirodalmi és jogalkotói oldal elemzése nyomán feltárt elemekből alakítottam ki az értekezés önálló cyber-megfélemlítés fogalmát, az USA bírói esetjogára is tekintettel formálódott a definíció. A kidolgozott meghatározás tehát főként a tudományos és törvényhozói elemekből épül fel, de megfogalmazásában a jogalkalmazásban feltárt nehézségek elhárítására is törekszik. Példaként említhető, hogy állást foglal azon nézőpont mellett, miszerint az iskolán kívüli eredetű diák véleménynyilvánítást korlátozhatja az iskola, ha az lényeges bomlasztást okoz az iskolai környezetben. A lényeges bomlasztás alatt érteni szükséges mind a lényeges bomlasztás alponiban, mind az esetjogi fejezetben és elemzési sémában feltárt szempontokat is.

Ugyanakkor, jelenleg nem lehet kijelenteni, hogy a hipotézis helytálló-e avagy megdőlt, hiszen az alábbi definíciót szakmai vitára szükséges bocsátani, s annak egyes elemeit indokolt részletesen megvizsgálni. E szakmai diskurzus bizonyíthatja, vagy cáfolhatja jelen meghatározás jogalkalmazásra gyakorolt pozitív hatásait.

A fogalom kialakítása során célként jelent meg, hogy az esetleges későbbi magyar jogalkotás számára kiindulópontként szolgáljon. Tekintettel arra, hogy tudományos igényvel elvégzett összehasonlító alkotmányjogi elemzés eredménye a definíció, így a magyarországi társadalmi és jogi környezethez igazítva, megfelelő alapot nyújthat a jogalkotó számára a magyar törvényi fogalom kidolgozásakor. Ennek további elősegítése érdekében szövegszerű javaslatot fogalmaztam meg egy minta-SZMSZ formájában, amely a köznevelési törvény 9. számú mellékletét képezhetné. Figyelemmel egy széleskörű kutatás eredményére (huszonöt USA tagállam megfélemlítés elleni jogszabályainak hatékonyságát vizsgálta) megállapítható, hogy három fő komponens jelentősen csökkenti a cyber-megfélemlítést. Ezen elemek, a jogszabály által biztosított hatály, azaz az iskola fegyelmi jogköre kiterjed-e az iskolán kívüli, elektronikus diák véleménynyilvánítások korlátozására; a cyber-megfélemlítő magatartás pontos körülírása; valamint a helyi szinten lévő intézmények kötelezése (cyber-)megfélemlítés elleni szabályok megalkotására

és végrehajtására. Az értekezés definíciója, és javaslatok részben megfogalmazott minta-SZMSZ mindezekre választ nyújt.

Az említett definíció, amely a minta-SZMSZ-ben is megjelenik, a következő:

Diák vagy iskolai alkalmazott által, vagy sérelmére, elektronikus eszköz által elkövetett, szándékos, egyszeri vagy ismétlődő magatartás, amelynek célja az erőegyensúly felborítása, s megvalósítja az alábbiak bármelyikét:

a) testi-lelki egészség sérelme vagy tulajdonban való károkozás, illetve ezek bekövetkezése a körülmények alapján valószínűsíthető; vagy

b) ellenséges oktatási környezet létrehozása, vagy az iskola által nyújtott szolgáltatásoktól, hasznoktól és lehetőségektől való megfosztás.

Az iskola hatáskörrel bír a diák véleménynyilvánításának korlátozására:

a) az iskolában, iskolaidőben;

b) az iskola által felügyelt, támogatott, szervezett eseményeken, programokon;

c) az iskolán kívüli, elektronikus eszközzel való, véleménynyilvánítás esetén, ha az adott véleménynyilvánítás és az oktatási intézmény között, az elegendő kapcsolat fennáll, és a véleménynyilvánítás lényeges bomlasztást okoz az iskolai környezetben.

Második hipotézisként fogalmaztam meg, hogy az egységes ítélkezési gyakorlat hiánya az, ami következtelen és kiszámíthatatlan helyzetben tartja a diákokat, szülőket, tanárokat, s minden szereplőt, aki e jelenségben érintett, vagy azzal foglalkozik. A szakirodalmi álláspontokban, miként azt fentebb jeleztem, már régóta megfogalmazódott az igény az USALB irányába, egy jogegységesítő döntés meghozatalára. A legfelsőbb fórum azonban továbbra is indokolás nélkül utasítja vissza az egyes bíróságok hozzá intézett *writ of certiorari* indítványait. Ohio tanulmányutam során tartott workshop keretében arra a következtetésre jutottunk az amerikai professzorokkal, hogy vélhetően további joggyakorlatra vár a testület, mielőtt befogadna egy ügyet, amit minden bíróságra kötelező erővel döntene el. Természetesen, ez méltányolható indok, ám ezen ítélet megszületéséig a bíróságok közötti értelmezési kérdések egyre inkább elmélyülnek, s alapvető kérdések maradnak továbbra is tisztázatlanok, például a Tinker-teszt iskolán kívüli diák véleménynyilvánításokra való alkalmazhatósága. Az USALB lépésére való felhívás már bírói döntésben is megnyilvánult, lásd a *Bell*-ügy, mégis elutasította a testület az ügyben benyújtott writet.

A hipotézis bizonyítása vagy cáfolása érdekében, szükséges volt az USA cyber-megfélemlítési esetjogának mélyebb vizsgálata. Elsőként a diák véleménynyilvánítás, mint offline magatartás szabályozását volt indokolt feltárni, amelyre az USALB már több évtizedes joggyakorlattal bír. Kronológiai szempontból egészen 1969-ig kell visszatekinteni, amikor a testület meghozta az első diák véleménynyilvánítással kapcsolatos ítéletét a *Tinker*-ügyben. Ezt követték a nyolcvanas években a *Fraser*- és *Hazelwood*-ügyek, majd az új évezred egyetlen ilyen témájú döntése a *Morse*-ügyben. E négy alapvető döntés körvonalazza a diák véleménynyilvánításhoz való alkotmányjogi attitűdöt az USA-ban, s az itt kidolgozott tesztek szolgálnak alapul a cyber-megfélemlítési esetek eldöntésére egészen napjainkig.

Az alapok megismerését követően további szövetségi szintű, különös tekintettel a körzeti fellebbviteli bíróságokra, ítéleteken keresztül térképeztem fel a jogalkalmazás jelenlegi helyzetét. A döntések mellett számos tudományos munka, főként folyóirat-cikkek értekeznek a témáról, így eltérő megközelítésben elemezhettem a rendszerben megjelenő problémákat. A kutatómunka eredményeként több, általam anomáliának nevezett, hiányosságot azonosítottam, amelyek kiszámíthatatlan és inkohérens ítélkezési gyakorlathoz vezettek.

Ezen anomáliák kiküszöbölésére, valamint egy egységes ítélkezési rendszer kialakítása érdekében, az értekezésben létrehoztam egy elemzési sémát, amely a könyv *de lege ferenda* javaslata is. A *J.C.*-ügyben feltárt szempontrendszer szolgált a séma alapjául, kiegészülve a Második Körzeti Fellebbviteli Bíróság nexushoz való megközelítésével. Mindezekon felül, kialakítottam egy három kategóriából álló csoportosítási rendszert, amelybe minden diák véleménynyilvánítás (ami cyber-megfélemlítő magatartás is egyben) elhelyezhető, függetlenül annak eredetétől. E komplex rendszer alkotja az elemzési sémát, ami a kétlépcsős-tesztből és szükség esetén, a lényeges bomlasztás vizsgálatból áll.

Első lépcsőként meg kell határozni, hogy az adott véleménynyilvánítás és az iskola közötti kapcsolat mennyire erős. Mindez különösen fontos az iskolán kívüli magatartások vonatkozásában. E ponton a mérce igen alacsony, annak érdekében, hogy az érdemi vizsgálatra minél több esetben sor kerülhessen, így elősegítvén az ítélkezési gyakorlat fejlődését. Amennyiben a kapcsolat kellően erős (részletesen lásd az esetjogi fejezetben foglalt elemzéseknél és ábránál), áttérhetünk a második lépcsőre.

Ennek keretében, az esetjogi fejezetben felvázolt körülmények értékelése nyomán az adott diák véleménynyilvánítást be kell sorolni a három kategória egyikébe. A vélemény lehet tisztán iskolán kívüli, vagy iskolán kívüli jelentős iskolai hatással, avagy tisztán iskolai. A csoportosítástól függően nyílik lehetőség az egyes USALB tesztek alkalmazására. A tisztán iskolán kívüli kategóriába tartozó vélemények alkotmányosan nem korlátozhatók, így a diák e ponton az Első Alkotmánykiegészítés teljes védelmét élvezzi.

Az iskolán kívüli jelentős iskolai hatással bíró csoport tagjai számára kizárólag a Tinker-teszt nyújt korlátozási alapot. Más szóval, ha a diák véleménynyilvánítása iskolán kívüli, de lényeges bomlasztást fejt ki az iskolai környezetben, a vélemény alkotmányosan korlátozható. (A lényeges bomlasztásba beleértendő minden fent tárgyalt esetkör, úgymint az ésszerűen előrelátható lényeges bomlasztás, az erőszakos vagy fenyegető magatartás, illetve az erőfeszítés a vélemény iskolától való távoltartására.) Ugyanakkor, sem a Fraser-, sem a Hazelwood-, sem a Morse-teszt nem alkalmazható ilyen esetekben.

Végezetül, a tisztán iskolai vélemények tekintetében, először az imént említett speciális tesztek alapján kell megvizsgálni az adott ügyet, s kizárólag abban az esetben hívható fel a Tinker-teszt (mint általános teszt), ha a speciális tesztek nem nyújtanak megoldást az ügy eldöntéséhez.

E kétlépcsős-teszt második lépcsője során, két esetben is szükséges lehet a tinkeri lényeges bomlasztás vizsgálatra. A teszt egységes alkalmazása érdekében került kidolgozásra a lényeges bomlasztás vizsgálat, amely az elemzési séma részeként, igyekszik támpontot nyújtani a jogalkalmazóknak, a teszt értelmezése tekintetében. Megjegyzendő, hogy sem a kétlépcsős-teszt, sem a lényeges bomlasztás vizsgálat elemzése nem lenne kötelező a bíróságokra nézve, csupán iránymutatásul szolgálna az USALB ítéletéig, így segítvén a témában érintett minden szereplőt.

Hasonló, komplex teszt kidolgozására irányuló szándék fedezhető fel Graves bíró *Bell*-ügyhöz fűzött különvéleményében is, ahol felállította a Tinker-Bell-tesztet, mint lehetséges új irányt a cyber-megfélemlítési esetek eldöntésére.

Az értekezés során az egyes cyberbullying ügyeket előbb bemutattam a bíróság ítélete alapján, majd újra eldöntöttem azokat az elemzési séma koherens szempontrendszer szerint. Több ítélet kapcsán is megállapíthatóvá vált, hogy az elemzési séma alkalmazása egyes esetekben eltérő végkifejletet, vagy azonos eredményt, de koherensebb indokolás útján ért el.

Összefoglalóan, bizonyításra került, hogy a könyvben kidolgozott elemzési séma képes kiszámíthatóbb és következetesebb ítélkezési gyakorlatot kialakítani, s miként azt

Graves bíró teszje is bizonyítja, hasonlóan egységes rendszer kialakítása kívánatos a ten-gerentúli bírák által is.

Kijelenthető tehát, hogy a hipotézis bizonyított, hiszen az egységes, koherens logikai séma szerinti ítélkezési megoldást jelenthet a circuit splittek és egymásnak ellentmondó bírói felfogások kezelésére.

A definíció és az elemzési séma kialakításával a két hipotézisre választ kaptunk, azonban az értekezés harmadik fő szerkezeti eleme még kifejtetlen maradt. Nevesül, a magyarországi helyzet bemutatása, illetve a lehetséges hazai irányok felvázolása.

Elsőként a TABBY in Internet projekt eredményeit ismertettem, ami lefektette a meg-félemlítés és cyber-megfélemlítés vizsgálatának hazai alapjait. Ezt megelőzően nem ké-szült felmérés e tárgykörben, így nem volt bizonyítható, hogy veszélyeztetettek-e a diá-kok. Kockázatelemző kérdőív segítségével bebizonyították, hogy érintettek a magyar di-ákok, azonban nincsenek tisztában sem magával a jelenséggel, sem a szükséges lépések-kel, ha ilyet tapasztalnak. E probléma megoldása érdekében a projektben résztvevő Eszter Közhasznú Alapítvány kortárs mentorképzést vezetett be, amelyet 2015-ig sikerrel mű-ködtetett.

A TABBY rávilágított a lemaradásunkra a téma vonatkozásában, ami miatt elévülhe-tetlen érdemeket szerzett a hazai megfélemlítés elleni küzdelem terén. E projekt lefolyása alatt egy másik civil szervezet, a Felelős Társadalomért Közhasznú Alapítvány kidolgo-zott egy célzottan megfélemlítés elleni programot, a MEP-t. Hazánk egyetlen ilyen jel-legű programjáról volt szó, így mérföldkő a magyarországi fejlődéstörténetben. A MEP-t 2013-2015 között pilot jelleggel kizárólag az iskolai megfélemlítés és cyber-megfélem-lítésre fókuszáltan üzemeltette az Alapítvány, s a pilot program befejezésekor megállapí-totta, hogy országos szintű bevezetésre is alkalmas. Sajnálatos módon, ilyen mértékű ki-terjesztésre nem került sor, így mindkét (civil szervezet által működtetett) kezdeményezés szűk keretek között maradt.

A gyakorlati megközelítések után a Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudo-mányi Kar Alkotmányjogi Tanszéke és a Büntetőjogi és Büntető Eljárásjogi Tanszéke megszervezte hazánk első és eddigi egyetlen, kifejezetten cyber-megfélemlítésre irányuló országos konferenciáját. Az előadók között szerepelt a hírközlési- és médiabiztos, a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság elnöke, a Médiatanács egyik tagja, a Felelős Társadalomért Közhasznú Alapítvány kuratóriumi elnöke, a TABBY in Internet projekt egyik kutatója, valamint az egyetemi szféra számos szakembere, mint például az oktatási rektorhelyettes és a szervező tanszékek vezetői. Mindemellett a rendőrségi és pszichológiai megközelítés is érvényesült, így biztosítva az interdiszciplinaritást. Az elő-adók egyhangúan állították, hogy az oktatás, a prevenció a követendő irány, s a büntető-jogi megoldásokhoz kizárólag a legvégső és legsúlyosabb esetekben szabad nyúlni.⁷⁴¹ Továbbá, a fogalomhasználat terén is jelentős előrelépés történt, ugyanis az internetes zaklatást pontatlannak és félrevezetőnek ítélték az előadók.

A konferencián megfogalmazott megközelítés felé tett jelentős lépésként értékelhető a KiVa, finn fejlesztésű megfélemlítés elleni program 2-es egységének megvásárlása 2016 januárjában az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet által. A KiVa az egyik legsikere-sebb anti-bullying program a világon, amelynek eredményességét tudományos vizsgál-atok igazolják. Finnországon kívül, ahol az iskolák 90%-ban bevezették, Észtország, Olaszország, Hollandia és Wales is alkalmazza, s a program bizonyíthatóan hatékony a skandináv kultúrkörön kívül is. Magyarországon 2016 szeptemberében három iskolában,

⁷⁴¹ Lásd még PARTI 2016, 135.

egy háromfős KiVa-team által vezették be pilot jelleggel. Remélhetőleg, a többi országhoz hasonlóan, Magyarországon is csökkenti a megfélemlítési eseteket, valamint biztonságosabb és motiváltabb iskolai légkört teremt a résztvevő intézmények falain belül.

A MOCK-on megfogalmazott, s KiVa által képviselt elvek mentén készült el a magyar Kormány Digitális Gyermekvédelmi Stratégiájának megfélemlítésre és cyber-megfélemlítésre vonatkozó része. A prevenció és a tudatosságra nevelés minősül a fő irányvonalnak, valamint a büntetőjogi eszközöket csak legvégső esetben javasolja alkalmazni a DGYS. A punitív megoldások helyett az alternatív vitarendezési módszereket és a resztoratív jogorvoslatokat részesíti előnyben, ami igen pozitív hozzáállás. További jelentős eredmény a konzekvens fogalomhasználat, amely során az internetes zaklatás, sexting és egyéb cyber-megfélemlítési magatartásformák jól elkülönülnek egymástól, de a cyber-megfélemlítés ernyőfogalma alatt. Mindemellett, a DGYS célja minden érintett ingyenes és hozzáférhető alapon való képzése, mind felismerés, mind kezelés tekintetében.

A DGYS által felvázolt tervek kissé utópisztikusnak tűnnek, hiszen az állam-igazgatási, a civil és vállalati szféra közös együttműködésére épít, amely jelen politikai környezetben kétséges lehet. Ugyanakkor, a stratégia által kijelölt irányvonal bizakodásra adhat okot, hiszen a hazai jogfejlődés minden fontos sarokkövével összhangban került meghatározásra. Külön kiemeli mind a TABBY, mind a MEP érdemeit, megoldási javaslatai pedig a MOCK és a KiVa szempontrendszerét tükrözik.

A számos hazai mérőföldkő mellett, fontosnak tartottam megemlíteni a saját tapasztalataim, eseteim, amelyek a kutatás során merültek fel. Három olyan ügyben igyekeztem segíteni, ahol fiatal párok egymásról meztelen fényképeket készítettek. Minden alkalommal egy harmadik, kívülálló személy fordult hozzám, s az érintettek anonimak maradtak előttem is. Az első két esetben szakítást követően a fiú további képeket követelt, s azzal fenyegetőzött, hogy a kérés nem teljesítése esetén egy adott közösségi média platformon megosztja a képeket. Habár nem a nevelési célzatú, vagy edukatív megoldással, de sikerült rendezni a kérdéses ügyeket. Kutatásom során ezen eseteknél éreztem először egy országos szintű megfélemlítés elleni program szükségességét, hiszen egy olyan iskolában, ahol ilyen program működne, sokkal előremutatóbb és nevelő célzatúbb módszer útján lehetett volna rendezni az adott ügyeket. A harmadik saját esetről a történeti tényállás szinte azonos, viszont nem az egyik fél keresett fel, akiről képet készítettek, hanem egy bystander (szemlélő). Évek óta rendszeresen kapott egy adott lány évfolyamtársáról félmegtelen képeket egy azonnali üzenetküldő program egyik csoportján keresztül. Tanácsomra kilépett az ilyen csoportokból, s próbálta erre biztatni a környezetét is, azonban később kiderült, hogy a magatartás nem szűnt meg. Minderről a tanári karnak nem volt tudomása, így nem tudtak beavatkozni.

A tudományos kutatás, s az imént bemutatott esetek nyomán szükségét éreztem önálló felmérés készítésének és tudatosságra nevelő előadások tartásának. Ebből kifolyólag, szociológusok segítségével kidolgoztam egy kérdőívet, amely három tipikus cyber-megfélemlítési magatartást, történet formájában ábrázolt. A kitöltött százhuszonhat kérdőív ismeretében kijelenthető, hogy a megkérdezett diákok nem tudják mit jelent a cyberbullying, s milyen előfordulási formái léteznek. Meglepetésként hatott, hogy az internetes zaklatás fogalmát is csak néhány válaszadó használta, azonban a cyberbullying vagy cyber-megfélemlítés kifejezések egyszer sem jelentek meg. Mindez bizonyítja, hogy tudatosságra nevelő előadások, prevenció lépések által érzékenyíteni szükséges a hazai diákságot. Következésképpen, a tanórák második felében, általános iskolai tanárok segítségével kialakított, rövid előadást tartottam az adott osztályokban. Négy intézmény, hat osztályában beszélgettem a diákokkal a jelenségről, s megállapítható, hogy a diákok és a tanárok

is örömmel fogadnának további előadásokat. Erre kiváló válasz lehet a KiVa kiterjesztése országos szintre, amely cél összhangban áll a DGYS-ben megfogalmazott tervekkel.

Természetesen, minden program kialakításakor és bevezetésekor figyelemmel kell lennünk a diákok jogállására, amelybe meglehetősen nehéz beilleszteni egyetlen jogintézmény (a cyber-megfélemlítés) elleni fellépést, annak megelőzését, jelzését, más intézkedés vagy szankció bevezetését. Ugyanakkor a jelenség létezését – bár nagy a látencia – az Oktatási Jogok Biztosának panaszügyei, az iskolai programok és saját tapasztalatok egyaránt jelzik. Ebből kifolyólag, megfontolandó az értekezés definíciójának beemelése a köznevelési törvénybe, amíg önálló megfélemlítés elleni törvény nem születik. Erre szolgál megoldásként az értekezésben megfogalmazott minta-SZMSZ, amely a törvény 9. számú mellékleteként biztosítaná a cyber-megfélemlítés egységes értelmezését, s kötelezné az oktatási intézményeket a problémával való foglalkozásra. Továbbá, a megelőzést célzó program bevezetésére utalást, USA mintára, szintén érdemes lenne beépíteni, hiszen törvényjavaslat még nem létezik, a DGYS és a KiVa program viszont már működik hazánkban.

Reményeim szerint, az imént ismertetett hazai mérőföldkövekhez hasonló szerepet tölthet be a jövőben jelen könyv is, s a tudományos világ is felzárkózik a gyakorlati megoldások mögé.

Összefoglalásul, az értekezés egy fontos társadalmi-jogi probléma két fő aspektusát elemezte. A definíció hiányát, egy olyan fogalommal kívánja feloldani, amely mind a szakirodalomra, mind a jogalkotásra és a jogalkalmazásra tekintettel van.

Az USA-ban tapasztalt inkoherens és kiszámíthatatlan ítélkezési gyakorlat megoldása, s esetleges hazai elkerülése végett egy elemzési sémát állítottam fel, amely bizonyíthatóan egységesebb és koherensebb ítélkezést eredményezne a tengerentúlon.

Végül, az értekezés a megfélemlítés és cyber-megfélemlítés hazai fejlődését és lehetséges fő irányvonalait mutatta be, illetve konkrét, szövegszerű javaslatot fogalmazott meg a zárófejezet, amely szimbolikusan e mű utolsó lapja, ám a jelenség elleni küzdelem következő szintjét jelképező könyvnek csupán az első.

IRODALOMJEGYZÉK

- A/HRC/31/20, Office of the UN Special Representative of the Secretary-General on Violence against Children, 'Annual report', 5 January 2016.
- AUERBACH 2008-2009 = Auerbach, Shira: *Screening Out Cyberbullies: Remedies for Victims on the Internet Playground*, *Cardozo Law Review*, Vol. 30., 2008-2009. 1641-1675.
- BENDLIN 2013: Bendlin, Susan S. = *Cyberbullying: When is it „School Speech” And When is it Beyond the School’s Reach?*, *Northeastern University Law Journal*, Vol. 5., No. 1., 2013, 47-76.
- BERKES 2016: Berkes, Bálint: *A Kúria gyakorlatából*, *Acta Humana*, 5. szám, 2016, 125-133.
- BINZBERGER 2007 = Binzberger, Viktor: *Ropolyi László: Az Internet természete*, *Buksz*, 19. évfolyam, 2. szám, 2007, 161-165.
- BORBÉLY 2007 = Borbély, Éva: *Könyvszemle - Ropolyi László: Az Internet természete*, *Magyar Tudomány*, 3. szám, 2007, 393-394.
- CALVOZ – DAVIS – GOODEN 2014 = Calvoz, Raul R. – Davis, Bradley W. – Gooden, Mark A.: *Constitutional Implications of School Punishment for Cyber Bullying*, *Cardozo Law Review*, 2014, 1-7.
- CAMPBELL – ZAVRSNIK 2013 = Campbell, Marilyn A. – Završnik, Ales: *Should Cyberbullying Be Criminalized?*, in: Smith, Peter K. & Steffgen, Georges (eds.) *Cyberbullying Through the New Media: Findings from an International Network*, Psychology Press, Taylor and Francis Group, London and New York, 2013, 65-82.
- CARAVITA – DI BLASIO – SALMIVALLI 2008 = Caravita, Simona C. S. – Di Blasio, Paola – Salmivalli, Christina: *Unique and Interactive Effects of Empathy and Social Status on Involvement in Bullying*, *Social Development*, Vol. 18., 2008, 140-163.
- DEL REY 2015 = Del Rey, Rosario et al.: *Structural validation and cross-cultural robustness of the European Cyberbullying Intervention Project Questionnaire*, *Computers in Human Behavior*, Vol. 50., 2015, 141-147.
- EDMUNDS 2016 = Edmunds, Christopher F.: *The „Tinker-Bell” Framework: The Fifth Circuit Places Facebook Inside The Schoolhouse Gate In Bell v. Itawamba County School Board*, *Tulan Law Review* 1017, 2016, 144-156.
- ENOCH 2016 = Enoch, Michelle: *CHALK TALK: Combating Cyberbullying: When Legislation Goes Too Far*, *Journal of Law & Education*, Vol. 45., 2016, 435-439.

- ERB 2008 = Erb, Todd D.: *A Case For Strengthening School District Jurisdiction To Punish Off-Campus Incidents of Cyberbullying*, Arizona State Law Journal, Vol. 40., 2008, 257-287.
- FÉZER 2008 = Fézer, Tamás: *Az erkölcsi károk megtérítése de lege lata és de lege ferenda*, PhD értekezés, ME ÁJTK, Miskolc, 2008
- FÉZER 2013 = Fézer, Tamás: *A bagatell igények kiszűrése a személyiségi jogi perekben*, Jogászvilág, 2013, <http://jogaszvilag.hu/rovatok/szakma/a-bagatell-igenyek-kiszurese-a-szemelyisegi-jogi-perekben> (utolsó megtekintés: 2017.09.05.)
- GÁRDOS – PAP 2014 = Gárdos-Orosz, Fruzsina – Pap, András László: *Gondolatok a Gyűlöletbeszéd Polgári Jogi Szabályozásának Jogi és Jogpolitikai Környezetéről*, Állam- és Jogtudomány, LV. évfolyam, 2. szám, 2014, 3-26.
- GIMÉNEZ GUALDO – HUNTER – DURKIN – ARNAIZ – MAQULÓN 2014 = Giménez Gualdo, Ana M. – Hunter, Simon C. – Durkin, Kevin – Arnaiz, Pilar – Maquilón, Javier J.: *The emotional impact of cyberbullying: Differences in perceptions and experiences as a function of the role*, Computers & Education, Vol. 82., 2014, 228-235.
- GOLDMAN 2011 = Goldman, Lee: *Student Speech and the First Amendment: A Comprehensive Approach*, Florida Law Review, Vol. 63., 2011, 395-430.
- GORDON 2009 = Gordon, Michael R.: *The Best Intentions: A Constitutional Analysis Of North Carolina's New Anti-Cyberbullying Statute*, North Carolina Journal of Law and Technology, 2009, 48-71.
- GREENHILL 2010-2011 = Greenhill, Joe: *From the Playground to Cyberspace: The Evolution of Cyberbullying*, Charleston Law Review, Vol. 5., 2010-2011, 705-744.
- HATZENBUEHLER – SCHWABB-REESE – RANAPURWALA – HERTZ – RAMIREZ 2015 = Hatzenbuehler, Mark L. – Schwab-Reese, Laura – Ranapurwala, Shabbar I. – Hertz, Marci F. – Ramirez, Marizen R.: *Associations Between Antibullying Policies and Bullying in 25 States*, Jama Pediatrics, 2015, <http://jamanetwork.com/journals/jamapediatrics/fullarticle/2442853> (utolsó megtekintés: 2017.08.10.)
- HEIRMAN – WALRAVE 2008 = Heirman, Wannes – Walrave, Michel: *Assessing Concerns and Issues about the mediation of Technology in Cyberbullying*, Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace, 2(2), article 1, 2008.
- HENRY 2013 = Henry, Jessica S.: *Bias-Based Cyberbullying: The Next Hate Crime Frontier?*, Criminal Law Bulletin, Volume 49, No. 3., 2013, 481-503.
- HINDUJA – PATCHIN 2012 = Hinduja, Sameer – Patchin, Justin W.: *Commentary - Cyberbullying: Neither an epidemic nor a rarity*, European Journal of Developmental Psychology, Vol. 9., 2012, 539-543.
- HINDUJA – PATCHIN 2015 = Hinduja, Sameer – Patchin, Justin W.: *Bullying Beyond the Schoolyard - Preventing and Responding to Cyberbullying*, (2nd ed.), Corwin, Thousand Oaks California, 2015.

- HO 2012 = Ho, Jocelyn: *Bullied To Death: Cyberbullying And Student Online Speech Cases*, Florida Law Review, Vol. 64., 2012, 789-816.
- HOROWITZ – BOLLINGER 2014 = Horowitz, Merle –Bollinger Dorothy M.: *Cyberbullying in Social Media within Educational Institutions - Featuring student, employee, and parent information*, Rowman & Littlefield, United Kingdom, 2014.
- HOSTETLER 2014 = Hostetler, David R.: *Off-campus cyberbullying: First Amendment problems, parameters, and proposal*, B.Y.U. Education & Law Journal, 2014, 1-25.
- JÁRMI – PÉTER-SZARKA – FEHÉRPATAKY 2015 = Jármí, Éva – Péter-Szarka, Szilvia – Fehérpataky Balázs: *A KiVa program hazai adaptálásának lehetőségei*, Oktatókutató és Fejlesztő Intézet, Budapest, 2015, http://iskon.opkm.hu/admin/upload/KIVA_adaptacios_tanulmany.pdf
- KOLTAY 2009 = Koltay, András: *A szólásszabadság alapvonalai - magyar, angol, amerikai és európai összehasonlításban*, Századvég Kiadó, Budapest, 2009.
- LÁBADY 2016 = Lábady, Tamás: *Sérelemdíj Versus Nem Vagyoni Kártérítés*, Állam- és Jogtudomány, LVII. évfolyam, 1. szám, 2016, 40-45.
- LANGOS 2012 = Langos, Colette: *Cyberbullying: The Challenge to Define*, Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking, Vol. 15, No. 6., 2012, 285-290.
- LANGOS 2013 = Langos, Colette: *Which laws can apply to cyberbullying?*, Bulletin, 2013. 38-39.
- LANGOS 2014 = Langos, Colette: *Regulating Cyberbullying: A South Australian Perspective*, Flinders Law Journal, Vol. 16., 2014, 73-109.
- LIPTON 2012-2013 – Lipton, Jacqueline D.: *Cyberbullying and the First Amendment*, Florida Coastal Law Review, Vol. 14., 2012-2013, 99-130.
- MARGITICS – FIGULA – PAUWLIK 2020 = Margitics, Ferenc –Figula, Erika –Pauwlik, Zsuzsa: *Cyberbully and Cybervictimization in Schools*, 2020.
- MCCABE 2014 = McCabe, Katherine: *Founding Era Free Speech Theory: Applying Traditional Speech Protection to the Regulation of Anonymous Cyberspeech*, Fordham Intellectual Property Media & Ent. Law Journal, Vol. 24., 2014, 823-850.
- MCCARTHY 2014 = McCarthy, Martha: *Cyberbullying Laws and First Amendment Rulings: Can They Be Reconciled?*, Mississippi Law Journal, Vol. 83., 2014, 805-836.
- MENESINI 2012 = Menesini, Ersilia: *Commentary - Cyberbullying: The right value of the phenomenon. Comments on the paper „Cyberbullying: An overrated phenomenon?”*, European Journal of Developmental Psychology, Vol. 9., 2012, 544-552.
- MIKES 2016 = Mikes, Lili: *Magyar Országos Cyberbullying Konferencia - MOCK 2015*, Közjogi Szemle, 2016/1., 65-67.

- MOSSER 2015-2016 = Mosser, Jamie: *Cyberbullying and the Law*, Northern Illinois University Law Review, Vol. 36., 2015-2016, 79-96.
- NAGY – KÖRMENDI – PATAKY 2012 = Nagy, Ildikó – Körmendi, Attila – Pataky, Nóra: *A zaklatás és az osztályléggkör kapcsolata*, Magyar Pedagógia, 112. évfolyam, 3. szám, 2012, 129-148.
- OLWEUS 2012a = Olweus, Dan: *Invited Expert Discussion Paper – Cyberbullying: An overrated phenomenon?*, European Journal of Developmental Psychology, Vol. 9., 2012, 520-538.
- OLWEUS 2012b = Olweus, Dan: *Commentary Comments on cyberbullying article: A rejoinder*, European Journal of Developmental Psychology, Vol. 9., 2012, 559-568.
- PARTI 2016 = Parti, Katalin: *A megfélemlítés (bullying) szabályozása Magyarországon és külföldön*, In Medias Res, 13. évfolyam, 1. szám, 2016, 114-146.
- PARTI – SCHMIDT – NÉRAY – VIRÁG 2014 = Parti, Katalin – Schmidt, Andrea – Néray, Bálint – Virág, György: *TABBY in Internet - Az online bántalmazás volumenének iskolai felmérése és mentorképzés Magyarországon (2011-2014)*, Ügyészek Lapja, 21. évfolyam, 3-4. szám, 2014, 47-58.
- PARTI – SCHMIDT – NÉRAY – VIRÁG 2015: Parti, Katalin – Schmidt, Andrea – Néray, Balázs- – Virág, György: *TABBY in Internet - The assessment of the volume of cyberbullying among students, and school mentor training in Hungary (2011-2014)*, In Anthology of College of Criminal Law Science, Beijing Normal University, Beijing, China, 2015, 840-851.
- PATCHIN 2017 = Patchin, Justin W.: *Millions of Students Skip School Each Year Because of Bullying*, 2017, <http://cyberbullying.org/millions-students-skip-school-year-bullying>
- PHILLIPS 2014-2015 = Phillips, Haley E.: *Online Bullying and the First Amendment: State Cyberbullying Statutes After People v. Marquan M.*, Vol. 93., North Carolina Law Review Addendum, 2014-2015, 179-206.
- Policy Department for Citizen's Rights and Constitutional Affairs: *Cyberbullying Among Young People*. European Union, 2016.
- PONGÓ 2015 = Pongó, Tamás: *Anglo-Saxon Approaches To Students' Freedom Of Speech And Cyberbullying: Constitutional Foundations For A Comparative Analysis*, ed. S.C. Universul Juridic S.R.L., Timisoara, 2015, 534-546.
- PONGÓ 2016 = Pongó, Tamás: *Is There a Reasonably Foreseeable Substantial Change in US Cyberbullying Jurisprudence or the Ambiguity Remains?*, in: Orbán, Endre (szerk.): *Cyberbullying*, ArsBoni, Budapest, 2016, http://arsboni.hu/wp-content/uploads/2014/02/ArsBoni_folyoirat_2016_3.pdf
- PONGÓ – PRINCZ 2020 = Pongó, Tamás – Princz, Adrienn: *Elsőéves joghallgatók vs. cyberbullying – egy empirikus kutatás eredményei*, Közjogi Szemle, 2020/1. sz., 52-59.

- RODKIN – FISCHER 2012 = Rodkin, Philip C. – Fischer, Karla: *Cyberbullying form Psychological and Legal Perspectives*, Missouri Law Review, Vol. 77., 2012, 619-640.
- ROPOLYI 2006 = Ropolyi, László: *Az Internet természete*, Typotex, Budapest, 2006.
- SALMIVALLI – LAGERSPETZ – BJÖRKQVIST – ÖSTERMAN – KAUKIAINEN 1996: Salmivalli, Christina – Lagespetz, Kirsti – Björkqvist, Kaj – Österman, Karin – Kaukiainen, Ari: *Bullying as a Group Process: Participant Roles and Their Relations to Social Status Within the Group*, Aggressive Behavior, Vol. 22., 1996, 1-15.
- SALMIVALLI – VOETEN 2004 = Salmivalli, Christina – Voeten, Marinus: *Connections between attitudes, group norms, and behaviour in bullying situations*, International Journal of Behavioral Development, Vol. 28., 2004, 246-258.
- SHARIFF 2015 – Shariff, Shaheen: *Sexting and Cyberbullying - Defining the Line for Digitally Empowered Kids*, Cambridge University Press, 2015.
- SMITH 2012 = Smith, Peter K.: *Commentary - Cyberbullying: Challenges and opportunities for a research program-A response to Olweus (2012)*, European Journal of Developmental Psychology, Vol. 9., 2012, 553-558.
- SULYOK 2017 = Sulyok, Márton: *Magánszféravédelem a tisztességes eljárásban - Az alapjogsértő bizonyítás összehasonlító alkotmányjogi vizsgálata*, PhD értekezés, SZTE AJTK, Szeged, 2017.
- United States Department of Education Office for Civil Rights: Dear Colleague Letter, October 26, 2010.
- United States Department of Justice Civil Rights Division and United States Department of Education Office for Civil Rights: Dear Colleague Letter, May 13, 2016.
- URBAN 2013 = Urban, Jennifer A.: *The Need for Strict and Defined Cyberbullying Laws*, 2013, 1-10., <https://ssrn.com/abstract=2418521> vagy <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2418521>
- VUOLO 2012 = Vuolo, Maria C.: *Education Connection: Working Together to Give Schools the tools to Prevent Cyberbullying*, Children's Legal Rights Journal, Vol. 32., No. 3., 2012, 90-92.
- WEBER – PELFREY 2014 = Weber, Nicole L. – Pelfrey, William V. Jr.: *Cyberbullying - Causes, Consequences, and Coping Strategies*, LFB Scholarly Publishing LLC, 2014.
- WEGMAN 2012-2013 = Wegman, Atticus N.: *Cyberbullying and California's Response*, University of San Francisco Law Review, Vol. 47., 2012-2013, 737-758.
- WEGMAN 2014 = Wegman, Atticus N.: *Feature: Efforts To Curb Cyberbullying Move Off Campus*, Orange County Lawyer, Vol. 56., 2014, 18-23.
- WEIL 2012-2013 = Weil, Olivia A.: *Preserving The Schoolhouse Gates: An Analytical Framework For Curtailing Cyberbullying Without Eroding Students' Constitutional Rights*, Ave Maria Law Review, Vol. 11., 2012-2013, 541-573.

Szerző témában megjelent publikációi

- Pongó, Tamás: How to Define and Refine Cyberbullying? – A Complex Cyberbullying Definition, Forum: Acta Juridica Et Politica, 2020/2. sz., 239-251.
- Pongó, Tamás – Princz, Adrienn: *Elsőéves joghallgatók vs. cyberbullying – egy empirikus kutatás eredményei*, Közjogi Szemle, 2020/1. sz., 52-59.
- Pongó, Tamás: *The Current Cyberbullying Situation in Hungary from a Legal Perspective*, Iustum Aequum Salutare, XV., 2019/2. sz., 153-170.
- Pongó, Tamás: *Körkép és kórkép a bullying és cyberbullying hazai helyzetéről*, in: Kálmán, Renáta-Szaniszló, Réka Brigitta (szerk.): *Álom és Valóság – Az emberi jogok teoretikus és gyakorlati megközelítésben*, ArsBoni, Budapest, 2018, https://arsboni.hu/wp-content/uploads/2019/10/Arsboni_folyoirat_2018_3_4.pdf
- Pongó, Tamás: *Minek nevezzelek? – avagy a cyberbullying magyar terminológiájának kérdései*, Közjogi Szemle, 2018/2. sz., 9-14.
- Pongó, Tamás: *Anomalies in the US Cyberbullying Jurisprudence*, Masaryk University Journal of Law and Technology, Vol. 10, Issue 2, 2016, 148-169., elérhető: heionline.org
- Pongó, Tamás: *A követendő példa, avagy milyen a jó cyberbullying kézikönyv*, Pro Futuro - A jövő nemzedékek joga, Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen, 2016, 247-255.
- Pongó, Tamás: *Is There a Reasonably Foreseeable Substantial Change in US Cyberbullying Jurisprudence or the Ambiguity Remains?*, in: Orbán, Endre (szerk.): *Cyberbullying*, ArsBoni, Budapest, 2016, http://arsboni.hu/wp-content/uploads/2014/02/ArsBoni_folyoirat_2016_3.pdf
- Pongó, Tamás: *Anglo-Saxon Approaches To Students' Freedom Of Speech And Cyberbullying: Constitutional Foundations For A Comparative Analysis*, ed. S.C. Universul Juridic S.R.L., Timisoara, 2015, 534-546.
- Pongó, Tamás: *A diákok véleménynyilvánítási szabadsága és a cyberbullying angolszász megközelítése*, Tóth Judit (szerk.): *Ünnepi kötet Dr. Tóth Károly címetes egyetemi tanár 70. születésnapjára*, Acta Universitatis Szegediensis Acta Juridica et Politica Tomus LXXVII., Szeged, 2015.

Jogszabályok

Magyarország Alaptörvénye

*2003. évi CXXV. törvény az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról
1488/2016. (IX.2.) Kormányhatározat*

1991. évi LXIV. törvény a Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről

2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről

Arkansas Code Annotated

California Education Code

Connecticut General Statutes

Delaware Code Annotated

Florida Education Code

Georgia Code

Hawaii Act 214 (2011)

Illinois Constitution

Illinois Compiled Statutes

Kansas Statutes

Louisiana Constitution

Louisiana Revised Statutes

Maine Revised Statutes

Massachusetts General Laws

Michigan Compiled Laws

Michigan Penal Code

Minnesota Statutes

Missouri Revised Statutes

Nevada Revised Statutes

New Hampshire Revised Statutes

New Mexico Statutes

New York Education Law

New York Administrative Code

North Carolina General Statutes

Oregon Revised Statutes
Rhode Island General Laws
Tennessee Code Annotated
Texas Statutes
Utah Code
Virginia Code Annotated
Revised Code of Washington
Revised Statutes of Nebraska Annotated
Education and Inspections Act 2006

Törvényjavaslatok

Hawaii (HB 688)(2011)
Hawaii (SB 268)(2015)
Kansas (SB 278)(2012)
Kentucky (SB 127)(2015)
Maine (HP 724)(2011)
Maine (SP 0355)(2009)
Maine (SP 427)(2013)
Massachusetts (HB 483)(2009)
Massachusetts (SB 290)(2009)
Michigan (HB 6472)(2010)
Michigan (SB 1458)(2010)
Michigan (SB 1462)(2010)
Michigan (SB 147)(2011)
Michigan (SB 148)(2011)
Michigan (SB 1461)(2010)
Minnesota (HF 826)(2013)
Mississippi (HB 1089)(2012)
Mississippi (HB 352)(2014)

Nebraska (LB 123)(2011)
New Hampshire (HB 1533)(2012)
New York (A6707)(2015)
New York (A8662)(2007)
New York (S6777)(2008)
North Dakota (SB 2167)(2011)
Pennsylvania (HB 156)(2015)
South Carolina (H 3804)(2013)
Texas (HB 1059)(2011)
Texas (HB 1467)(2011)
Texas (HB 1467)(2011)

Jogesetek

Tinker v. Des Moines School District, 393 U.S. 503 (1969)
Bethel School District v. Fraser, 478 U.S. 675 (1986)
Hazelwood School District v. Kuhlmeier, 484 U.S. 260 (1988)
Morse v. Frederick, 551 U.S. 393 (2007)
Bell v. Itawamba County School Board, 136 S.Ct. 1166, Supreme Court of the United States (2015)
Bell v. Itawamba County School Board, 774 F.3d 280, 304-05, Court of Appeals, 5th Circuit (2014)
Bell v. Itawamba County School Board, 799 F.3d 379, Court of Appeals, 5th Circuit (2015)
Blue Mountain School District v. J.S. ex rel. Snyder, 132 S. Ct. 1097 (2012) (mem.), denying cert. to 650 F3d 915 (3d Cir. 2011) (consolidated pursuant to Supreme Court Rule 12.4 with *Hermitage School District v. Layshock*)
Doninger v. Niehoff, 132 S Ct. 499 (2011) (mem.), denying cert. to 642 F3d 334 (2d Cir. 2011)
J.C. v. Beverly Hills Unified School District, United States District Court, Central District of California, CV 08-03824 SVW (2009)
JS Ex Rel. Snyder v. Blue Mountain School District, 650 F. 3d 915, Court of Appeals, 3rd Circuit (2011)

Kowalski v. Berkeley County Schools, 132 S. Ct. 1095 (2012) (mem.), denying cert. to 652 F3d 565 (4th Cir. 2011)

Kowalski v. Berkeley County Schools, 652 F. 3d 565, Court of Appeals, 4th Circuit (2011)

Lavine v. Blaine School District, 257 F. 3d 981, Court of Appeals, 9th Circuit (2001)

Layshock v. Hermitage School District, 593 F. 3d 249, Court of Appeals, 3rd Circuit (2010)

New Jersey v. T.L.O., 469 U.S. 325, 340 (1985)

People v. Marquan M., 2014 NY Slip Op 04881, New York Court of Appeals (2014)

Porter v. Ascension Parish School Board, 393 F.3d 608, 615 n.22, Court of Appeals, 5th Circuit (2004)

Sagehorn v. Independent School District No. 728, 122 F. Supp. 3d 842, United States District Court, Court of Minnesota (2015)

Snyder v. Phelps, 562 U.S. 443, 131 S.Ct. 1207, 179 L. Ed 2d 172 (2011)

State v. Bishop, 368 N.C. 869 (2016)

Vejdeland and others v. Sweden, no. 1813/07, ECtHR (Fifth Section) (2012)

Watts v. United States, 394 U.S. 705, 708 (1969)

Wisniewski v. Board of Education of Weedsport Central School District, Court of Appeals, 2nd Circuit (2007)

Wynar v. Douglas County School District, Court of Appeals, 9th Circuit, No. 11-17127 (2013)

53/2009. (V.6.) Alkotmánybírósági határozat

Internetes források

Az NMHH a Magyar Országos Cyberbullying Konferencián járt, 2015, http://mtmi.hu/cikk/807/Az_NMHH_a_Magyar_Orszagos_Cyberbullying_Konferencian_jart

Békés Iskolák program, <http://www.bekesiskolak.hu/>

Bradner, Eric: *Melania Trump: Ending social media bullying would be focus as first lady*, CNN, 2016, <http://edition.cnn.com/2016/11/03/politics/melania-trump-speech-pennsylvania/index.html>

Bryant, Ben: *Schoolboy hanged after internet bully torment*, Telegraph, 2013, <http://www.telegraph.co.uk/news/9977964/Schoolboy-hanged-after-internet-bully-torment.html>

Council of Europe, Italy, Cyberharassment, violations of privacy, cybercrime, actual violence <https://www.coe.int/en/web/cybercrime/italy#%7B%2255438873%22%3A%5B%5D%7D>

Cyber megfélemlítés, https://media.wix.com/ugd/0cfdc7_abc652493a5f4e48b2055823e80e0943.pdf

Cyberbullying - A whole-school community issue, Department for children, schools and families, 2007

Cyberbullying Research Center: *About us*, <http://cyberbullying.org/about-us>, 2016

Cyberbullying Research Center: *State Cyberbullying Laws - A Brief Review of State Cyberbullying Laws and Policies*, 2016, <http://cyberbullying.org/Bullying-and-Cyberbullying-Laws.pdf>

Cyberbullying suicide: Italy shocked by Amnesia Ask.fm case, 2014, <http://www.bbc.com/news/world-europe-26151425>

Cybersmile Foundation: Italian Parliament Passes New Law to Protect Minors from Cyberbullying, <https://www.cybersmile.org/news/italian-parliament-passes-new-law-to-protect-minors-from-cyberbullying>

Digitális Gyermekvédelem Szülőknek, <https://digitalisgyermekvedelem.hu/dmsz>

Dinham, Paddy: Teenage bullying victim, 16, died after taking an overdose of anti-anxiety pills because she couldn't cope with cruel Facebook taunts, DailyMail, 2016, <http://www.dailymail.co.uk/news/article-3818154/Teenage-bullying-victim-overdosed-anti-anxiety-pills-cruel-Facebook-taunts.html>

Egyenlő Bánásmód Hatóság – Jogesetek, <http://www.egyenlobanasmod.hu/article/index/jogesetek>

Egyenlő Bánásmód Hatóság – A Hatóságról, <http://www.egyenlobanasmod.hu/article/view/a-hatosagrol>

Eszter Alapítvány, 2013, <http://eszteralapitvany.hu/2012/08/tabby/>

Felelős Társadalomért Közhasznú Alapítvány Megfélemlítés Elleni Program Cyber vs Kiber, <http://www.megfelemlites.hu>

Fuster, Gloria González – Kloza, Dariusz (szerk.): Európai Kézikönyv a Magánszféra - és a Személyes Adatok Védelméről Iskolák Számára, 2016, http://arcades-project.eu/images/pdf/arcades_teaching_handbook_final_HU.pdf

Harkin, Greg: Family devastated after tragic Erin (13) takes own life after vicious online bullying, Independent, 2012, <http://www.independent.ie/irish-news/family-devastated-after-tragic-erin-13-takes-own-life-after-vicious-online-bullying-28824852.html>

Harkin, Greg: Poignant last photos of happy Ciara Pugsley bullied online are released, Independent, 2012, <http://www.independent.ie/irish-news/poignant-last-photos-of-happy-ciara-pugsley-bullied-online-are-released-28817638.html>

- Három magyar iskolában debütál egy finn program, 2016, <http://www.hirado.hu/2016/09/30/harom-magyar-iskolaban-debutal-egy-finn-program/>
- Italy's Tragic Teen Cyberbullying Suicide, <http://www.endcyberbullying.org/italys-tragic-teen-cyberbullying-suicide/>
- JerseyGirl: *Nog meer tieners plegen zelfmoord na (Cyber)Bullying*, <https://tallsay.com/page/4294987657/nog-meer-tieners-plegen-zelfmoord-na-cyber-bullying>
- Katolikus Rádió 2015.10.17-i adás, <http://www.katolikusradio.hu/musoraink/adas/380583>
- Kelenvölgyi Általános Iskola, KiVa program, <https://kelensuli.hu/kiva-program/>
- KiVa program magyar nyelvű honlapja, <http://www.kivaprogram.net/hu/>
- Kortárs médiamentor (NETMENTOR) program, <https://digitalisgyermekvedelem.hu/netmentor>
- Magyar Ifjúságkutatás 2016-Az ifjúságkutatás első eredményei, Új Nemzedék Központ, 2016, http://www.ujnemzedek.hu/sites/default/files/magyar_ifjusag_2016_a4_web.pdf
- Magyar Országos Cyberbullying Konferencia Szegeden, 2015, http://arsboni.blog.hu/2015/10/13/magyar_orszagos_cyberbullying_konferencia_szegeden
- Magyarország Digitális Gyermekvédelmi Stratégiája, <http://www.kormany.hu/download/6/0e/c0000/Magyarorsz%C3%A1g%20Digit%C3%A1lis%20Gyermekv%C3%A9delmi%20Strat%C3%A9gi%C3%A1ja.pdf>
- Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság: Kulcs a net világához, 2013, <http://www.naih.hu/files/2013-projektfulzet-internet.pdf>
- Oktatási Jogok Biztosának 2015. évi beszámolója, http://www.oktbiztos.hu/ugyek/jelentes2015/ojb_2015_beszamolo.pdf
- Országos Cyberbullying Konferenciát szerveznek, 2015, <https://www.mediapiac.com/mediapiac/Orszagos-cyberbullying-konferenciat-szerveznek/2919>
- Országos cyberbullying konferenciát tartanak Szegeden, 2015, <http://szegedma.hu/hir/szeged/2015/10/orszagos-cyberbullying-konferenciat-tartanak-szegeden.html>
- Overhaul of law around cyber-bullying urged, Irish Examiner, 2014, <http://www.irishexaminer.com/ireland/overhaul-of-law-around-cyber-bullying-urged-284158.html>
- Patócs Anikó: „Szalmaszál”, in Jó gyakorlatok a Biztonságos Iskoláért, Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet, 2009, 61-64.

- Parti, Katalin: „Így látjátok ti”, avagy 13-18 éves amerikai diákok véleménye a bullyingról, <http://eszteralapitvany.hu/wp-content/uploads/2012/08/HUN.MARC%E2%80%99s-opinion-posters-at-StandUp-2013.pdf>
- Pilkington, Ed: Tyler Clementi, student outed as gay on internet, jump ti his death, The Guardian, 2010, <https://www.theguardian.com/world/2010/sep/30/tyler-clementi-gay-student-suicide>
- Pintér, Sarolta: Az iskolán belüli erőszak, <http://www.bulisbiztonsag.hu/az-iskolan-beluli-eroszak>
- Pinterest, <https://fi.pinterest.com/pin/400820435557644904/>
- Prókai, Eszter: Nem szólok a szüleimnek, semmi értelme, Abcúg, 2017, http://index.hu/belfold/2017/02/13/abcug_bullying/#
- Public Foundation for a Responsible Society, 2013, <http://www.megfelemlites.hu/anti-bullying-program-en>
- Safer Internet, <http://saferinternet.hu/netezz-biztonsagosan/mirol-szol-az-oktatas>
- Smith-Spark, Laura – Vandoorne, Saskya, Reports: Teen Daniel Perry commits suicide over Skype blackmail scam, CNN, 2013, <http://edition.cnn.com/2013/08/16/world/europe/uk-cyber-blackmail-suicide/>
- Sólyom-Nagy, Fanni: KiVa – A finn iskolai bántalmazás elleni program, 2016, <http://ofi.hu/hir/kiva- finn-iskolai-bantalmazas-elleni-program>
- Sólyom-Nagy, Fanni: Több magyarországi iskolában is elindul a KiVa program, 2017, <http://ofi.hu/hir/tobb-magyarorszagi-iskolaban-elindul-kiva-program>
- Stories of 7 Teen Suicides Because of Ask.fm Bullying, <https://nobullying.com/stories-of-7-teen-suicides-because-of-ask-fm-bullying/>
- Szegedi Éva: Szörnyű módszerekkel félemlítik meg egymást a tinik, <http://www.szeretlekmagyarorszag.hu/szornyu-modszerekkel-felemlitik-meg-egymast-a-tinik/>
- Szegedi, Éva: Szörnyű módszerekkel félemlítik meg egymást a tinik, 2016, <http://www.szeretlekmagyarorszag.hu/szornyu-modszerekkel-felemlitik-meg-egymast-a-tinik/>
- T.A.B.B.Y, avagy Iskolai Bántalmazás az Interneten – A Magyarországi Kutatás Eredményeit, 2013, <http://www.eszteralapitvany.hu/wp-content/uploads/2013/03/Iskolaknak-TABBY-2013.03.12..pdf>
- Threat Assessment of Bullying Behaviour in Youngsters, 2011-2012, <http://hun.tabby.eu/-a-tabby-projekt.html>
- Tyler’s Story, <http://tylerclementi.org/tylers-story/>

Új média oktatást segítő kisfilmjeink, Online zaklatás, <https://digitalisgyermekvedelem.hu/media-kisfilmek>

Egyéb források

Kalapos, Éva: Massza, Manó Könyvek Kiadó Kft., Budapest, 2016.

Magyar Tudományos Akadémia Alapszabálya

A PÓLAY ELEMÉR ALAPÍTVÁNY KÖNYVTÁRA

Sorozatszerkesztő: Balogh Elemér egyetemi tanár

1. Balogh Elemér és Sarnyai Csaba Máté (szerk.): *Deák Ferenc és a polgári átalakulás Magyarországon*. Szeged, 2004.
2. Homoki-Nagy Mária (szerk.): *Mezővárosaink jogélete a 18–19. században*. Szeged, 2010.
3. Eric Blin (réd.): *Mécanisme de décisions dans une Europe élargie*. Szeged, 2004.
4. Hajdú József: *A munkavállalók személyiségi jogai*. Szeged, 2005.
5. Eike von Repgow: *A Szász tükör*. Szeged, 2005.
6. Balogh Elemér (Hg.): *Ungarn auf der Schwelle in die EU. Herausforderungen und Aufgaben für Wirtschaft und Gesellschaft*. Szeged, 2006.
7. Karsai Krisztina (szerk.): *Keresztmetszet. Tanulmányok fiatal büntetőjogászok tollából*. Szeged, 2005.
8. Papp Tekla: *A koncesszió*. Szeged, 2006.
9. Hajdú József: *A japán munkaügyi kapcsolatok sajátosságai a kezdetektől 1995-ig*. Szeged, 2006.
10. Szajbély Katalin és Traser Julianna Sára (szerk.): *Képünk az Unióról, helyünk az Unióban*. Szeged, 2006.
11. Nagy Ferenc (szerk.): *Bűnügyi mozaik. Tanulmányok Vida Mihály 70. születésnapja tiszteletére*. Szeged, 2006.
12. Rúzs Molnár Krisztina: *Mediáció a munkajogban*. Szeged, 2007.
13. Nagy Ferenc (szerk.): *Ad futuram memoriam. Tanulmányok Cséka Ervin 85. születésnapja tiszteletére*. Szeged, 2007.
14. Szondi Ildikó: *Nemzetiségi demográfiai viszonyok a déli szláv országokban*. Szeged, 2007.
15. Nagy Ferenc (szerk.): *Büntetőjog és humánium. Emlékkötet Fonyó Antal halálának 25. évfordulójára*. Szeged, 2007.
16. Nagy Tamás és Nagy Zsolt (szerk.): *Jogelmélet és önreflexió*. Szeged, 2007.
17. *Legal Transitions. Development of Law in Formerly Socialist States and the Challenges of the European Union*. Szeged, 2007.
18. Lőrincsikné Lajkó Dóra (szerk.): *Opuscula Szegediensia. A Munkajogi és Szociális Jogi Doktoranduszok és Pályakezdő Oktatók első konferenciája*. Szeged, 2007.
19. Nagy Zsolt: *A jogi oktatás fejlődése és aktuális kérdései*. Szeged, 2007.
20. Gellén Klára: *A színlelt szerződés*. Szeged, 2008.
21. Karsai Krisztina (Hg.): *Strafrechtlicher Lebensschutz in Ungarn und in Deutschland. Beiträge zur Strafrechtsvergleichung*. Szeged, 2008.
22. Görög Márta: *A kegyeleti jog és a nem vagyoni kártérítés*. Szeged, 2008.
23. Szabó Imre (szerk.): *Ius et legitimitio. Tanulmányok Szilbereky Jenő 90. születésnapja tiszteletére*. Szeged, 2008.
24. Csink Lóránt: *Az államfő jogállása Európában és Magyarországon*. Szeged, 2008.
25. Lőrincsikné Lajkó Dóra (szerk.): *Opuscula Szegediensia 2. A Munkajogi és Szociális Jogi Doktoranduszok és Pályakezdő Oktatók második konferenciája*. Szeged, 2008.
26. Both Ödön: *Reform és forradalom. Egybegyűjtött írások Magyarország alkotmány- és jogtörténetéből 1790–1849*. Szeged, 2009.
27. Soós Edit – Fejes Zsuzsanna: *Határon átnyúló együttműködések Magyarországon*. Szeged, 2009.

28. Bobvos Pál (szerk.): *Reformator iuris cooperandi. Tanulmányok Veres József 80. születésnapja tiszteletére.* Szeged, 2009.
29. Bató Szilvia: *A „büntetési rendszer” átalakításának megjelenése Kossuth Lajos Pesti Hírlapjában (1841–1844).* Szeged, 2010.
30. Juhász Zsuzsanna: *A börtön-egészségügy „gócpontjai” és ártalomcsökkentő kezdeményezések külföldön.* Szeged, 2010.
31. Lőrincsikné Lajkó Dóra (szerk.): *Opuscula Szegediensia 3. A Munkajogi és Szociális Jogi Doktoranduszok és Pályakezdő Oktatók harmadik konferenciája Szeged.* Szeged, 2010.
32. Hegedűs Andrea: *Az élettársi kapcsolat a polgári jogi kodifikáció tükrében.* Szeged, 2010.
33. Berki Gabriella (szerk.): *Opuscula Szegediensia 4. A Munkajogi és Szociális Jogi Doktoranduszok és Pályakezdő Oktatók negyedik konferenciája Szeged.* Szeged, 2011.
34. Horesnyi Julianna Csilla: *Bérgarancia. A magyar szabályozás és annak gyakorlata.* Szeged, 2011.
35. Blazovich László és Schmidt József (közreadják): *A Sváb tükör.* Szeged, 2011.
36. Antal Tamás: *Város és népképviselő. Az 1848:XXIII. tc. és intézményei Debrecenben (1848–1872).* Szeged, 2011.
37. Trócsányi László (szerk.): *Dikaiosz logosz. Tanulmányok Kovács István emlékére.* Szeged, 2012.
38. Nagy Zsolt: *Metszetek a jogásztársadalomról.* Szeged, 2012.
39. Merkovity Norbert: *Bevezetés a hagyományos és az új politikai kommunikáció elméletébe.* Szeged, 2012.
40. Császár Mátyás: *Az Európai Unió intézményi jogi aktusai.* Szeged, 2013.
41. Ember Alex: *Az üzemi baleset.* Szeged, 2013.
42. Szalai Anikó: *A fegyveres összeütközések hatása a nemzetközi szerződésekre.* Szeged, 2013.
43. József Hajdú: *Social Protection of the Unemployed.* Szeged, 2013.
44. Molnár Imre: *A locatio conductio a klasszikus kori római jogban.* Szeged, 2013.
45. Molnár Imre: *Ius criminale Romanum. Tanulmányok a római jog köréből.* Szeged, 2013.
46. Jakab Éva: *Humanizmus és jogtudomány. Brissonius szerződési formulái I.* Szeged, 2013.
47. Badó Attila: *Az igazságszolgáltató hatalom függetlensége és a tisztességes eljárás.* Szeged, 2013.
48. Téglási András: *A tulajdonhoz való jog alkotmányos védelme.* Szeged, 2013.
49. Soós Edit: *A mélyülő európai integráció.* Szeged, 2013.
50. Révész Béla (szerk.): *„Most megint Európában vagyunk...” Szabó József emlékkönyv.* Szeged, 2014.
51. Bóka János: *Tradíció és modernitás a kínai jogrendszerben. A szerződési jog útja a császárkori gyökerektől a modern szintézisig.* Szeged, 2015.
52. Sulyok Tamás: *Az ügyvédi hivatás alkotmányjogi helyzete.* Szeged, 2015.
53. Juhász Krisztina: *Az Európai Unió biztonság- és védelempolitikája, az EU válságkezelési tevékenysége.* Szeged, 2015.
54. Homoki-Nagy Mária: *„A ministerium az ősiség teljes és tökéletes eltörlésének alapján a polgári törvénykönyvet ki fogja dolgozni (...) Az Osztrák Polgári Törvénykönyv hatása a magyar magánjogra. [Előkészületben.]*
55. Karsai Krisztina: *Alapelvei (r)evolúció az európai büntetőjogban.* Szeged, 2015.
56. Szomora Zsolt: *Alkotmány és anyagi büntetőjog. A büntetőjog-alkalmazás alkotmányosságának egyes kérdései.* Szeged, 2015.
57. Stipta István: *A magyar jogtörténet-tudomány kétszáz éve.* Szeged, 2015.

58. Balogh Elemér – Homoki-Nagy Mária (szerk.): *Tripartitum trium professorum. Három szegedi jogtörténész. Drei Szegediner Rechtshistoriker. Tudományos emlékülés Bónis György születésének 100., Both Ödön születésének 90. és Iványi Béla halálának 50. évfordulóján.* Szeged, 2017.
59. Gácsai Anett: *A jogellenesen megszerzett bizonyítékok értékelése a büntetőeljáráásban.* Szeged, 2016.
60. Fejes Zsuzsanna (szerk.): *Suum cuique. Ünnepi tanulmányok Paczoly Péter 60. születésnapja tiszteletére.* Szeged, 2016.
61. Gál Andor – Karsai Krisztina (szerk.): *Ad valorem. Ünnepi tanulmányok Vida Mihály 80. születésnapjára.* Szeged, 2016.
62. Pákozdi Zita: *A jogerő tárgyi terjedelme a polgári perben.* Szeged, 2017.
63. Juhász Andrea Erika: *A kínzás, az embertelen, a megalázó bánásmód tilalma a fogvatartottakkal szemben.* 2019.
64. Gellén Klára (szerk.): *Honori et virtuti. Ünnepi tanulmányok Bobvos Pál 65. születésnapjára.* Szeged, 2017.
65. Gellén Klára – Görög Márta: *Lege et fide. Ünnepi tanulmányok Szabó Imre 65. születésnapjára.* Szeged, 2016.
66. Pozsonyi Norbert: *Dologi hitelbiztosítékok az ügyleti gyakorlatban. Kauteláris praxis a preklasszikus és a klasszikus korszakban.* Szeged, 2017.
67. Révész Béla (szerk.): *A szegedi jogbölcseleti iskola alapítója. Horváth Barna emlékkönyv.* Szeged, 2017.
68. Görög Márta – Hegedüs Andrea (szerk.): *Lege duce, comite familia. Ünnepi tanulmányok Tóthné Fábrián Eszter tiszteletére, jogász pályafutásának 60. évfordulójára.* Szeged, 2017.
69. Legeza Dénes: *A kiadói szerződés története. A reformkortól 1952-ig.* Szeged, 2018.
70. Martonyi János: *Nyitás és identitás. Geopolitika, világkereskedelelem, Európa.* Szeged, 2018.
71. Görög Márta – Mezei Péter (szerk.): *A szellemi tulajdonvédelem és a szabadkereskedelelem aktuális kérdései.* Szeged, 2018.
72. Deák Zoltán: *Az erőszak, a fenyegetés és a kényszer büntetőjogi fogalmai.* Szeged, 2018.
73. Dúl János: *A társasági jog és az öröklési jog kapcsolódási pontjai osztrák jogi fragmentumokkal.* Szeged, 2018.
74. Tamási Anna Éva: *A veszprémi és a székesfehérvári szentszékek törvénykezési gyakorlata házassági perekben (1850–1920).* [Előkészületben.]
75. Juhász Krisztina (szerk.): *Az első 25 év. A szegedi Politológiai Tanszék jubileumi tanulmánykötete.* Szeged, 2018.
76. Gál Andor: *A jogos védelem teleologikus megközelítésben.* Szeged, 2019.
77. Csatlós Erzsébet: *A konzuli védelem európai közigazgatása. Az együttműködések szervezeti és eljárásjoga az uniós polgár konzuli védelemhez való jogának tükrében.* Szeged, 2019.
78. Rokolya Gábor: *Az államosított közjegyzőség története.* Szeged, 2019.
79. Badó Attila: *A bírói függetlenség egyes garanciális elemeinek összehasonlító vizsgálata.* Szeged, 2020.
80. Görög Márta – Mezei Péter (szerk.): *Innovatív társadalom – innovatív szellemi tulajdonvédelem.* Szeged, 2020.
81. Siket Judit: *A helyi, önkormányzatok közigazgatási autonómiája Magyarországon. Az autonómia egyes tárgykörei intézménytörténeti és nemzetközi kitekintéssel, figyelemmel a Helyi Önkormányzatok Európai Chartájára.* Szeged, 2020.
82. Szakály Zsuzsa: *Az alkotmány stabilitását védő garanciák.* Szeged, 2020.

83. Varga Norbert: *A kartellfelügyelet bevezetése Magyarországon. Az 1931:XX. tc. kodifikációja és gyakorlata.* Szeged, 2020.
84. Molnár Erzsébet: *A gazdálkodó szervezet vezetőjének speciális büntetőjogi felelőssége.* Szeged, 2020.
85. Jakab Éva: *Iustitia mérlege. Polgárok és peregrinusok a helytartó bírói fóruma előtt.* Szeged, 2020.
86. *Communicative Space – Political Space. 11th Central and Eastern European Communication and Media Conference, 2018.* Szeged, 2020.
87. Harkai István: *Az internet hatása a többszörözési és a nyilvánosságához közvetítési jogra.* Szeged, 2021.
88. Gyémánt Richárd: *A Koronák Uniójától az egyesülési törvényekig. Anglia és Skócia történelme a 17. században.* Szeged, 2021.
89. Tribl Norbert: *Az alkotmányos identitás funkciója és alkalmazhatósága a szupranacionális térben.* Szeged, 2021.
90. Adrienn Lukács: *Employees' Right to Privacy and Right to Data Protection on Social Network Sites, with Special Regard to France and Hungary.* Szeged, 2021.
91. Samantha Joy Cheesman: *A comparative analysis of plea bargaining. The pursuit of Justice.* Szeged, 2021.
92. Pongó Tamás: *A cyberbullying és a diákok véleménynyilvánítási szabadsága, különös tekintettel az USA jogrendszerére.* Szeged, 2021.